XI. ÉVFOLYAM, 1921 35. SZ. SZEPTEMBER 2

Mult és Jövő

ZSIDÓ POLITIKAI, IRODALMI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL BUDAPEST, PODMANICZKY-UTCA 39 SZÁM

SZERKESZTI: DR. PATAI JÓZSEF

ELŐFIZETÉSI DIJ: EGÉSZ ÉVRE 250 K
EGYES SZÁM ÁRA 6 K
MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

KORMÁNYBIZTOS A DUNA-TISZA KÖZÉN.

A Duna-Tisza közén

A Mult és Jövő a zsidóság érdekeiért harcol. Terjesszétek mindenütt!

komoly lépés történt és a kormány olyan két férfiu kezébe adta a rendcsinálás feladatát, akikben az ország minden becsületes polgára feltétlenül megbizhat. E két férfiu **Bánóczy** Béla ungmegyei főjegyző, akit a kormány teljes hatalommal kormánybiztossá nevezett ki a legveszedelmesebb tüzfészek területére és **Váry** Albert kir. főügyész, aki az igazságszolgáltatás óriási munkáját e páratlan bünténvhalmazban teljes szigorral el fogja végezni.

Reméljük, hogy e két kinevezéssel a rendcsinálás munkája ezuttal komolyan megkezdődik

A Mult és Jövő a magyar zsidóságnak pártok felett álló független orgánuma.

Reméljük, hogy e kinevezésekkel a rendcsinálás munkája végre megkezdődik és az országnak oly végtelen sokat ártó turbulens elemek működését végleg lehetetlenné teszik. A kormányban meg van az akarat és elszántság ehhez, a kijelölt férfiak hivatásuk magaslatán állanak s minden komoly tényező tisztában van azzal, hogy a közbiztonság helyreállitása nem speciális zsidó, hanem életbevágóan egyetemes magyar érdek.

Wekerle Sándor

Az ősi tölgyek közül a legsudarasabb dőlt ki a nagy magyar erdőn. Wekerle Sándor lehunyta szemeit s vele ismét eltünt valaki közülünk, aki tanuja, szereplője, látója volt még annak a fényes, ragyogó korszaknak, amelyet a magyar liberálizmus napja aranyozott be. Szürke epigonok mosdatlan szájjal öltögetik ma nyelvüket e nagy esztendőkre, leromlásunkat, történelmi nagyságunk összeomlását, Mohács és Sajó tragikus mértékével mérhető nemzeti katasztrófánkat innen származtatják, ezzel magyarázzák. Pedig a liberálizmus néhány évtizede volt Magyarország fénykora. Századok óta Magyarország az anyagi és szellemi kultura, az ipari és kereskedelmi gazdagság, a tudomány, az irodalom, a művészet, az európai stilusu politika ilyen szinvonalán nem állott. Ennek a fényes, nagy korszaknak, a hatalmas, gazdag és nemzetközi sullyal biró, régi, szép Magyarországnak egyik megteremtője, alkotója, vezetője és szerte a világon megbecsült államférfia volt Wekerle Sándor.

Halálával e visszaködlő drága multnak re-

prezentativ alakja távozott közülünk. Európai politikus volt, méltó utódja Deáknak és Eötvösnek; kimagasló egyéniség még nagy kortársai, Tisza, Szapáry, Trefort, Szilágyi, Ghyczy és Khuen-Héderváry között is. A liberálizmus magyar plejadjának ő volt a napja. Ravatalánál mélységes fájdalommal áll ma a leomlott haza, a megcsonkult ország és csak a hódoló tisztelet hangján szólhatnak róla azok a törpék is, akik ma hatalmon vannak, akik politikai ellenfeleinek mondják magukat, akik a nagy aggastyán életének utolsó napjait azzal keseritették meg, hogy a rettentő szerencsétlenség fölött az ő vád alá helyezésével akartak itéletet mondani.

Mélységes megilletődéssel és fájdalommal áll Wekerle sirjánál a magyar zsidóság is. Nagy barátunkat veszitettük el benne, a széles látókörü, európéer politikust, aki tisztában volt a mi értékünkkel, amit a nemzeti fejlődésben és munkában jelentünk, aki világot áttogó müveltségével és politikai intelligenciájával felismerte, hogy Magyarország csak zsidó polgárainak teljes egyenjogusitásával kapcsolódhatik bele a nyugati népek civilizációjába és kulturális közösségébe. Eötvösön kivül nincs még egy magyar államférfiu, aki annyi törvényt alkotott volna a magyar zsidók egyenjogusitása érdekében, mint Wekerle Sándor. Az egyházpolitikai reformokon kivül itt csak a vallásfelekezetek egyenjogusitására és a zsidó vallás recepciójára kell rámutatnunk. Mind a kettő nagyfontosságu a magyar zsidóság történetében, egyenes folytatása az emancipációnak, aminthogy Wekerle e téren egyenes folytatója Eötvös politikájának és hagyományainak. E tekintetben nem ismert meghajlást, eltérést, kisiklást, mert meggyőződése volt, hogy Magyarországnak e törvényekre feltétlenül szüksége van. A felekezetek egyenjogusitási törvényénél hatalmas ellenzéke volt annak a szakasznak, amely az egyenlő jog alapján a zsidó vallásra való áttérést megengedte. Wekerle nem tágitott: a javaslatból törvény lett. Az egyházpolitikai reformok és a zsidó vallás recepciója heves ellentállásba ütköztek; Wekerle törvényre emelte azokat. Ritka bátorsággal, gerincességgel s amellett bámulatos taktikai érzékkel küzdött e reformokért. Soha a célt szem elől nem tévesztette, amig csak el nem érte. Sokszor kellett kompromisszumot kötnie, de ezekben mindig a maga és ezzel az ország érdekét tudta biztositani. A magyar zsidóság egészen a legutóbbi szomoru napokig fennállott teljes polgári és vallási egyenjoguságát Eötvös mellett Wekerlének köszönhette.

Wekerle nevéhez a magyar liberálizmus hosszu esztendei fűződnek. Az ország ekkor volt a legvirulóbb s a magyar zsidóság is ekkor volt a legfényesebb helyzetben. Soha a kettő ellentétben nem volt, hiszen a magyar zsidóság szellemi és anyagi gyarapodását a nemzeti javak növelésére forditotta. Ma tán vádat emelne ebből is a kurzus politikája, pedig Wekerléről még azt sem mondhatjuk, hogy nekünk, zsidóknak különösen kedvezett volna. Wekerle csak igazságos és tapasztalt ember volt, aki tudta, hogy **a nemzet csak minden erejének összefogásával és felhasználásával emelkedhet**. Előtte az ország krónikus zavarokkal küzdött, az államháztartás szomoru képet mutatott. **Wekerle volt az első, aki a deficitet eltüntette, de nem szemfényvesztéssel, pénzügyi bravuroskodással, hanem az egyetlen reális eszközzel, a nemzet termelésének fokozásával, a nemzeti javak gyarapitásával. És ebbe a nagy erőfeszitésbe mindenkit belevont, ha tehetségét látott benne. Soha senkinek vallását, faját nem kérdezte. A nagyszerü eredmények fényesen igazolták. A mai epigonok tanulhatnának tőle.** Az ő politikája volt az igazi liberálizmus, amely nemcsak a magyar zsidóságot, de az egész országot is naggyá tette.

A letünt mult csak fájdalmat kelt bennünk, ha a siralmas jelenre tekintünk. A liberálizmus ma megszégyenitő jelző, megbélyegzés. A nemzeti erők összefogása helyett azoknak széforgácsolása és jelentékeny részüknek az épitő munkából való kirekesztése a jelszó. A nagy államférfiak helyét szürke epigonok foglalták el. Wekerle alkotásai romokban hevernek, de romokban hever az ország is. Sirjánál talán feleszmél egy pillanatra e szerencsétlen nemzet. Vele a multat is temetjük, a régi Magyarországot. S ha ennek van feltámadása ,ugy az csak a régi Magyarország nagy államférfiainak, a Wekerle Sándoroknak szellemében lehetséges.

A magyar zsidóság ezzel a jövőbe vetett hittel teszi le koszoruját Wekerle Sándor ravatalára.

Szombattól—szombatig.

A VAC csapatáról.

(J.) A Vivó és Atletikai Club, Csonkamagyarország egyetlen számottevő zsidó sportegyesülete most áll az első osztályu bajnoki idény előtt. Alig két hónapja annak, hogy örömmel jegyeztük föl e lapokra a Vivó és Atletikai Club hatalmas győzelmét, amellyel huszonhat másodosztályu football csapat közül megnyerte Budapest második osztályu bajnokságát és ezzel a legjobb magyar csapatok közé, az elsőosztályu bajnokságba került. A sportról általában sokféle fölfogás lehetséges, nem bűn az se, ha valakit egyáltalán nem érdekel; de a zsidóságnak százszorosan fontos a munkában és tömegsportban erőssé edződött uj sarjadék. A zsidóságnak, de a magyarságnak is föltélen szüksége van ezekben a napokban az erős testü ifjak tömegére; azért szólitjuk a Vivó és Atlétikai Club mellé a zsidóság minden rétegét. Hogy ifjainkat gerinces és egész emberekké, olyan zsidókká neveljük, akik az élet jelenségeiben lelki és testi erőt mutassanak; azt csak a céltudatos tömegtestedzéssel érhetjük el. Hogy pedig a zsidó csapat már elért sikerei minő hatással vannak a nemzsidókra, utalunk azokra a csodálattal vegyes, de javarészt jóindulatu nyilatkozatokra, amellyel Magyarország sporttársadalma — e ma már sok százezres tömeg — tudomásul vette a zsidó csapat e mostani körülmények között elért bajnokságát. Egy példát akarunk csak ide iktatni; a Vivó és Atletikai Club utolsó döntő mérkőzésén a főváros tisztviselőinek, a Budapesti Sport Egyletnek csapatát verte le. Ez a csapat tudvalevően tagja a Keresztény Nemzeti Sport-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

ligának — és játékosai annak lovagias beismerésével, hogy a jobb csapat győzedelmeskedett felettük — megjelentek a Vivó és Atletikai Club győzelmi vacsoráján.

Mint emlitettük, a Vivó és Atletikai Club most elsőosztalyu szereplésébe kezd. Első bajnoki mérkőzését szeptember negyedikén játssza le a VII. kerületi Sportklub csapatával. A klub — amely dicsérni való egyetértessel egyesiti magában a zsidóság legkulonbözőbb föltogásu rétegeit — kemény munkával készül a kék-fehér szinek és a cimerül viselt Dávid pajzsa eredmenyes képviseletére. A zsidóságtól joggal kéri és követeli tehát a legteljesebb

erkölcsi és anyagi

támogatást. Fölkérjuk azokat, akik a sport iránt eddig is érdeklődtek: keressék fel a Vivó és Atletikai Club mérkőzéseit, segitsék a zsidó csapatot legalább ezzel annyira magasztos céljai elérésében.

Közöljük azokkal, akik a Vivó és Atletikai Clubot eddig is tigyelemmel kisérték, hogy a bajnoki footbali-csapat tavaszi fölállitásában veszi fel a küzdelmet. A club elnokségében a zsidó társadalom vezetői Székely Ferenc, dr. Baracs Marcell, Bauer Gyula, Fischer Móric és Klein Elek foglalnak helyet. A Szabó Andor és Fenyves Miklós footballvezetők, Tauszig Imre amatőrtréner és Weisz Gyula csapatkapitány vezetése alatt működő csapatok a legjobb előjelek mellett veszik tréningjeiket.

Az egyesület uszószakosztálya ugyancsak szeptember negyedikén tartja bajnoki uszóviadalát az ujpesti uszodában. A fiatal, alig egy esztendős uszószakosztály félszáznál több aktiv magyar uszóegyesület között az első tiz közé került. Dr. Barta Miklós intéző további működése biztositja az uszók elérendő szép sikereit.

A tornászok a stockholmi olimpiádot is megjárt két kiváló bajnok: Szalai József és Dückstein Zoltán irányitása mellett készülnek a magyar és középeurópai bajnokságokban elért sikereik fokozására.

A vivók dr. Fodor Károly személyében nyerték el hivatott vezetőjüket, és ebben az idényben megkezdik ők is nyilvános szereplésüket. A club tennis, atletikai és birkozó szakosztályai megalakultak és rendszeres munkába kezdtek.

Szász Zoltánt,

aki ellen vádat emeltek a bécsi sajtó informálása miatt, még egy váddal illeti az ügyészség. Azzal, hogy nyolc hónap előtt tartott matinéján lázitott a — kereszténység ellen. Mi akkor támadtuk Szászt, mert sok tekintetben zsidóellenesnek tartottuk beszédét, ma némi csodálatal tekintünk az Uj Nemzedékre, Budavárira és a Nemzeti Ujságra, a plakátokra, az ébredőkre, mert ők nem követnek el felekezeti izgatást, hanem Szász Zoltán izgat.

Vetéssy Dániel,

a kecskeméti szinház főrendezője a New-York kávéházban tartott szinészvásár alkalmából nyilatkozik. Azt nyilatkozza, hogy ő — Vetéssy — ugyan tagja az Ébredő Magyarok Egyesületének, de mivel „a zsidó is Isten teremtménye, mint a keresztény“ — a vidéki szinházak érdekében ne zsidózzanak, mert nem lesz vidéki szinház. Nem tagadjuk, némi kárörömmel olvastuk Vetéssy Dániel főrendező és ébredő tag szavait. Emlekeztünk ugyanis vidéki szinházakból tömegesen elbocsájtott zsidó szinészekre és ennek kapcsán némi jól sikerült boykottokra, amilyennek péld. Szegeden, Miskolcon és — Kecskeméten zajlottak le, éppen ezért az a szilárd meggyőződésünk, hogy Vetéssy ur nem annyira azért kéri a zsidók szinházi szereplését, mert a zsidó is ember, hanem mert a kecskeméti szinház tagjai nem zsidók, de emberek. Az embereknek pedig enniök kell. Egyelőre azonban a zsidóság igen helyesen teszi, ha az antiszemita szinházaktól és moziktól távol tartja magát. Csak éljenek meg az ébredőkből, ha tudnak!

Nem kell sok merészség hozzá, hogy az ébredő rendező ur szavait ne csak a szinészetre vonatkoztassuk, de az egész magyar kultura területére általánositsuk. Mert ez a jelenség az egész vonalon végig: a kurzus Szaharája elperzsel itt minden virágot, gyűlölködés, visszavonás tüzében kultura nem virul. A zsidóság itt a magyar kulturának erős hordozója, döntsék ki ezt az oszlopot s összedől az egész épület.

Modern és ideális
PAROKAK
speciálisan és olcsón kaphatók. Kinullott hajból is elvállalok paróka és mindennemu hajmunkát. Specialitás: demme hajfestés minden szinben.
GRÜNFELD MIKSA
a volt **Visó és Grünfeld** cég beltagja. Budapest, IV., Hajós utca 3. szám. (Belváros.)

Csengeren

letartóztattak egy zsidót, mert az Ébredő Magyarok gyűlésén állitóan azt kiáltotta: le a magyarokkal! Ha igy igaz, megérdemelte. De ki tanuskodik amellett, hogy ő nem azt kiáltotta: le az Ébredő Magyarokkal! Némi különbség.

Wekerle Sándor,

a régi Magyarország egyik legnagyobb alakja, meghalt. Érdemeit lapunk más helyén méltatjuk. Mi csak megállapitjuk, hogy a Belváros fanatizált szakácsnői és szobalányai éppen ugy nem kivánták igénybe venni e hon fölépitése körül Wekerle Sándor annyiszor kipróbált munkaerejét, mint maga a kurzus. De most, hogy meghalt, elborultan ismétli a költő szavát a kurzus is:

„Halnak, halnak, egyre halnak
Szine-lángi a magyarnak.“

Igazán, csak halálában lesz naggyá egy magyar államférfi . . . aki puritán volt és alkotó . . . de liberális?

Pécsett

azt nyilatkozta a keresztényszociálisták vezére, hogy a zsidók ellen nem lehet kifogást emelni a megszállás alatt tanusitott magaviseletük miatt. Pécsett enenk ellenére kiragasztották az Ébredő Magyarok plakátjait. Pécsett van következetesség.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

A fenséges nép. . . .

— Ahol nincs zsidókérdés. —

Ez az egész kormányzati rendszer és a minduntalan, szinte reklámszerüen hangsulyozott keresztény kurzus, a maga összes politikus „megváltóival“ a népre támaszkodik. A népre, arra az örökké megifjuló őserőre, amelyből, ha kell, százszor is ujjászületik a nemzet. Szószékeken, a parlament képviselő padjaiban, a miniszteri bársonyszékekből minduntalan halljuk a népre való hivatkozást ma. Az ébredők is maguk mellett számitják ezt az erőt. A kisgazdapárt is erre támaszkodik, a keresztény egyesülés pártja is és ahány párt és ahány féle politikai csoportosulás csak felbukkan ebben a boldogtalan országban, az mind a nép nevében hirdeti a maga igéit. És a nép? Az hallgat, de figyel. Néha elborulva ingatja a fejét s inkább magában, mint hangosan fölsóhajt:

— Nem jól van ez igy, nem bizony!...

És tovább dolgozik. Ráhajlik a földjére ásóval, kapával, kaszával és ha mégis csordultig a keserü kehely, ott panaszkodja ki magát a humusznak, vagy ha felingerelte valami, feléje káromkodik. Egyébként békés, nyugodt és türelmes, mint a táj, amely körülöleli. Nem gyülöl ő senkit, nem izgatják felekezeti és fajproblémák, nem olvassa ő a hisztériás idők hireit, ő nem érzi a politikai atmoszféra feszültségét, csak egy dolog él mélyen a lelkében s abból táplálkozik a bánata, a keserüsége: az, hogy a háborut elvesztettük. Hiába haltak meg a fiuk és hogy a románok tapodták hetykén ezt a magyar földet, no meg, hogy zsákmányoltak tőle, raboltak s ő neki ezt csak ugy isten nevében türnie kellett. Ez fáj mélyen a magyar népnek. Nem a zsidókérdés, nem az antiszemitizmus.

Kint jártam a vidéken s azt tapasztaltam, hogy a Dunántul éppen ugy, mint az Alföldön egy hur játszik a paraszt lelkében. Székesfehérvár alatt *Beke János* éppen ugy gondolkodik, mint Nagykőrös tájékán *Gajdos István.* Semmi nézeteltérés köztük, mintha csak minden este találkoznának s megbeszélnék a másnapra való véleményüket. Megszólaltattam ezeket a békés, józan és nemes életü embereket s ugy éreztem, hogy Magyarország beszél, az uj, a jövendő, a magára eszmélt és örökéletü Magyarország. Kőrös alatt megszólitom a földeken a dolgozó gazdát.

— Hogy hivják bátyám?

Fölüti a fejét és kiváncsian szimatol.

— Engem? Gajdos Istvánnak, ha éppen tudni akarja.

És megtörli izzadt homlokát, amelyet pirosra sütött a nap és mindjárt hozzá teszi:

— Cudar meleg van. Mindent elperzsel ez a hő. Városi ember az ur?

Árnyékba huzódva, megoldódik a nyelve.

Kérdezem, vizsgálgatom s ráterelem a beszédet a zsidókra is, hiszen ebben akarom tudni az eszejárását és a lelke rezzenését. És megszólal oly nyiltan mint a napos magyar ég, amely föléje hajlik.

— Nem firtatja itt senki, hogy ki milyen istenhez fohászkodik, csak becsületes ember legyen. Mi ugy meg vagyunk itt a zsidóinkkal, mint ahogy apáink is megvoltak velük. A Weisz bótos meg a Grünzveig bádogos gyerekkori pajtásaim, együtt *jártunk oskolába, együtt katonáskodtunk és együtt vénültünk is meg. Hát mért is volnék hozzájuk ellenséges szivvel.*

Elhallgatott s kis szünet után kérdi tőlem:

— Az ur talán izraelita?

— Az vagyok — mondom neki.

— Igazán nem látszik meg rajta. Keresztyénnek néztem.

És tovább beszél.

— Ide is gyüttek Pestről holmi pernahajderek és kezdték a zsidót szidni, ócsárolni, de a szentyit nekik! Megmondtuk, hogy ha másért nem gyüttek, csakhogy nekünk a zsidókat gyalázzák, akkor menjenek, de gyorsan ám, mert baj lesz! Ismerjük itt a zsidóinkat és azok becsületes jóravaló emberek. El is mentek és azóta se láttuk őket.

Beszéltem egy másik magyar emberrel, egy harmadikkal, negyedikkel, mind ugy beszélt. Mindenütt testvéri egyetértésben él a parasztember a zsidóval. Egy uj választás hej, de sokaknak furcsa meglepetéseket fog hozni!

Jártam Székesfehérváron, Szombathelyen, Kőszegen s mindenütt beszéltem a néppel a zsidókérdésről. Zsidókérdés? A nép között nincs zsidókérdés, csak kenyérkérdés van és üzlet van, mert ma már minden magyar ember „pénzelni“ szeret. Vesz, elad és csereberél s ez a szenvedélye még közelebb hozta a zsidóhoz, mert az látja el tanácsokkal, az végzi a számitásait, azzal becsülteti meg a portékáját és soha jobban nem érezték ezt az egymásrautaltságot, mint most. Az árhullámzást a zsidó figyeli s értesiti a gazdát. A disznó, a bor, a buza, a szarvasmarha napról-napra váltakozik értékben és a paraszt a falubeli zsidójától tudja meg, hogy mit kaphat érte ma és mi volt az ára tegnap. A valuta is érdekli és a pénzünk zürichi jegyzése is fontos neki s mindenre a zsidó tanitja:

Egy kőszegi paraszttól kaptam a legbölcsebb választ a zsidókérdésre. Szekéren haladt az országuton. Szombathelyre ment s én fölkéredzkedtem a kocsijára:

— Elférünk itt ketten is — mondotta és a lovak közé vágott.

Mikor azt kutattam, mint vélekedik a zsidókról, igy szólt:

— Nem érek én rá törődni a zsidókkal,

— De nem haragszik rájuk? — kérdem óvatosan.

— Már mért haragudnék. Nem bántanak azok engem.

Mosolyogtam s többé nem kérdeztem tőle semmit. Gyönyörködtem a nagy szakadékokban és szivtam mély lélegzetvétellel a fenyőillatot és a hegyi levegőt.

S azon járt az eszem, hogy mily nemes és józan a nép és mily barbár és bűnös a — politika.

Peterdi Andor.

Rendelje meg:

RAAB ANDOR:

Mayer Litvák unokája

Tanulmányok és novellák.

A Mult és Jövő kiadása.

A pompásan kiállitott, gazdag és érdekes tartalmu könyv ára **50.— korona.**

Megrendelhető postautalványon a MULT és JÖVŐ kiadóhivatalában: Budapest, VI, Podmaniczky u. 39.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Zangwill uj regénye

adja meg diszét a Mult és Jövő havi folyóirata most megjelent szeptemberi számának. A kis remekmű dr. Görög Imre művészi forditásában most kerül először a magyar közönség elé. A londoni zsidó negyed modern munkáséletében játszik és napjaink levegőjén is átizzik az örök prófétai vágy, amely évezredek óta a zsidó lélekben lüktet. Hőse egyszerü suszter, akinek szivét a legnagyobb ideálok dobogtatják. Héber könyvet ir, amelyben a zsidóság és a kereszténység összebékitését és filozófiai kiegyenlitését kisérti meg s e tragikus küzdelemben elbukik egész családjával együtt. A rendkivül érdekfeszitő cselekvénynek a modern londoni gettó páratlanul szinesen megrajzolt képe adja meg pompás hátterét. E ritka irodalmi szenzáció mellé méltóan sorakozik egy uj ifju zsidó tehetségnek, Erős Sándornak lendületesen, nagy irói rutinnal megirt hosszabb elbeszélése, amelyben a mai zsidóság egész vergődése sürüsödik egy tragikus történet keretébe. Ugyancsak a mai zsidó életbe világit bele Peterdi Andor kitünő novellája, amely egy zsidó művészsors kibontakozását rajzolja meg mesterien. Várnai Zseni finommivü novellájával illeszkedik e szám gazdag művészi együttesébe. Cime: „A napnak is mindegy, a golyónak is mindegy“ s ez mindent megmond a megható történetről.

E szám különleges érdekessége a kitünő tanulmányoknak és a remek illusztrációknak az a gyűjteménye, amely Dávid király óriási kulturtörténeti szerepét először világitja meg minden oldaláról a magyar irodalomban. Dr. Venetianer Lajos főrabbi mélyrehatható tanulmánya Dávid királyt beállitja korának egyetemes történelmébe és plasztikus vonásokkal rajzolja meg Dávid világpolitikai szerepét és jelentőségét. Dr. Hevesi Simon főrabbi költői szépségekben gazdag tanulmánya másik oldaláról világitja meg Dávidot: a zsoltárok költőjét, a világirodalom egyik legnagyobb ókori poétáját állitja elénk. Patai Edit kitünő cikke végigvezet bennünket a legrégibb kortól napjainkig a képzőművészet mindazon alkotásain, amelyek Dávidot képben és márványban ábrázolták. A nagyérdekű cikksorozatot Telekes Bélának és Patai Józsefnek gyönyörű zsoltárforditásai egészitik ki. Ötven illusztráció mutatja be Dávid királynak a képzőművészet minden korszakában játszott óriási szerepét, ezek közül különösen Rembrandt, Michelangelo és Dürer műveinek művészi reprodukciói emelkednek ki.

A tanulmányok között első helyen kell emlitenünk dr. Guttmann Mihálynak, nagyhirü tudósunknak, akit most választottak meg a világhirü boroszlói rabbiszemináriumelére, mélyenjáró irását, amelyben az ókori jus talionisnak, a „szemet-szemért“ jogi elvének talmudi magyarázatát fejtegeti és ragyogó tollal mutatja ki a mai támadásokkal szemben a Talmud jogi felfogásának páratlan humanitását. Dr. Földes Artur kitünő tanulmánya igen aktuális problémát ölel fel: zsidó iróknak a magyar irodalomban való szerepét.

A vaskos albumban a költészet is gazdagon képviselve van. Első helyen Patai Józsefnek mélységes zsidó érzéstől áthatott uj költeményeit kell emlitenünk, amelyeknek külön érdekességet ad, hogy két év viharai után az első dalok kiváló költőnk lantján. A középkori héber irodalmat Juda Halévi és Mózes Ibn Ezra egy-egy eddig kiadatlan és magyar nyelven ismeretlen verse képviseli. Modern költőnk közül Helder József uj héber dalokkal köszönt be, melyeket Patai forditott magyarra és Jobbágy Jenő egy remekmivü költeménnyel zárja le a sort.

A gazdag kritikai rovatban Raab Andor Babits Mihálynak a zsidókérdés mai forróságában izzó uj regényével foglalkozik, Nagy Lajos a magyar kritika elsorvadásáról ir, Peterdi Andor Holdert ismerteti, Jobbágy Jenő pedig szines, szép cikkben állit emléket a meggyilkolt kiváló zsidó festőnek, Heller Ödönnek.

A gyönyörü illusztrációk között a Dávid-képeken kivül méltó feltünést fog kelteni Heller Ödön hatalmas arcképe Löw Immánuelről. Modern művészeinket Szőts Jenő és Zobor Jenő, két izmos tehetségü ifju festőknek gazdag gyűjteménye képviseli. Számos szentföldi kép és egykoru illusztráció teszi teljessé a szám nagy művészi anyagát.

A főbb cikkeknek és képnek vázlatos ismertetése csak hozzávetőleges képet ad e szám páratlanul gazdag és magas szinvonalu tartalmáról. Ha ehhez még hozzávesszük, hogy az a külföldi gyár, amely nagyszerü békebeli papirunkat szállitotta, ismét megkezdette a különleges, kizárólag számunkra gyártott finom, chamoirpapir szállitását s igy e számunk már külső kiállitásában, képeinek tisztaságában is teljesen elérte a békebeli színvonalat, ugy nyugodtan elmondhatjuk, hogy e számunk igazi irodalmi, tudományos és művészi szenzáció-számba megy.

A 60 oldal terjedelmü, impozáns album ára 50 korona s utcán és trafikokban is kapható.

Terjessze a MULT ÉS JÖVŐT!

A zsidóságnak tesz vele szolgálatot!

A Simplizissimus cimű müncheni élclap, amely egykor világszerte a legnagyobb elterjedettségnek és népszerüségnek örvendett, ujabban teljesen alkalmazkodott a mai bajor közhangulathoz és átevezett az antiszemitizmus vizeire. A bajor antiszemitizmus szoros összefüggésben van az ottani klerikális és reakciós mozgalmakkal. A vesztett háboru okai természetesen a zsidók. A berlini kormány = zsidó-kormány. A mai német állam = Judenregierung. Az egykor oly kitünő Simplizissimus is ma ezt az ideológiát propagálja. Néhány hét óta képsorozatban mutatja be a „Berliner Judenregierung“ karrikaturáit. Mondanunk sem kell, hogy e képek lelkesült örömet kelthetnek minden antiszemitában, ellenben mélységesen lehangolhatnak minden tisztességes embert, aki őszintén fájlalja, hogy idáig süllyedt az egykor oly nagy Németország.

A VAC Békéscsabán. A Vivó és Atletikai Club I. osztályu bajnoki fotball-csapatát augusztus 19-én Békéscsaba látta vendégül. A játékosok augusztus 20-án valamennyien megjelentek a szombat délelőtti istentiszteleten, ahol a Tórához felhivták őket. Délben a bajnokcsapat a helybeli zsidóság előkelőinek vendége volt. Vasárnap, augusztus 21-én az egész város osztatlan érdeklődése mellett a békéscsabai fotball-csapattal mérte össze erejét és ott még nem látott gyönyörü iskolajáték után 3:1 arányban győzelmet aratott.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

SZATMÁRI MÓR:

Kossuth liberalizmusa.

— Az egyházpolitikai harcok idejéből. —

Hogyan vélekedik Kossuth az egyházpolitikai reformokról? Ez a kérdés kiváló jelentőséggel birt már akkor, mikor a Szapáry-kormány alatt az elkeresztelési rendelet nyomán egyre aktuálisabbá váltak az egységes egyházpolitikai reformok. Jelentősége volt ennek a kérdésnek nemcsak az akkor már villongásban lévő függetlenségi csoportok magatartása, hanem az egész magyar közvélemény hangulatának irányitása okából.

Mi, liberálisok tisztában voltunk Kossuthnak a demokratikus szabadelvüség dolgában régen vallott nézeteivel. Hiszen ezek világosan megnyilvánultak már 1870-iki hires levelében, melyben az 1848-iki törvényhozás szellemét és intencióit magyarázta meg. Azt azonban egész bizonyossággal nem tudhattuk, hogy a Wekerle elnöklete alatt 1892 november 1-én megalakult „nagy-kabinet" egyházpolitikai programmját hogyan fogadja Kossuth. Vajjon nem lesznek-e reá befolyással a politikai kérdések, vajjon helyesli-e ezt, hogy a függetlenségi-párt a maga erejével támogasson 67-es alapon álló kormányt?

Nos, Kossuth nem sokáig hagyta kétségben a magyar közvéleményt. Már 1893 május 27-én levelet irt Helfy Ignáchoz és ebben a levelében **nyilt és határozott állást foglalt a liberális reformok mellett, különösen pedig a kötelező polgári házasság mellett**, pedig tudvalevően akkor még nem volt ismeretes a Szilágyi Dezső javaslata, melyhez I. Ferenc József király csak jóval később adta már hozzájárulását. Kossuth ebben a levelében kijelentette, hogy nemcsak szükségesnek tartja a reformokat, de szégyennek tartja, hogy már rég meg nem valósultak. A függetlenségi-párt állásfoglalása dolgában ezeket irta:

„Tagadhatatlan, hogy Wekerle egyházpolitikai programmja olyan gyermek, aki tekintve megfogamzásának indokait, (elkeresztelési kérdés) nem igen tisztességes ágyban született; de hát született; én hát nem azt nézem, hogy kinek borja, **hanem csak azt, hogy méltó-e arra, hogy felneveltessék**". Ebben a levelében élt azzal a hasonlattal, hogy a piszkos fürdővizzel nem szabad a gyermeket is kiönteni. Hangsulyozta, hogy a függetlenségi pártnak két hivatása van. Az egyik az állami függetlenség kivivása, a másik az, „hogy a fennálló közjog keretében előforduló kérdésekben a **valódi demokráciai szabadelvüség** képviselője gyanánt álljon a nemzet előtt."

— „Önöknek azt vallom hivatásuknak — irta továbbá — **hogy hiveknek kell maradniok a szabadelvüség irányához:** nem törődve azzal, hogy e hűségökkel talán meghosszabbitják egy oly kormány életét, mely ép ugy, mint 67 óta minden elődje és az ő megbuktatására következendő is, az Önök pártjának alapelvével kiáltó ellentétben van."

Utal azután azokra az ellenzéki politikusokra, akik azt hirdették, hogy a függetlenségi-párt nem szegődhetik a kormány rút manővereinek szolgájává s meg kell buktatni a Wekkerle-kormányt! Kossuth erre vonatkozóan igy nyilatkozott:

„No, kérem, ez komoly államférfiakhoz nem illő spekuláció, mert azt nem tehetem fel, hogy csak egy is legyen azon ellenzéki urak közt, aki magát azon ábrándban ringatva, hogy ha az egyházpolitikai kérdésben Wekerlét megbuktatják, a bigott bécsi hatalom szabadelvübb embert fog az uj minisztérium alakitásával megbizni; a következés az lesz, **hogy a reakció hajója gőzerővel fog előretörni**".

Kossuthnak ez az intranzigens szabadelvü hitvallása nagy örömet, sőt lelkesedést keltett nemcsak a függetlenségi-párt liberális csoportjában, hanem az egész liberális közvéleményben.

Röviddel Kossuth e levelének nyilvánosságra jutása után nagy komplikációk támadtak a függetlenégi-pártban. Az egyházpolitika bomlást idézett elő. Eötvös Károly oly határozati javaslatot terjesztett a párt elé, mely választó-viz volt a liberális és konzervativ, jobban mondva a klerikális elemekre. Polónyiék ezzel szemben más határozati javaslatot adtak be, mely kimondja az 1884-iki Szózatban foglalt követelésekben való kapaszkodást. Megjegyzendő, hogy ebben a Szózatban benne van az Irányi-féle egyházpolitika is. Ám Eötvösék tisztában voltak azzal, hogy emögött a határozati javaslat mögött a reformok kérdésének megkerülése rejlik. A szavazásnál Eötvösék kisebbségben maradtak és kiléptek a pártból, uj pártot alakitottak.

Most már Polónyiék Kossuthoz fordultak. Jól tudták, hogy ha Kossuthot megnyerhetik taktikájuknak, rendkivül erős fegyverhet jutnak a reformok, illetőleg a liberális Wekerle-kormány ellen inditott harcukban. És Polónyinak csakugyan sikerült valami látszólagos eredményt elérni.

Polónyi Géza levélben fordult Kossuthhoz abból az aproposból, hogy elküldötte neki Szoboszló város közönségének üdvözlő feliratát. Polónyi ebben a levélben a pártszakadáson siránkozott s Eötvös Károlyra (régi ellenségére) háritotta a szakadásért az ódiumot. Az egész dolgot olyan beállitásban tárta Kossuth elé, mintha Eötvöséknek nem annyira a liberális reformjavaslatok sorsa, mint inkább a Wekerle-kormány érdeke feküdnék a szivükön.

Tüzifát. Import, száraz, aprított tüzifát fuvartételekben házhoz szállítva pincébe rakva maximális áron szállít **PÉTER ÁRPÁD** gőzfavágótelepe IX. kerület Gróf Haller u 14 Telefon: J 51 08.

A Vivó- és Atlétikai Club szeptember 4-én az az ujpesti uszodában rendezi nagy uszóversenyét, amely a szezón legnagyobb ily irányu sportesemenyének igérkezik. 414 nevezés érkezett be, ami valóban példátlan eredmény. E verseny keretében kerül eldöntésre Magyarország 1500 méteres bajnoksága, melyért a legkiválóbb hazai és külföldi atléták indulnak. Első izben kerül kiirásra a *dr. Dömény Lajos*-vándordij, amelyet az egyesület hősi halált halt elnökének emlékére *Fischer Mór* jelenlegi elnökhelyettes alapitott. A változatos versenyszámok után vizi póló-meccs következik. Jegyek a clubbirodában Teréz-körut 19.) kaphatók..

Egy gyalogos hadinaplója. E cim alatt bocsátja közre *Gárdos* Mór sátoraljaujhelyi tanitó hadi élményeit. A könyvben próza és vers váltakozik s egy a haza iránt kötelességét becsülettel teljesitett férfiu igaz érzései szólalnak meg benne. A könyv ára 30 korona és a szerzőnél rendelhető meg.

Adomány. Klein Jakab Zalaegerszeg jótékonycélra 100 koronát küldött szerkesztőségünkbe.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Kossuth 1893 junius 5-én válaszolt Polónyinak. Levele, mikor nyilvánosságra került, bizonyos megütődést keltett a liberális táborokban. Világos volt, hogy Polónyi csakugyan tévedésbe tudta ejteni a nagy bujdosót, aki ebben a levelében is a demokratikus szabadelvüség ügyét hangsulyozta ugyan, mint el nem alkudható elvet, **de kárhoztatta a szakadásért Eötvöséket.** Polónyinak adott igazat. Őszintének fogadta el Polónyiéknak az egyházpolitikai reformhoz hirdetett ragaszkodását, hiszen ők az 1884-iki programmra hivatkoztak; ebben pedig benne van az egyházpolitika. De, hogy Kossuthot Polónyi levele csakugyan tévedésbe ejtette, az kitünt később, mikor Polónyiék és Ugron Gáborék a klerikálisokkal összefogva, egyenesen a kötelező polgári házasság ellen támadtak és a javaslat ellen szavaztak. A kérdés és helyzet tisztázása okából, mert Kossuth e levele félreértésre adott okot, amiket ki is használtak, **Eötvös Károly harmadmagával kiutazott Turinba,** hogy Kossuthot előszóval világositsák föl. Kossuth előttük nyilatkozatot tett, melynek az egyházpolitikára vonatkozó lényege ez:

„Nagyon sajnálnám, ha a kormány az egyházpolitikai kérdésekben megbuknék . . . Komoly államférfi előtt a kormánybuktatás nem végcél. Ha a kormánybuktatás csak egyetlen épéssel is előbbre viszi a függetlenséget: akkor buktassák meg a kormányt. **Az egyházpolitikai javaslatok megbuktatásánál ez esetet nem látom.** A függetlenségi párt ereje sohasem lesz teljes, ha **csak a „szabadelvü haladás terén s az egyházpolitikai kérdések** megoldásában határozott állást nem foglal."

Ebben az időben már teljes erővel folyt a harc. A klerikálisok óriási izgatást vittek végbe országszerte. Belevitték a kérdésbe az antiszemitizmust, s a kötelező polgári házasságot zsidó intézményeknek csufolták. Pedig a javaslat még nem is volt a Ház előtt. A liberális agitáció még lanyha volt.

A függetlenségi táborokban bizonyos nyugtalanság uralkodott. Polónyiék, meg Ugronék azt hirdették, hogy Kossuthnak iménti nyilatkozata nem autentikus. Az az igaz, amit Polónyi Gézának irt, **ujabb levelet vártunk Kossuthtól.** Olyant, mely eloszlatja a kétségeket, s lehetetlenné teszi az ő nevével űzött fennakadást. Erre a levélre hosszu ideig kellett várnunk.

A képviselőházban 1894 február 9-én már megkezdődött a kötelező polgári házasságról szóló javaslat tárgyalása. Kossuth már láthatta a függetlenségi párt Ugron és Polónyi által vezetett csoportjának parlamenti felszólalásaiból, hogy a reakció mellé szegődött. Végre 1894 február 23-án megérkezett Kossuthnak ferbuár 17-én kelt levele Helfy Ignáchoz.

Élénken emlékszem arra a föllendülésre, amit ez a levél keltett. Ez azután el is döntötte a kérdést. **Kossuth minden taktika fölé helyezte a liberálizmus ügyét.** Részletesen foglalkozott ebben a levelében azokkal az ellenvetésekkel, amiket Polónyiék felállitottak a reformmal szemben, s ehhez a konkluzióhoz jutott:

„Az Önök pártja hűtlen lenne önmagához, ha akár a trónöröklési, akár a horvát kérdés miatt, vagy azon másnemü disszonanciák miatt, melyek a házassági javaslatba belevegyittettek, s melyeket pártjuk egyrésze ellenez, **a magyar nemzetet a kötelező polgári házasság és házassági egyenlőség áldásától megfosztani segitene".**

Kossuth levele uj erőt adott a liberálizmusnak. Ennek kivivott diadalát azonban a nagy bujdosó nem érhette meg. A kötelező polgári házasságról szóló javaslat képviselőházi tárgyalásai közben halt meg. Utolsó levele volt az, melyben a demokratikus szabadelvüség ügyét nemzete lelkére kötötte.

Ő volt hirdeője annak, hogy a nemzeti függetlenségnek integráns része a liberálizmus. Hová esett ez a mostani kor ő tőle!

Kis riportok.

I.

Wekerle és a zsidók.

A nagy, a régi Magyarország utolsó miniszterelnöke, a liberális államférfi, a nagy pénzügyi lángelme: Wekerle Sándor elköltözött az élők sorából. Európai értelemben vett nagy ember volt, a legkülönb magyar, de érzésével, gondolkodásával és tetteivel kinőtt a patriarkális keretből és mint Ady az ő lantjával, ugy Wekerle az ő szellemi fölényével beevezett a nagy oceánba. A magyar zsidóságnak külön nagy gyásza van e nagy férfiu halálával s az ilyen irányban való méltatása más rovatban ugyis megtörténik. Én csak egy-két apróságot mondok el róla, hogy nemes és nagyszerü ember voltát megvilágitsam. Szerette a zsidókat, ha alkalom adódott rá, évődött velük. Oly közvetlen, barátságos és emberies tudott lenni a boltossal és a kupeccel, mint akármilyen más egyszerü halandó. Az én apám marhákkal kereskedett s nem egyszer fordult meg Dánoson, Wekerle birtokán, hogy a kiselejtezett jószágot megvásárolja. Wekerle sohasem bizta másra az ilyenfajta üzlet lebonyolitását. Az volt a fölfogása, hogy ha az ország üzleteit tudja intézni, akkor a saját kis ügyeit mért bizná másra? A kupecekkel, a kereskedőkkel tehát ő maga tárgyalt és alkudott. Apámnak mindig németül beszélt s nem egyszer ült vele az ebédasztalnál. Wekerle szivesen marasztotta és megvendégeltet az embereket és éppen ugy, ahogy a legnagyobbakhoz föl tudott emelkedni, ugy tudott a legegyszerübb is lenni a kis emberekkel.

Ilyen üzleti alkalommal apám egy olyan zsidó kereskedővel ment ki Wekerléhez, aki az étkezésben is szigoruan betartja a vallás szabályait. Szóval jó zsidó volt az illető. És miután a kegyelmes urral megkötötték az üzletet, Wekerle ebédre is ott marasztotta őket. De apám zavarba jött, mert tudta, hogy társa csak kósert eszik s ezt kereken megmondta Wekerlének.

— Excellenz, der Herr Schwartz isst nur Koscher.

Wekerle mosolygott és igy szólt:

— Bei mir kann man auch koscher speisen! Sie bekommen Eier, Butter, Milch und Brot.

GYERMEK-OTTHON Szeptember 1-től kezdve
SVÁBHEGY KOLTŐ-UTCA 20. 5—12 éves
gyermekek beirathatók. Kitünő ellátás. Vizsgázott tanitónők szakszerü felügyelete. Német nyelvtanitás. Correpetálás. Bergerné.

Saját készitésü מצבה **SIRKÖVEK**
PFEIFER ÉS HESZKY
Budapest, X., Kozma-u. 7. sz., uj temetőnél.
Nagy választék! Telefon Jzsef 59—61

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

És Schwartznak a szeme előtt kipakkolt uj edényekben külön főztek és tálaltak.

Ebéd után Wekerle nevetve jegyezte meg:

— Der Herr Pollák hat gut gegessen und sie haben koscher gespeist. Und mir wird der liebe Gott dafür ein Bummerl zuschreiben.

S ekkor megkínálta őket szivarral és elbeszélgettek.

Wekerle nagy ember volt. Zseniális államférfi és testamentum szerinti keresztény.

II.
Népdalegyveleg.

A kor leghübb kifejezője a nóta. Abban jut kifejezésre a divat, a szokás, a morál és minden. A politikai áramlatokat is igen gyakran ilyen együgyü kis nóta örökiti meg az utókor számára. Wekerle nemes és nagy liberális korszakának, az egyházpolitikai harcok hangulatának leghübb kifejezője ez a nóta:

Wekerle hozta törvénybe
Ne essünk rózsám kétségbe
Zsidólány lelkem
Szerethetsz engem
Ne essél rózsám kétségbe.

Ma pedig ezek a nóták járják:

Nincsen pénzem
De majd lesz,
Hogyha Pesten
Pogrom lesz.

Az alábbi nóta meg Kecskeméten jött divatba:

Huszonegy, huszonkettő, huszonhárom
Héjjas Iván a legelső a világon

Huszonegy, huszonkettő, huszonhárom
Prónai Pál a második a világon

Huszonegy, huszonkettő, huszonhárom
Francia Kiss a harmadik a világon

Huszonegy, huszonkettő, huszonhárom
A zsidó a legutolsó a világon.

Ezekhez a nótákhoz már nem füzünk kommentárt. Ezek lesznek a mai kornak a leghivebb tükrei. *i. r.*

MEGHOSSZABBITSUK-E A NEMZETGYÜLÉS ÉLETÉT?

kérdi a kurzus reggeli szócsöve és rögtön meg is adja a kérdésre a választ, amely természetesen lelkesen igenlő. Az indokolás igen egyszerü: egy uj választástól már a kurzus sem reméli a mai rendszer győzelmét. Szomoru beismerés biz ez és igazolása annak, amit mi már régen állitunk, hogy a tömegek beléfáradtak a mesterségesen szitott gyülölködésbe és békés termelő munkára vágynak, amit a kurzus nem tud a számukra biztositani. Csakhogy ebből nem a nemzetgyülés életének meghosszabbitása következik, hanem éppen ellenkezőleg, az uj választások kiirása, mert a törvényhozó testület a nemzeti akarat kifejezése, nem pedig azzal szembehelyezkedő testület. Ha a kurzus a tömegek lelkében megbukott, ugy mesterséges injekciókkal bajos lesz kissé életben tartani.

Adóügyi szimfónia
vagy
hol az igazság?

Kenyeri község Vasmegyében van pontosan a világ háta mögött. Sajnos, annyira még sincs távol a világtól, hogy a kurzus éltető levegője oda is el ne juthatott volna.

Ebben a kis faluban él özv. Schlesinger Jakabné. Foglalkozása: destruktiv, vallása: szatócs. Ami nyilvánvalóan rossz ajánlólevél a mai konstruktiv világban. A háboruban igazi sziriai ravaszsággal vett részt. És pedig a következőképen. Két gyermeke van: egy fia s egy lánya. Fia 52 hónapot töltött az első rajvonalban, **4 kitüntetést szerzett és sulyosan megsebesült. A zsidó. A lógós. A bujkáló. A felmentett. A nélkülözhetetlen. Aki Prohászka püspök ur szerint nem is volt a fronton. Leányának férje hasonló destruktiv módon viselkedett.** Nem is volt fronton, mindazonáltal eltünt. Eltünt. Ami annyit jelent, hogy ismeretlenül temették el valamelyik tömegsirba. A zsidót. A lógóst. Satöbbi, satöbbi.

Az öreg asszony itt maradt hadiözvegy leányával, sebesült fiával és hadiárva unokájával. Éltek négyen szerényen a kis szatócsbolt jövedelméből. Nem kértek ők az elesettért, a feláldozott évekért, a sebesülésért semmit a hazáért, csak annyit, hogy hagyják őket békében dolgozni. Majd csak megélnek valahogy. Ám ugy látszik, erre sincs joguk és igényük. Jött az igazságos kurzus. A nagy nemzeti felbuzdulás. Az erkölcsi ujjászületés. A pogromhősök éjnek idején üzték el házától Schlésinger Jakabnét. Aki fiát és vejét adta a hazáért. Az öreg Schlésinger, a 70 éves, tisztességben megőszült polgár belehalt az izgalmakba. Schlésingerné özvegy lett, csak ugy, mint leánya. Annak a férjét a háboru vitte el, az övét a kurzus. Ez volt a lármás antiszemitizmus. Azután jött a csendes. A revizió. Az özvegyasszonynak elvették a trafikjájt. A revizió alapján. A revizió ugy szól, hogy a trafikot elsősorban hadiözvegyek és hadiárváknak kell adni. Ezért vették el özv. Schlesingernétől, akinek veje elesett, fia megsebesült, aki hadiözvegy lányát és hadiárva unokáját tartja el. De a baj mindig csövestől szakad. A revizió után jöttek a Hegedüs-szimfóniák. A hálás haza és annak liberális pénzügyminisztere 170.000 korona adót vetettek ki rá. Megérdemli. Ha már elvesztette a férjét, a vejét, trafikját, ha már odaadta egyetlen fiának egészségét, miért ne adhatná oda azt a 170.000 koronát is, ami nincsen? Ez az igazság.

Kerekegyházán éjfél van.

Kerekegyházán erősen pártolják az üvegipart. Az ablaküveget. Drótostótokkal érdemes lerándulni. Amint az alábbi eset is mutatja.

Augusztus 17-én szép csillagos éjszaka volt. Éjfélre kisütött a hold is és mélán nézett le az üvegiparpártolók felelőtlen szövetségére, amely eddig a korcsmában gyüjtötte az ihletet iparpártoló munkájához. A szövetkezet elnöke egyébként *Czarból* Ferenc községi tanitó, aki felebaráti szeretetre és a törvények iránt való tiszteletre oktatja igen sikeresen a serdülő gyermekeket. Az elnöktanitó ur ez éjszakán is, mint annyi más ha-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

sonló alkalommal négy társával együtt kirándulásra indult. A kirándulás egy-egy ablak alatt rövidebb-hosszabb időre megszakadt, amikor is az urak tréfás jókedvvel ökölnyi köveket hajigáltak az üvegtáblákra. Ez ablakok többnyire zsidók lakásaiba nyiltak. Sőt kizárólag zsidókhoz. De ez csak merő véletlen, a tanitó urról elvégre holmi felekezeti célzatosságot fel sem lehet tételezni. Mit csinál egy igazán lelkes tanitó éjfélkor? Pártolja a hazai üvegipart. És énekel. Szép nótákat az Erger és a Berger nevezetü polgártársakról, no meg a kis kertről, amelyben tudvalevőleg zsidómagot ültet a kisgazda. Elvégre hol énekeljen, ha nem az utcán? És mikor, ha nem éjfélkor? A tanitó ur. Aki sneidig legény és nem hagyja magát iparpártoló nemes munkájában egykönnyen zavartatni. Az egyik helyen például az éjjeli őr tiltakozott az ilyen hangszálgyakorlat és céldobálás ellen, mire az urak jól megrakták, mondván, nesze neked, minek vigyázol a zsidókra. Más helyen pedig a házigazda állt a sarkára, mire az urak elővették revolvereiket és parázs lövöldözést rendeztek. Nagyszerü! Hát hogy mer az a zsidó még tiltakozni is. Örüljön neki, hogy uj ablakokat csináltathat az egész lakásában! A fegyvertilalom pedig világosan csak a zsidókra vonatkozik. És mivel kisérje egy igazán lelkes tanitó éjféli koncertjét a főutcán, ha nem durrogó revolverlövésekkel?

Sajnos, a csendőrség nem méltányolta a tanitó ur nemzetmentő működését és másnap közcsendháboritás és magánlaksértés miatt a kolléga urakkal együtt letartóztatta. Be is szállitotta az urakat Kecskemétre, ahol azonban Istennek hála, sokkal megértőbbek a lelkek az ilyenféle éjszakai uri sport iránt. Az urakat természetesen másnap szabadon bocsátották. A tanitó ur tovább tanitja a kerekegyházi csemetéket. Felebaráti szeretetre, törvénytiszteletre, illemre, jónevelésre és más hasonlóan hasznos tudnivalókra.

A Lakáshivatal rejtelmeiből.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

A Lakáshivatal rejtelmes észjárásába, halandó szeme nem igen tud belépillantani. A napilapokban napról-napra olvasgattam panaszos sorokat e közutált intézmény működéséről és sokszor magam is eltünődtem egynémely csudabogáron, amelyet innen röppentgettek a szegény publikum nyakába. Jó ideig csak távolról figyeltem a hivatalos észjárás e különös furcsaságait, mignem sajnos, magam is odajutottam, hogy e rosszhirü helyre kellett fordulnom. Sejtelmem nem csalt és csakhamar én is azoknak számát szaporitottam, akiknek a Lakáshivatal nevének hallatára ökölbe szorul nyárspolgári tenyerük. Nekem azonban pechemben még az a szerencse jutott, hogy a véletlen folytán megtudhattam, miért is kell az utcára költöznöm. Megirom Szerkesztő urnak, hadd okuljanak belőle azok a polgártársak, akik hasonló balesetek ellen kellőképen felvértezve nincsenek,

Rokkant főhadnagy vagyok s azon destruktiv hitüek közé tartozom, akik Prohászka püspök ur szerint nem is voltak soha a harctéren. Szerénységem azonban, ugy látszik, kivétel volt, bár odakünt a fronton szép számmal láttam ilyen kivételes példányu sziriaikat a tűzvonalban. Feleségem fővárosi kereskedelmi iskolai tanárnő. Felettes hatósága szerint kitünő pedagógus s talán ennek köszönheti azt a kivételes szerencsét, hogy most több mint egy évtizedes odaadó munka után nem rugták ki az állásából, mint annyi más destruktiv vallásu kollégáját. Egy ismerősünk cseh megszállott területre költözött és mi, egy ottani rokonunknál lakást szereztünk számára. Ennek ellenében az illető budapesti lakását ránk ruházta. Nagy szerencse volt ez számunkra, mert mióta a háboruból visszajöttem, még nem tudtunk emberhez méltó lakást találni. Az átruházást jóváhagyás végett 10825 iktatószám alatt bejelentettük a Lakáshivatalnak. Mondanunk sem kell, hogy a Lakáshivatal bejelentésünket nem hagyta jóvá és nagy kinnal szerzett lakásunkat másnak utalta ki. Mi tehát mehetünk az utcára lakni. A rokkant főhadnagy és a középiskolai tanárnő. Ügyvédem azonban kiváncsiságból utánanézett az elutasitás okának. Meg is találta az aktánkat s azon érdekes felfedezést tett. A mellékelt házassági anyakönyvi kivonaton a vallás rovatban ez a szó, hogy i z r a e l i t a vastagon körül volt keritve és valaki szórakozásból kék ceruzával, számos aláhuzással és felkiáltójellel is ellátta. Nyilván tiszta véletlen, hogy e rajzgyakorlat fölött ugyanolyan kék ceruzával vastagon aláhuzva ez a szó ékeskedett: E l u t a s i t a n d ó!

Most legalább meg vagyok vigasztalva. Tudom, miért nem lakhatok a nekem adott lakásban. Elvégre zsidónak nem muszáj lakni. Menjen az utcára! A rokkant főhadnagy és a felesége. A kereskedelmi iskolai tanárnő.

Igaz tisztelettel Szerkesztő urnak kész hive

Aláirás.

TOLL HEGYRŐL

BUDAVÁRINAK FÁJ A FEJE

a gondtól. A nemzetgyülés utolsó ülésén, amikor Nyugatmagyarország elszakitásának véresen tragikus kérdése fölött izzott egy szerencsétlen ország felzaklatott szenvedélye, ő is felszólalt. Nemzetünk nagyjának ugyancsak sürgős mondanivalója akadt, amelyet nem halaszthatott el szünet utánra. Mi volt neki ennyire sürgős? Nyugatmagyarország zokogó fájdalma? Az ezeréves államtól elváló Sopron vergődése? Oh, nem! Budavári ilyen csekélységekre nem pazarolja zsenijét. Az ő feje különb dolgokra van teremtve. Nem is volt illő, hogy a nemzetgyülés e szenzációs napon, amikor Budavári ur sürgős interpellációját elmondani kegyeskedte, nem hatódott meg a pillanat nagyszerüségétől is idejének nagy részét a nyugatmagyarországi kérdésnek szentelte. Mintha Budavári ur ügye nem lett volna sokkal sürgősebb! Mert miről interpellált sürgősen az egykori ordonánc ur azon az utolsó ülésen, amelyet a nemzeti csapás felett érzett komor gyásznak szenteltek? A zsidókérdésről kellett még sürgősen interpellálni a vitéz küldöncnek, aki oly hiven ragaszkodott a jó, biztos hinterlandi hordárbeosztáshoz! A zsidókérdés bizony elég sürgős, hamarjában

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

alig is van más baja az országnak. Az elszakadó nagyműveltségü vármegyéknek még egy utolsó kulturajándékot küld Budavári. Nem kivánt mást, mint hogy minden zsidónak talpára a kormány utlevelet ragasszon. Sommásan. Egyszerüen. Olyan egyszerüen, aminő csak a küldöncszolgálat lehetett, amikor a vitéz ébredő vezér, a félelmes tigris a parancskönyvet hordozta Szatmáron.

ALPESI KOMÉDIA.

A szomszédos Németausztriában különös társadalmi vihar dulta fel a békés nyárspolgárok lelki nyugalmát. Arról van ugyanis szó, hogy a nagynémet propaganda becsempészte a köztársaságba többek közt a *Hakenkreuz-mozgalmat* is, ami olyan németbe oltott ébredést jelent. A stájer és a bécsi ker.-szoci hagyományok természetesen gyorsan frigyre léptek a hasonszőrü antiszemita ideákkal. Divatba jött ujra a nyolcvanas években nagy népszerüségre vergődött *Arien-paragraph*, ami annyit jelent, hogy amelyik egyesület és társadalmi szervezet ezt magára nézve kötelezőnek elismeri, annak csak „*árják*“ lehetnek tagjai. Az „*árja*“ alatt ne tessék azt hinni, hogy az illetőnek igazolnia kell évezredekre visszamenőleg fajtiszta származását. Csak annyit kell igazolnia, hogy nem zsidó. Ez teljesen elegendő, miután az árja jelen esetben néprajzi értelmétől eltérőleg itt ugyis csak a nemzsidó fogalmával azonos. Igy történt meg, hogy az osztrák *Alpenverein* bécsi *Austria* nevü csoportja ugyancsak elfogadta az árjaparagrafust és nagyszámu zsidó tagjait kirugdalta. Mit tettek most a zsidó turisták? Talán zsidó turistaegyesületet alapitottak? Nem. Ez „*felekezeti*“ ügy lett volna és egy osztrák izraelita van olyan felvilágosult, hogy a turistasportban nem tekint „felekezeti“ szempontokra. Alapitottak tehát egy uj turistaegyletet, elnevezték *Donaulandnak* és kimondották, hogy ide „*felekezeti különbség nélkül*“ mindenki beléphet. A tagok közt csakugyan nem is volt felekezeti különbség, mivel csodák csodája, más, mint zsidó nem lépett be a clubba. Néhány kikeresztelkedett izraelita ilyenkor nem számit. Amde most jön a csattanó. Az uj club, amely nem tekintett felekezeti különbségekre, szokás szerint felvételét kérte az Alpenvereinba. S az Alpenverein 623 szavazattal 540 ellenében nem fogadta be az uj clubot a tagegyesületek sorába. Kiváncsian várjuk most, mit fognak csinálni az izraelita árja-osztrákok? Azt mondják, hogy az önérzetesebbek már nyiltan zsidó turistaegyesületet alapitottak, vigan mászszák a hegyeket és fütyülnek az árjákra, az Alpenvereinre és mindazokra a jámbor izraelitákra, akik nem tekintenek felekezeti különbségekre.

A BÉCSI DOKKOK ÉS DUNAI RAKTÁRAK

forgalma az utolsó évben elérte a békeévek *250 százalékát*, a budapesti dunai teherkikötők forgalma pedig a békeévek *10 százalékára* csökkent. Tiz százalék és kétszázötven százalék! Ez a két szám, igy szembeállitva, a leglesujtóbb kritika, arról a politikai rendszerről, amely itt már harmadik esztendeje dühöng. A számok hidegen, elfogulatlanul beszélnek. Hiába tehát Budapest ideális központi fekvése, hiába hatalmas vasuti csomópontja, hiába folyik keresztül Európa leghatalmasabb viziutja a város szivén, hiába nagyszerüen felszerelt kikötői, raktárai, hiába minden: a kurzus nem türi meg a kereskedelmet és punktum! És nem látják be az illetékes hatalmasok, hogy ez az ut az öngyilkosság utja, hogy a középeurópai kereskedelem messze elkerüli Budapestet, hogy saját kereskedelmünk is Bécsbe huzódik, hogy azt a mérhetetlenül fontos gazdasági szerepet, amelyet Budapestnek Európa gazdasági vérkeringésében játszani kellene, Bécs veszi át? Nem látják esztelen őrültségükben, hogy irtózatos szegénységünk közepette számlálatlan milliárdokat hajigálunk ki az ablakon? Nem, ezek nem látnak semmit. Nem kell a kereskedelem, mert a zsidó is keres mellette! A zsidó pedig ne keressen, ha mindjárt elsorvad is ebbe az ország! Pedig ez a dolog nem is zsidóügy, hanem magyar ügy, siralmasan, szomoruan, tragikusan magyar ügy!

A MATIN, BUDAVÁRI LÁSZLÓ ÉS EINSTEIN

Kissé furcsa ez a három név igy együtt. Szokatlan. Sietünk is kijelenteni, hogy a valóságban csak a Matin és Einstein kerültek egymással kapcsolatba, mig a nagy magyar tudósnak, Budavári Vazul pakulárnak nevét mi kapcsoltuk hozzá egy kis eszmetársitás révén. Ki is tünik rögtön, hogy miért. Ugy áll a dolog ugyanis, hogy a Matin, a legnagyobb, a legsovénebb francia napilap augusztus 20-i számába cikket irt Einstein Albertről. Sőt: vezércikket. Sőt: fényképét is közölte. Sőt: ez a cikk a legnagyobb tisztelet és hódolat hangján emlékezett meg Einsteinről. Ami azért szokatlan, mert a francia sajtó mind ez ideig nem a legnagyobb rokonszenv hangján irt az ellenséges államok tudósairól. Pedig Eisntein német. Sőt: zsidó. Sőt: oh, borzalom, cionista, aki még népgyüléseken is fel szokott szólalni. És a Matin mégis a legnagyobb tisztelettel hajtotta meg lobogóját előtte. Az igaz, hogy erre kitünő precedensei voltak. 1910-ben *Henri Poincaré*, a kiváló matematikus, a francia köztársaság elnökének fivére tartotta az első előadást Einsteinről. Ez év tavaszán fejedelmeket megillető tisztelettel fogadták az Egyesült-Államokban és Angliában. London és New-York diszpolgárának választolta. A hires, évszázados londoni *Royal Society*, a világnak tán legtekintélyesebb tudományos akadémiája ünnepi diszgyülésén olyan ünneplésben részesitette, aminőben Newton óta még nem volt része tudósnak. Pedig Einstein német. Sőt: zsidó. Sőt: cionista. S épen itt az a pont, ahol Budavári ur nevét e társaságba illő tisztelettel bevonjuk. Mert bármilyen sajnálatos, de való, hogy a tudománynak százados, hatalmas multra visszatekintő akadémiája, London és New-York tanácsa és az egész elismert nemzetközi tudományos világ még nem tudott felemelkedni abba a magasztos gondolatvilágba, amelyet nagy magyar klasszikusunk, Budavári László, a budakeszi apostol megteremtett.

Zsoldos tanintézet
a legjobban készit elő magánvizsgákra
VII., Dohány-u. 84. Tel. Józs. 124—47.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Ezek a te munkásaid Izrael!...

(Éle poalecha Jisrael!)

A palesztinai „Doar Hajom" vezetőcikke 1921. évi augusztus hó 7-én.

Ben-Avitol.

A legnagyobb palesztinai héber napilapnak e cikke érdekes világot vet arra a munkás zsidó életre, amely a Szentföldön megindult és szép szavakkal emlékezik meg a magyar bevándoroltakról, akiknek munkakészségéről, képzettségéről és fegyelméről az összes hivatalos fórumok a legnagyobb dicsérettel emlékeznek meg.

Midőn hajnalhasadáskor felébresztett a hullámzó moraj, mely az Allenby-utról hangzott fel és kitekintettem szállóm ablakából az előtte elterülő kis térre, büszke boldogság töltött el attól a látványtól, mely szinte folytatása látszott lenni megszakadt álomnak...

Ime éles hangon ötöt üt a várostorony órája és a jobbról való torony belsejéből hosszu kettős sorban vonulnak fel a zsidó rendőrök. Kaki egyenruhában, katonasapkában, jobb karjukon nemzeti szalaggal, feszesen állanak fel és mikor tisztjük elép soruk előtt és a kezében levő papirlapról felolvassa neveiket, dörögve hangzik a légbe kemény „jelen"-jük. Aztán kiadják a napiparancsot és az utasitásokat, mire gyors igyekvéssel, szolgálati buzgalommal szélednek el utcáikba és állomáshelyeikre a legények.

Mert azt meg kell adni, hogy szigoru rend van a Dizingov*) város tanácsának körletében és jaj annak, ki a rend ellen vét, vagy a többség által hozott szabályoknak ellene szegül. Már előző este láttam, hogyan irányitják botjaikkal a kocsikat és a rohanó gépkocsikat, egy legyintéssel hogy intik a kocsisokat és soffőröket, akik elfelejtették idejében meggyujtani lámpáikat, hogy tartják szemmel a sétálók tömegeit, akik minden oldalról özönlenek az utcákra és terekre, hogy a hüs alkonyi szélben kissé felfrissüljenek. És mikor esti tizenegyet ütött az óra, láttam, hogyan küldöttek haza és hogyan szüntettek be minden hangos vigasságot. Betiltják a zenét és énekszót, bazáratják a vendéglőket és cukrászdákat és szinte egy varázsszóra a legteljesebb éjjeli nyugalmat teremtik meg a rendőrlegények.

De mit nekem a tegnap, mikor ma uj élet mozgalma, uj munkára való hatalmas megmozdulása tolyik előttem? Minden oldalról munkáscsapatok rajzanak elő és vonulnak épitő munkájukhoz. Oda nézz! Egy kicsiny csoport. Csak hét férfi és három nő. Zsidók, akik Lengyelország vérfürdőiből menekültek halványan, elcsigázva és már milyen napbarnitott arcuk van, hogy megacélosodtak karjaik, hogy megerősödtek inaik! Hova tünt a görnyedt gerinc, amellyel a hajóból szent partjainkra léptek, tétova nézésük, vértelen orcájuk? Hová zagyva beszédük, mely mindnyájunk fülét sértette? Héberül beszélnek és amikor az egyik „chaluza" hirtelen szép zsidó népdalba fog, kipirult arccal, kifeszült mellel kiséri énekét az egész csoport.

És ime, szembe velük uj csoport jön. *Magyarok.* Megismerheted őket majdnem kopaszra nyirt fejükről, széles vállaikról, dobogó járásukról, öblös hangjukról; még „salom"-juk is olyan erős, öntudatos, mint valami vezényszó. Készen állanak. És ahogy leteszik vállaikról szerszámaikat, hátizsákjaikat, bográcsaikat és vasaikat, megnemeg az uttest és robajuk messzire visszhangzik. Amikor ellép előttük csoportfelügyelőjük, katonásan üdvözlik, ahogy még megszokták a háboruban, melyben résztvettek és amelyet végigszenvedtek.

Hatot üt az óra. Mindenfelől százak jönnek. Százak, akik még egy-két nap előtt nem tudták, mi a kő megdolgozása, százan, akiknek lába azelőtt nem tapadott soha oltott mészben. Ott vannak minden utcában és készitik az uttestet, ott vannak minden üres telken, hogy fákat ültessenek, ott vannak minden elpalánkolt udvarban és épitik a lakóházat. Minden munkát, amit azelőtt csakis arabokkal végeztettünk, azt ma zsidók is végzik. Éget a nap heve, — oda se neki! Forró föveny marja, reszeli arcukat, — megszokják azt is. Csak munka legyen, csak haladjunk, csak mindig több tünjék el a sivatag futóhomokjából a hatalmas épületek alatt.

Nem kell már panaszkodnunk, hogy a zsidó munka silány, nem kell félnünk, hogy nem tartós. Van már saját rendszerünk, kifejlődtek már bizonyos szokások és módszerhagyományok. Képzett, ügyes és járatos munkások végzik a munka lényeges részeit, az ujakra csak a mellékes munkát bizzák. Senki sem elégedetlenkedik, senki sem ellenkezik, senki sem panaszkodik, nem szitkozódik. Mindenki készséggel engedelmeskedik ama legfelsőbb parancsnak, melyet a haza intéz hozzá, még ha hegyek lehordását, tengerek kiszáritását követelné is a zsidó nép ujjászületésének eme komoly és nehéz napjaiban.

Füttyjelzés! Tiz munkás kap parancsot egy nehéz márványkő felemelésére. Rögtön odasietnek és néhány pillanat alatt megemelik a követ. Nézd ama hatalmas növésü ukrajnait, akinek válla kijelölt helyére juttatja a követ; homlokáról patakzik a veriték, de társai minden oldalról segitik, támogatják és könnyitik terhét. Szóval is biztatják: „Légy erős". Ő pedig lassan, ütemesen lépked és büszke szemvillantással helyezi el a követ helyére.

Jobbra tőlem téglaégető. Fürge munkások gyurják az agyagot. Három leány homokot szitál. Figyeld csak jól meg őket. Napbarnitott arcukat oroszosan rövidre nyirt hajuk árnyalja be, portól szürke ruhájuk ujjai válligfeltürve, lábuk mezitelen. Fürgén mozog a homokrosta kezükben és egy-kettőre a kivánt finomságára rostálják a kvarc-fövenyt. Már három órája dolgoznak ernyedetlenül a mindig szuróbb nap hevében, de még nem látszik rajtuk fáradság nyoma. Hogy lehet az, hogy ez a csinos leányka, aki most végezte be egyetemi tanulmányait, elhatározta magát, hogy a jaffai part égető hőségében testet gyötrő, nehéz munkákat végezzen? Honnan veszi a lelki erőt az a bársonybőrü leányzó, gazdag család kényeztetett, széltől óvott gyermeke, hogy testét nehéz homokkosarak terhe alatt görnyessze? Ne kérdezd! . . . Cion az, amely csodákat müvel ezeknek a gyermek-embereknek lelkében, akiknek jobban izlik a szükös kenyér és lagymatag viz és jobban tetszik a szegényes munkásruha és nyirott fej, minden gazdagságnál és jólétnél, minden a „kultura" által nyujtott előnyöknél idegen országban. Hazug ráfogás, hogy csak azért jöttek ide, mert máshol nem volt megélhetésük. Nagyon kevés közöttük, akit ez az ok hozott. Az egyiknek még gazdag kereskedő az apja Prágában, a másiknak testvére ékszermüves Bécsben, még folyton hivják őket vissza hozzátartozóik az elhagyott „kultur" viszonyok közé, de ők egyek és álhatatosak — Cionban.

*) Tel-Aviv. A ford.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Valóban „Isten ujja“ az, hogy amely perczben megindult a magánvállalkozás, hogy épitsen és alkosson, abban a perczben rendelkezésre állottak a kezek is, amik a tervek kivitelához szükségesek voltak. Vállalkozás nélkül nics kereset, kereset és szerzés nélkül nincs mozdulás, mozdulás nélkül nincs haladás. Tudják ezt a zsidó munkások, akiknek legnagyobb része a galutból tért vissza és szent feladatául tüzte ki, hogy dolgozzék népéért. Csak az a fontos, hogy ennek tudatában a munka minden osztályharc és minden szeparáció nékül folyjék, mert a mostani perc nem alkalmas ezekre.

Fenséges és egyben félelmetes időket élünk. A Messiás léptei hangzanak a távolból és szent földünk hivja összes fiait, hogy egyetlen phalanxot alkossanak: a munka phalanxát, hogy egy jogot és igazságot hirdessenek: a munka igazát.

Lazitsátok, ássátok a földet, takaritsátok el a köveket a szántókról, zuzzátok a sziklát, törjétek a követ, rostáljátok a homokot, gyurjátok az agyagot; ácsoljatok, kovácsoljatok, furjatok, faragjatok, vakoljatok, meszeljetek, mérjetek és egyengessetek, szilárditsatok és csinositsatok! Mindenik a maga szaktudása, mindegyik minden ereje és tehetsége szerint és akkor ujjongva viszi majd a hir a világ négy tája felé, amerre csak zsidók szétszórva élnek: Ime a *te* munkásaid Izrael! . . .

Csak épitsetek, csak épitsetek, épitsetek!

Héberből forditotta: **Dr. Barsi Dezső**

Kritika egy kritikáról.

Nem tagadom, már akkor hozzá akartam szólni *Zilahy* Lajosnak *Vér* Andor könyvéről a Pesti Naplóban irott kritikájához, amikor az megjelent. Megelőztek ebben és igy csak most foglalkozhatom vele, amikor már Zilahy viszontválasza is napvilágot látott.

A kritika a kritikus joga: *Vér* Andor képességeiről Zilahy Lajosnak meglehet a véleménye és ennek a jó vagy rossz, jelen esetben rossz véleményének kifejezést is adhat. Vér Andor képességeit éppen ugy kritika tárgyává lehet tenni, mint Zilahy Lajosét. Ezért nem is Zilahy Lajosnak Vér költői értékéről szóló megállapitásait elemezem, hanem foglalkozni kivánok a politikai szempontokkal, amelyek Zilahyt irányitják. Mert bárhogy tiltakozik Zilahy Lajos, kritikáját telezsufolta politikával, sőt egész nézőpontja politikai és nem esztékikai. Zilahy leszögezi kritikájában, hogy nem lehet magyar költő Vér Andor és nincs joga Arany és Petőfi nyelvéhez. Itt a kritika megszünt Vér ügye lenni, itt ügye már mindnyájunknak, akik magyarul irunk és akiknek a zsidóság ennek ellenére; helyesebben Zilahyék és Miklós Andorék ellenére is első ügyünk. Vizsgáljuk a dolgokat; Vérnek nincs joga magyarul irni. Mért nincs joga? Mert érezni meri az örök zsidó fájdalmát és hangot mer adni e fájdalmának. Hol van hát az az esztétikai határ, sőt hol a kurzus parancsolta határ, amely *eddig és ne tovább*-ként védi Petőfi és Arany nyelvét? Elvégre amiként magyar bánatot lehet hirdetni magyarul, akként hirdetett egy versében *Heine* Henrik — a *zsidó német költő* — magyar bánatot és *Byron*, az angol zseni, *zsidó* bánatot. Zilahynak van igaza: se Heinet nem fogadta be kora németsége, se Byront kora angoljai. De a világirodalom befogadta mindkettőt.

Azután: *Ady* Endrét, a kálvinista papok szinmagyar sarját hányszor, ó hányszor fosztották meg ilyen kritikákban és Petőfi és Arany; ma már igy mondják: *Petofi, Arany és Ady* nyelvéből? Zilahy Lajosnak, aki Ady versein nőtt fel és akit szinte csak az Ady után valók közé számitanak, nagyon jól kell ezt tudnia.

Jó ómen ez Vér Andornak, hogy őt is Petőfi és Arany nyelvétől; az irás jogától és kötelességétől fosztják meg.

Rákosi Jenő — aki sokkal előbb és sokkalta őszintébben hirdetett magyarságot, mint *a maiak* —, már esztendőkkel ezelőtt megértette a zsidóság hatalmas ujjászületési folyamatát. Az Est vállalatok főszerkesztője — Miklós Andor — sohasem fogja megérthetni, bár őt Rákosival egy napon emliteni csak ilyen esetekben lehetséges. Nagy is a különbség: *Rákosi* magyar volt mindig; Miklós Andor a Sip-utcai elemi, ugynevezett szegénysorsu s tandijmentes növendéke csak most lett — keresztény. Az értők és az érezők érzik ezt a különbséget. Én föltételezem Zilahy Lajosról is, hogy látja ezt, de nem szabad *éreznie*.

A magyar nyelv joga pedig nem hősi jog, amely csak szabadalmazottakat illet. E jog a tehetségeseké, akik művelik és pallérozzák Arany, Petőfi és Ady nyelvét. Mert költő Vér Andor, ha százszor is elvonják a nyelvhez való jogát, de nem költő például *Zólyomi* Dezső, vagy *Kiss* Menyhért, még ha csupa irredenta dalt ir is.

És ha hősi jogon? Szegény Vér Andor, amikor a Zlota-Lipánál a százada élén kiadta a jelszót: *Roham!* Tandari Kiss Illés, Böcögő Nagy András nem kiáltott oda, hogy — Hadnagy ur! ne magyarul vezényeljen, nincs joga Petőfi és Arany nyelvéhez!

Ettől azonban, ami elvégre hősi jognak is beillik e *hősi* renaissance idején, ettől, szivesen eltekintünk. Mi nem ilyen jogokon tudunk magyarul irni és nem e jogon irunk magyarul. S ámbár e jogon se lehet tőlünk elvenni a magyar irás *jogát és kötelességét*, de tudunk mi olyan jól magyarul, mint azok, akik szüntelen mellveregetéssel igyekeznek szinvallomást tenni — vagy más dolgokról elfelejtkezni. Azután vigasztal minket, zsidókat az is, hogy a komoly értékeket nem politikai divatok szerint könyveli el az irodalmtörténet.

Vér Andor könyve a Mult és Jövő kiadásában jelent meg, a mi nevünk és égiszünk alatt. Zilahy kritikájának politikai szempontjait már ezért is vissza kell utasitanunk. A hazafiságból és a magyar érzésből nem kérünk leckét senkitől és a kurzussal szemben senki sem fogja a maga megbizhatóságát a mi hátunkon igazolni.

Jobbágy Jenő.

Tüzifát. Import, száraz, aprított tüzifát fuvartételekben házhoz szállítva pincébe rakva maximális áron szállít **ROSSMANN LÁZÁR** gőzfavágótelepe V. kerület, Kossuth-utca 15. sz.

ARANYAT brilliánst, gyöngyöket, ezüstöt, régiséget legmagasabbáron veszek. Ékszerek nálam olcsón kaphatók. SCHWARTZ J. ÉKSZERÜZLETE BUDAPEST, IV. KERÜLET, MEHMED SZULTÁN-ÚT 21. SZ.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Zsidó hősi halottak emlékoszlopának felavatása.

— A Mult és Jövő tudósitójától. —

A magyar zsidóság országszerte széleskörü mozgalmat inditott, hogy minden hitközségben emléktáblával örökitsék meg a községbeli zsidó hősi halottak neveit. Nincs az országnak egyetlen olyan parányi községe sem, ahol a zsidóság ne mutathatna rá fájdalmas elégtétellel azokra a fiaira, akik magyar hazájukért életüket áldozták. Szerte az országban hétről-hétre mindenütt ujabb és ujabb márványtáblák emelkednek, a zsidó hősi halottak névsora napról-napra sürübbé növekedik. Az ő ifjui haláluk talán meghozza a magyar zsidóságnak ujra a megbecsülést. Emlékül megörökitése a legszebb és legméltóbb válasz az ellenünk szórt rágalmakra.

*

Augusztus 21-én a Miskolctól félórányira fekvő *Hejőcsaba* községben leplezték le a zsidó hősi halottak emlékoszlopát. Kis falu ez, alig néhány zsidó család lakja, mégis *hat* hősi halottat adtak a hazának. Az ünnepélyre sokan jöttek át Miskolcról, felekezeti különbség nélkül megjelentek ott a város és a község vezetői. *A hadsereget Ludwig tábornok képviselte egy század diszőrséggel.* A zsidó hősi halottaknak megadták azt a tiszteletet, amelyet élő testvéreiktől megtagad most a magyar társadalom.

A hatalmas emlékoszlop messziről csillog, fehérségén ezer szilánkra pattanva szikrázik a napfény. Lábainál hatalmas koszoru pihen. Oldalán a hősök nevei:

Flamm Dezső szakaszvezető
Ungerleider Ernő szakaszvezető
Schwarcz Benjámin közvitéz
Fried Sándor őrmester
Schwarcz Sámuel közvitéz
Garai Gyula közvitéz

Egy asszony zokog hangosan, Özv. Schwartzné. Öreg, összetört, beteges, özvegy asszony, akinek öt fia ment el a harctérre. Kettő még most is orosz fogságban sinylődik, egy eltünt még a háboru elején, kettő elesett.

Öten voltak, mind elmentek. Egy sem jött vissza. A zsidók. A lógósok. A bujkálók. A felmentettek. A dekkolók. A nélkülözhetetlenek. Akik nem haltak hősi halált. Prohászka püspök ur!

Flamm bácsi komoran áll és száraz szemekkel néz maga elé. Az ő fia Dezső a gorlicei áttörés alkalmával rohamközben sulyos hassebébe halt bele. Ott temettük el a hegyek között. Századparancsnokunk szeme könnyes volt, mikor meginta a szomoru levelet Dezső szüleinek. Akik zsidók. Zsidók. Akik Prohászka püspök ur szerint nem is voltak a harctéren.

Az oszlop előtt most komoly férfi beszél, *Szabó Dániel miskolci református lelkész.* Kiragadom néhány szavát:

— Nekünk kettő maradt meg a nagy világégésből: emlékeket állitani és a romokon uj életet kelteni. Mert a romokból is van feáltmadás, *csak össze kell fognunk, vállvetett egyetértéssel kell megkezdenünk az ujépités nagy munkáját! Most nem szabad egymás ellen áskálódnunk, hanem versenyre kell kelnünk, ki adhat, ki tehet többet e szerencsétlen, megcsonkitott haza érdekében . . .*

Hangját messze viszi a szellő. Az emberek hallgatnak, lehajtják fejüket. Valami ugy fáj belül. Talán a csönd, talán az a csomó gyászruhás asszony, vagy azok az aranyosan csillogó nevek ott az oszlop fénylő fehérségén . . . A zsidók. Akik nem harcoltak.

Weiner Zoltán.

*

A csurgói izr. hitközség hősi halált halt vitézei emlékének méltó módon való megörökitésére *Meller* Henrik nagybérlő és neje, akik minden alkalmat megragadnak, hogy jótékonyságuknak tanujelét adják s akiknek már eddig is sokat köszönhetnek a hitközség intézményei, a hitközségnek diszes kiállitásu márványtáblát ajándékoztak, melynek leleplezési ünnepélyét gyászistentisztelet keretében augusztus 28-án tartották meg a hitközség templomában. A tábla 14 hős nevét örökiti meg: *Stern* Pál (Gánnapuszta) t. főhadnagy, *Bolgár* József (Gyékényes), *Löwenstein* István (Pogányszentpéter), *Weisz* József (Porrogszentkirály) t. hadnagyok, *Kaszás* Ernő t. zászlós, *Kundler* Manó t. hadapród, *Breiner* József (Zákány) t. hadapródjelölt őrmester, *Fried* Sándor, *Politzer* Márton e. é. önk. tizedesek, *Feldmár* Béla, *Karplovits* Gyula közvitézek. Az ünnepély az elesettek hozzátartozóinak s az egész hitközségnek részvételével folyt le. *Fried* Sámuel tanitó fenkölt és magasztos beszéd kiséretében adta át az emléktáblát rendeltetésének, hogy örökké hirdesse a zsidó hősök önfeláldozó hazaszeretetét. Az istentisztelet a Hymnusnak elénekléséve ért véget.

A zsidó katonák és hősi halottak kataszterének megállapitása.

A magyar zsidóság ellen hangoztatott legundoritóbb hazug rágalmak egyike, hogy a világháboruban nem vett részt a haza megvédésében és a katonai szolgálat alól gyáván kivonta magát. E képtelen és ostoba hazugság legeklatánsabb cáfolata az lenne, ha a katonai hatóság, a honvédelmi miniszter kiadná a világháboruban résztvett magyar állampolgárok felekezeti statisztikáját. A magyar zsidóság illetékes tényezői többször sürgették már ezt, igy Sándor Pál ez ügyben konkrét javaslatot is terjesztett a nemzetgyülés elé. Érthető okokból a miniszter mindezideig tartózkodott e statisztika összeállitásától, holott más beállitásban és más téren egyáltalán nem késedelmeskedtek a statisztikának a zsidóságra vonatkozó adatainak összeállitásával. Sándor Pál inditványát a nemzetgyülés elvetette. A zsidóságra hárul tehát az a feladat, hogy ezt a katasztert összeállitsa és hivatalosan megállapitsa, hogy a magyar zsidóságnak hány percentje volt katona a világháboruban, hogy a zsidóság milyen arányban szerepel a magyar állampolgárok katonai szolgálatában, a kitüntetetteknek, a sebesülteknek, az elesetteknek, a hadifoglyoknak és az eltünteknek statisztikájában. Ez a kimutatás egyszer és mindenkorra véget fog vetni a rágalmaknak és ki fogja mutatni, hogy a magyar zsidóság percentuális számarányán felül, a numerus clausust messze meghaladóan vett részt a haza megvédésében.

A Pesti Izraelita Hitközség, mint az ország legnagyobb zsidó testülete vállalkozott arra a nehéz feladatra, hogy ezt a statisztikát elkésziti. A hitközség most lapunk nyilvánossága utján *azzal a végtelenül komoly kéréssel fordul az ország minden zsidó lakósához, hogy ismerősei, rokonai, hozzátartozói és saját katonai*

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

adatait haladéktalanul terjessze be a Pesti Izraelita Hitközség jogsegitő irodájához, Budapest, VII., Sip-utca 12 alá. Végtelenül fontos érdekek füződnek ahhoz, hogy e felhivásnak mindenki azonnal eleget tegyen, tekintet nélkül arra, hogy ezen adatait valamilyen zsidó összeirásnál eddig már valahol bejelentette-e vagy nem. E statisztika hivatva van arra, hogy a megrágalmazott magyar zsidóságnak teljes igzságot szolgáltasson, épen ezért elengedhetetlenül szükséges, hogy az összeirásból senkinek adatai ne hiányozzanak. Ez akció teljesen független minden más akciótól. Különös nyomatékkal kérjük fel a hitközségeket, hogy amennyiben saját területükön ilyen statisztikai gyüjtést már eddig is végeztek, e gyüjtések eredményét a pesti hitközséggel haladéktalanul közöljék. A bejelentésnek a következő pontokra kell kiterjednie: 1. A katona neve, születési éve, hó, nap, hely. 2. Héber neve, szülei héber neve. 3. Elért legmagasabb rangja. 4. Ezrede, pótzászlóalja, zászlóalja és százada. 5. Polgári foglalkozása. 6. Utolsó lakása. 7. Ha eltünt vagy elesett: utolsó lakása, illetve utolsó lakásadójának jelenlegi lakása. *A) Hősi halottak és eltüntek részére.* 8. Hősi halált halt a fronton? Hol? Év? Hó? Nap? 9. Harctéren szerzett sebesülés folytán halt meg? Hol? Mikor? 10. Harctéren szerzett betegségben halt meg? Hol? Mikor? 11. Harctéren eltünt? Hol? Mikor? 2. Fogságban eltünt? Hol? Mikor? 13. Hol van eltemetve? 14. Az utolsó hat pontra nézve van-e birtokában bizonyitó irás? 15. Ha nincs, honnan volna beszerezhető? 16. A 8—13 pontokra nézve van-e tábori levelezőlap, levél, valakinek birtokában? Kinél és hol? 17. A 8—13 pontokra vonatkozólag ki tud felvilágositást adni? *B) Hadifoglok számára.* 18. Fogságban van? Hol és mióta? 19. Fogságból hazakerült? Honnan és mikor? *C) Sebesültek és rokkantak számára.* 20. Hányszor sebesült, hol? mikor? milyen okmányokkal, vagy tanukkal tudja ezt igazolni? 21. Sebesülési érem viselésére jogosult-e? Mivel igazolja? 22. Rokkant-e? Hány százalékos? Elvesztette-e valamely végtagját, vagy képességét? (látás, hallás, beszélés? *D) Általános rovat.* 23. Kitüntetései? 24. Elismerő vagy dicsérő okiratai? (Kiállitó parancsnokság és kelet megjelölésével.) 25. Mennyi időt töltött a tüzvonalban? (Pontos dátumok.) 26. Önként jelentkezett-e? 27. Esetleges megjegyzések.

Amidőn még hangsulyozzuk, hogy a világháboru hősi halottai mellett a forradalmak martirjait is bejelenteni kérjük, bizvást reméljük, hogy minden magyar zsidó erkölcsi kötelességének fogja érzeni, hogy felhivásnak eleget tegyen.

Rabbiavatás. Dr. Kun Lajos jászberényi főrabbit szeptember 8-án iktatják be ünnepélyesen uj tisztségébe. A templomi ünnepélyen dr. Hevesi Simon pesti főrabbi tartja a beiktató beszédet.

A' „Remény" zsidó ifjusági lap szeptember 1-i száma gazdag tartalommal és gyönyörü illusztrációkkal jelent meg. A tartalomból Patai József, Lippai Béla, Peterdi Andor, Láczer István, J. Zangwill, dr. Weisz Miksa, Vajda Ferenc, Raab Andor, Kellér Andor, Réti Hugó és mások értékes közleményeit és a gazdag cserkészet, sakk, héber nyelv, rejtvény, bélyeg stb. rovatokat emeljük ki. A „Remény" nevel, oktat, szórakoztat. Előfizetési dij egész évre 260 K. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, IV., Magyar-utca 3. A „Remény" lapunk utján is megrendelhető.

Hitközségi és Egyesületi Élet.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG RÉSZVÉTE WEKERLE HALALA FOLÖTT. A pesti izr. hitközseg elöljárósága augusztus 29-én, hétfőn tartott ülésében Székely Ferenc udvari tanácsos, hitkozségi elnök a legmelegebb részvét szavaival emlekezett meg arról a veszteségről, mely Magyarországot Wekerle Sándor volt miniszterelnök elhalalozásával érte és reámutatott arra, hogy hazánk e nagy fiának mennyi hálára van lekötelezve a hazai zsidóság is. Hiszen Wekerle Sándor volt az, kinek kormányzata alatt megalkották azokat a liberális egyházpolitikai törvényeket, melyek a hazai zsidóság teljes polgárositásának és a keresztény polgársággal való teljes egyenjogusitásának nagy müvét megkoronázták. Az elöljáróság egyhanu határozattal kimondotta, hogy Wekerle Sándor elhunyta fölött érzett gyászát jegyzőkönyvbe foglalja és részvétiratot intéz az elhunyt özvegyéhez.

Iskolák és templom a Józsefvárosban. A Pesti Izr. Hitközség előljárósaga a legutóbbi előljárósági ülésen a VIII. ker. templomkörzet oktatásügyi bizottsága és a Józsefvárosi Népkör előterjesztése alapján nagy jelentőségü és fontos határozatot hozott. Megnyitja az 1921/22. tanévben a Józsefvárosban az osztott fiu és leány elemi iskola I—IV. osztályát, a polgári fiu és leányiskola I—II. osztályát, megoldja ideiglenesen a templom-kérdést, megnyitja a Beth-Hámidrast és a jesivát, amelyek a nagy előadó teremmel együtt a Nagyfuvaros-u. 4. sz. alatt lesznek, az iskolák pedig a VIII. ker. templomkörzet kötelékébe tartozó templomokban; igy ez a *„Emberbarát"* (VIII., Szilágyi-u. 5.), a *„Haladás"* (VIII., Luther-u. 4.), a *„Józsefvárosi Népkör"* (VIII., Szerdahelyi-u. 10.), *„Józsefvárosi imaház"* (VIII., Teleki-tér 1.), *Örömvölgy-utcai templom* (Örömvölgy-u. 9). Az iskoláknak a szükségnek és követelményeknek megfelelőnek berendezése *Székely* Ferenc elnöknek, dr. *Lederer* Sándor és dr. *Feleki* Béla elnökhelyettes-előljáróknak, *Ehrlich* G. Gusztáv, dr. *Grauer* Vilmos és *Ledermann* Mór előljáróknak nagy érdeme. A szervezéssel és az evvel kapcsolatos teendő ellátásával dr. Fischer Lajos iskolaszéki elnök bizatott meg. Az elnökség ez uton is értesiti a t. szülőket, hogy az elemi iskolákban a beiratások f. hó 31-én, szept. 1., 2. és 4-én tartatnak. Beiratási helyiség ideiglenesen VIII., Szerdahelyi-u. 10. A polgári iskolákban szeptember 1. és 2-án d. u. 3—5-g, 4-én 10—12-ig, d. u. 3—5-ig, 5. és 6-án d. u. 3—5-ig tartatik. Beiratási helyiség ideiglenesen VIII., Szilágyi-u. 5. I. em.

A' Zugló és környéke izraelita templomegyesület a folyó évi szeptember hó 1-én, délután 5 órakor ünnepélyes templomavató istentiszteletet tartott. Ezt megelőzőleg 4 óra 30 perckor tanácstermében diszülést tartott, amelyen a pesti izraelita hitközség és az egyesület előljárósága és választmánya, valamint a társ-imaegyesületek kiküldöttei vettek részt. A lélekemelő ünnepségre legközelebb visszatérünk.

A békéscsabai zsidó hitközség nagy lelkesedéssel határozta el egy zsidó polgári iskola létesitését és e fontos, nemes cél érdekében meleghangu felhivással fordult Békésmegye lakosaihoz. Reméljük, hogy e felhivás megértő szivekre fog találni és a hitközség e dicséretes, követendő akciója teljes mértékben sikerülni fog.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Krónika és szemle.

Az Uj Lap palesztinai „informátora“. Az Uj Lap cimü déli antiszemita heccLapocska nemrégiben egy *Musconi Bachir* nevü *„közismert, hirneves“* arab tudóstól közölt intervjut, aki a zsidó Palesztinát *„saját tapasztalatai alapján“* csunyán lehordta. Utánajárásunkra most jeruzsálemi tudósitónk arról értesit bennünket, hogy ilynemü urat Palesztinában senki sem ismer. Se arab, se zsidó. A kitünő palesztinai információ tehát valószinüleg az obskurus lapocska szerkesztőségi asztalánál valamelyik tulbuzgó reporter zavaros koponyájában született meg. Általában antiszemita laptársainknak nagyobb óvatosságot ajánlunk a szentföldi hirek körül, mert módunkban áll mindenről a legrövidebb idő alatt meggyőződni s az ilyen füllentéseket gyorsan leleplezni.

Állásközvetités. Tekintettel a naponta fokozódó állást keresőkre, dijtalanul közvetitünk magántisztviselőket, gondnok és házvezetőnőket és tanitást helyben és vidékre, kik ezen nélkülözőknek foglalkozást adni óhajtanak, forduljanak az Omike Kulturotthonhoz VIII., Rákóczi-ut 17. I. emelet.

Eljegyzés. Guttmann Sarolta urleányt eljegyezte Löwy Jenő Putnokról. (Minden külön értesités helyet.)

Adomány. N. N. özv. Timár Szaniszlónénak 1000 koronát küldött.

Házasság. Bató Klára és Sringer Rezső szeptember 4-én az óbudai zsidó templomban házasságot kötnek.

Pályázatok.

A beledi auth. ort. izr. Hitközség pályázatot hirdet hitk. templom és temetkezési egylet-szolga, másodmetsző, hétköznapi előimádkozó és rituális fürdőkezelő állásra. Pályázótól megkivántatik, hogy 40 éven aluli, magyar állampolgár, sclianchet munchet jihre beschomájim legyen és három orth. rabbitól bizonylatokkal birjon. Feltüntetendő a családtagok száma. Fizetés megegyezés szerint. Ez állás azonnal elfoglalandó. Utiköltség csak a meghivottnak téritteti meg.

Beled, 1921. augusztus hó 22-én.

Spitzer Zsigmond, hitk. elnök.

Alulirott hitközség előljárósága a közelgő ג"ט-ra egy zeneileg képzett, jóhangu kántort ש"ץ-t keres.

Javadalmazása 15.000 korona. Próbára csak a meghivottak bocsájtatnak, kiknek utiköltsége megtérittetik. Ajánlatok a hitk. elnökségéhez intézendők.

A salgótarjáni aut. orth. izr. hitközség előljárósága.

Nyakkendőház Cégtulajdonos: **LÁSZLÓ ANDOR**

Budapest, IV., Kigyó-utca 5. és V., Deák Ferenc-utca 14.

Saját gyártmányu nyakkendok, uri divat áruk

IVRIA

BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

SAJÁT SZÉKHÁZA:

BUDAPEST,

VI., TERÉZ-KÖRUT 9. (VOLT BATTHYÁNYI PALOTA)

INTERURBAN TELEFON: 143—29 és 20—41 RÉSZVÉNYTŐKE 10 MILLIÓ KORONA

SZOMBATON ÉS ZSIDÓ ÜNNEPEKEN ZARVA.
A BIZTOSITÁS MINDEN ÁGÁVAL FOGLALKOZIK.
OLCSÓ DIJTÉTELEK.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Apró hirdetések.

Ezen rovatban minden szó egyszeri közlési dija 4 korona.

Teljes ellátásra elvállalok két-három tanulót Dr. Frenkel vallástanár, Teleki tér 5.

Elvállalnék előkelő családból való egy vagy két fiut a következő tanévre teljes ellátásra. Szigoruan rituális konyha. Gimnazium tőszomszédságában lakom. A tanulókat tanulmányaikban jelesen érett fiam segiti ki. Levelek Remény kiadóhivatalában IV., Magyar-utca 3. adandók le.

Angolul három hónap alatt könyv nélkül, bennszülött kiejtéssel, szóra-koztató módszerrel tanit amerikai mester, Podmaniczkyu. 57 II. 12.

Agilis hirdetési ügynökök felvétetnek. „Bevezetett" jeligére a kiadóhivatalba.

Volt fővárosi tanitó korrepetál. vállal. Leveleket «Hébert is tanit» jeligére.

Keresek III. gimnazista fiam mellé izr. nevelőt. Cim kiadóhivatalban.

Dr. Erdödi, Rákospalota, Fő-ut 2. vesz 1916 óta forgalomban lévő használt, teljesen hibátlan (lehet mosva) magyar levél valamint portós és hivatalos bélyeget. Fizeti a névérték 5—7%-át a koronásokért, 8—12%-át a filléresekért. Legkisebb tétel 1000 K névérték. Vesz minden kiadásu régi magyar bélyeget, nagy gyüjteményeket.

Vidéki egyetemi hallgató nevelői állást vál al. Megkereséseket „Jogszigorló" jeligével a kiadó továbbit.

Hitk. tanár magához venne teljes ellátásra és correptálásra két fiut vagy leánykát. Dr. Braun Salamon VIII., Népszinház-utca 27. IV. 26.

Öt és hétéves anyátlan fiaimat örökbe adnám. Köztisztviselő. Cim: a kiadóba.

Fővárostól elbocsátott, vegytanszakos középiskolai képesitésü tanárnő, ki nagy szakképzettséggel bir, vegyi laboratóriumban, vagy fővárosban lévő iskolában alkalmazást vállal. Cim: a kiadóhivatalban.

Keresünk vidéki fűszerkereskedésünk részére ügyes 20—24 éves segédet, ki vidéki vevők látogatására is alkamas. Üzletünket szombaton zárjuk. Részletes ajánlatokat a kiadóba kérünk.

Két izr. tanulót teljes ellátásra kitünő bánásmóddal elvállal Jockelné, Dob-u. 19. I. 17.

Egy szerény, szimpatikus izr. okleveles nevelőnőt keresek, ki kislányomat a következő tanévben a második polgári osztályra tanitaná. Zongorát tudók előnyben. Ajánlatokat fizetési igény megjelölésével és fényképpel ellátva Grün Dezső földbirtokos Vásárosnamény, Beregmegye kérek.

Okl. izr. tanitónőt keresek két kis leányom mellé. Németet és zongorát tudó előnyben részesül. Spitzer Józsefné, Kemenessömjén, u. p. Celldömölk.

Teljes ellátást adnék Budapesten tanuló diáknak vagy diáklánynak, kinek szülei cserébe elvállalnák VI-ik gimnazista fiamat ugyancsak teljes ellátásra jó levegőjü vidéki városban. Leveleket „Cserediák" jeligére a kiadóhivatalba kérünk.

Okl. héber tanitónő, ki Berlitz módszerrel tanit, tanitványokat vállal. Cim a kiadóba.

PARÓKÁK

speciálisan és **olcsón** kaphatók. Elvállalok mindennemű hajmunkát, ugy mint hajfestést. **Feltünő olcsón** állandó dús választék hajfonatokban, frisetákban, netzekben és e szakmákban vágó cikkekben. **BLAU MALVIN** Király-u. 3.

Brilliánsokat gyöngyöket, ékszereket mindenkinél drágábban vesz **SZÉKELY EMIL** ékszerüzlete, BUDAPEST, KIRÁLY-U. 51, Teréz templommal szemben. Cimre tessék figyelni! Telefon: József 105—35.

ünnepre és szombatra

barchesuit

Glasner Miksa

cégnél

Király-utca 56. sz. rendelje meg.

Mult és Jövő

hirdetései eredményesek.

Hirdessen lapunkban.

Perzsaszőnyegek

alkalmi vételek

Sternbergnél, Dob-utca 24.

Hungaria műszaki vallalat

elsőrendü cipőüzeme

Budapest, VIII., Baross-utca 76. sz

Minden e szakmába vágó rendelést elvállal.

Zsidó főiskolai hallgatók vállalkozása!

A aranyat 90-150 koronáig

hamisfogat, b rilliánst és ezüstöt a legmagasabb árban vesz:

Lemmel Leó

ékszerüzlet, Budapest, Dob-utca 47

Küldjön dr. Erdődi cimére Rákospalota, Fő-ut 2, 1600 K névértékü, használt, teljesen hibátlan, forgalomban lévő magyar belyeget (1 kor.-t keveset) es Ön 6 hónapig ingyen kapja a »Mult és Jövőt«.

Megjelent a nyiregyházi izr. hitközség kiadásában:

Dr. Bernstein Béla: A zsidóság története, I. rész, II. kiadás. A középiskolák V., a kereskedelmi I. o. részére . . . . . 26 K

— A zsidóság története, II. rész. A középiskolák VI., kereskedelmi II. o. részére . . . . . 26 K

— Zsido vallástan. A középiskolák VII—VIII., a kereskedelmi III—IV. osztály részére . . . . . 31 K

— Zsidó naptar, לוח iskolai használatra. A közép- és polgári iskolák minden oszt. részére 4 K

Könyvkereskedőknek: Történet 20, Vallástan 25, Naptár 3 K netto. — Megrendelhető a szerzőnél vagy Jóba Elek, könyvny. Nyiregyháza.

Készitek elsőosztályu elegáns divatos férfi ruhát בלי שעמנז

Schlesinger Hermann

szabó üzlet Népszinház-utca 22. sz.

Budapest legrégibb, legjobb orth. כשר vendéglője!

Naponta változatos speciális étlap Jó italok. Utravalók E őfizetések Blau Samuel, Bpest, VI., Laudon-u 1

TAPÉTÁK, kétablakos szoba 1300, 1500 K-tól feljebb, gobelin, selyem, brokát nagy választékban és legolcsóbban. **NEUSTADT FERENC,** V., Erzsebet-tér 13

Felelős-szerkeszto és kiadó: dr. Patai József. — Helyettes-szerkesztő: Raab Andor. Rövó nyomda, Budapest

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

XI. ÉVFOLYAM, 1921 36. SZ. SZEPTEMBER 9

Multés Jövő

ZSIDÓ POLITIKAI, IRODALMI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, PODMANICZKY-UTCA 39. SZÁM

SZERKESZTI: DR. PATAI JÓZSEF

ELŐFIZETÉSI DIJ: EGÉSZ ÉVRE 250 K
EGYES SZÁM ÁRA 6 K
MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

JUDA PRÓFÉTÁI ÉS PROHÁSZKA.

A frankfurti katholikus nagygyülésen Prohászka Ottokár Székesfehérvár püspöke is beszélt. Mondanunk sem kell, hogy a magyar keresztény világ e kimagasló papja, aki a szónoki művészet minden fegyverzetével rendelkezik, ott nagy sikert aratott. Nagyvonalu beszédét, egy a bibliából meritett történelmi igazsággal kezdte, amely szó szerint igy hangzik: „*Megkapó jelensége a bibliai szent történeteknek, hogy Juda prófétái, ezek a szó teljes értelmében vett hazafiak, különösen két veszélyes szirttől óvták népüket: a csüggedéstől a balsorsban és az elbizakodástól a szerencsében. És mikor a nép nem hallgatott rájuk, elmentek vele a szolgaság országába, osztozkodtak sorsában, de előkészitették azt a jobb jövőre.*“

Őseink erényeit igy dicsőitette Prohászka, ama fórumon, ahol a katholikus világ fáklyavivői összesereglettek. Talán mondanunk sem kell, hogy ilyen bekezdéssel még a Dohány-utcai zsinagógában is lehetne megkezdeni egy szónoklatot. A mi ősapáink valóban sok megszivlelendő bölcseséget hagytak ránk örökségül. Balsorsunkban nem csüggedünk, szerencsénkben nem vagyunk elbizakodottak, mert tudjuk, hogy muló a szerencse és muló a balsors. És végeredményben muló a szenvedés és muló az élet is. Alázatosak vagyunk, béketüréssel viseljük a ránk mért csapásokat s tudjuk, hogy amiért egyedül érdemes ezen a földön élni: az a jóság és a szeretet. Igen, mi ezt az igazságot és ezt a törvényt hoztuk hazulról. Juda prófétái ezt adták nekünk egyedüli utravalónak, amellyel világgá mentünk. És az európai civilizáció — amely, fájdalom, ma vigasztalan képet mutat — nagyjában mégis ezekből az erényekből táplálkozott. És Székesfehérvár ékesszavu püspöke nagyon jól tudja ezt. Ismeri a históriát, ismeri az istengondolat utját, ismeri Izrael tanitásait, mert ha nem ismerné, nem példálódzna a judai próféták erényeivel, akiknek mi leszármazottjai és erényeikben leghivebb követői vagyunk. Ugy indult a püspök ur frankfurti szónoklata, mintha a kiengesztelődés hegyibeszédjét akarná elharsogni a meghasonlott emberiség fölött. Ebből a kiindulásból azt vártuk volna, hogy később odaharsogja a népeknek: elég a villongásból, elég a harcból, elég a gyülöletből, elég az ember vérontásából. Juda prófétái az erényt hirdették, ne rágalmazzák, ne büntessék, ne hajszolják többé unokáikat. Nem lehetnek törvényen kivüli páriák azok, akiktől az emberiség a törvény, a jog és az igazság tiszteletét örökölte. Mert ne feledjétek el, hogy Juda prófétái voltak Jézus Krisztus atyamesterei és mi az istenember alázatos követői vagyunk: a szeretet, a béke és a jóság utjain!

A frankfurti szónoklat azonban nem igy csendült ki a befejezésnél. Sőt éppen ellenkező módon hangzott el a rezümé. A püspök ur, bárha példálódzott is a mi profétáinkkal, mondván, hogy a hazafiság magasztos érzésének ők voltak az első ébresztői, továbbá, hogy szép erényekre oktatták népeiket, mégis a végén minden emberi gonoszságot rásüt a zsidókra. A katholikusok ünnepélyes frankfurti gyülésén tehát ujra elhangzott a vád ellenünk. A kommunizmust a zsidó sajtó szolgálta, zsidó terroristák, zsidó Lenin-fiuk kinozták a magyar kereszténységet, zsidó gazemberek szegezték a papi süveget a papok fejéhez, zsidók öltek, zsidók romboltak és minden gonoszat ezen a földkerekségen zsidók és csak zsidók csináltak. Ime, ezért volt Frankfurtban katholikus gyülés, hogy Székesfehérvár püspöke ezeket világgá kürtölje rólunk. Mit válaszolhatunk mi ezekre a vádakra? Kiáltsunk, sikoltsunk? Harsogjuk vissza, hogy a világháborut nem mi idéztük föl? hogy a forradalmakat nem mi okoztuk? hogy a kommünt nem mi csináltuk? hogy a história kerekét nem mi forgatjuk s hogy az evolució törvényeit nem mi dirigáljuk? És ha vannak

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

ennek a világkatasztrófának bünösei, akkor minden ember bunos, mindenki, aki ei: az összes földi uralkodoktol kezdve az utolsó tiszti szolgáig s az osszes fegyvergyárosoktol kezdve mindden politikai es minden polgari egyenig mindenki. De nemcsak a zsidok, a zsidok, akik senoi es sona nataimi tenyezok nem voltak. Ezert nem vedekezünk s ezert nem gyulekeznek ossze a világ zsidó papjai egy másik Frankfurtban, hogy visszautasitsak Pronászka Ottokar vadjait. Juda proretái megóvtak bennunket a balsorsban a csuggedestol. Mi tudunk turni, mert tudunk bizakodni is. El fog következni, mert el kell következnie egyszer az igazsagosztásnak, amikor nekunk is megadatik a torveny reszessege: az elegtetel. El kellene pusztulnia a civilizációnak s vele együtt az egesz emberiségnek, ha az isteni gondolatban ragyogó áldás nem sugározna ránk is egyszer. Mi, akik istenben vetett hittel elünk ezen a földön, jól tudjuk azt, hogy az igazság zengő ereje fölülmul minden halandó ékesszólást. Pronászka püspök a beszedmüveszet valóban mesteri módján vádol bennünket, de a mi védőink az igazság: az emberi igazság, az isteni igazság, a krisztusi igazság és az majd csak fölment minket. Nincs más fegyverünk a hadakozáshoz csak a hitünk és az abból sarjadzó szeretet. Nekünk ez is elég a viadalhoz, minden más fegyvernemet odanyujtunk az ellenségeinknek. Juda prótétái igy tanitottak bennünket harcolni. A püspök ur is tudja ezt, idézte is, csak fájdalom, nem akart belőle okulni. Nem baj, annál többet okulunk mi az ő tanitásaikból. Mi csak szeretni tudunk és megbocsájtani.

Szombattól—szombatig.

Még egyszer Nyugatmagyarország.

(J.) A magyar közéletnek, a politikai, sőt nem kis mértékben gazdasági életnek homlokterében még ma is a nyugatmagyarországi kérdés áll. Már foglalkoztunk ehelyütt ezzel a problémával, rámutattunk a mi szempontunkból is a kérdésnek a zsidóságot különösképen érdeklő részére és most ujból elő kell vennünk a „*Burgenland*“ ügyét, mert oly helyzet következett be, amit mi ugyan előreláttunk, de amiről mégse mertük hinni, hogy ily szemérmetlen nyiltsággal bekövetkezhessék. Rámutattunk arra e hasábokon, hogy Ausztria mai kereszténységszocialista vezetői azok, akik az átcsatolást mindenképpen szorgalmazták és akiknek sikerült is kierőszakolni az entente előbb ingatag és erőtlen kivánságát; Nyugatmagyarország kiüritését. Megirtuk, hogy a pángermán agitáció legféktelenebb hivei éppen a legszélsőbb antiszemiták voltak, hogy a határszéli magyar lakósság a német nemzeti kereszténységszocialista képviselőkben látta már *esztendők óta* a német nemzeti törekvések vezéreit; nem mondjuk, hogy különleges céllal tettük. De mintegy elégtétellel szögeztük le, hogy ime egy nap Magyarország megrontásának történetéből, ahol távolról sem illethetnek bennünket a hazaárulók és *igazi* országrontók diszes csapata között. Rámutattunk arra, hogy az átcsatolás vezérei éppen *Haller, Huszár, Turi (Tillmann)* Béla és *Lendvay (Lehner)* István osztrákba ojtott elvtársai, *német* testvérei. Az eredmény nem maradt el. A Nemzeti Ujság is sietett a nyugatmagyar kérdést az ő szempontjából megállapitani. Ez alkalommal a következő, kétségtelenül alapos, a valóságnak megfelelő és mindenképpen helytálló megállapitásra jutott.

1. Hogy Nyugatmagyarország keresztény németsége távoláll az átcsatolás gondolatától is. (Lásd Ödenburger Zeitung.)

2. Hogy az egész átcsatolás „*Galicia vörös söpredékének*“ aknamunkája a keresztény Magyarország ellen. (Lásd *Schneider* dr. osztrák kereszténységszocialista párttitkárt, akit csak véletlen mentett meg a magyar inszurgensek általi főbelövetéstől.)

3. Hogy Ausztria keresztény németsége szintén távol áll a „Burgenland“ megszállásának gondolatától. (Lásd *Mataja* Rudolf hirhedt antiszemita és reakciós nagynémet vezért, ugyis mint a megszállók egyik vezetőjét.)

4. Hogy az egész főként a magyarországi zsidók aljas fölbujtására történik. (Lásd Huber János urat, ugyis mint kurzuslapszerkesztőt, ugyis mint Ébredő *Magyart*, ugyis mint katholikus plébánost,

ADLER VILMOS szücsmester
Budapest, Király-utca 94.
Szőrme kabátok átalakitását utolsó divat szerint keszitek. Szőrmeárukban dus választék rak áron

Ezek után, mivelhogy én a Nemzeti Ujság igazában sose kételkedtem, tisztelettel esedezem némi fölvilágositásáért;

a) alatt az ügyben, hogy a Bécsbe átorientálódott *Huber* János mikor lett zsidóvá; akár faji, akár pedig vallási tekintetben?;

b) alatt az ügyben, hogy mért kellett a hivatalos magyar jelentések szerint elszelelnie *Schneider doktornak* és *Matajának* az inszurgensek által visszahóditott vidékről?;

c) alatt az ügyben, hogy mért nem emlitett egyetlen pozitivumot se a Nemzeti Ujság — és hogy ki hazudik hát; a Nemzeti Ujság, vagy a hivatalos Magyar Távirati Iroda? Holott kár enynyit összekérdezni, mert a Nemzeti Ujság ugy van a zsidó-kérdéssel, mint az egyszeri bakter volt a mesterségével. Nem akadt csirkefogó a faluban, fölöslegessé vált a bakteri hivatás. Szörnyen kétségbe esett ezen a vén bakter, féltette a kenyerét nagyon, joggal tartott tőle, hogy a magisztrátus utcára teszi és nem lesz mihez kezdenie. Egyszer aztán ujból kezdődtek az éjjeli tolvajlások. Itt egy malac tünt el, emitt meg fél oldalast akasztottak le. Minden éjjel lába kelt valaminek a faluban. Egyszeribe fontos hivatás lett a bakterság, kérlelte az öreget mindenki, ügyeljen, vigyázzon a háza tájára. Még a kommencióját is fölemelték.

De senkise tudta meg, ki a tolvaj, mig egyszer véletlenül rá nem jöttek, hogy az öreg szorgos-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

kodik a kis malacok körül. Nem azért lopott, mintha valóban tolvajkodni akart volna, hanem mert a mesterségét akarta nélkülözhetetlenné tenni . . .

A tanárok lefokozása.

Most a kereskedelmi iskolák zsidó tanárai kerültek elő, őket fokozták le polgári iskolai tanitókká. Már nem csodálkozunk. Oly nyilt a dolog és már oly kevéssé leplezett. A nyilvános élet minden pontján tervszerüen és *minden* rendelkezésre álló eszközzel folyik a zsidóság leszoritása. Beszéljünk igazságról, jogról, frontszolgálatról, ellenforradalmi tevékenységről, magyar irodalmi sulyról egyesek neve közül? Minek? Mi értelme van? Minek itt kérdés-feleletet játszani ekkora nyiltság körül. Hisz ezt a kérdést is *Zilahy Kiss* intézi. Zilahy a kurzus-kereszténység hiv tüköre és talpköve. Ez az a talpkő, amelyről irva van, hogy minden ország talpköve a tiszta erkölcs. A feddhetetlen jellem. A tiszta sziv. A jóra, szépre, nemesre való hajlam. A kommunista levél. A Zilahy Kiss.

Paulini Béla

a közkedvelt Béla bácsi cikket irt a Nemzeti Ujságba. A kedves agg bohém, miután a disznó viccek irásáról *gyermekmesélővé* változott — ezuttal régi mesterségéhez tért vissza. *Párhuzamot vont a magyar humor és a pesti humor között.* Szegény pesti humort csunyán lehordja, lezsidózza, nem csodálom, hogy szegényke föld alá bujt szégyenletében. Igen. Ezt tette már évekkel ezelőtt. Akkor, amikor a Paulini Béla szerkesztésében megjelenő és Paulini Béla által a *Fidibuszba* irott tréfákban kellett volna jelentkeznie.

A szinházi világ

szenzációjaképpen indult *Villányi* Andor és *Forró* Pál darabja már a szinrehozatal előzményeivel is. A magyar kritika teljes kritikátlanságát bizonyitja ismét, hogy csak két nézőpont irányitotta a méltatást; a kurzuslapok megállapitják a darabról, hogy benne csapja be üres magyarkodással a Belvárosi Szinház a kereszténykurzust, mig a liberális lapok *éppen* a darab *magyar levegőjét* dicsérik. Le kell szögezni; a keresztény lapok gyülöletükben is igazabban itélkeztek; kómikusan végigömlik e darabon a kurzusnak adresszált magyarkodás — és félelmes félreismerése annak a társadalmi osztálynak, amelyről (vagy amelynek?) ezt a darabot irták. Kár zsidó tehetségekért, de nagy elégtétel és igazságszolgáltatás. Bizonyos, hogy rövid időn belül nem az lesz a zsidó irók darabjainak tartalma, hogy olyan magyar dzsentriket szülnek, akik három fölvonás kedvéért a legegyügyübb vigjátéki trükköt is fölöntik sarkantyus csizma és öregszolga-lével, amit csárdásmártással *a la puszta* oda lehet tálalni a se nem zsidó, se nem magyar publikum elé.

Irodalomról esvén

szó, beszéljünk még a *Tharaud*-fivérek könyvéről. E két Magyarországot járt francia elment háromszor az Orczy-házba és hazaérve regényt irtak a zsidókról. A regény magyarul is megjelent; cime a *Kereszt árnyékában*, Bangháék adták ki, szörnyen idéznek most belőle szegény fejeinkre. Nos, elárulunk valamit. *Tharaud*-ék még annyira sem ismerték a zsidó életet, mint Villányiék a magyar dzsentriét. *Hogy regényüket megirhassák, heteken át Ujvári Pétertől, az akkor még Pesten tartózkodó irótól vettek órákat — a zsidóság vallási törvényeiből.*

Kemenes Lajos

a Vigszinház volt szinésze, a kurzus megszünt riportlapjának, a Gondolatnak szerkesztője lett a Városi Szinház titkára. Keresztényi tevékenységét azzal kezdte, hogy egyetlen szóval utcára tette a Szinház zsidó jegyszedőnőit.

Igy kezdődött a keresztény éra a Városi Szinház idényében. Vajha lenne annyi önérzet a zsidóságban, hogy ne juttassa kenyérhez azokat, akik zsidók szájából kiveszik e sovány falatot a gyülölet és erőszak jogán.

Elvégre, ha jegyszedőnők között nem kell zsidónő, a közönség között se föltétlen szükséges. Még a műsoron se. Dobják messze, vessék félre a repertoir-ról Halévyt, Goldmarkot, Bizet-t, Offenbachot, Korngoldot. Játsszák inkább *Szerafini Blanka* darabjait. Hisz e név mögött nem az előbb emlitett destruktiv fajták, de Bangha Páter rejtőzik. Annak a kulturának, amely ezzel kezdi tényked ését, Szerafini-Bangha művei sokkalta inkább megfelelnek.

Két üstökös pályafutása.

Levél a szerkesztőhöz.

Kedves Szerkesztő ur!

Amióta a Halley-üstökös és legutóbb az a másik megjósolt üstökös csillag nem tett kárt a földben, azóta nem hiszek a csodákban. Most azonban két uj üstökös rákényszerit arra, hogy csodákban bizó legyek.

A két üstökös: a Kállai és a Kosztolányi-féle üstökös. Ön is ismeri őket, hiszen mindkettő nem egy sugarát vetitette még nemrégiben is a „Mult és Jövő“ lapjaira. Ez akkoriban volt, amikor az irók még nem válogattak zsidó és keresztény lapok, illetve zsidó és keresztény pénz között, hacsak nem oly értelemben, hogy tulnyomóan zsidó pénzekből éltek a keresztény irók. Igy Kosztolányi Dezső is, akit tudvalevőleg a mi nagy Kiss Józsefünk tett költővé, egy évtizeden át látva el őt pénzzel, munkával, érvényesülési lehetőséggel — zsidó alapon és akit a szintén zsidó Hatvani báró tett háztulajdonossá. Aki tehát egész irói ekszisztenciáját a zsidóságnak köszönhetné, ha meg volna benne az ehhez szükséges tehetség.

A másik, a Kállai-féle üstökös, kisebb amannál, ritkábban hasitja ketté az eget sistergő fényével és kisebb károkat okoz, de mindazonáltal nem kisebb jelentőségü. Szintén jelentékeny és huzamos zsidó pályafutás után a keresztény Nemzeti Ujsághoz szegődött egy esztendeje. Kosztolányi példájára, aki viszont a keresztény Uj Nemzedék-nél igyekezett meghálálni a zsidóságnak minden jót, a közismert „Pardon“ rovatban, elfogyasztván véres szájjal mindennap nehány zsidót, persze előszeretettel azokat, akiknek a legtöbb hálával tartozott. A két üstökös az emlitett két lapot beragyogta hatalmas fényével, szinte uralmuk alá hajtották azokat. Reszketett, aki a fénykörükbe jutott. Most azt hallom, hogy

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

mindkét üstökösnek befellegzett: mindkét lap felmondott nékik és azonnal távoztak is.

Kosztolányinak állitólag azzal mondtak fel, hogy a lap nem birja ki az ő havi tizezer korona fizetését. „Pardon", hogy szószerü legyek, de én ezt nem hiszem el. A lap kibirja a tizezer koronát, de, ugylátszik, magát Kosztolányit nem birja már.

Kállai — és ez az, ami arra kényszerit, hogy ismét bizzak a csodákban — az első huszonnégy órában leszerződött nem egy másik keresztény laphoz, hanem — de kedves Szerkesztő ur, ne nevessen és ne nézzen rám ilyen kételkedve, — az Az Est-hez. Ahhoz az Est-hez, amely ellen oly véres tollharcot vivott felekezeti alapon még nemrég! — Ami Kosztolányit illeti, ugy tudom, hogy régi névjegye helyett, amelyen az állt: Kosztolányi—Napóleon, ujat nyomatott, amely ugy hangzik: Kosztolányi—Kaméleon.

Szerkesztő urnak igaz hive:

Somlyó Zoltán.

A drágaság és az antiszemitizmus.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Ma reggel a milimári, aki családomat tejjel ellátja, bejelentette, hogy ezután literjét két koronával drágábban vesztegeti. Nőm szerény ellenvéleményt kockáztatott, mire a budakeszi amazon, a konstruktiv elem, a kisgazda választópolgárnő a gyengébb nemet megszégyenitő energiával kijelentette, hogy üzleti összeköttetésünket beszünteti, mivel a rongyos urak, ha nincs pénzük, ne igyanak tejet. Hasonló ultimátumot intézett hozzánk tegnap a sarki füszeres és ellenkezés esetén ő is a diplomáciai viszony megszakitásával fenyegetődzött. Pedig a kerületbeli Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjának oszlopos tagja. Folytassam? Sajnos, a kofa, a szabó, a suszter e tekintetben megható módon szolidárisak.

Ilyen körülmények között szerény magánhivatalnoki fizetésem még kisebbre zsugorodott. Bevallhatom, hogy a drágaság ellen inditott társadalmi mozgalom és hatósági akció módfelett érdekel, mivel erősen érdekelt félnek érzem magamat. Ahogy ma reggel hivatalomba bandukoltam, a falakon uj plakát ötlött a szemembe. A drágaságról szólt, igy hát sietve elolvastam. A tartalma kissé meglepett, bár ujabban már sok minden nem szokott meglepni. Ezen a plakáton ugyanis az ébredők egyesülete hirdet harcot a drágaság ellen és annak egyedüli okául a zsidó kereskedelmet jelöli meg. Eszerint tehát ez a jelszó: le a drágasággal, annyit jelent, hogy le a zsidókkal! Egyelőre csak ennyit, mondják az ébredők.

Eltünődtem kissé a dolgon. Jómagam is destruktiv vallásu vagyok s mégis majd elmerülök a drágasági hullámban. Különösen az nem ment a fejembe, hogy a plakát szerint csak a keresztény középosztály roskad össze a drágaság sulya alatt. Elvégre én is középosztály lennék, ha nem is keresztény, de azért még nem fordult elő, hogy a szatócs, a kofa vagy akárki zsidó voltomra való tekintettel olcsóbban számitotta volna a portékáját. A drágaság csak ugy sujt engem, zsidó hivatalnokot, mint keresztény kollégáimat. Azt sem igen tudom megérteni, hogy a kisgazda termelőnek mi köze van a zsidósághoz? Miért van hát az, hogy amikor a drágaság okait kutatják, rögtön a közvetitő kereskedőn akadnak fenn és senkinek sem jut eszébe, hogy a termelők tájékán is kissé körülnézzen?

Modern es reális **PAROKÁK** speciálisan és olcsón kaphatók. Ki hullott hajból is elvállalok paróka és mindennemü hajmunkát. Specialis **Hemme** hajfestés minden szinben
GRÜNFELD MIKSA
a volt **Visó és Grünfeld** ceg beltagja. Budapest, IV., Hajo utca 3 szam (Belváros)

A drágaság világjelenség. Oka a bankjegyek mértéktelen megduzzadása, a termelés csökkenése, a nemzetközi gazdasági forgalom megbénulása. A világ kizökkent a sarkaiból, az emberiség vérkeringése elakadt, nem csoda, ha a társadalom életmüködésében mindenütt zavarok mutatkoznak. Különös rövidlátás vagy nagyon is tudatos rosszindulat kell ahhoz, hogy valaki e sulyos társadalmi problémát speciális magyar betegségnek nézze és hozzá még azt is hirdesse, hogy ennek egyedüli okai a zsidók.

Miért a zsidók? A termelő mégis csak inkább gyakorol befolyást az árak kialakulására, mint a közvetitő? A kereskedő nem adhatja olcsón a portékáját, ha drágán kell vennie a termelőtől. De ki kényszeriti a budakeszi sváb asszonyt a 14 koronás tejre és a 4 koronás tojásra, amikor a tehén meg a tyuk nem kérnek tőle napszámot? És miért adja a kisgazda, a konstruktiv államalkotó elem drágán a gyümölcsöt, amikor az ingyen potyog a fáról?

Ki hiszi el komolyan, hogy az élelmicikkek árát a közvetitő kereskedelem drágitja meg? Ezt csak azért mondják az ébredők, mert a mezőgazdasági termelők nagyrészben keresztények, a közvetitő kereskedők pedig leginkább zsidók, igy hát célszerü a drágaság okát az áruforgalomnak inkább keresztény jellegü tényezőjéről a zsidóbb szinezetü másik tényezőre átkenni. A valóságban azonban a drágaság a termelőtől indul ki. A laikus és kisintelligenciáju embert könnyen meg lehet téveszteni és hajlandó elhinni, hogy a közvetitő kereskedelem feleslegesen ékelődik be a falusi termelő és a városi fogyasztó közzé és éppen ez a felesleges közbeékelődés az, ami az élelmiszerket megdrágitja. Holott ez a közvetitő szerep alig 15—20%-al emeli az árakat, ezzel szemben éppen olyan szükséges gazdasági tevékenység, mint maga a termelés. Volt idő, nem is oly régen, a bolsevizmus napjaiban, amikor zavaros fejü fantaszták hasonló elméleteket hirdettek s azoknak gyakorlati megvalósitását is megkisérelték. Mindenki visszaemlékezhetik arra, hogy mit jelentett a közvetitő kereskedelem kikapcsolása és megszüntetése? Jelentette a teljes éhinséget, a normális élet megbénulását, a rejtett zugkereskedelem hallatlan felburjánzását, példát-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

lan drágaságot és végül az őskorba illő gazdasági anarchiát, amikor az emberek termelő munka helyett azzal foglalkoztak, hogy három tojásért személyesen elfáradtak száz-kétszáz kilométernyire a falusi termelőhöz.

Zsoldos tanintézet
a legjobban készit elő magánvizsgákra
VII., Dohány-u 84. Tel. Józs. 124—47.

Nem akarok elfogult lenni s belátom, hogy a drágaságnak a termelő ép ugy nem oka, mint a kereskedő, a kisgazda ép oly ártatlan benne, mint a füszeres, vagy a csarnoki árus. A termelő nem adhatja olcsón az élelmiszert, mert neki viszont drágán kell ipari szükségleteit fedeznie. Az ipari cikkek viszont drágák, mert drága a nyersanyag és magasak a munkabérek, ez a két körülmény pedig ismét a mezőgazdasági termelvények és az élelmiszerek drágaságára vezethető vissza. Ha tehát a dárgaság okait a gazdasági forgalom különböző tényezőinek vagy ami ezzel egyértelmü: a társadalmi osztályok felelősségében keressük, ugy ebbe a circulus vitiosusba jutunk s olyan körben taposunk, amelynek kezdőpontját természetszerüleg soha meg nem találhatjuk.

A drágaság okai sokkal mélyebben fekvők, semhogy olcsó antiszemita frázisokkal azokat eliminálni lehetne. Az ébredők akciója a drágaság ellen igazán nem lehet komoly, eredménye előreláthatólag nulla, aminthogy nem indokolatlan az a feltevés sem, hogy az ébredőknek nem is annyira a drágaság letörése,

A drágaság leküzdése csak egy módon lehetséges: a termelés fokozásával, a több munkával s az egész társadalom összefogásával. Ez pedig éppen az ellenkezője annak, amit a kurzus eddig produkált.

A termelő és a fogyasztó közé azonban tényleg odaékelődik valaki, aki minden szükséges tevékenység nélkül, tehát tényleg feleslegesen és jelentékenyen drágit. Ez a valaki: az állam. Az állam, amely óriási adókkal sujtja a termelést és a fogyasztást egyaránt s ezzel a legjelentékenyebb árdrágitók egyike. A drágaság ellen inditott akcióval egyidőben olvasom, hogy szeptember elsejétől az általános forgalmi adót is életbeléptették, ami annyit jelent, hogy amig a kenyér az asztalomra, a cipő a lábamra, a ruha a testemre kerül, az eddigi adókon kivül még vagy 10% uj adóval sulyosbitott árat fizethetek érte. Ilyen körülmények között valóban nevetséges a drágaság elleni küzdelemről beszélni s még nevetségesebb a drágaság okát egyszerüen a zsidókra rákenni. Ez az utóbbi inkább szomoru, mint nevetséges, mert nem tudatlanság, hanem nagyon is jól tudott gonosz szándék lappang mögötte. Hét év óta legrettentőbb gondom a drágaság s a végén még megérem, hogy a drágaság miatt verik be a fejemet.

Igaz tisztelettel Szerkesztő ur kész hive

Aláirás
magánhivatalnok.

SZATMÁRI MÓR:

Az egyházpolitikai harcok megindulása.

Általában azt tartják, hogy az 1892—94-iki nagy egyházpolitikai harcok, a Csáky-féle elkeresztelési rendelet nyomán indultak meg. Igaz, hogy ezeket a harcokat aktuálissá ez a rendelet tette, de az állam és egyház összeütközése jóval előbb kezdődött. Már 1871-ben, mikor a csalhatatlansági dogma kihirdetésével egyes püspökök megsértették a jus placeti regii-t, magyar királyi tetszvényjogot.

Ennek igen érdekes előzményei voltak. IX. Pius pápa 1869 december 8-ikára hivta össze a vatikáni zsinatot, melynek főtárgya a pápaság legfelsőbb hatalmának biztositása volt a csalhatatlansági dogmának proklamálásával. Már a vatikáni zsinatot megelőzően csaknem az összes európai államokban igen élénken vitatták ezt a kérdést. Nemcsak a világi liberális politikusok és államférfiak, de katholikus egyházi emberek közül is sokan a pápai csalhatatlanság ellen foglaltak állást, mert előre látták, hogy ebből az állam és egyház között nagy konfliktusok támadhatnak. Különösen Németországban volt nagy a lázongás.

Rómába a vatikáni zsinatra 764 főpap gyült össze. Mindjárt kezdetben két párt alakult ki. Az egyik, a csalhatatlansági dogma pártja, a másik amely ellenezte, vagy legalább enyhitőleg módositani akarta a merev javaslatot. Az utóbbi főkép a francia, német, angol és északamerikai püspökök egy részéből alakult, s hozzá csatlakozott a magyar püspöki kar is, élén Simor János hercegprimással. Ez főkép azért érdekes, mert később, mikor a csalhatatlanságot a zsinat többsége megszavazta, a magyar püspöki kar, megint élén Simor János hercegprimással, ebben a kérdésben ütközött össze az állammal. A vatikáni zsinat tárgyalásai sokáig tartottak. A csalhatatlansági dogma kérdésében 1870 julius 13-án volt a generális kongregációban a próba-szavazás. A főpapok közül 467-en szavaztak igennel, 62-en nemmel, vagyis „non placet"-tel. A döntés julius 18-ára tüzetett ki. Ezt megelőzően Simor János hat püspökből álló deputációt vezetett a pápa elé, kérve azt, hogy engedje meg legalább a javaslat módositását. Ekkor történt, hogy Ketteler mainzi érsek térdreborulva a pápa előtt, ugy könyörgött, hogy legyen engedékeny. De IX. Pius pápa hajthatatlan maradt. Az ellenzéki püspökök erre olyan feliratot intéztek a pápához, mely kifejezi az előtte való meghódolást, de óvást emel a hozandó határozat ellen. Az ellenzéki püspökök ezután nyomban el is utaztak Rómából, s az ott maradottak egyhangulag megszavazták a hires dogmát.

A magyar kormány már a zsinati tárgyalások közben lépéseket tett, hogy a magyar püspöki kart egyenesen tiltakozó elhatározásra birja. Eötvös József kultuszminiszter hivatalosan intézett levelet Simor Jánoshoz; Horváth Boldizsár igazságügyminiszter pedig magánlevelet küldött rokonának, Kovács Zsigmond pécsi püspöknek. Horváth Boldizsár igen élesen mutatott rá azokra a veszedelmekre, melyeket a pápai csalhatatlanság kimondása főkép Magyarországon előidézhet s egyenesen a magyar püspöki kar kötelességének jelentette ki azt, hogy „komoly, ünnepélyes és nyilvános tiltakozással hagyja el Rómát". Amint láttuk, a

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

magyar püspöki kar opponált ugyan, de nem ugy, ahogy Horváth Boldizsár tanácsolta neki.

Ezután következtek idehaza a zavarok. Eötvös József kultuszminiszter az ép Bécsben időző gróf Andrássy Gyula miniszterelnöknek levelet irt, melyben minisztertanácsi megállapodásra hivatkozva, kérte, tegyen előterjesztést a királynak a placet-jog föléleveníté sére, mert föltétlenül szükséges, hogy a csalhatatlansági dogma kihirdetése a jus pleceti alapján törvényesen megtiltassék. Gróf Andrássy megtette az előterjesztést és a király 1870 augusztus 9-én elrendelte a placet-jog gyakorlatát. Ausztriára nézve pedig már julius 30-án megszüntnek nyilvánitotta az 1855-ben kötött konkordátumot. Ebből látszik, hogy I. Ferenc József a magyar király jogainak az egyházzal, illetőleg a pápai hatalommal szemben való védelmezése dolgában igen erélyes tudott lenni.

A placet-jog feleleveníté se ellen a magyar püspöki kar nevében Simor János tiltakozó emlékiratot intézett a királyhoz. Ennek a lépésnek azonban nem volt eredménye. A püspökök tiszteletben is tartották a jus placetit. Nem hirdették ki a csalhatatlansági dogmát, mert tudták, hogy ahhoz nem kapják meg a placetit. De akadt kivétel is: Jekelfalusy Vince székesfehérvári püspök, aki Pauler Tivadar, az elhunyt Eötvös József utódja figyelmeztetése és tiltakozása ellenére is kihirdette papságának a vatikáni határozatokat. A képviselőház 1871 junius 3-án tartott ülésében Simonyi Ernő meginterpellálta e tárgyban a kultuszminisztert, aki válaszában kijelentette, hogy a kormány a korona jogainak megóvására erélyesen fog eljárni. Ez meg is történt. Jekelfalusy püspököt 1871 szeptember 11-ére a minisztertanács maga elé rendelte és a miniszterelnök a király nevében megdorgálta.

Mikor szeptember 26-án Pauler az ez ügyben hozzá intézett interpellációkra Schwarcz Gyulának és Simonyi Ernőnek válaszolt, az interpellálók már igen éles hangokat használtak a renitenskedő egyháziak ellen. Simonyi Ernő hivatkozott az 1507—8. t.-c.-re, mely szerint a törvénynek nem engedelmeskedő püspököt állásától meg kellene fosztani. A kormányt egyenesen tehetetlenséggel vádolta. De a ház e fölött a kérdés fölött napirendre tért. Nagyobb zajt csinált azonban Schopper rozsnyói püspök esete. Schopper 1872 december 27-én enciklika kiséretében megküldötte papságának a csalhatatlanságra vonatkozó vatikáni határozatokat. Tehát nem hirdette ki, hanem csak elküldötte, — ami lényegében ugyanegy. Ebben az ügyben Lukó Géza interpellált. Akkor már Trefort Ágoston volt a kultuszminiszter. Trefort válaszában azt fejtegette, hogy a rozsnyói püspök nem hirdette ki „formaszerüen és ünnepélyesen“ a dogmát. A püspök azonban igy is vétett az 1890 augusztus 9-iki királyi rendelet ellen. Ezért eljárása fölött rosszalását fejezteki. Lukó Géza a miniszter lagymatag eljárását igen élesen megtámadta. Kikelt az ellen, hogy az egyháznak a mult századokból fenmaradt előjogai és kiválóságai még mindig megvannak, s a hierarchia az egykori világuralom visszahóditására törekszik. Ugy látja, hogy a kormány egyenes szövetségben áll az ultramontán törekvésekkel.

Az akkori parlament hangulatára is, közfelfogására is jellemző, hogy 83 szavazattal 71 ellenében nem vették tudomásul Trefort válaszát, s napirendre tüzték. Junius 28-án került tárgyalásra. Ezen az ülésen volt a nagy egyházpolitikai vita. Az első szónok Lukó volt, aki hivatkozottt II. Ulászló 6-ik dekrétumára, mely kimondja, hogy az ország státumai és dekrétumai ellen vétő püspökök beneficiumaiktól megfosztandók.

Trefort mentegette magát, majd felsorolta azokat az intézményeket, melyeket teremeteni kell az állam és egyház viszonyainak rendezésére, s inditványozta, hogy javaslat kidolgozására bizottság küldessék ki. Gullner Gyula tiltakozott az ellen az áramlat ellen, mely az ultramontanizmus ereje alatt hazánkban felütötte a fejét. Ugron Gábor azt mondta, hogy mivel a katholikus világiaknak nincs módjukban az egyház ügyeibe való beavatkozásra és a visszaélések megakadályozására, ahhoz a fegyverhez kell nyulni, melyet a világ használ azok ellen, akikkel szemben a törvény erőtlen: a gúny fegyveréhez.

És furcsa, 1894-ben Gullner, meg Ugron Gábor a liberális egyházpolitikai reformok ellen hadakoztak a klerikálisok mellett.

A vita során beszélt még Hoffmann Pál, Lukácsy Béla, Almássy Sándor, Apponyi Albert, Csiky Sándor s végül felszólalt Deák Ferenc.

Deák Ferenc nagyhatásu beszédben kifejtette nézeteit általában az állam és egyház viszonyának rendezése okából szükséges intézményekről. Elvben leghelyesebbnek mondotta az északamerikai rendszert, mely mellett az állam az egyházakat egyszerüen associációknak tekinti. (Ez volt a Kossuth álláspontja is.) De erre a rendszerre mi egyszerre rá nem léphetünk. Azután előadta a megalkotandó egyházpolitikai reformoknak egész komplexumát, melyben első helyen van a kötelező polgári házasság; azután a polgári anyakönyvvezetés, a katholikus autonómia stb. Szükségesnek tartotta, hogy az elaborátumok kidolgozására bizottság küldessék ki, de mivel az országgyülés tartama vége felé járt, inditványozta, hogy a bizottságot majd az uj képviselőház válassza meg, hogy legyen ideje dolgozni. Beszédét igy fejezte be:

„Én minden nemét a vallási háboruknak a lehetőségig óhajtom kikerülni. Ha a vallási háboru fanatizmusból ered és fanatizmussal vitetik, káros és veszélyes. De az oly vallási háboru — mert nemcsak fegyverrel lehet háborut viselni, igen gonoszok azok is, melyek tollal és a tanácskozási termekben vitetnek — **oly vallási háboru, mely hit, vallási buzgóság nélkül magánérdek és politikai célokból vitetik, még veszélyesebb s emellett utálatos is.**“

A következő ülésen még folytatták és be is fejezték a vitát. A Ház mindenben hozzájárult Deák Ferenc inditványaihoz.

És ezzel véget is ért 1872-ben az egyházpolitikai reformok fölött a parlamenti diszkusszió. A későbbi országgyülések már megfeledkeztek az ügyről, meg nem is akarták föleleveniteni Csak Irányi Dániel sürgette következetesen a liberális reformokat. A kormányok csinálták a strucc-politikát. Nem mertek belenyulni a darázsfészekbe. A helyzet pedig egyre romlott, s elfajult ugy, hogy Szilágyi Dezső meg Csáky Albin kénytelenek voltak hozzányulni a radikális orvoslási módhoz. Ők egyengették a talajt Wekerle „nagy kabinetjé“-nek reformmunkájához, — még pedig Deák Ferenc utmutatása szerint.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

A cionista világkongresszus megnyitása.

– A Mult és Jövő kiküldött tudósitójától. –

Karlsbad, 1921 szeptember 1.

Felejthetetlenül impozáns és lélekemelő kép tárult a szemeink elé már abban a pillanatban, amikor a vonatból kiszállottunk, A nagy karlsbadi pályaudvar teljes lobogó-diszben, az ormokon és az ablakokon, a galériákon és az erkélyeken kék-fehér zászlók egész tengere és a cseh-szlovák állam szineinek mindent elboritó sokassága lengedez. És hasonló kép végig az egész városon. Ünnepi zászlódisz, emelkedett hangulat a nagy világfürdő minden zugában, a palotákon, a parkokban, a sétányokon, az utcákon. A nagy esemény, a XII. cionista világkongresszus, amelyre a város készülődik és amely a nagyhirü fürdőhelyet az egész kulturvilág érdeklődésének középpontjába emelte, rányomja bélyegét a város életének minden megnyilatkozására. A kék-fehér lobogók tömegén kivül a kirakatokban is mindenütt a zsidó szinek pompáznak. Kék-fehér kokárdák, zászlócskák, jelvények minden üzletben kaphatók és a Dávid-pajzs dominál az egész városban.

Karlsbad valóságos lázban ég. A kongresszus az idegenek hatalmas tömegét vonzotta ide, delegátusokat, érdeklődőket, utazókat, hirlapirókat, művészeket a világ minden részéből. Az idegenforgalom oly nagy, hogy az még a karlsbadi kereteket is felülmulja és óriási munkát ró a kongresszus előkészitő irodájára, amely a *Schützenhaus* pompás palotájában székel. Innen irányitják az egész kongresszust, ide futnak be a világ minden részéből érkező jelentések és innen száguld szét a táviró és a telefon idegszálain minden kulturállamba a tudósitásoknak az a roppant tömege, amely a müvelt emberiség érdeklődését kielégiti. Az irodákban óriási sürgés-forgás, lázas munka folyik. S amellett példás rend és fegyelem. Mindenki, aki a kongresszusra érkezik, tartozik itt bejelenteni magát és itt kap lakást, elhelyezést és mindennemü okmányt, amely a kongresszuson való részvételre vagy annak látogatására jogositja. Itt adnak találkozót a világ minden részéből érkező nagy nevek viselői. Hirlapirók fürge csapata böngészi állandóan a megérkezettek névsorát és válogatja azokat a neveket, kiktől interiut akarnak kérni.

Az ünnepségekből tevékenyen kiveszi részét a vendéglátó Karlsbad városa és a cseh-szlovák állam is. *A kongresszus tartamára a cseh-szlovák posta különleges kongresszusi bélyegeket bocsátott ki héber felirással és külön postahivatal különleges postai bélyegzővel látia el ezeket.* A kongresszusi bélyegek a bélyeggyüjtők körében nagy érdeklődést keltettek és a postahivatalokat valósággal megostromolták értük.

Mire mi megérkeztünk, már a lázas munka középpontiába csepptünk. A tulaidonképpeni kongresszust megelőzően *Sans-Souciban* a mizrachisták tanácskoztak augusztus 28—31-ig. Ezeken a tanácskozásokon a hires berlini festőművész *Hermann Struck* elnökölt. A résztvevők között ott láttuk a zsidóság legkiválóbb papjait. Az események első benyomásában csak néhány nevet tudok kiragadni. Beszédet mondottak a többek között *dr. Pick* rabbi Berlinből. *Nissenbaum* rabbi Varsóból *dr. Rappaport* rabbi Badenből, *dr. Fries* főrabbi Amsterdamból, *dr. Berlin* rabbi New-Yorkból, *Rubinstein* rabbi Vilnából. És ott láttuk a palesztiniai rabbik egész sorát is, igy *Fischmant, Zitront* Petach Tikvából és *dr. Schönfeld Avigdort,* a palesztiniai oktatásügy kiváló vezetőjét, aki nemrégen Budapesten is nagy feltünést keltő előadást tartott. A magyar delegátusok közül ezen az előkongresszuson *Madame Lindenbaum, óbudai Freudiger Sarolta* tartott nagyszabásu előadást a zsidó nő hivatásáról és a zsidó nevelés problémáiról.

Augusztus 31-én szerdán este a Parksaal hatalmas dísztermében ismerkedési bankett volt, amelyen már majdnem az összes delegátusok megjelentek. Itt már teljes egészében kibontakozott a kongresszus impozáns képe is megmutatta, hogy ez alkalommal valóban a világ zsidóságának elitje adott itt találkozót. A gyönyörü tömegből kiemelkedett *dr. Weitzmannak* férfias alakja, *Sokolownak, Warburgnak* markáns arca, *Jabotinskynek* kemény megjelenése. A zsidó irodalmat egész naprendszer képviselte, *Max Brod, Richard Beer-Hoffmann* és *Snéour* érdekes csoportja állandóan az érdeklődés középpontjában volt. A régi Magyarország imponáló számmal volt képviselve. A magyar delegátusok között különösen *Strausz Adolf* patriarchális alakja keltett nagy rokonszenvet. A magyar szervezet küldöttein kivül nagy számban láttuk ott a megszállt területek képviselőit is, akik mind régi-régi ismerőseink voltak. A Mult és Jövőnek az elszakadt területekre került régi munkatársai közül különösen *dr. Tomaschoff Bertalan* pozsonyi delegátus tünt ki.

A tulajdonképeni kongresszust szeptember 1-én nyitották meg a Schützenhaus nagytermében páratlan fénnyel és pompával. Kora reggel óta a hölgybizottság tagjai az utcákon osztogatták a kék-fehér kokárdákat és elmondhatom, hogy e napon nem volt Karlsbadban senki, akinek gombkivükában a zsidó szinek ne virítottak volna. A szinházszerü óriási terem páholvaiban, földszintién, erkélvein és karzatain hatezer ember szorongott. A terem zsufolásig megtelt, az utolsó jegyet is már napokkal előbb elkapkodták. A müvelt zsidóság képviselői vonultak itt fel a világ minden részéből, hogy a zsidóság életakarását a kulturemberiség előtt dokumentáliák. A hatalmas tömeg a legünnepiesebb hangulatban foglalta el a helyét. A férfiak kivétel nélkül fekete ruhában jelentek meg, a nagyszámu hölgyközönség pedig Európa legragyogóbb eleganciáját mutatta. Fenséges jelenet volt, amidőn az imponáló tömeg a Hatikvát énekelte. A kongresszust *Weitzmann* nyitotta meg nagyhatásu héber beszéddel, utána *Sokolow* lépett a szószékre és ugyancsak héberül szólott az egybegyültekhez. A beszédek után megkezdődött az általános vita.

A kongresszusra rengeteg üdvözlő sürgöny és le-

Tüzifát. Import, száraz, aprított tüzifát fuvartételekben házhoz szállítva pincébe rakva maximális áron szállít **ROSSMANN LAZAR** gőzfavágóteleppe V kerület Ko all-utca 15. sz.

ARANYAT brilliánst, gyöngyöket, ezüstöt, régiséget legmagasabb áron veszek. SCHWARTZ J. ÉKSZERÜZLETE BUDAPEST, IV., MUZEUM-KÖRUT 21. SZÁM.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

vál érkezett a világ minden részéből. Üdvözletet küldtek a cseh-szlovák állam kormánya, Prága városa és az angol kormány is. *A kongresszuson a diplomáciai testület különösen nagy számban volt képviselve, a hatalmas teremben a külföldi konzulok és tisztek fényes seregét láthattuk. Holnapra várják ide nagy érdeklődéssel dr. Edert, a palesztinai Zionist Commission elnökét, aki Sir Herbert Sámuelnek, a Szentföld főkormányzójának rendkivüli politikai fontosságu üzenetét hozza. A kiszivárgott hirek szerint a főkormányzó ez üzenetben az egész világ zsidóságához fordul és felszólitja a Szentföld ujjáépitésében való részvételre.*

A tulajdonképeni vita csak holnap fog megkezdődni. További benyomásaimról következő leveleimben fogok beszámolni.

A felszabadult Pécs.

— A csőcselék betörte a »Hortyváró zsidók« üzleteit. — A »fehér zsidó gazemberek«-től a »kommunista zsidó gazemberek«-ig. — Betiltják a »kommunista« lapokat. — A zsidó hitközség is fogadni akart. — Hálaadó istentisztelet. — Megszólalt az »Elnémult csalogány«.

Pécs, 1921 szeptember 5.

Az ég, mintha tisztulni kezdene a „baranyai köztársaság" feje fölött. Két héttel ezelőtt még Szilézia is rendezett és konszolidált állam volt Baranyához képest. Mintha az alvilág furiái szabadultak volna fel, olyan ijedt szaladgálás volt Belgrád és Pécs között, amikor nyilt dolog lett Baranya kiüritése. Raics főispán, a balkáni politika kotyvasztó mestere, utolsó ütőkártyáját dobta ki: néhány félbolonddal és mindenre elszánt, mindenre kapható emigránssal kikiáltotta a Baranyai köztársaságot. A tömeg, — nem a pécsi munkásság, hanem a külvárosok csőcseléke — tapsolt és zsiviózott Dobrovics elnöknek, a pécsi katonai zendülés halálraitélt lázitójának és utána — istenem, mi történhet utána — elmentek betörni a zsidók boltjait.

A köztársaság kikiáltásának napján ugyanis sztrájk volt. Az üzleteket is le kellett zárni, de a kereskedők tulnyomó része, akik cseppet sem voltak elragadtatva az ujdonsült államformától, nem zárták le a boltot. A tömeg erre végig vonult a Király-, meg az Irgalmas-utcán és a nyitva levő üzletek kirakatait betörte ezzel a kiáltással:

— Megállj, „hortyváró zsidó gazember", mielőtt el kell mennünk, főkötünk a Széchenyi téren!

A fehér zsidó gazemberek, halálsápadtan nézték, mint hull a kirakat üvege csörömpölve a járdára és kénytelenek voltak lezárni az üzletet. Ugyanaznap estéjén megjött Linder Béla Belgrádból és a városház tornyáról *bejelentette* a tömegnek, hogy a belgrádi kormány elismerte a szerb-magyar köztársaságot. Ezután, mint aki jól végezte a dolgát, hazament és csomagolt. Gosset ezredes ragaszkodott a kiüritéshez és Belgrádból is megjött az ukáz: csomagolni.

Harmadnapra bevonultak a magyar csapatok. A város diszben. A házak ormán zászló, az utcán magyar ruhás lányok, az arcokon öröm, a szemekben könny, a szivekben szent lelkesedés és néma megilletődés: lehullt a bilincs. A zsidó hitközség is részt akart venni a nőegylettel a fogadtatás napján. El is mentek küldöttségben a kormánybiztoshoz ha netán . . . véletlenül . . . talán mégis . . . esetleg . . . ha csak lehetséges lenne és ők is szerepet kapnának a fogadtatásnál, nagyon örvendenének. A kormánybiztos kijelentette a hölgyeknek, csak menjenek szépen haza, *ha szükség lesz rájuk*, hivatja őket. Nos, nem volt szükség rájuk.

A fogadtatás után négyszáz személyre tervezett bankett volt, melyre *tizennyolc zsidót is meghivtak*. A bankett előtt azonban ezt a tizennyolc zsidót értesitették, hogy a bankettet későbbi dátumra halasztották el. Majd értesitik őket, mikorra. Hát értesitették őket? A bevonulás hetében minden felekezet templomában hálaadó istentisztelet volt. Természetesen a zsidó templomban is. Az istentiszteletre meghivták Soós Károly altábornagyot, Maxon tábornokot, a tisztikart, a kormánybiztosokat, a polgármestert, a rendőrséget, a vármegyét. A katonaság részéről megjelent három zsidó számvivő őrmester, a polgári hatóságot pedig Reeh Gyuri, a legliberálisabb tanácsnok képviselte.

Az ünnepi láz elmultával akcióba léptek a pécsi „honmentő" ébredők is. Egymásután kerültek a falra a jólismert plakátok. A görbelábu zsidó terrorista, aki akasztat; a hajtincses, vörös kaftános galiciai, aki a bekötött szemü munkásokat vezeti; a vörös, majomemberhez hasonló zsidó, ki véres kezeit mossa és „Kik a hazaárulók?" cimü épületes olvasmány. Másnap azonban — és most figyeljenek ide a pesti birák, — a pécsi birák elmentek Soós altábornagyhoz és kijentették, hogy ők ezelőtt két évvel egy *sokkal enyhébb* plakát miatt másfél évre itéltek egy zsidógyereket, *nem türhetik* tehát, hogy ilyen förtelmes rajzok rémitgessék a pécsi tisztességes és hazafias zsidóságot. Még azon a napon *leszedték* az ébredők plakátjait.

Rögtön, a magyar hivatalok munkába lépése után, elvittem a katonai sajtófőnökhöz a Pécsett megjelent „Szombat" c. hetilap összes példányait. Megkértem az őrnagy urat, olvassa át, ha hazaellenes a lap iránya, inditsa meg ellenem az eljárást, de ha nem, ugy engedje meg, hogy a lap továbbra is megjelenhessék. Harmadnap megkaptam a választ: „a lapot beszüntetem, mert *izgat a zsidó felekezet ellen*". Lám, mégis vannak, akik a „zsidó felekezet" békéjéért aggódnak. Ugyanekkor betiltották a *Pécsi Naplót* is, a város liberális-konzervativ, legrégibb, több évtizedes multra visszatekintő legtekintélyesebb napilapját. Szerkesztője: *Lenkei Lajos*, a pécsi társadalmi életben évtizedek óta előkelő szerepet játszik. De zsidó. S ez nagy baj. A szerb hatóságok többször betiltották a Pécsi Naplót. Közvetlenül a bevonulás előtt a Szombatot is egyik hazafias cikke miatt négy hétre betiltották. Mindez most nem jelent semmit. A pesti kurzuslapok diadallal jelentik, hogy a „*kommunista*" Pécsi Naplót és a Szombatot betiltották saját hatóságaink is. A többi pécsi

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

lap magától megszünt, miután szerkesztőik elmenekültek.

Fehér Artúr szinművész **magánakadémiáján**

egyéni oktatást ad szinpadi gyakorlatból, a beszéd művészetéből, szavalásból és recitálásból. Előkészit szerepekre, magánelőadásokra és szinpadi fellépésre. Csak feltétlen tehetséggel birók jelentkezhetnek. Jelentkezés d. e. 10—12-ig és d. u. 5—7-ig VII., Wesselényi-utca 69. IV. 3. Telefon: József 113—22.

Belenyugodtam a sajtófőnök véleményébe, mert amilyen furcsa idők járnak ma, még mindig jobb, ha azt fogják rá egy zsidóra, hogy zsidók ellen uszit, mint más „bevett" felekezet ellen.

Szóval: zsidók ellen izgatni. Vasárnap nagy sajtóünnep volt Pécsett, a keresztény, intranzigens lapok terjesztése érdekében. Lejött *Bangha* Béla páter, aki végtelen liberálisan és becsületesen beszélt és lejött *Patacsi* Dénes, v. 19-es pécsi honvédgyalogezredbeli számvivő őrmester is, aki államtitkári minőségében beszélt. Az „elnémult csalogány" megszólalt és körülbelül ezeket mondta a néphez:

el kell venni tőlük a gseftet . . . (Ugy van! . . . helyeselt a tömeg). Most nem az a fontos, hogy azt kiáltsátok: ugy van, hanem, hogy a destruktiv sajtó . . . (éljen! — kiabálták a jámbor pécsiek, akik előtt ismeretlen még sok ilyen fogalom) ne mételyezzen meg benneteket . . . De ti, tudom, jövő héten megint csak zsidó lapot olvastok . . . (Ugy van! . . . hallatszik ismét),

. . .

És igy most nagyon kelendő portéka az Uj. Nemzedék.

Székely Nándor.

Toll hegyéről

ILLUSZTRÁLT KÖZMONDÁS.

Aki esetleg még nem ismeri azt a közmondást, hogy más szemében a szálkát megleli, de a magáéban a gerendát feledi, annak ajánljuk figyelmébe a következő két kis ujságcikket.

A *Nemzeti Ujság* augusztus 30-i számából:

Amikor Nyugatmagyarország elvész. Ezekben a nehéz órákban, amikor a nemzet szivén keresztülvonaglik a fájdalom, amikor idegszálainkon izgalmas hirek száguldanak keresztül, mindenki kiveszi részét a fájdalomból, természetesen a pesti sajtó ugy viselkedik, ahogy multjánál fogva viselkednie kell. Az Otthon Irók és Hirlapirók Köre szintén méltó maradt multjához. A nemzet gyászának és kétségbeesésének e délutánján, bizonyára fájdalmának kifejezésére, kaszinóversenyt rendezett. Minden asztalnál csattogott a kártya és a klubtagok kipirultan lesték, ki esik ki és kik kerülnek be a döntőbe. A léha szellem, amely a klubban uralkodik, szebben és kifejezőbben nem nyilvánulhatott volna meg.

Az Ujság másnapi, augusztus 31-i számában *Ahogyan Nyugatmagyarország elszakitását ünnepelték.* (Levél a szerkesztőhöz). T. Szerkesztő ur, ma azt olvasom egyik antiszemita ujságban, hogy tegnap az Otthon ujságiró-körben kártyáztak. Azon a napon, amikor Nyugatmagyarországot tőlünk elszakitották. Ezen a cikkiró nagyon felháborodik. Hát milyen érzései lehettek volna akkor, ha tegnap este a Gellért-szálló éttermébe téved? Az egyik teremben *a Futura r.-t. rendezett bankettet s Lers Vilmos báró nagy borospohárral kezében nagyszerü felköszöntőket mondott. Pedig ugy tudom, ő a Nemzeti Liga egyik elnöke. A másik teremben egy most alakult részvénytársaság tartott áldomást. Az uj társaság vezetői tudtommal a mostani politikai irányzat erős támogatói, a harmadik, kisebb teremben szintén egy zártkörü társaság mulatott. Közben a nagyteremben Kóczé bandája huzta a foxtrottokat és az onesteppeket. Történt pedig mindez olyan helyen, ahol az összes külföldi missziók tagjai laknak és vacsoráznak. Ezeknek azután igazán épületes véleményük lehet arról, hogy hogyan busul a magyar?* Szerkesztő urnak tisztelettel egy menekült soproni.

A veszprémi polgármester se kompetens?

Barta Emilia székesfővárosi óvónő volt. Volt. Jó néhány esztendeig. Ma már nem az. Wolff Károly és Zilahy Kiss Jenő tanácsos urak a „nagy tisztogatásban" őt is kiseperték. A kiseprést méltán megérdemelte. Amint ez az alábbi hivatalos okiratból is kitünik:

Veszprém r. t. város polgármesterétől.

Hatósági bizonyitvány.

Veszprém rendezett tanácsu város hatósága nevében a megejtett nyomozás alapján bizonyitom, hogy Barta Emilia veszprémi születési és illetőségü óvónőnek atyja Barta Fülöp veszprémi lakos csekély nyugdijat élvező izraelita tanitó 5 tagból álló család eltartója. Fent nevezettnek Sámuel nevü testvére 1915. évi március havában a Kárpátokban hősi halált halt (A destruktiv! A lógós! Szerk.), Aladár nevü testvére a Piave melletti ütközetben ballábát vesztette, (A bujkáló! A felmentett! Szerk.), igy Barta Emilia óvónő saját keresetére van utalva, mert szülei anyagi viszonyai nem kedvezők.

Veszprém, 1920. szeptember 20.

(Pecsét.) **Dr. Komjáthy s. k.**
polgármester.

Több fia nem maradt az öreg zsidó nyugdijas tanitónak. De azért a zsidók Prohászka püspök ur szerint nem vettek részt a háboruban. Csak egy leánya maradt. A szegény fővárosi óvónő, akinek szájából most kivették a falatot.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Kis riportok.

A leleplezett balatoni fürdőzők.

A Nemzeti Ujság „gutgesint“ keresztény lap: ezt el kell ismernie minden jóravaló zsidónak. Ez a lap hétről-hétre leleplez. Illusztrálva és nem illusztrálva. A képei mindig karikirozott zsidók. A mult vasárnap is volt a nevezett lapban egy ilyen illusztrált riport a balatoni fürdőzőkről. Kövér zsidók, sovány zsidók, széles sziriai hölgyek, vagy nagyon is karcsu termetüek. Láttuk őket a strandon hüsülni, vagy a Balaton hullámaiban lubickolni. Ez még nem volna szenzáció a számunkra, de az már igenis fölkeltette az érdeklődésünket, amikor a riporter ur a milliomos nyaraló zsidókat sorra leleplezi a nyaralási idény után, miután itt a fővárosban fölismerte őket. A riporter ur azt hitte, hogy a Balatonon nyaraló zsidók mind bankárok, magánzók, tőzsde-játékosok, siberek, valutázók, s isten tudja micsoda kapitalisták, akik a mások munkájából élvezik jólétüket és szaporitják vagyonukat. S mit tesz Isten? A riporter ur, a Nemzeti Ujság fürge ujdondásza éppen az ellenkezőjéről győződik meg.

A Balatonon szereplő Kálnoki bankárról megtudja, hogy az Kohn Izidor, aki a ligetben uj dalfüzeteket árul, a Sennyei földbirtokosról megtudja, hogy az Schwarcz, a szinlapragasztó, a Geduly gyárosról megtudja, hogy az itt Pesten Graumann, és a Teleki-téren ócska nadrágokat vesz és elad, a dr. Bélaváry ügyvédről megtudja, hogy az tulajdonképen Blau Salamon és hordár a Pannonia előtt és igy sorra leplezi le a Nemzeti Ujság a nyaraló notabilitásokat. Na, tessék! Ez az ország valóságos Eldorádója a zsidó munkásoknak. A szinlaposztó, a handlé, a hordár, de meg a ligeti dalfüzetárus is elmehet nyáron a Balatonra hűsülni. Jó magam is megdöbbentem ezen a szenzáción s azonnal rohantam az illető hordárhoz, szinlapragasztóhoz, hándléhoz és dalfüzet árushoz és meginterjuvoltam őket. Elvégre még sem utolsó dolog, ha ilyen kis emberek annyit keresnek, ezzel az alacsonyrendü foglalkozásukkal, hogy még balatoni nyaralásra is telik belőle. Megvallom, hogy az irigység is kergetett, mert szivesebben lennék hordár, szinlapragasztó vagy akár hándlé is, mint ujságiró, ha tudnám, hogy jutnak belőle ezresek holmi nyári vakációra.

Először is Kálnoki (Kohnt) kerestem föl. Éppen énekelte reklámból a legfrissebb kuplé ujdonságot: a tömegben.

„Ujjé, a ligetben nagyszerű!“

Odafurakodtam hozzá e szavakkal:

— Ön ugyebár Kálnoki (Kohn) Hermann?

— Igen! — felel ő nyájasan.

— Szabad érdeklődnöm, hol töltötte az idén a nyarat?

— Én?

— Igen, Ön.

Kálnoki (Kohn) rám néz és azt hiszi, hogy én megvagyok bolondulva.

— Mit érdekli az magát?

— Adja meg a választ röviden.

— De kérem, mondja meg!

— Én nem érek rá diskurálni. Nekem az üzlet a fontos. Csak 20 fillér a legujabb dalfüzet! Csak 20 fillér!

S most elkezd énekelni:

„Ujjé a ligetben nagyszerü!“

Ujra kisérletezem.

— Kérem Kálnoki (Kohn) ur. A Nemzeti Ujság azt irta Önről, hogy az idén Balatonalmádiban nyaralt. Megfelel-e ez a valóságnak, mert ha nem, szivesen megcáfolom ezt a hirt.

— Hajja maga, hordja el magát innen, mert a fejihez vágom ezt a csomag nóta-füzetet. Engem ne ugrasszon. Az én szegénységemből ne csináljon komédiát!

Szóval a nótás-ember nem nyilatkozott s minthogy a helyzet rám nézve veszedelmessé vált, ott hagytam és rohantam a hordár Bélaváry-Blauhoz. Már messziről leemelte a sapkáját, azt hitte, hogy levelet küldök valahová, de csalódott.

— Hol nyaralt a nyáron? — kérdem tőle röviden.

— Hogy én hol nyaraltam? És szintén ugy néz rám, mint aki azt hiszi, hogy megőrültem.

— Ha érdekli, megmondom.

— Érdekel, érdekel, csak mondja meg.

— Hoz ez valamit a konyhára is? — teszi hozzá ravaszul.

— Sajnos, nem.

— Hát ha tudni akarja, az egész hőhullámot itt töltöttem a posztomon.

Hasonlóképen válaszolt a hándlé, a szinlapragasztó és valamennyi leleplezett notabilitás.

Már most csak arra vagyok kiváncsi, hogy a Nemzeti Ujság riportere miért nem csap föl inkább hordárnak, szinlapragasztónak, vagy daloskönvv árusnak, ha tudja, hogy ezek annyit keresnek, amiből még balatoni nyaralásra is telik. A Nemzeti Ujság biztosan nem fizet neki annvit, amennyit ezek az urak, pardon! zsidók keresnek. Nyilván azért leplezte le őket. Irigységből.

i. r.

A fenséges nép. . . .

— Ahol nincs zsidókérdés. —

Őriszentpéterről kaptuk ezt a levelet lapunk egyik olvasójától.

Olvasva Peterdi Andor a „Mult és Jövő“ 35. számában megjelent ily cimü cikkét, eszembe jutott egy eset, amely méltán sorakozik az itt előadottakhoz s tek. Szerkesztő ur szives engedelmével el is mondom.

Mikor 1919-ben Budapesten a kommunizmus orgiáit ülte, azon tünődtem, hová kellene az embernek eltűnnie, hogy e garázdálkodások alatt ne kelljen szenvednie.

S Isten ujjának tekintettem, hogy ép akkor kaptam Geiszler János sógoromtól meghivót Őriszentpéterre, nyári tartózkodásra s biztositott, hogy ott mit sem tudnak a kommunizmusról, sem az antiszemitizmusról, egyben igérve, hogy ottlétem alatt sem tök, sem gerstli nem jő az asztalra, nehogy ez is emlékeztessen az akkori pesti állapotokra.

Kapva-kaptam tehát az alkalmon és elfogadtam a meghivást.

Épp akkor halt meg ott egy öreg zsidó asszony: a „Száli néni“.

Hozzátartozói kihozatták a zalalövői rabbit a temetésre. Magam is elmentem a rokonaimmal.

Az első, ami nekem a temetőben feltünt, sőt mondhatom, bámulatba ejtett, az volt, hogy nem zsidó, hanem a keresztyén temetőbe vitték a zsidó asszonyt. De csakhamar rájöttem ennek az okára is. Itt t. i. nincs külön keresztyén s külön zsidó temető, hanem mindannyian egy sirkertbe temetkeznek. A különböző felekezetek halottjai szé-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

pen egymás mellett feküsznek a meghalás sorrendjében s ugy következnek egymásra a héber-magyar s a keresztyén felirásu sirkövek.

Eleinte azt hittem, hogy ez talán takarékosságból, területkimélésből történik, de csakhamar megtudtam, hogy erről szó sincs, mert van itt föld elég, hisz a község akkora területen fekszik, hogy ugyanennek a községnek a református s kath. temploma egymástól 6 kilométerre van. (Zsidó templom nincs, mert csak kevesen vannak ott zsidók.)

A második feltünő jelenség az volt, hogy a keresztyén lakosság apraja-nagyja, férfia, asszonya, gyereke mind ünneplőben szintén részt vettek a végtisztességen.

S megtudtam, hogy ez mindig igy van.

A rabbi szép gyászbeszédében a felekezeti egyetértést ki is emelte.

A szertartás után a község birája a rabbihoz csatlakozott s magam is mellettük ballagtam, ugy hogy minden szavukat hallhattam.

A biró dicsérte a szép gyászbeszédet s csak sajnálta, hogy a papjuk épp akkortájt halt meg, különben, szokás szerint, ő is beszélt volna. Hanem, nagytiszteletü ur, a szép beszédében egy dolgot mégis kár volt felemliteni.

A rabbi kiváncsian néz a biróra.

Azt t. i., hogy megdicsért bennnünket, amiért hogy a felekezetek közt ily szép összhang uralkodik. Eddig a lakosság azt hitte, hogy ez magától értetődik. Most sokan talán azt fogják hinni, hogy ez valami különös dolog. Pedig dehogy is különös. Legalább nálunk nem. Hogy mi együvé temetkezünk? Hisz életünkben is megférünk mi egymással; együtt dolgozunk, együtt örülünk, együtt búsulunk, hát mért ne férhetnénk meg a temetőben is egymással? Elég szomoru, hogy ez nem mindenütt van igy. Mi ilyen szellemben neveljük a községünket. Itt nincs különbség keresztyén és zsidó közt. Mi csak két dolgot kivánunk meg mindenkitől: hogy magyar legyen és becsületes munkásember legyen. Mást semmit. Hisz mindnyájan emberek vagyunk. Azt mondja a próféta is: „Nem egy atyja van mindnyájunknak? Nem egy Isten teremtett bennünket?“ Meg a zsoltár is azt mondja: „Mi szép, mi kedves, ha testvérek békében élnek egymással.“ Mi pedig testvérek vagyunk, mind, akik itt lakunk.

S bizonyára ennek a felfogásnak köszönhető, hogy a mi községünk népe oly becsületes s józan életet él. Nálunk a birónak a néppel soha sincs baja. Mindenki dolgozik, mindenki megteszi a kötelességét és ezzel elmondtam mindent. Zsidókérdést pedig nem ismerünk.

S mi csak azt mondhatjuk, bár adna az Isten e szegény, megsanyargatott magyar hazának sok ilyen birót s sok ilyen községet.

Ime, igy festett a kommunizmus és igy fest ma is az antiszemitizmus a Dunántul Őriszentpéteren, Vasmegye egyik községében.

Bátori Dezső.

Saját készitésü מצבה SIRKÖVEK
PFEIFER ÉS HESZKY
Budapest, X., Kozma u. 7. sz., uj temetőnél.
Nagy választék! Telefon Jzsef 59 61

Végre egy héber olvasókönyv!

A kis elemista megtanul játszva héberül olvasni és meg is érti, amit olvas.

Ezt a célt tűzte ki Widder Salamon, a zsidó gimnázium kitünő professzora és sikerült a célt a lehető legnagyobb mértékben elérnie. Egy évtized óta állandóan hangoztatjuk a Mult és Jövőben, hogy a héber oktatás meddőségének az a főoka, hogy a tanitási módszer rossz, elavult. Valamikor a zsidó gyermek ugyszólván egész idejét héberrel töltötte és igy nem csoda, ha minden módszer nélkül belevésődött agyába a héber betü, a héber szó, a héber gondolat és egy pár év alatt a gyermek könnyen megértette a nehezebb héber szövegeket is, egyszerre csak érteni kezdte azt, amit naponta otthon és a templomban imádkozik. Ma azonban, amikor az egész héber oktatás heti két órából áll, és ebből is a fele különböző szünetek miatt elesik, teljesen ki van zárva, hogy a legbuzgóbb hitoktató is annyira menjen tanitványaival, hogy a héber szövegből valamit értsen és mert nem értik a szöveget, legtöbbnyire még olvasni sem tudnak folyékonyan nemcsak az elemisták, hanem gyakran a maturált gimnázisták sem. Arra kell tehát törekedni, hogy a gyermek abban a pár órában, amit a hébernek szentel, olyasmit olvasson, amit megért, és akkor ez az olvasás nem fog annyira terhére esni, mert hiszen percről-percre uj fogalmakkal gazdagodik fogékony lelke és lassacskán egész szókincsre tesz szert nem annyira a tanulás, mint inkább beszélgetés közben. A középiskolákban már mindenütt elfogadott az ugynevezett direkt-módszer és senkinek sem jutna eszébe, hogy pl. a németolvasást a kis gyermekeknél Goethe Faustjával kezdje és azután esetleg bevágassa a szöveget. Sőt még a görög és latin tanitást is a legelemibb dolgokkal, a legegyszerübb beszélgetés-gyakorlatokkal kezdik és csak igy jutnak el fokról-fokra a költőkhöz és klasszikusokhoz. Nem lehet máskép eredményes a héber nyelvoktatás sem. Widder Salamon héber olvasókönyve ebből az igazságból indul ki és az a gyermek, aki ebből olvasni tanul, az agyában gondolatokká termeli át azt, amit szeme előtt lát és nem végez hiábavaló gépies munkát csupán.

Widder olvasókönyvének minden oldala tele van a gyermekeknek kitünő ábrákkal és rajzokkal (Wittenberg Ottó munkái), amelyek szemléltetően mutatják a szavaknak megfelelő fogalmakat. Minden egyes részén ott a pontos beszélgetési szöveg, ugy, hogy kezelheti a könyvet olyan tanitó is, aki esetleg nem olyan kitünő hebraista.

Egy-két esztendő alatt még a szükre szabott hittani órák mellett is átvehető az az anyag, amit Widder Salamon könyve felölel. És ha ezt a gyermekek játszva elsajátitották, meg van vetve az alap a további héber oktatáshoz, amely ilymódon semmikép sem maradhat olyan meddő, mint eddig tapasztaltuk.

Widder Salamon héber olvasókönyve a szerző kiadásában jelent meg. Talán mert nem akadt hivatalos fórum, amely ezt a természetes módszert magáévá tette volna, de nem kételkedünk benne, hogy a tankönyv igy is csakhamar át fog menni magántulajdonból köztuladonba.

Widder Salamon héber olvasókönyve famentes papiron, feltünően nagy betükkel, pompásan kiállitva jelent meg. Ára 40 korona, megrendelhető a szerzőnél, a Pesti Izr. Hitk. Főgimnáziuma (Wesselényi-u. 44.)

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

NAGY LAJOS:

Találkozásaim az antiszemitizmussal.

8.

Az első találkozás.

Első találkozás, tehát gyermekkoromban történt. Hét éves lehettem, amikor nyári vakációra a nagyszüleimhez utaztam, szülőfalumba. Egy tanyán töltöttem az egész nyarat, ahonnan néha a nagyanyám bevitt a falumba. A tanyán mezitláb futkostam, de ilyenkor a falusi nyilvánosság számára harisnyát és cipőt vettem föl, ugy poroszkáltam gyalogosan sétáló nagyanyám mellett. Utjaink alkalmával csaknem mindig megtörtént, hogy amint elballagtunk egy-két parasztgyerek mellett, akik ingben, gatyában és mezitláb játszottak, vagy őgyelegtek az uton, egyszerre csak bántó kötekedésképen ez a kiáltás ütötte meg a fülemet: zsidó! zsidó! zsidó! Többnyire ezt az egy szót kiáltották, ismételgetve, mert gunyul, meggyalázásul ezt is elégségesnek tartották, de néha drasztikus rimet is üvöltettek mellé, amely könnyen kitalálható s amely bizonyára országos népi szólam. Engem bántott ez a guny s minden esetre erős hatással volt rám, mert több ilyen élmény eggyé tömörülve, intenziven él az emlékezetemben. Jól emlékszem a sunyi kis kölykekre, amint közeledtünkre abbahagyták a játékot, elhallgattak, szótlanul bámultak s ahogy szeliden rájuk néztem, már valami gonosz kajánság zöld tüze lobogott a szemükben. Szinte éreztem az ellenséges indulatot, már sejtettem, hogy valamire készülnek, de még gyáván kussoltak, csak amikor már vagy husz lépésnyire elhagytuk őket, akkor eredt meg a hangjuk, akkor hullott rám bántó szavuk piszka. És dühös voltam s hogy akkor, gyerekfejjel, dühös voltam, ez természetes. De, szinte csodálatos, még most is, máig is bosszant, bánt, szégyenit ez a dolog. Ugy kell lennie, hogy az én számomra fontos ez az élmény, azt mutatja emlékezésem ereje s az emlékezéshez füződő indulat nem csupán a gyermekkori indulat felujulása, hanem egy oly állandó reakció, amely azóta ujabb és ujabb tápot kapott. Ehhez a kezdeti élményhez még sok más csatlakozott az idők folyamán, melyeknek eredménye, hogy nem csak semmi gondolati s érzelmi közösséget nem érzek azokkal, akiknek agya és szive az antiszemitizmus szennyét nem tudja magából kivetni, hanem megvetem és gyülölöm az antiszemitizmust. Mert elemezzük csak meg emlékemet. Engem akkor bántottak és megszégyenitettek azok a gonoszkodó gyerekek. Bántottak, mert rossz indulattal kiáltottak felém. Rossz indulattal, kötekedőn, azzal a szándékkal, hogy az nekem fájjon, hogy szégyeljem magam, hogy féljek tőlük. Az már itt mellékes, hogy nem voltam zsidó. Azt is kiabálhatták volna, hogy: pisze, vagy hogy: hegyesfülü. Mindegy, hogy mit kiáltottak, de bántani akartak. Az én szubjektiv sérelmemet illetően mindegy, hogy mit kiáltottak. Ha tovább elmélkedünk s valami jelentőségét keressük ennek a különben ártatlannak tetsző gunyolódásnak, akkor már nem mindegy. Nem azt kiáltották, hogy pisze, azt se, hogy hegyesfülü, hanem azt, hogy zsidó. Ebben azután a rossz indulaton kivül a butaság is benne van. Nem a gyerekeké, mert hisz ők csacskák s leszámitva azt a kis állati gonoszságot, amellyel az idegen kutyák morogják meg egymást, csaknem ártatlanok. Hanem azoknak a butasága, akiktől tanuták, hogy zsidónak lenni az megbecstelenitő. Annak? Azért, mert matrózgalléros bluz, rövid nadrág volt nál inkább, mert hiszen miért néztek ők engem zsidórajtam, a fejemen szalmakalap, a lábamon harisnya és cipő. Tehát a városi ruhám miatt. Ellenszenvet, kötekedő kedvet keltettem a kis parasztgyerekekben, mert a városból jöttem, mert kulturmez volt rajtam. Ez az az ellenszenv, amelyet nem felejtettem el, ez az, amelylyel oly sokszor találkoztam. És bizonyos, hogy azokhoz a kis gyülölködő, marakodni kész, butácska és müveletlen parasztgyerekekhez hasonló felnőttek ma is azt üvölthetnék felém, hogy: zsidó, zsidó, zsidó! Mert amint azok zsidóztak a városi mez miatt, most már zsidózhatnak lelki és szellemi hasonmásaik nem a mez miatt, hanem sok minden miatt, ami több a meznél, ami fontosabb tulajdonom és jelem, mint akkor a ruhám volt, ami a lényegem, amiatt, hogy fölvilágosodott, szabadon gondolkodó, európai kulturáju, humánus ember vagyok. (Zsidó! Zsidó! Zsidó!) Amiatt, mert igazi iró vagyok! (Zsidó! Zsidó! Zsidó) Amiatt, mert a lelki rokonom nem Szabó Dezső, hanem Flaubert. A szellemi rokonom nem Budavári László, hanem Shaw. Kollégámnak nem Kozma Andort, hanem Gorkij Maximot tartom. Mert a legszivesebben Anatole France-ot olvasom, mert szeretem a matematikát, mert legkedvesebb operám az Aida, mert azt tartom, hogy a legszebb kép Rafaello „Sixtusi Madonnája". (Fuj, zsidó, zsidó, zsidó!)

A zsidó iparos ifjuság nevelése.

Az alábbi levelet kaptuk:

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Nagy figyelemmel olvastam Sonnenschein Sámuel tanár ur multkori cikkét. Huszonöt évi foglalkozom exponált állásokban ipari, és főleg ipari pedagógiai kérdésekkel és ezért igaz örömmel vettem tudomást azokról az ideákról, amelyek érdekében Sonnensch tanár ur sikra száll nagyrabecsült lapjában.

Hogy az iparos ifjuság hulturális és gazdasági emelése érdekében sok volt a tennivaló, abban mindenki egyetért. Államnak és társadalomnak egyaránt nagy kötelességei volnának e téren. Nálunk az állam szegénysége miatt nem végezhette el azt a munkát, amelyre hivatva lett volna, a társadalmat pedig nem lehetett erre a munkára sorompóba állitani.

Az eszme, amelyet Sonnenschein tanár ur felvet, mindenképen megszivlelendő. A vallás ethikai oktatás mellet és azon keresztül együtt tartani a zsidó iparos ifjuságot, megnyitni számára az általános müveltségnek és a speciális ipari művelődésnek forrásait, jó és olcsó könyveket adni a zsidó iparos ifjuság kezébe, a gyakorlat és az elmélet legfőbb embereit a tanitás szolgálatába állitani népies előadások utján, az iparosokat és a magasabb állásu ipari alkalmazottakat társadalmi té-

Tüzifát. Import, száraz, aprított tüzifát fuvartételekben házhoz szállítva pincébe rakva maximális áron szállít
PÉTER ÁRPAD gőzfavágótelepe IX. kerület Gróf Haller u 14 Telefon: J 51 08.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

ten együvé hozni a fiatalokkal, ime nagy vonatkozásokban az, amit Sonnenschein tanár ur szem előtt tart.

Igen értékes és elsősorban közhasznu munkát végezne az a szervezet, amely a programmal fokozatos megvalósitásra vállalkozott. Nehéz munka, amely nagy áldozatokat igényel, de nem kell szem elől téveszteni, hogy fokozatos megvalósitásáról van szó, és hogy bőségesen akadnak kiváló emberek, akik örömest állanak rendelkezésre, amikor arról van szó, hogy a polgári szorgalom, a közgazdasági megerősités, a kultura terjesztés fontos céljait kell munkával és anyagi áldozatokkal támogatni.

A kezdetek kezdete az lehetne, hogy az Omike ipari szakosztályt létesit, amely maga köré gyüjti az erre jelentkező energiákat és azonnal munkaprogrammot készit. Ebből a programmból rögtön megvalósitja azt, amit beruházások és költségek nélkül el lehet érni. Elsősorban tehát sorozatos esti és ünnepnapi előadásokat az alapmüveltségi tudnivalók köréből. Ahol kell, ott analfabéták részére elemi iskolai tanitást is szervez. Ha ennek a kezdésnek nem volna azonnal visszhangja, akkor kerületenként a mesterek utján gyüjti össze a tanoncokat és szórakoztató esték vagy ünnepi délutánok utján csinál propagandát a tanulásnak.

Erre azonban aligha lesz szükség, mert a kötelező vallásoktatási órák után ugyis együtt van az a hallgatóság, amelyet oktatni kivánunk és mindössze arra kellene törekedni, hogy a tanoncsorból már kikerült iparos ifjuság és azok, akik ipari pályára kivánnak lépni, egyformán részesülhessenek tanitásban.

Az előadások sorozatát jó előre kellene megállapitani és a legszélesebb körökben publikálni, hogy minden érdeklődő idejében szánhasson egy-egy órát annak a tárgynak, amely iránt érdeklődik. Az előadások időbeosztása és elhelyezése lehetőleg koncentrált és stereotip legyen, hogy mindenki megszokja és amikor egy csütörtöki este 8 és 9 közt szabad ideje van, tudja azt, hogy most egy jó előadást hallgathatok meg az Omike nagytermében.

Mindez csupán néhány praktikus hozzászólás, amely arra jó, hogy a kérdést közelebb hozza a gyakorlati élethez, hogy a témát felszinen tartsa. Határozni akkor lehet, ha az Omike iróasztalán 40—50 olyan levél lesz, amelyben a mozgalom buzgó támogatói bejelentik munkára való készségüket. Akkor zeket tanácskozásra kell hivni és a következő héten meg kell kezdeni az oktatást, amelynek az ipari ismeretterjesztésért lelkesedő minden szakember nagy és komoly jövőt jósol.

Szerkesztől ur igaz hive

Dr. Dóczi Sámuel,
az Ipartestületek Orsz. Szövetségének
v. igazgatója.

Rendelje meg:

RAAB ANDOR:

Mayer Litvák unokája

Tanulmányok és novellák.

A Mult és Jövő kiadása.

A pompásan kiállitott, gazdag és érdekes tartalmu könyv ára **50.— korona.**

Megrendelhető postautalványon a MULT és JÖVŐ kiadóhivatalában Budapest, VI, Podmaniczky u. 39.

KRÓNIKA ÉS SZEMLE

Quartin főkántor utóda. Quartin főkántor megüresedett helyére csaknem egy évi válogatás után a hitközség olyan énekest talált, aki tüneményes tenorjának csengésével és rendkivüli énektudásának megragadó erejével méltó utódja lesz hirneves elődjének. Az uj főkántor Linetzky Bernát, Odessza volt főkántora. Nagyszerü megjelenésü, kiváló muzikalitásu énekes, aki szeptember 15-én és 16-án a Dohány-utcai templom istentiszteletén fog először bemutatkozni. Különleges képességeit a hitközség ugy igyekszik kihasználni, hogy karigazgatóul és liturgiai énektanárnak is kinevezte és ebben az állásában módja lesz az istentiszteletek zenei részét igazi, nemes művészi alapra fektetni. Első ujitása az lesz, hogy az istentisztelet sok recitativája helyett csaknem minden éneket, kart és szólót orgona fog kisérni, ahol Wehner Géza művészete fog ragyogni.

Aranylakodalom. Bensőséges, szép ünnepsége volt egész Hatvannak, amikor a lakosság közszeretetében álló Skrek Henrik nejével, született Dukesz Juliával aranylakodalmát tartotta. A templomban rendezett istentiszteleten dr. Adler Vilmos főrabbi magasszárnyalásu beszédben méltatta az ősz pár erényeit. Az aranylakodalmas párnak nyolc gyermeke és tizenhárom unokája jelent meg az ünnepen.

Vallástanitónőket képző tanfolyam. A pesti izr. hitközség módot óhajtván nyujtani nőknek is, hogy vallásoktatásra képesitést nyerjenek, elhatározta egy vallástanitónőket képző tanfolyam létesitését. E tanfolyam elemi iskolai tanitónők részére két évre, polgári iskolai tanitónők részére három évre terjed és délután adandó heti 12 órából áll. Ez óraszámból az elemi iskolai tanfolyamban heti 5 óra esik a Tóra, 1 a Próféták és Zsoltárkönyv és 2 az imakönyv héber szelvényeinek tanulmányára, 2 a zsidó nép történetére, 1 a héber nyelvtanra és 1 a vallásoktatás methodikájára. A tanfolyam igazgatósága képesitő vizsgálat alapján oklevelet állit ki. Fölvehetők érettségi bizonyitvány, illetve tanitói oklevél alapján oly nők, kik folyékonyan olvasnak héberül s ezt igazolják. A vallásos életmód a tanfolyam hallgatói számára föltétlenül kötelező. Ösztöndijképen a tanfolyam képzettebb hallgatói esetleg heti 8—10 órai vallásoktatásra nyerhetnek megbizást a szabályszerü óradijjal és illetményekkel. A pályázók a pesti izr. hitközség előljáróságához cimzendő kérvényeikkel szeptember hó 14-éig a hitközség tanfelügyelő hivatalában 11—1 óra közt jelentkezhetnek.

A wieni Jüdischer Hochschulausschuss annak közlésére kéri fel szerkesztőségünket, hogy az idei tanévben segélyforrásainak csökkenése és a harmincszorosra emelt egyetemi dijak miatt semmiféle tanulmányi pénzsegélyt nem adhat. Nyomatékosan figyelmeztetjük a hazai zsidó ifjuságot, anyagi eszközök nélkül ne menjen az osztrák egyetemekre tanulni, mert az ottani egyesületek részéről alig lehet kilátása támogatásra és a legnagyobb nyomornak teszik ki magukat.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Helyreigazitás. A Mult és Jövő 26-iki számában megjelent „Felelőtlen indiánok egy miskolci szerkesztőségben“ cimű közleményre vonatkozólag illetékes helyről olyan felvilágositást kaptunk, amely szerint a cikkben foglalt egyes adatok téves információn alapulnak. Egyébként az ügyben a törvényes vizsgálat folyamatban van.

Tarka könyvek. Ifjusági iratokban tudvalevőleg igen nagy hiány van még most is nálunk, különösen kevés az igazán irodalmi szinvonalon álló ifjusági könyv, amely könnyen és olcsón hozzáférhető a legszélesebb körök számára. Igen helyes gondolat volt tehát a „Tarka könyvek“ kiadása Varsányi György szerkesztésében. A sorozatban a legkiválóbb magyar és külföldi irók legjava alkotásai foglalnak helyet. „Tarka könyvek“ minden kötete önálló munka, amely számos művészi illusztrációval van diszitve. Az első sorozatban megjelenik „A Winnipegi farkas“, irta: Ernest Seton-Thompson, Krenner Amália rajzaival és „Tréfás népmesék“ Horváth Béla átdolgozásával. Az előfizetési dija 10 kötetnek 100 korona, egy kötet ára 12 korona. Megrendelhető: Budapest, Dévai-utca 21.

Patai József: Gunczum-Bunczum tiz meséje. Gunczum-Bunczum tiz meséje: ezen a cimen kezdte meg Patai József a zsidó gyermekek részére szóló irásainak ujabb sorozatát a zsidó tanulóifjuság ismert lapjában, a Reményben. Patai Józsefnek egy remek zsidó ifjusági regénye Ősi vér cimen a Reményben már megjelent. A zsidó kis diákok ezeket az irásokat is, melyeknek alján, mint Nordau gyermekmeséiben, a zsidóság mély szimbolumai csillannak fel, élvezettel fogják a Reményt hasábjain olvasni.

„Farkas-kölyök-csapat!“ Mint a Dunántul cimű pécsi keresztény napilapban olvassuk, a Központi Sajtóvállalat pécsi reklám-ünnepére lerándult hirlapirókat katonazenével fogadták és többek között kivonult tiszteletükre a „cisztercita főgimnázium farkaskölyök-csapata“ is.

Beregi Oszkár, aki most tért vissza Wienbe, példátlan sikerü művészi körutjáról az utódállamokból, a Wiener Internationaler Messe keretében tartandó „szinházi vásáron“ Goethe Faustjának cimszerepét fogja alakitani. A ritka művészi esemény elé várakozással tekint a Bécsben összegyülekező egész európai kulturvilág.

A józsefvárosi elemi iskolában folyó hó 6-án kezdődtek a tanitások, a polgári iskolák folyó hó 11-én nyilnak meg. A Pesti Izr. Hitközség Előljárósága a legkiválóbb tanerőket alkalmazta az iskolákhoz, igy dr. Lasz Samu c. igazgatót, kiváló pedagógust és tudóst. A szervezés nehéz munkáját dr. Fischer Lajos isk. elnök intézi Sarbó V. és Erdős J. igazgatók közremüködésével. A megnyitó ünnepi intentisztelet folyó hó 10-én szombaton délután fél 4 órakor lesz az „Emberbarát“ Templomegylet templomában.

Stock Emil trieszti gyáros és vezérigazgató, lapunk régi hive levelet intézett hozzánk, amelyhez néhány Haifából kelt sort mellékelt. E sorokat Jehuda Altaraz irta, előkelő zágrábi család sarjadéka, aki itthagyva társadalmi poziciót, állást, vagyont, családot, a Szentföldre vándorolt, hogy munkájával és verejtékével ő is segitsen megtermékenyiteni az ősi rögöket. Az érdekes levélből néhány sort közlünk: „Csoportunk Haifa közelében, utépitésnél dolgozik. Elégedettek, jókedvüek vagyunk. Én a kőbányában fejtem a sziklát, nehéz munka, de boldog vagyok, hogy az ősi földön dolgozhatok. Sátrakban élünk, de szabad földön szabadok vagyunk. Nemsokára földet bérlünk és az ekevas nyomán összeforrunk a Földdel.“

Az amerikai bevándorlási tilalom valósággal katasztrófális hatásu a pogromsujtotta keleti országok százezrekre rugó zsidó menekülőire. Mint ismeretes, e menekülő tömegek eddig leginkább az Egyesült-Államok felé törekedtek, ámde az uj bevándorlási törvény ezt az áradatot teljesen megállitotta. A nyugateurópai kikötőkben a menekülőknek nagy tömegei gyültek össze, akiket az amerikai hatóságok már a hajókra sem engednek felszállni. A megrekedt és mindenükből kifosztott menekülők, akik a pogromokból csak puszta életüket menthették meg, a legnagyobb nyomorban vergődnek. Különösen szomoru a helyzet Antverpenben, ahová eddig minden menekülőt beengedtek még utlevél nélkül is. Ide különösen az Ukrajnából menekült zsidók tódultak, kiknek a román kormány állitott ki utlevelet s a bukaresti amerikai követség láttamozta. Az antverpeni amerikai konzul azonban ezeket a vizumokat nem ismeri el érvényeseknek, miután ukrán alattvalók nem utazhatnak román útlevéllel. Kisérletet tettek, hogy az összetorlódott tömeget más tengerentuli államba szállitsák. Sajnos, eredménytelenül. Kanada csak farmereket hajlandó felvenni, azokat is korlátolt számban, Mexico és Brazilia pedig csak mocsárszáritási munkákra hajlandó beengedni őket. A helyzet tehát az, hogy a történelmi idők vihara Európa keletén ismét több százezer zsidónak adta a vándorbotot kezébe. E tömegek ma rettentő nyomorban bolyonganak országokon át és sehol hazát nem tudnak találni. A probléma igazi megoldása csak a nagyszabásu palesztinai gyarmatositás lenne, amely levezetné e szerencsétlen, hazátlan százezreket és Európa társadalmi életét egy sulyos irritációtól szabaditaná meg.

Weinstock Lajos zsidó tanitó 11 évig lakott és dolgozott Alexandriában, a háboru kitörésekor az angol hatóságok internálták, majd 50 havi fogság után kiutasitották, két éve van itthon s most a legnagyobb nyomorban él családjával együtt, kéri zsidó testvéreit, segitsenek rajta és juttassák valami foglalkozáshoz. Cime: Sip-utca 10. II. em. 1.

Adomány. Foltényi Manó, (Eger) jótékony célra 500 koronát küldött szerkesztőségünkhöz.

Házasság. Weisz Vajda Elvira, a néhai Weisz Ede budai főkántor leányát nőül vette Bocsányi Róbert. Az esküvőn Kiss Arnold magasszárnyalásu beszédet tartott. — Dr. Ehrenfeld Bertalan fővárosi ügyvéd, a magy. kir. kereskedelmi muzeum áruforgalmi hivatalának jogtanácsosa augusztus 31-én tartotta esküvőjét Frank Ruth-tal Berlinben.

Eljegyzés. Vermes Oszkár, az Első Budapesti Gőzmalom R.-T. prokuristája eljegyezte Blau Máriát, dr. Blau Lajosnak, a szeminárium nagyhirü rektorának leányát.

Minden igényeknek megfelelő tanerőket ajánl dijmentesen az „Ezrah“ Zsidó Főiskolai Hallgatók Segélyző Köre, Rombach-utca 9.

Faenakel Jónás (Budapest) eljegyezte Ungár Rezső nagytétényi rabbi leányát, Boriskát. (Minden külön értesités helyett.)

Eljegyzés. Schwarcz Rózsikát Orosházáról eljegyezte Krausz Lajos Békéscsabán. (Minden külön értesités helyett.)

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Héberül tanulók figyelmébe! Kisebb csoportokból álló héber kurzusokat nyitok lakásomon (VII., István-ut 20. III. 37) felnőttek és gyermekek részére. Jelentkezni lehet naponta 12—2-ig és este ½8-tól fogva Wachsberger Mózesnél.

Rennebaum Auguszta zongora tanárnő külföldi utjáról megérkezett. Tanitását megkezdte, értekezni lehet naponta délelőtt 12—1-ig. Fő-utca 23. IV. em.

Okl. héber tanitónő, ki Berlitz módszerrel tanit, tanitványokat vállal. Cim a kiadóba.

Elutazás előtt minden nő, ki haját festetni akarja, azt kiváló szaktudással és teljesen ártalmatlan peparátumokkal végeztesse Pesslnél, Budapest, IV., Váci-utca 16.

KÖZGAZDASÁG.

A Ruggyantaárugyár tőkeemelése. A Magyar Ruggyantaárugyár R.-T. most viszi keresztül az április 6-án elhatarozott tőkeemelést. Eszerint az alaptőkét uj 50.000 darab 200 koronás n. é. részvény kibocsátásával 10 millió koronával fölemelik. Ebből a részvényesek 25.000 darab részvényt kapnak 2 : 1 arányban 1200 koronáért. Az elővételi jog szeptember 5-től 17-ig gyakorolható.

PESTI IZR. HITKÖZSÉG.

Hirdetmeny.

Módot kivánunk nyujtani nőknek, hogy vallásoktatásra képesitést nyerjenek. **E célból vallástanitónőket képező tanfolyamot létesitünk,** amelyre felvétetnek oly nők, kik érettségi bizonyitvánnyal vagy tanitónői oklevéllel birnak és folyékonyan olvasnak héberül. Akik e tanfolyamra jelentkezni kivánnak, nyujtsák be szeptember hó 13-ig kérvényüket tanfelügyelő hivatalunkban (VII., Sip-utca 12.) 11—1 óra között.

A Pesti Izr. Hitközség Előljárósága.

Pályázatok.

A Pécsi izr. hitközség nőtlen **hitoktatót** keres. Irásbeli jelentkezéseket sürgősen a Mult és Jövő szerkesztőségéhez kérünk. Fizetési feltételek megállapodás szerint.

Az elnökség.

A beledi auth. ort. izr. Hitközség pályázatot hirdet hitk. templom és temetkezési egylet-szolga, másodmetsző, hétköznapi előimádkozó és rituális fürdőkezelő állásra. Pályázótól megkivántatik, hogy 40 éven aluli, magyar állampolgár, sclianchet munchet jihre beschomájim legyen és három orth. rabbitól bizonylatokkal birjon. Feltüntetendő a családtagok száma. Fizetés megegyezés szerint. Ez állás azonnal elfoglalandó. Utiköltség csak a meghivottaknak térittetik meg.

Spitzer Zsigmond, hitk. elnök.

Alulirott hitközség előljárósága a közelgő יום -ra egy zeneileg képzett, jóhangu kántort ריש -t keres.

Javadalmazása 15.000 korona. Próbára csak a meghivottak bocsájtatnak, kiknek utiköltsége megtérittetik. Ajánlatok a hitk. elnökséghez intézendők.

A salgótarjáni aut. orth. izr. hitközség előljárósága.

Középiskolai tanár kerestetik pusztára két gyermek mellé. Uri ellátás és évi 25.000 korona fizetéssel. Pályázni levélileg a Mult és Jövő kiadóhivatalához.

IVRIA

BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

SAJÁT SZÉKHÁZA:

BUDAPEST,

VI., TERÉZ-KÖRUT 9. (VOLT BATTHYÁNYI PALOTA)

INTERURBAN TELEFON: 143—29 és 20—41 RÉSZVÉNYTŐKE 10 MILLIÓ KORONA

SZOMBATON ÉS ZSIDÓ ÜNNEPEKEN ZARVA.
A BIZTOSITÁS MINDEN ÁGÁVAL FOGLALKOZIK.
OLCSÓ DIJTÉTELEK.

Országos Rabbiképző Zsidó Egyetem Könyvtára

Apró hirdetések.

Ezen rovatban minden szo egyszeri közlési dija 4 korona.

Elvallalnék előkelő családból való egy vagy ket fiut a következő tanévre teljes ellatásra. Szigoruan rituális konyha. Gimnazium tószomszédságában lakom. A tanulokat tanulmányaikban jelesen érett fiam segiti ki. Levelek Remeny kiadóhivatalában IV., Magyar-utca 3. adandok le.

Angolul három hónap alatt könyv nélkul, bennszulött kiejtéssel, szorakoztató modszerrel tanit amerikai mester, Podmaniczkyu. 57 II. 12.

Hitk. tanár magához venne teljes ellátásra és correptálásra két fiut vagy leánykát. Dr. Braun Salamon VIII., Népszinház-utca 27. IV. 26.

Két izr. tanulót teljes ellátásra kitünő bánásmóddal elvállal Jockelné, Dob-u. 19. I. 17.

Okl. izr. tanitónőt keresek két kis leányom mellé. Németet és zongorát tudó előnyben részesül. Spitzer Józsefné, Kemenessömjén, u. p. Celldömölk.

Keresek 30 éven felüli, jó megjelenésu nevelönot illetve tanarnőt, ki III. gimnazista leány mat maganuton tanitana. Angol vagy francia nyelv perfekt tudása megkivántatik. Ajanlatokat Oblath Rudolfné Veszprém cimre kérek.

Kereskedelmi érettségivel és némi gyakorlattal biró fiatalember irodai foglalkozást esetleg órakönyvelést vállal. «Szombatot tarto» jeligére.

NYAKKENDOHÁZ
Cégtulajdonos: LASZLÓ ANDOR,
Budapest, IV., Kigyó-utca 5.
és V., Deák Ferenc-utca 14.
Saját gyártmányu nyakkendők, uri divat áruk.

Ékszert
Brilliánst
Hamisfogakat
Platinát
legmagasabb napi áron vesz
GROSS ANTAL
BUDAPEST, VIII. József-körut 23. félemelet 1.

HAAS LIPOT
linoleum, viaszos vászon
női- és férfi gummikabátok, celluloid-gallér és kézelő
békebeli minőségben
nagy választékban nagyban és kicsinyben
VII., Rákóczi ut 24, Telefon: József 120—44. VII., Erzsébet-körut 28 Tel. J. 116 78. VII., Baross-tér 16. Tel. J. 43—92. V., Lipót-körut 24. Tel. 120-80. IX, Ferenc-körut 36. Telefon: József 49—20.

PAPLANOK minden minőségben legjobb kivitelben kaphatók **BLAUNÁL** Király-utca 19.

Budapest legnagyobb és legmegbizhatóbb orthodox כשר
Szalámi és kolbászáru gyára
Skrek Lipót, VII., Dob-u. 27.
Telefon József 124—17.
Viszonteladrusitók legolcsóbb bevásárlási forrása. — Vidéki rendelések postán való pontos elintézése.

PARÓKÁK

speciálisan és **olcsón** kaphatók. Elvállalok mindennemü hajmunkát, ugy mint hajfestést. **Feltünő olcsón** állandó dús választék hajfonatokban, frisetákban, netzekben és e szakmákban vágó cikkekben. BLAU MALVIN Király-u. 3.

Brilliánsokat gyöngyöket, ékszereket mindenkinél drágábban vesz **SZÉKELY EMIL** ékszerüzlete, BUDAPEST, KIRÁLY-U. 51, Terézvárosi templommal szemben. Cimre tessék figyelni! Telefon: József 105—35.

ünnepre és szombatra
barchesait
Glasner Miksa
cégnél
Király-utca 56. sz.
rendelje meg.

A
„Mult és Jövő“
művészi
képeslevelezőlapjai.
50 darab különböző bibliai és zsidó tárgyu képeslap. A legjobb magyar és külföldi művészek munkái. Régi metszetek, szentföldi tájképek, irók és művészek arcképei, kották stb. Ünnepi üdvözlőlapokra nagyon alkalmasak. Az 50 képeslap ára 30 korona. A „Mult és Jövő“ előfizetőinek 15 korona és a portó.

Perzsaszőnyegek
alkalmi vételek
Sternbergnél, Dob-utca 24.

Hungaria műszaki vallalat
elsőrendü cipőüzeme
Budapest, VIII., Baross-utca 76. sz.
Minden e szakmába vágó rendelést elvállal.
Zsidó főiskolai hallgatók vállalkozása!

Aranyat 98-158 koronáig
hamisfogat, brilliánst és ezüstöt a legmagasabb árban vesz:
Lemmel Leó
ékszerüzlet, Budapest, Dob-utca 47.

Küldjön dr. Erdődi címére Rákospalota, Fő-ut 2, 1600 K névértékü, használt, teljesen hibátlan, forgalomban lévő magyar bélyeget (1 kor.-t keveset) és Ön 6 hónapig ingyen kapja a »Mult és Jövőt«.

Megjelent a nyiregyházi izr. hitközség kiadásában:

Dr. Bernstein Béla: **A zsidóság története, I. rész, II. kiadás. A középiskolák V., a kereskedelmi I. o. részére . . . . . 26 K**
— **A zsidoság története, II. rész. A középiskolák VI., kereskedelmi II. o. részére . . . . . 26 K**
— **Zsido vallastan. A középiskolák VII—VIII., a kereskedelmi III—IV. osztály részére . . . . . 31 K**
— **Zsidó naptar, יהוה iskolai használatra. A közép- és polgári iskolák minden oszt. részére 4 K**

Könyvkereskedőknek: Történet 20, Vallástan 25, Naptár 3 K netto. — Megrendelhető a szerzőnél vagy **Joba Elek, könyvny. Nyiregyháza.**

Készitek elsőosztályu elegáns divatos férfi ruhát בלי שעטנז
Schlesinger Hermann
szabó üzlet, Népszinház-utca 22. sz.

Budapest legrégibb, legjobb orth. כשר vendéglője!
Naponta változatos speciális étlap. Jó italok. Utravalók. E őfizetések.
Blau Sámuel, Bpest, VI., Laudon-u 1

TAPÉTÁK, kétablakos szoba 1300, 1500 K-tól feljebb, gobelin, selyem, brokát nagy választékban és legolcsóbban. **NEUSTADT FERENC,** V., Erzsébet-tér 13.

Felelős-szerkesztő és kiadó: dr. Patai József. — Helyettes-szerkesztő: Raab Andor. Rövó nyomda, Budapest

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

XI. ÉVFOLYAM, 1921 37. SZ. SZEPTEMBER 16

MULT ÉS JÖVŐ

ZSIDÓ POLITIKAI, IRODALMI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, PODMANICZKY-UTCA 39. SZÁM

SZERKESZTI: DR. PATAI JOZSEF

ELŐFIZETÉSI DIJ: EGÉSZ ÉVRE 250 K
EGYES SZÁM ARA 6 K
MEGJELENIK MINDEN PENTEKEN.

HEGEDÜS LÓRÁNT ÉS HÉJJAS IVÁN.

Nem az alliteráció kedvéért hoztuk össze ezt a két nevet, amelynek látszólag semmi köze egymáshoz. De ha mélyebben nézünk a dolgok fenekére, mégis csak azt kell végre kimondanunk egész nyiltsággal, hogy amit Héjjas nem kis dicsőséggel kezdett, azt folytatta Hegedüs nagyobb dicsőséggel és jóval nagyobb eredménnyel. Mikor Hegedüs jött, nagy hozsánnák zengtek a liberálisok berkeiben, a sziriaiak is régi babiloniai zsoltárokat és ó-kaldeus himnusokat zengtek róla. Dicsőitették, magasztalták, sőt istenitették és ugy szivták a mellükre az szimfóniáiból áradó mámort, mint a keleti korhely a hasist. Hegedüs pedig fujta a tömjénfüstöt maga köré és ugy beszélt a jövőről, mint egy judeai próféta. Látomásokat látott, jósolt, mint aki tenyerében tartja a sorsot és a végzetet és ugy alakitja a történelmet, ahogy az neki tetszik. Amellett Hegedüs nem jutott extázisba. Mindig humoros volt, élces, vicces. Isteni derüvel hangoztatta, hogy ő liberális. Én liberális vagyok. Én sohasem fogom megtagadni a liberálizmust. És nagy volt az ujjongás mindenfelé, ahol, mondjuk, a Héjjas konzervativizmusa után Heged.s liberalizmusától várták a megváltást. Szörnyen imponált az a bátorság, hogy Hegedüs ma, ismételjük: ma, a mai viszonyok között hangoztani meri a liberálizmusát. Nem vették észre, hogy a lieberálizmust nem hangoztatni, hanem gyakorolni kell. És hogy a liberálizmus hangoztatásának csak ugy van értéke, ha azt a liberális cselekedetek valutájára váltják fel. Hegedüsnél nem ez volt az eset. Az ő liberálizmusa devalvált papirpénz maradt, amelynek ércfedezete nincsen és amelynek értéktelenségéről napról-napra fokozottabban győződnek meg az emberek. Hegedüs hangoztatta, hogy ő liberális, amellett szépen szankcionálta mindazt, amit nem éppen liberális minisztertársai minden téren a zsidóság ellen elkövettek. Hegedüs, hogy ugy mondjuk, a liberálizmus hamis igazolványával látta el a kurzust és kormányát. Az ő fémjelzése váltotta ki a bizalmat a magyar korona iránt, de csakhamar átment a köztudatba, hogy az a fémjelzés, amelyet Hegedüs az ugynevezett kurzusra adott, nem nemes fémre került rá. Hogy tudatosan vagy nem tudatosan történt-e igy, azt történelmi szempontból mindegy. Tény, hogy Hegedüs reggel, délben, este ismételte, hogy én liberális vagyok és közben együtt ült a tanácsban azokkal, akik a zsidóságot a legelemibb jogoktól fosztották meg. Hozzájárult intézkedésekhez, amik a zsidóságot emberi mivoltában megalázzák, társadalmi szempontból lealacsonyitják, és jóváhagyott olyan rendelkezéseket, amelyek a zsidóság széles rétegeit exisztenciájukban fenyegetik meg. Sokszor szinte ugy hatott az ő liberalizmusának furcsa hangoztatása, mintha csak azt mondaná minisztertársainak, és a hivatalos intézkedések tényezőinek: ne féljetek jó fiuk, én hangoztatom a liberálizmust, és ti emellett megcsinálhattok mindent, amit akartok. Sőt még igy jobban és gyökeresebben csinálhatjátok meg.

De vannak intézkedések, amelyek egyenesen Hegedüs pénzügyminiszter megbizásából mennek ki. Itt van a trafikok elvétele zsidó hadirokkantaktól, zsidó hadiözvegyektől, öreg zsidó szülőktől, akiknek a fiai, létük támaszai elestek a hazájuk védelmében vivott harcokban. Itt van a sokféle revizió, amely mindig zsidó exisztenciák tönkretételét jelenti. És itt van a sok adó, amelynek szimfónikus kompoziciója olyan, hogy véletlenül legtöbbnyire a zsidók fülébe sugja a legdallamosabb harmóniákat. A kisgazda vagy a paraszt, ha eladja a tojás darabját hat koronáért, vagy a tej literjét 16 koronájával, az után forgalmi adót nem fizet, de a kereskedő minden lépésére ránehezedik ez az uj gezéra, amelynek sulyát épp oly megadással viseli, mint ahogy viselt sok mindent, amit eddig vállaira raktak. A balatonmenti kisgazda kiadja alacsony falusi szobáját a nyári pihenőnek 20.000 koronáért, az adót pedig fizeti az 1918. évi bérátlag után, amikor

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

ugyanezért a vityillóért csak négyszáz korona bért kapott. A kereskedőre pedig kivetnek képzeletbeli jövedelmek után járó adókat, amik teljesen megbénitják a forgalmat és lehetetlenné teszik a kereskedelmet.

És végül itt van az épen e napokban megjelent legujabb „gezéra", az italmérési engedélyek ugynevezett „reviziója", amely egyenesen a pénzügyminisztériumból jött ki és amely felér legalább tiz *Izsák*-kal, mert legalább tizezerannyi zsidó exisztenciát fog földönfutóvá tenni.

Ha megcsináljuk a tárgyilagos biláncot a „Héjjas-korszak" és a „Hegedüs-korszak" között, könnyü megállapitani, hogy a zsidóság sokkal sulyosabb helyzetbe került az utóbbiban, mint az elsőben. Héjjas a zsidóság kiszoritását nyiltan hirdette, ugy hogy a zsidóság mindig tudhatta, miről van szó. Hegedüs a fórumon liberálizmust hirdetett és aktákkal zsidó rokkantak trafikjait szedte el, zsidó hadiözvegyek kenyerét vette el. Hegedüs, mint felelős miniszter olyan intézkedéseket tett, amelyek a zsidóságot létében veszélyezteti és olyan intézkedéseket hagyott jóvá, melyekért másra átháritani a felelősséget nem lehet. Héjjas nyilt antiszemitizmust hirdetett, Hegedüs titkos antiszemitizmust gyakorolt. A Héjjas-korszak az ugynevezett lármás antiszemitizmus korszaka volt, a lárma sok ártatlan jajkiáltást fullasztott a zajába. A Hegedüs-korszak pedig a csendes antiszemitizmus korszaka, amikor a sóhajokat és feljajdulásokat jobban, tisztábban halljuk meg. Már pedig, amint már több izben hangoztattuk, ha választani kell a lármás és a csendes antiszemitizmus között — „Die Wahl tut weh", annyi bizonyos, de — még mindig jobb a lármás, amely ellen nyiltan védekezni lehet, mint a csendes, amely a liberálizmus álarca alatt a zsidóság megélhetésének gyökereit támadja meg.

Kurzus ügyvédek.

Nem azokról az izr. ügyvédekről van szó, akik részesülni akartak a kurzus áldásaiban és kiléptek Ábrahám kebeléből. Ilyenek is voltak, de ezeket utólérte a nemezis. Minden kikeresztelkedés ellenére zsidóknak nézik ma is őket és igy a spekuláció nem vált be. „Kurzusügyvédek" alatt mi inkább azokat értjük, akik sohasem tartoztak a destruktiv valláshoz vagy táborhoz. Sőt ellenkezőleg. A kurzusban ők képviselték az igazhitü lármázók hangos hadát. De mert ügyvédnek nem elegendő ha a lármát képviseli, hanem szükséges az is, hogy bizonyos ügyfeleket képviseljen (mert — hiába —, élni is muszáj valamiből), bekövetkezett az a kedves fordulat, hogy ezek a „kurzusügyvédek" elpártoltak a lárma képviseletétől és kezdtek jövedelmezőbb képviseleteket keresni. És minthogy jövedelmező képviseletekkel a destruktivek is rendelkeznek, kezdtek ügyeket vállalni azoktól a bizonyos izraelitától és sziriaiaktól, akiket uton-utfélen, fórumon és gyüléseken a leghangosabban szidalmaztak és ócsároltak. De ez még mindig nem volna baj. Hiszen Jézustól származik az a bölcs mondás, hogy „egy megtért bárány többet ér kilencvenkilenc elveszettnél", csak az a kár, hogy a názáréthi mester is zsidó vala, bár ő éppenséggel nem a zsidókat képviselte. A baj ott kezdődik, hogy ezek a „kurzus ügyvédek" olyan eszközökkel akvirálják a feleket, amilyenek az ügyvédi kar eddigi etikájával össze nem egyeztethetők. Az ügyvédi kar még arra is vigyázott, hogy senki tagjai közül ne hirdessen, ne csináljon reklámot, ne akviráljon, hanem a jogi tudásból kiáradó nimbus legyen az ügyvéd egyedüli ajánlólevele. A kurzusügyvédnek az ajánlólevele egy másik levél, a keresztlevél. Ez nyitja meg neki az ajtót mindenféle hivatalhoz és fórumhoz és akárhányszor a „jó zsidók" is kénytelenek ilyen kurzusügyvédhez fordulni, mert csak igy remélnek eredményt. Sőt vannak ma már kurzusügyvédek, akik jó zsidó ügyvédnek a társai, illetve stróhmanjai, ahol az egyik adja az ügyvitelhez a tudást, a másik a keresztlevelet.

És hogy hova vezet az ilyen egészségtelen állapot, annak a következő két tipikus eset szinte iskolapéldája:

Egy fővárosi iparos idézést kap a kerületi elöljárósághoz, mert egyik tanonca néhány órát mulasztott a tanonciskolában. Ez a „bűnügy" ugyan nem nagyon izgatta az iparost, aki tudta, hogy a tanoncot rendesen elküldi az iskolájába és nem „uzsorázza ki" a tanitásra szánt idejét. Mikor az elöljáróságnál a referens szobájába jön és előmutatja a beidézést, a referens bocsánatot kér, hogy hirtelen ki kell mennie és az iparos egy pillanatra egyedül marad a szobában, illetve nem is marad egyedül. Mert ott ül a diványon még egy ismeretlen ur, aki azonban nem soká marad az ismeretlenség homályában, hanem csakhamar — egyedül maradván az izraelitával, — felpattan a helyéről, bemutatkozik: „X. Y. vagyok" és elmond egy hosszu előnevekkel ékesitett konstruktiv nevet, amelyben csakugyan van x is, meg y is, és sebtiben felajánlja ügyvédi szolgálatait az ügy képviseletére.

— Kérem, — szabódik az iparos, aki véletlenül szabómester, — kérem, én magam is el tudom mondani a védelmemet. A fiu ugy látszik, elcsavarog az óra helyett és én nem kisérhetem őt el minden előadásra a tanonciskolába.

A hosszu nevü ügyvéd erre leül. A referens hirtelen ujra előkerül és megkezdi a „kihallgatást". De még mielőtt az érdemleges érveket meghallgatná, tréfás hangon odaszól a diványon ülő hosszu nevühöz:

— Nahát, te ugyan ügyetlen fiskális vagy! Itt van egy fél és te nem tudod neki felajánlani ügyvédi szolgálataidat?

A szabómester zavarba jön és mégsem akar reápiritani a hosszunevüre, mondván:

— Kérem, hiszen ő felajánlotta a szolgálatait, csak én nem fogadtam el!

Más:

A belváros egyik előkelő zsidó gyárosa át akarja teni vállalatát az egyik kerületből a másikba, ami bizonyos hivatalos formához van kötve. Szerezni kell valami engedélyt. Ez máskor automatikusan ment, bejelentették az ügyet és el

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

volt intézve. Ma azonban nem lehessen tudni... Aztán sürgős is a dolog... No, meg minek a kockázat? Egy kurzusügyvédhez fordul tehát, aki felviszi a kérvényt az illetékes helyre.

A referens megnézi a kérvényt és — tán kissé morcos kedvében van, — odaszól:

— Most nem érek rá, majd máskor.

— Nem baj, — mondja az ügyvéd, — várhat a büdös zsidó.

Szól és indul az ajtó felé.

A referens komoly arca azonban ezekre a szép szavakra ugy látszik, mintegy csodás varázsszóra, hirtelen felderült és nyájasan utána szól az ügyvédnek:

— No, tessék csak visszajönni, ügyvéd ur! Adja ide az aktát. Hadd lássák, hogy milyen gyorsan tudunk elintézni valamit! — Szól és nyájasan odailleszti az aktára a kedvező szignálást.

A két esetről nem vettek fel jegyzőkönyvet. De mindakettő e héten esett meg.

A kormánybiztos urak.

A kormánybiztos nem népszerü fogalom Magyarországon. Törvényen kivüli állapotot jelent. Rendkivüli helyzetet, amikor a kormánynak külön meghatalmazott képviselőre van szüksége, mert a törvényes szervek müködését nem tartja elég erélyesnek és célravezetőnek. Belátjuk, hogy a felszabadult területeken ez az állapot tényleg bekövetkezett és a nemzeti életbe való belekapcsolódás átmeneti idejére a kormánybiztosok kinevezése teljesen indokolt volt. De ezektől a kormánybiztosoktól határozott irányt, programmot, messzemenő tapintatot várt az egész ország. A kormány ismételten és nyomatékosan kijelentette, hogy a felszabaduló területeken semmiféle pártpolitikai propagandát, felekezeti izgatást nem fog türni és minden munkája oda fog irányulni, hogy a lelkek feldult békéjét szeretettel, megértéssel és a nemzeti érzés izzásával helyreállitsa. Természetesnek véltük, hogy a kinevezendő kormánybiztosok a kormánynak ezt a szép, nemes és az adott helyzetnek egyedül megfelelő programmját fogják valóra váltani.

Az első csalódás akkor ért bennünket, amikor a kormánybiztosok neveit megtudtuk. A szegedi háromszögbe dr. Kószó Istvánt küldötték, Bajára Meskó Zoltánt és Pécsre Patacsi Dénest. Válogatott, hétpróbás antiszemitákat, a parlament leglármásabb tagjait, akiknek személye mindenben az ellenkezőjét jelenti annak, amit a kormány ünnepélyesen megigért. És csalódásunk annál fájdalmasabb volt, mert ugy éreztük, hogy a magyar nemzetnek e kényes előörseire nagy tapintatu, jó érzésü, politikai multtal és rutinnal biró országos tekintélyeket, államférfiakat kellett volna állitani.

És ezek? Jegyezzük fel, hogy egyedül Meskó Zoltán állott kényes hivatásának magaslatán. Meskó Zoltán elfeledte azt, hogy pártember és átérezte, hogy most az egész nemzetet képviseli Bajának sokat szenvedett lakossága előtt. A tények rideg valósága előtt meghajolt. A bajai zsidóság mélységesen hazafias viselkedését lojálisan elismerte és levonta ebből a szükséges konzekvenciákat. Belátta azt az elemi igazságot, hogy a bajai zsidóság magyar érzésének megbirálására a bajai közönség és hatóság a legilletékesebb. És elfogadta az ő itéletüket: Baján és a felszabadult bácskai területen semmiféle antiszemita propagandát nem engedélyezett.

Ellenben Patacsi? A pécsi kormánybiztos ur ugy vélte, hogy a pécsi közönség nem képes megbirálni zsidó polgártársainak hazafias viselkedését, mert azt ő Budapestről már hónapok előtt sokkal pontosabban megfigyelhette. És ha ő a magyar parlamentben egyszer már megállapitotta, hogy a pécsi zsidók hazaárulók, hát akkor azok. A tények ugyan mást beszélnek, de a tényektől Patacsi nem hagyja befolyásoltatni magát. Az ő bölcs intézkedése az, hogy Pécsre csak antiszemita lapok tehetik be a lábukat. Az ő nevéhez fűződik, hogy egy antiszemita lapvállalat reklámünnepére lerándult ügynököket hatósági disszel fogadtak. A reklámünnepnek ő volt a vezárszónoka. És mondott is olyan beszédet, amely a kocsmában egészen jól hangzik ugyan, amely a népgyülési hordón is elmondható, de furcsán fest a magyar nemzet képviselőjének ajkán. Akit azért küldtek oda, hogy a társadalmi békét és harmóniát helyreállitsa, nem pedig azért, hogy a meglévő békét feldulja. Aki azonban Patacsi nagy multját és politikai iskolázottságát ismeri, az nem csodálkozik ezen a páratlan tapintaton és államférfiui bölcseségen. Patacsi Dénes zupás őrmester volt a háboru alatt a pécsi 19. honvédgyalogezredben. Nagy katonai tudása abban csúcsosodott ki, hogy délidőn sajátkezüleg mérte ki a levest a bakák sajkáiba, amely müveletnél megnyilatkozó szaktudása a Fehérváry-laktanya udvarán minden alkalommal méltó elismeréssel találkozott. E réven lett a kurzus első idején honvédelmi államtitkár, majd Pécs kormánybiztosa. Valóban a kormány méltóbb képviselőt alig találhatott volna.

De ha Patacsi antiszemita lármázását nagy intellligenciát igénylő multja még érthetővé teszi, mit szóljunk a harmadik kormánybiztosnak, dr. Kószó Istvánnak vasárnapi ujszegedi antiszemita szereplésére? Kószó mégis csak intelligens ember, ügyvéd, politikus, akinek tudnia kellene, hogy kormánybiztosi megbizatása milyen óriási felelősséget ró a vállára? Őt viszont csak az mentheti, hogy lelkes hive volt minden politikai irányzatnak, ahol érvényesülni lehetett, igy a „fokhagymaszagu zsidó“ forradalomnak is, nem csoda hát, ha a pillanatnyi rendszer iránt érzett lángoló szerelmét ma ép ugy nem tudja magába fojtani, mint a forradalom idején. **Feljegyezzük a történelem számára, hogy Ujsze-**

Modern és elegáns **PARÓKAK** speciálisan és olcsón kaphatók. Kihullott hajból is elvállalok paróká és mindennemü hajmunkát. Specialis Hemme hajfestés minden szinben
GRÜNFELD MIKSA
a volt **Visó és Grünfeld** ceg beltagia. Budapest, IV., Hajó urca 3. szam (Belváros)

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

ged társadalmi és politikai vezetői az antiszemita beszéd után azonnal faképnél hagyták a kormánybiztos urat és átmentek dr. Biedl Samuhoz, a szegedi zsidó hitközség elnökéhez, akinek hivatalosan kijelentették, hogy Kószó ur nézeteivel nem értenek egyet, felekezet elleni izgatását sulyosan elitélik és zsidó polgártársaikkal, akikkel a háboruban és az ellenforradalmi küzdelmekben teljesen egybeforrtak, testvéri szeretetben óhajtanak továbbra is együtt élni.

Ez az eset a legjellemzőbb a kormánybiztos urak egész működésére. Kiküldte őket a kormány, a nemzet, hogy a magyar anyatesthez visszatért területeken a társadalmi békét helyreállitsák. A társadalmi békét azonban sehol sem kellett helyreállitani, mert az mindenütt olyan példás volt, hogy tanulhatna ebből az egész ország is. A kormánybiztos urak pedig ugy értelmezik hivatásukat, hogy miután a harmóniát helyreállitani nem kell, hát legalább feldulják a meglévő békét, hadd legyenek a felszabadult területek ebben is hasonlatosak az anyaországhoz.

Pécsi mozaik.

Elégtétellel, megnyugvással, boldogan vesszük a hirt: a felszabadult Pécsett az antiszemitizmus nem tud gyökeret verni. Nem lehet. A pécsi zsidóság annyira összeforrt a város multjával, jelenével, történetével, kulturájával, fejlődésével, hogy onnan kitépni semmiféle mesterségesen felszitott hangulat nem képes. Csak néhány képet mutatunk be a pécsi zsidóság közelmultjából, itéljen mindenki tetszése szerint.

Világnézetek harca.

A nagy szellemi forrongás, az uj idők szele Pécsre is eljutott. Ma szinte történeti távlatból nézünk már vissza a háboru előtti évekre, amikor az uj csirák kisarjadni kezdettek. A radikalizmus, a szabad gondolkodas bevonult a Mecsek aljára. Uj lap indult. P é c s i H i r l a p n a k nevezték és köréje csoportosultak az ifju óriások. Nem tudjuk, érdem-e vagy nem, de feljegyezzük, hogy a magvetők közt alig akadt zsidó. Pedig az uj szerkesztőségben 1910 táján már ott volt kicsinyben a felfordulás egész vezérkara. A szerkesztő R u d n y á n s z k y Endre volt, a hires költőnek fia. Ősgentry családból származott, nevének atyja irodalmi csengést adott és odalenn, a vidéki levegőben, oh, milyen meleg szerető rajongással tudnak még irodalomról beszélni! Rudnyánszky Endre tekintély volt, kopasz feje megfordult minden társaságban. Később Pestre került s a szovjet moszkvai követe lett. Ma is ott van. A magyar költő fia. A gentry.

Meilette d r. D o k t o r Sándor dolgozott. Különös elvei voltak s a józanabb emberek nem tartották teljesen normálisnak. Ős-keresztény. Az állami bábaképző-intézet igazgató-főorvosi állását töltötte be s azt mondották, hogy elsőrendü szakorvos. Az ő nevéhez fűződik Pécsett minden olyan szellemi mozgalom, amit ma destruktivnak szokás nevezni. Ő volt a lelke a szerb megszállásnak, a félkommunista városi gazdálkodásnak s a torz baranyai köztársaságnak. Most Belgrádba menekült s ugy mondják, hogy a szerb kormány Raguzában rendez be szanatóriumot számára.

Ki hitte volna abban az időben, hogy az ő működésükért egykor még a zsidóknak kell felelniök?

A papi ellenhatás.

De a pécsi szabadgondolkodók munkája nem maradt ellenhatás nélkül. Pécs nagy papi város, püspöksége, székeskáptalanja, sok szerzetesrendje és egyházi iskolája van. S az Egyház sorompóba is lépett. A fiatal püspök, gróf Z i c h y Gyula, akit városszerte felekezeti különbség nélkül, osztatlanul becsülnek, betelepitette a jezsuitákat. A hadapródiskola mellett, óriási területen épült fel rendházuk és szerzetesi gimnáziumuk, amelynek vörös falai, szürke tetői a dombtetőről az egész városba világitanak. Az uj Pius-gimnázium tanárai karöltve a ciszterciták kal és a püspöki jogakadémia professzoraival, megszervezték a katholikus társadalmat, elsősorban a megyei dzsentrit, amely az ódon belvárosban, a hegytetőkre futó zegzúgos utcák ősi kuriáiban székel. Az iskolákban, a két szerzetesi főgimnáziumban és az állami főreáliskolában ifjusági kongregációk alakultak. Hasonló szervezetek létesültek a polgári társadalomban is és a katholikus egyesületeknek a megyeház ódon, patinás környékén pompás székházuk épült. A Pécsi Hirlap hatásának ellensulyozására uj klerikális napilap indult „Dunántul“ cimen, amelynek L i n d e r Ernő, Linder Béla öccse lett a szerkesztője. Szomoru véletlen, hogy éppen Linder Bélának jutott oly kétes szerep Pécs legujabb történetében.

Hangsulyoznunk kell azonban, hogy ennek a nagyarányu szervezkedésnek

semmiféle antiszemita jellege nem volt.

A ciszterciták főgimnázium megőrizte nemes hagyományait. Hiszen ez az iskola az, amelynek önképzőköri aranykönyvében ma is büszkén mutogatják

Babits Mihály első irodalmi munkáit.

Zsidó fiuk is jártak ide a papokhoz. Első tanulók voltak a szerzetesi iskolában és soha elfogultságnak vagy rosszakaratnak nyomát sem tapasztalhatták. Az állami főreáliskolában

Komócsy István c.-kanonok

hittanár vezette a szervezkedést. Róla is csak a legnagyobb tisztelettel és becsüléssel emlékezhet meg a pécsi zsidóság. Ma vezetőszerepet játszik s én, aki nyolc éven át naponta beszéltem vele, aki a háboru alatt, mint katonatiszt sokszor felkerestem, akinek ez a puritán jellemü pap atyai tanácsokat adott, akit ifjuságom legszebb emlékei közé sorolok, nem tudom elhinni, hogy humanitása és nemes gondolkodása megváltozhatott volna.

A zsidók a konzervativok között.

Az egyházi szervezkedés soha még leghalványabb árnyalatban sem irányult a zsidók ellen. A radikalizmus vezérei, akikkel az Egyház hadba szállott, nem voltak zsidók. Sőt a pécsi zsidóság zöme e küzdelem-

Saját készitésü מצבה SIRKÖVEK
PFEIFER ÉS HESZKY
Budapest, X., Kozma-u. 7. sz., uj temetőnél.
Nagy választék! Telefon József 59—61.

A LOVAS ZENEKONZERVETORIUMBAN a beiratások megkezdődtek. Növendékfelvétel mérsékelt számban naponta délelőtt 8—12 óráig és délután 2—6-ig
Telefon 501 BUDAPEST, VI., NAGYMEZŐ-UTCA 8.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

ben öntudatlanul is a papság mellé állott és józan konzervatizmusával szembehelyezkedett a politikai és társadalmi tulzásokkal. E küzdelemben oroszlánrésze van a Pécsi Naplónak, a város legrégibb és legtekintélyesebb napilapjának.

A Pécsi Napló jelentékeny fejezete a város ujabb történetének, kulturájának és modern kialakulásának. S épen ez a lap az egyik széles felület, ahol a zsidóság Pécs életébe szervesen beléilleszkedett. Évtizedeken át a pécsi zsidóság egyik disze és kiválósága szerkesztette:

Lenkei Lajos.

A ő neve összeforrt a lappal és Pécs városával. A Pécsi Napó sokáig versenytárs nélkül állott, de a többi pécsi lapnak megindulása után is egyesitette hasábjain az egész baranyai társadalmat. Szinte félhivatalos volt. Minden testület, a katholikus klérus és a zsidó hitközség egyaránt itt adta le közleményeit, itt mondta el mondanivalóját a nagyközönségnek. Felekezeti vagy más társadalmi súrlódásnak itt nyoma sem volt. Politikai iránya a konzervativ liberalizmus, az a tisztes menzeti hagyományokon épülő, a mult tradicióit okosan továbbfejlesztő modern szabadelvüség, amelyet ez időben az országos politikában Tisza István domboritott ki a legjellemzőbben. De politikai konzervatizmusa mellett szivesen adott helyet az ifjuság modern irodalmi törekvéseinek is, sőt e tekintetben igen messze határokig el tudott menni. Azok az irók, akik Pécsről és Baranyából kerültek az irodalmi élet központjaiba, mind itt kezdték meg pályafutásukat. A Pécsi Napló szerepe és befolyása szinte mérhetetlen volt. Ma, jól tudjuk, az ilyen hatalmas kulturmunkát a kurzus inkább bűnnek, mint érdemnek könyveli el a zsidóság számláján. De a Pécsi Naplóról ilyen beállitásban beszélni sem lehet. Soha az ugynevezett destrukciónak még az árnyéka sem férkőzött hozzá. A pécsi közönség értékelni tudta azt a tényt, hogy az ország egyik legjobban szerkesztett vidéki napilapja városában jelenik meg. És Lenkei Lajos neve ma is a legtiszteltebbek egyike Pécsett. Pedig jó zsidó ma is.

A világháboru és a pécsi zsidóság.

Pécsett kissé bajos dolog lesz a zsidókra a hazaárulás bélyegét rásütni. A világháboru alatt épen Lenkei Lajos volt az, aki a Pesti Napló hasábjain a hazafias érzést állandó izzásban tartotta, aki a háborus jótékonyságot megszervezte. A pécsi zsidóság fegyvert fogott. A pécsi ezredek, a 69., 52. és a később odakerült 6. közös gyalogezredek, továbbá a 19. honvédgyalogezred pótkereteibe a numerus clausus arányán jóval felül vonultak be a pécsi zsidó ifjak. És szomoru, sulyos áldozatokat is hoztak. **A pécsi ezredek utja a világ minden égtája felé zsidó hősök sirjaival van kirakva. Kevés hitközsége van az országnak, amely több hősi halottal tudná a maga izzó hazafiságát igazolni.** Ugy tudjuk, a hitközség már el is készitette a világháboruban elesett tagjainak pontos kimutatását. És itt eszünkbe jut Avarffy—Huzli Elek nőorvos, budapesti antiszemita honatya, aki egy kurzuslapban megkockáztatta egyszer azt a perfid rágalmat, hogy Pécsett csak két zsidó katona van eltemetve. Avarffy-Huzli igy tudja ezt Budapestről, de a pécsiek, akik ott élnek a ma is gyászoló zsidó anyák és özvegyek között, másképen tudják. Avarffy-Huzli akkor bátran hazudott, mert ugy vélte, hogy a megszállás miatt ugy sem derülhet ki az igazság. Most el fog válni, hány hősi halott emlékét gyalázta meg a jeles antiszemita, amint hogy lassanként minden hasonló kurzushazugságra is rájár a rud.

A pécsi főrabbi és a menetzászlóalj.

Befejezésül a pécsi zsidóság háborus magatartásának jellemzésére még egy esetet mondunk el, amely dr. Perls Arminnak, a hat év előtt elhunyt országos hivü, kiváló pécsi főrabbinak nevéhez fűződik.

A mozgositás lázas napjaiban a bevonuló nagy tömegek elhelyezésére minden középületet lefoglaltak. E sorsra került a pécsi zsidó hitközség mintaszerü népiskolája is. A nagy szellős termekben laktanyát rendeztek be. Az első menetzászlóalj innen indult zenével, virágpompában a szerb harctérre. Az indulás és az eskütétel a nagy udvaron folyt le, amelyet az iskola, a zsidó templom és az impozáns hitközségi székházpalota zártak körül. **A városparancsnokság pedig dr. Perls Ármin főrabbit felkérte, hogy az indulás előtt lelkesitő beszédet intézzen a katonákhoz. Akkor még más idők jártak.** A zsidó is lehetett hazafi, sőt annyira izzó lelkü hazafi, hogy rábizták a frontra induló katonák utolsó buzditását. Dr. Perls Ármin nagyhirű szónok volt, de talán legszebb sikerét ez alkalommal aratta. Halálos beteg volt már ekkor, mégis felkelt és kijött a katonák elé. Az udvar zsufolásig megtelt katonákkal és civilekkel. Az első menetzászlóalj inditásánál az egész város apraja-nagyja ott volt. És a zsidó főrabbi megkezdte beszédét:

— Magyar katonák! Pap vagyok s a szeretet eszméjét kellene hirdetnem. Azt kellene tanitanom, hogy aki téged kővel dob meg, azt hajitsd vissza kenyérrel! De én izzó lelkü magyar ember is vagyok és most ugy érzem, inkább Kossuth szavát kell hirdetnem: „Aki téged kővel dob meg, azt hajitsd vissza mennykővel!“

Fenségesen szép, szivbemarkoló beszéd volt. Az óriási tömeg zokogott. Mindenki. Tisztek, katonák, parasztasszonyok, alispán, mindenki sirt. A fellobogó honszeretet izzó tüzében a zsidó főpap összeforrasztotta az egész város szivét. S ez a tűz még ma is lobog. Ezért nincs Pécsett antiszemitizmus.

Kályhát ne vegyen, mig szabadalmazott fatüzelésü, légfütéses, folytonégő **„ZEPHIR“** kályhámat meg nem tekintette

HÉBER SÁNDOR kályhagyáros,
Budapest, Vilmos császár-ut 30. Telefon: 47 47.

ARANYAT, BRILLIÁNST, GYÖNGYÖT, EZÜSTÖT legmagasabb árban vesz: **Friedländer Armin,** arany és ékszer gyára.
Budapest, Dohány-utca 1a (Templommal szemben)

ADLER VILMOS szücsmester
Budapest, Király-utca 94.
Szőrme kabátok átalakitását utolsó divat szerint készitek. Szőrmeárukban dus választék raktáron

Tüzifát. Import, száraz, aprított tüzifát fuvartételekben házhoz szállítva pincébe rakva maximális áron szállít **PÉTER ÁRPÁD** gőzfavágótelepe IX., kerület, Gróf Haller u. 14 Telefon: J 51-08.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Nincs már szavunk . . .

Amikor a koraősz igy ráborul a városra, reggelenként már párák ülik meg a kültelkeket. A külső Hungária-körúton, a Rákos közelében máskor sem vidám az élet. Ilyenkor különösen szomoru.

Hungária-körut 59/a II. emelet 34. Rideg, ijesztő nyomor tanyája. Lakver Béla zsidó rokkantnak lakása. Jobb lába és bal karja tőből hiányzik. Özvegy anyjával, fáradt, szomoru öreg asszonnyal, feleségével és három kis geyrmekével szorong itt a sötét, nedves tüdővésztanyán.

Tragédiája megdöbbentő, szivbemarkoló. Zolának és Dostojevskijnek ecsetjével kellene megfesteni. S ha egy jövendő kor nagy regényirója a kurzus, a szeretet korszakának képét papirra veti, őt vehetné főhősnek, mintaképnek.

Harminckét éves. Jobb ember, négy középiskolát végzett. Valaha, négy-öt év előtt, — oh, be nagy idő mostanában, — illuziói, tervei, ambiciói is voltak. Ma, csonkán és bénán, a zsidó sors összetöröttségével az elmerülés szélén áll családjával együtt.

Családja? Három fivére volt: Sándor, Jenő és Izidor. Mind a hárman hősi halált haltak. A destruktiv zsidók a magyar hazáért. Atyja, Lakver László, már öreg ember volt, nem birta e csapást: öngyilkos lett. Az anyja özvegyen maradt, magához vette. Dolgozott, küzdött. Pedig a rosszabb még hátra volt.

A három zsidó hősi halott fivére napidijas volt az államvasutaknál. 1915-ben a ceglédi állomáson szolgálat közben elgázolta a vonat. Jobb lábát és bal karját tőből leszaggatták a kerekek. Az intelligens zsidó fiatalember szánalmas ronccsá omlott össze. Mindennek vége volt: a nagy terveknek, ambicióknak, reményeknek, hiteknek. Mindennek. A Máv elbocsátotta havi 103 korona kegydijjal. Nehéz ebből megélni. A hősi halottak emlékének terhével. Az özvegy anyával, a kis gyermekekkel. Akkor is nehéz volt. Ma?... Havi 103 koronából? Aki a köz szolgálatában karját és lábát veszitette. Akinek atyját és három fivérét ragadta el a háboru. A destruktiv zsidónak...

Lakver Béla mégsem csüggedt. Budapestre költözött, a külső Hungária-körut nyomortanyáira. Derekára műlábat kötött, csonka karját elfedte kabátja. És ujra dolgozni kezdett. Nem csüggedt. Hajnali négy órakor elindult a külső Hungária-körútról. Ilyenkor még nincs villamos, igy hát nyolc kilós műlábát maga után huzva, gyalog bandukolt a nyugati pályaudvarra. Nem sok az egész: másfél óra alatt bent is van. Nyakában lógott minden vagyona: cukorka, levelezőlap, ujság. És sorbajárta az induló vonatokat és árulta portékáját. Engedélye volt rá. Régebben kapta a destruktiv világban, amikor ugy vélték, hogy aki a köz szolgálatában veszti el karját, lábát s akinek három fivére halt hősi halált, annak jár ez. Még akkor is, ha zsidó. Hát árult a vonatokon. Hajnaltól éjszakáig. Az első vonatnál már kint volt és megvárta az éjjel 11-kor induló szegedi vonatot is. Egy órától háromig még lehet eleget aludnia. Mert dolgozni kell azért a száz koronáért, amit naponta meg tudott keresni.

Nem mondjuk, hogy Lakver Béla karját, lábát veszitett zsidó rokkant, akinek három fivére hősi halált halt, nagyon meg volt a sorssal elégedve. De valahogy csak eléldegélt özvegy anyjával és családjával.

Rossz idők jöttek. Azt mondották, hogy a zsidók nem harcoltak. Zsidó rokkant nincs. A zsidók hazaárulók. Valutasibolók. Jólétben élnek. Duskálnak mindenben. Telik miből. A háboruban persze papirbakancsot szállitottak. Lakver Béla megcsóválta a fejét. A három fivérére gondolt. Akik hősi halált haltak. S a műlábára nézett. A begyürt, üres kabátujjára. És a megmaradt kezével néhány könnycseppet törölt ki a szeméből.

A nyugati pályaudvaron is uj szelek fujdogáltak. Hosszuhaju ifjak jártak ki a városból és titokban sokat sugdolóztak a személyzettel. Azután szervezkedtek. Gyülésekre jártak. És egy ilyen gyülés után az egyik kalauz lelökte a karját-lábát veszitett rokkantat a vonatról:

— Piszkos, zsidó gazember, itt ne merj árulni!

Sokat zaklatták. Az ébredő vasutasok lépten-nyomon elkergették. A vonatokra már nem mert felszállni. A kereset napról-napra csökkent. Az öreg asszony, meg a gyermekek éheztek. Rongyosak voltak. A felesége sirt. És Lakver Béla négy középiskolát végzett intelligens zsidó rokkant is sirt.

Megkezdték a zsidók kitisztogatását a nyugati pályaudvaron is. Kiseperték őket. Mint a bélpoklosokat. Kell a hely, mondották. A megélhetés. A zsidók ugyis jólétben duskálnak. Idegenek. Nincs itt helyük. Nincs jussuk a száraz kenyérre sem. Családjuk haljon éhen. A hősi halottak özvegy anyja is. A zsidó alkalmazottaknak felmondtak. És Lakver Bélának visszavonták az árusitási engedélyét.

Mit csináljon most Lakver Béla a négy középiskolájával? Özvegy anyjával? Hősi halott fivéreinek, öngyilkos atyjának emlékével? Feleségével? Három gyermekével? Mit csináljon? Kihez forduljon? Nem csinálhat semmit. Műlábára néz, meg a lemetszett karjának csonkjára. És gondolhat valamit. A zsidó. A destruktiv. A jólétben duskáló.

Nekünk már nincs szavunk... Nem tudunk szólani.

Betegtolókocsik rokkantak és lábadozók részére, szab. szobaürszékek, bidet-ek stb., dus választék az összes betegápoláshoz szükséges cikkekben és gummiáruk ban. Gyárt legtökéletesebb kivitelben műlábakat, mükezeket, sérvkötőket, gummiharisnyákat, haskötőket stb
KELETI J. orvosi műszergyáros, Budapest, IV. Koronaherceg-utca 17 sz

Perzsa és más fajta **szőnyegek**
javitó-, mosó- és megóvó-intézete. Szőnyegek vétele és eladása. Mérsékelt árak. Telefon: József 125—25.
Rosenfeld Ottó, VII., Sip-utca 7.

Divatkelme-ujdonságok
szövetek, selymek és velour siffonok, bársonyok dus válatékban
BUDAPEST, V. kerület, Deák Ferenc-utca 18. sz. (Adria palota.)

BINÉT és BARNA
Divatkelme-különlegességek áruháza

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

A pécsi zsidóság hazafias viselkedése a megszállás alatt.

— Pécsi tudósitónktól. —

— Zichy megyéspüspökkel dr. Pfeiffer főrabbi is kérte a megszállás megszüntetését. — Dr. Flesch mohácsi főrabbit letartóztatták. — Siklóson szabad volt ünnepelni a zsidóknak. — Zsidó tiszt a szegedi ellenforradalomban. —

Pécs, 1921. szeptember 11.

A három esztendei megszállás egyformán sulyos volt akár a zsidóknak, akár a kereszténveknek. A konstruktiv és intranzigens lapok azt mondják ugyan, hogy nem egyformán volt sulyos, mert a zsidóknak például egyáltalában nem volt sulyos. A zsidók akkor is vigadtak, amikor mások könnyeztek a haza állapotján. A zsidókat nem keseritette az, hogy Pécs utcáin szerb tisztek sétálnak, ők jól érezték magukat az „idegen védelem“ alatt. Ez az! Idegen védelem... Mért kell a zsidókat **idegeneknek** védeni? És egyáltalában miért volna a zsidóknak védelemre szüksége? Ki bántja a zsidót? Mi nem is tudtuk, hogy bennünket bántanak. Az intranzigensek tudják. Akkor biztosan igaz...

De a pécsi zsidóknál tévedtek konstruktiv jóakaróink. Ők hallottak és olvastak ugyan valamit a Brittaniáról, meg a numerus claususról, a revizióról, meg a többi jókról, de ők nem törődtek ezzel. Ők magyarok akartak maradni, ha szenvedések, ütések és üldöztetések árán is. **És amikor Zichy Gyula gróf megyéspüspök száztagu küldöttséget vezetett a szerb főispán elé, hogy Baranyát üritsék ki, dr. Pfeiffer Izsák főrabbi, Jusztusz Miksa hitközségi elnök és Neiser Ábrahám, a cionista szervezet elnöke is ott volt a deputációban, hogy Baranya zsidóságát képviseljék.**

Ugyanakkor, amidőn Majláth gróf, erdélyi püspök letette Ferdinand román király kezébe a hűségesküt, akkor a pécsi zsidók a magyarságukról tettek tanubizonyságot. Majláth püspöknek és a többi egyházfőknek szabad letenni a szerb, román meg cseh hűségesküt. Huber János kereszténypárti, nem destruktiv, nem turbulens, nem betolakodott elem, nem sziriai sakál, nem karvalyarcu idegen, hanem vérbeli, hamisitatlan magyar nemzetgyülési képviselőnek szabad „átorientálódni“. **És dr. Flesch Ármint, a mohácsiak tudós főpapját,** — ki a zsidók magyarságáról már akkor irt néhány kötet könyvet, amikor Budaváry honatya még az ordonánckönyvet hordta Szatmáron, — **letartóztatták, mert a szerb Péter-Pál napon felsőbb parancsra, a többi felekezetek papjaival együtt ő is könyörgő imát mondott a szerb királyért.** A többi papnak nem történt baja. Dr. Flesch Ármin zsidó pap. Fajtestvére dr. Löw Immánuel szegedi főrabbinak. Majd őt is vizsgálati fogságban tartják félévig s aztán kiderül ártatlansága. Ilyen már volt. Mohácson különben nem ért bennünket meglepetés. A dunai levegő elűzte a „kilengések“ bacillusait. Baranyában sehol sem voltak „sajnálatos zavaró momentumok“, csak ép Mohácson, hol 32 zsidót tartóztattak le.

A többi helységben, ha **nem is engedték meg** a zsidóknak, hogy részt vegyenek a felszabadulás örömünnepén, de legalább nem bántották őket. Siklós volt az egyetlen hely, ahol megengedték, hogy a zsidók is **együtt örvendjenek az örvendezőkkel.** Dr. Mikes Alfréd hitközségi elnök őszinte szavakkal üdvözölte Soós tábornokot, a felszabaditó seregek parancsnokát. Sőt, a zsidók még a banketten is jelen voltak és nem „rendelték őket le“, mint Pécsett. Szerencséje Lendvai-Lehnernek, hogy nem volt ott, mert Siklóson több zsidó asszonyt látott volna, mint Pécsett.

Siklóson egyébként kis epizódszerü kurzusesemény is lejátszódott, ami élénken jellemzi a siklósi keresztények józanságát.

Két ur, — állitólag a Keresztény Sajtóvállalat kiküldöttjei — előfizetőket gyüjtöttek Baranyában. Természetesen a zsidó előfizetőket sem vették meg. **Mohácson a megrémitett zsidók között százhuszezer jugoszláv koronát gyüjtöttek.** A siklósi zsidók kevésbé voltak megfélemlitve és sziriai ravaszsággal nem fizettek, hanem szóltak **dr. Kovács Károlynak,** — egy becsületes református ügyvédnek, — hogy nézze meg, kik ezek a rendőri segédlettel dolgozó előfizetőgyüjtők. Magától értetődik, hogy a két ur, két előfizetőgyüjtőruhába bujt felelőtlen egyén volt, akiket le is fogtak.

Pécsett szemtanuja voiltam egy kis jelenetnek, amely ismét arról tanuskodott, mily destruktiv, turbulens faj is vagyunk mi, sziriai idegenek.

A bevonulás napján együtt járkáltam Pécs utcáin **Turman** Lajos hadnaggyal. Bocsánat, csak a világháboruban volt hadnagy. Most csak amolyan kis karvalyarcu betolakodott, aminő te is vagy, jámbor olvasóm. Járkálunk, beszélgetünk, egyszerre csak egy turbulens mozdulattal eltünik mellőlem Turman hadnagy és a Nádor-kávéház terraszán ölelgetik egymást egy öles termetü **századossal.** A százados ur: **Schlögl Fiala** százados volt, jelenleg a pécsi katonai nyomozó-osztály vezetője. Turman hadnagy bemutat és a százados nem vonja vissza a kezét, mikor megtudja, hogy a pécsi zsidó ujság szerkesztője vagyok. Hanem kedélyesen, vidáman nevetve mesél. Turmann hadnagyról beszél és egészen „leleplezi“ a kis sziriai zsidógyerek ravaszságát.

— Emlékszel? Emlékszel? — kérdik felváltva egymástól.

És előkerülnek a drága emlékek. Amikor Turman hadnagy utcaseprői uniformisban járkált Szegeden, mint az ellenforradalmi gárda tisztje. **És Fiala százados** lámpagyujtogató volt, mert a franciák nem engedték, hogy magyar tisztek legyenek Szegeden. **És esténként,** a lámpagyujtogató meg az utcaseprő, Szeged utcáin kószáltak és várták a szebb napok virradását. **És megvirradt** és a szegedi tisztek Siófokra mentek és a zsidó Turman is velük ment. De a siófoki virradás nem tetszett a zsidó hadnagynak és hazament Pécsre. **És most** itt a Nádor terraszán ölelgették egymást Fiala századossal...

Baranyában minden csendes... Annyit meg kell állapitanom, hogy Pécsett nem a nemzeti hadsereg tisztjei azok, akik gummibottal terjesztik a nemzeti megujhodás eszméit.

Nemzeti létünk felszabadult területe, sóhajtva köszöntlek...

Székely Nándor.

Zsoldos taninlézet
a legjobban készit elő magánvizsgákra
VII., Dohány-u. 84. Tel. Józs. 124—47.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

A bajai zsidóság a megszállás alatt.

A tanitóképző története.

A szerb hatóság lefoglalta az állami tanitóképzőintézet épületét és le akarta bontani. Ekkor két bajai zsidó polgár: **Schőn Zsigmond és Trafikant Károly megvették a szerb államtól 600.000 jugoszláv koronáért az épületeket, amelyek ily módon magántulajdonba kerültek és nem voltak többé lefoglalhatók.** A tanitóképző impozáns palotája ezáltal megmenekült a lebontástól. **A felszabadulás után a két derék hazafias zsidó polgár az épületeket a magyar államnak ajándékozta.**

Nem tesznek hűségesküt a zsidó tanárok.

A zsidó hitközség elemi és polgári leányiskolájában a tanitókat és tanitónőket a szerb hűségeskü letételére szólitották fel. **Valamennyien megtagadták és magyar területre menekültek.** A megszállás ideje alatt a tanitók helyett csak helyettesek, műkedvelők tanitottak, akiktől hűségesküt nem kivántak. **Az összes elmenekült bajai tanárokat felekezeti különbség nélkül Rosenberg Mátyás zsidó földbirtokos látta vendégül családjaikkal együtt éveken át a demarkációs vonal mentén levő közeli báttaszéki birtokán.** 35—40 családdal osztotta meg a magáét ez a kiváló zsidó ember mindaddig, amig a tanárok és hozzátartozóik a felszababult Bajára vissza nem térhettek.

A köztisztviselők és a bajai zsidók.

A szerbek az összes köztisztviselőket felfüggesztették állásaiktól. **Ezeket a kenyerüktől megfosztott derék magyar embereket a bajai zsidóság együttesen tartotta el az egész megszállás alatt.**

Vojnich főispán és a zsidó rabbi.

Az egyedüli antiszemita Baján Vojnich főispán, akit a szerbek Valjevóba internáltak, **családját pedig ez idő alatt a zsidó Reich-család fogadta magához testvéri szeretettel.** Mi érte a hála?

Soós tábornok váratlanul megérkezett a városba. Fogadására a városházán megjelentek az összes felekezetek papjai, köztük Rosenfeld Henrik rabbi is papi ornátusban. Meg kell jegyeznünk, hogy Baján nyoma sincs az antiszemitizmusnak és Rosenfeld rabbit a legmelegebb barátság füzi másvallásu lelkésztársaihoz. Hirtelen a terembe lépett Vojnich főispán és meglátva a küldöttségben a rabbit, továbbá dr. Róna Dezsőt, a közkórház zsidó igazgató-főorvosát, a rendőrkapitánnyal odaüzent:

— Soós kegyelmes ur azt telefonálta, hogy nem óhajt zsidót látni!

Ma sem tudják még Baján, hogy Soós altábornagy tényleg telefonált-e, de a zsidó urak természetesen azonnal eltávoztak és a fogadásban nem vettek részt. Az eset az egész városban a legkinosabb feltünést keltette.

Az első napokban kiragasztott antiszemita lázitó plakátokat a keresztény egyházak lelkészeinek erélyes fellépésére eltávolitották.

A Mult és Jövő a zsidóság érdekeiért harcol. Terjesszétek mindenütt!

Lendvai Lehner István Te Deumra megy . . .

Lendvai-Lehner István Pécsről irt episztolájában lelkének minden nemes hevülésével kikel ama gaz tintazsidó ellen, aki egyik pesti nemzetrontó lap hasábjain azt irta róla, hogy ő „bort kávézik". Ilyen elvetemült, szemenszedett hazugságot csak egy mindenre kapható sajtósakál irhat.

Először is: mi köze egy hirlapmózesnek ahhoz, hogy ön, Lendvai ur, mit kávézik. Az utóvégre is az ön legbensebb privát ügye, hogy bort kávézik-e, avagy szalonnát. A nóta is azt mondja: „Bort megissza magyar ember, jól teszi." Már pedig Lehner ur magyar ember. Nem is olyan, mint az a tintazsidó mózeslovag, aki pálinkával itatta önt Mecsekszabolcson, édes Lehnerem. Pálinkával! Pfuj! Ilyen italt csak zsidó iszik... Nem látták még jámbor testvéreim Pesten azt a sok hempergő részeg zsidót? Azok mind pálinkától rugtak be. Általában: a heti keresményt elinni, az utcán fetrengeni, a lámpavasat körülölelni, cigánnyal végigduhajkodni az utcán, belelőni a nagybőgőbe, sörrebor mindenkor, ezek mind zsidó jelszavak, sziriai faji tulajdonságok. A pálinka destruktiv ital. A pálinka butit. Lendvai Istvánnak nincs szüksége pálinkára. Azt csak igyák a sajtójakabok. Azok, akik még azt a nemes lelkigyönyörüséget is megirigyelték öntől, István, hogy Patacsi csalogánnyal a pécsi hegyeken költői versenyre keltek a bor dicsőitésében. Persze, egy sziriai sakál előtt érthetetlen, miként lehet lelkesedni azon, hogy fölfelé megy borban a gyöngy. Hiába akarta önt összevesziteni az a sziriai sajtókuli Patacsival, önök reggelre mégis kibékültek és együtt mentek el — Te Deumra.

Igy is lehet. Az én időmben egy éjszakai dorbézolás után — gőzfürdőbe mentek. Egyiknek a teste lesz szennyes az éjszakai duhajkodástól, az fürdőbe megy. A másiknak — a lelke és ez templomba megy.

Utóvégre Lendvai tudja a legjobban, hogy neki hova kell mennie. **(sz.)**

ÖRDÖGÜZÉS.

A Munkás Betegsegélyző Pénztár is megkezdte a „tisztogatást", amit Hegedüs nyelvén „reviziónak" neveznek és elbocsátott több orvost, kik az izr. valláshoz tartoznak. Sőt amint értesülünk, köztük olyan izraelitákat is, akik már nem tartoznak Mózes vallásához. Az orvosi müködés volt az a tér, amely eddig legkevésbbé volt kitéve felekezeti szempontoknak, mert hát hiába, a rák és a tuberkulózis sem ismer felekezeti kérdést. A kérdés az, ki tud gyógyitani és ki nem tud. Ma azonban, ugylátszik, ennél sokkal fontosabbnak tartják a vallást, mint a gyógyitani tudást. Ha ez igy megy tovább, akkor előbb-utóbb odáig fogunk jutni, hogy az egyetem orvosi fakultásán felesleges lesz a sok mindenféle gyógytanfolyam, hanem ehelyett előadást fognak tartani, — mint a középkorban — az ördögüzésről, a szellemidézésről, mert hát nyilvánvaló, hogy a betegséget nem bacilus okozza, hanem a testet megszálló ördögi lény, amelynek elüzéséhez nem tudomány kell, hanem igazhitüség, még pedig mindenekelőtt kereszténység.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

TOLLHEGYRŐL

A NAGY KERESZT.

A nagy kereszt egy terjedelmes gyászjelentés fölött ékeskedik, amely a kurzuslapok hasábjain tudtul adja mindazoknak, akiket érdekel, hogy gelsei és beliscsei báró Guttmann Vilmos „nemes életének" 75. esztendejében és a római katolikus anyaszentegyház kebelében elhunyt. Gyászolja fivére gelsei báró Gutmann Izidor ugyancsak a római katolikus anyaszentegyház kebelében. Kár, hogy a gyászjelentés csak annyit ir, hogy „nemes életének 75. esztendejében", de nem irja meg, hogy például „a római katolikus anyaszentegyházban töltött hatodik hónapjában vagy második esztendejében". Mivel nem is olyan régen a gelsei báró még a nagykanizsai zsidó hitközség elnöke volt, neje őnagysága pedig az Omikében tündökölt és elfogadta a zsidó testvérek részéről kijáró tiszteletet. Egy-két év, belátjuk, nagy idő még egy nemes élet 75. esztendejében is, nem csoda, ha ily nagy idő multával már a gyászjelentés tüntetőleg viseli fején a keresztet és tüntetőleg emliti meg a budavári koronázó főtemplomban, valamint a „kegyuri" templomokban tartandó szentmisét. Valamivel csak kell proccolni és tüntetni és mivel pukkaszthatná egy jó izraelita a kurzus idején jobban a konkurrenciát, mint a budavári koronázó és a beliscsei kegyuri templommal! Igazán nem akarunk sulyosakat mondani egy halott emlékének, de valahogy a családtól várhatnánk több izlést, diszkréciót, tapintatot és annak a belátását, hogy a koporsó nem vásári bódé, ahol tüntetően lehet lobogtatni a még nedves keresztlevelet. Tudjuk, hogy a sietve megkeresztelkedett zsidó milliomos familiáknál a vallás, — a régi ép ugy mint az uj, — csak reklám, feltünési viszketeg, üres póz, társadalmi léhaság, de minek ezt a lelki szennyest ilyen bántóan kiteregetni? Nem gondolják, hogy a jóizlésü kereszténveket, akik vallásukban szentséget, erkölcsi fenséget és lelki életük legdrágább kincsét látják, a katolicizmusnak ez a rikitó reklámszerü beállitása ép ugy sérti, mint az elhagyott zsidó testvéreket, akik ősi vallásukat nem csereberélik olyan léhán, mint a báró urak? Azelőtt, ha ilyen bárósitott izraelita elhunyt, szégyenlősen csak annyit irtak, hogy „a rákoskereszturi temetőben" temetik. A rokonság már tudta, hogy melyikben. Nem lehetne ezt a diszkréciót az uj vallásba is átmenteni, ahol a friss keresztlevél után lenne némi értelme ennek a szégyenkezésnek? A rokonság igy is tudná, hogy melyik temetőbe kell elfáradnia és nem tévesztené el a házszámot. *R—r.*

TYROLER.

A Tisza-tárgyalás utolsó izgalmas napjaiban vetődött fel ez a név váratlanul. Tyroler a szabadságharc glóriás napjaiban élt s a nagy idők egyik hőse volt. Neve odafüződik elválaszthatatlanul a Kossuth-bankók magyar glóriás történetéhez. Ő tervezte a bankjegyeket, ő szervezte az első önálló magyar bankot, ő volt Kossuth jobb keze. És zsidó volt. A szabadságharc leverése után a reokció őt is destruktivnak minősitette és becsukatta. Kéri Pál nagyapja volt Tyroler. Ugy tudjuk, hogy Kéri Pál már régen nem zsidó. Nem is reklamáljuk. De a kurzus hangos lapjai vádat kovácsolnak zsidó nagyatyjából. Tyroler, a szabadságharc zsidó hőse, Kossuth Lajos zsidó barátja és első munkatársa ma vád a magyar zsidóság ellen. Pedig Tyrolerre büszke lehet minden magyar ember. S különösen büszke lehet a magyar zsidóság. Ő volt az első magyar zsidó grafikus. Tehetségét, életét feláldozta a magyar nemzet érdekében. A zsidó művész a magyar szabadságharc vértanuja lett. S Windischgraetz herceg, a kurzuspolitikus nagyapja az osztrák sereg fővezére volt s mint diadalmas hóditó vonult be 1849 január 5-én Pestre. A magyar nemzettől *„feltétlen meghódolást"* követelt. És főbelövette a magyar honvédeket. Zsidókat is köztük. A Tyrolereket. De azért a Tyrolerek unokái ma jövevények. Idegenek. A Windischgraetzek unokái ellenben fajmagyarok. És feltétlen hazafiak.

SZERÉNY KIS CÉLZÁSOK.

A Magyarság cimü napilap diszkrét és előkelő tónusu, Szerkesztője Milotay István, mióta az Uj Nemzedéknek bucsut mondott, az antiszemita lantra is hangfogót tett. Csak titokban antiszemita. Nyiltan nem ir ki semmit. Inkább sutyomban. Dehogy ir a Magyarságban a zsidók ellen. Csak szelid célzásokat ejteget el itt-ott, amiből azután mindenki okulhat a maga esze szerint. Szerdai számában például vezércikket irt a nyugatmagyarországi kérdésről. Ki fog például a zsidókra gondolni, amikor ilyen hasonlatot olvas e dus képzeletü vezércikkben: *„Az entente jegyzékét bizonyos körök még idehaza is olyan lázas szorongással várják, mint a bőjtölő zsidók hosszunap után az est-hajnali csillag felragyogását"*. S minő gyöngéd célzás rejtőzik a következő költői képben is: *„A parancs, amelyet a párisi bölcsek a győzelem Sináj-hegyéről villámlás és mennydörgés közepette intéztek hozzánk!"* Értjük, kedves Milotay ur, hogyne értenők. Nem mondja Ön, hogy a zsidók akarják elrabolni Nyugatmagyarországot. Dehogy mondja. Azt sem állitja Ön, hogy a zsidók diktálták a trianoni békét. Isten őrizz, hogy Ön ilyen államférfiui bölcsességet állitson! Mindezeket átengedi Ön a Nemzeti Ujságnak, amely e tekintetben csalhatatlanul van informálva. Csak célzásokat méltóztatik tenni. Hasonlatokat méltóztatik irni. Költői képeket. Ahogy egy európai müveltségü ujságiróhoz illik. S mit szólnak ehhez azok a jobb sorsra érdemes zsidó „tintakulik", akiket balsorsuk az Ön szerkesztői uralma alá kényszeritett? Akik szintén ama *„bizonyos körökhöz"* tartoznak, amelyek ugy várják az entente jegyzékét, mint hosszunapon az esti csillagot? Vagy nem akad antiszemita házi zsidók nélkül? Szabály kivétel nélkül? Ők, a Magyarság cimü antiszemita lap zsidó munkatársai talán azok a kivételek, amelyek a szabályt megerősitik? *R—r.*

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Söpörnek a fővárosnál.

A *Mult és Jövő* volt az első fórum, amely a főváros antiszemita vezetősége által üldözött tanárok és tanitók mellé állott. Az első pillanatban, amidőn a söprés munkája megkezdődött és százhatvanhat elsőrangu szaktanitónőnek felmondottak, beléharsogtuk a közvéleménybe azt a jogtalanságot és példátlan sérelmet, amely ezeket a derék és szorgalmas kulturmunkásokat érte. Felhivásunknak hatalmas visszhangja támadt. A liberális napisajtó és a józan keresztény közvélemény helyeslése és támogatása mellett mellénk állott mindenki. Példánkat csakhamar mások is követték és az elbocsátott tanitónők érdekében az egész társadalomra kiterjedő nagy szabásu mozgalom indult meg. Politikai pártok, társadalmi testületek, felekezeti és nem felekezeti lapok vetélkedve követnek bennünket ezen az uton, amelyet kezdettől fogva helyesnek ismertünk fel. Tisztában voltunk azzal, hogy *a mai viszonyok között az állásuktól megfosztott zsidó kulturmunkások jogorvoslást hiába reménlnek és helyzetükön csak a társadalom akciója segithet.* Mozgalmunk nagy hullámokat vetett. Vagyonos zsidó testvéreink százai jelentkeztek szerkesztőségünkben és ajánlottak fel állást, elhelyezést azoknak, akiknek becsületes kulturmunka után zsidóságuk miatt kellett kenyerüket elveszteniök. És egymásnak adták a kilincset a szerencsétlen tanitónők is, akiket az elfogult gyülölködés máról-holnapra az utcára tett. Nagy részüket eddig sikerült is már elhelyeznünk és ideiglenesen megfelelő állásba juttatnunk. Sokan nagyobb összegeket küldöttek be, melyeket eluttattunk oda, ahol a pillanatnyi szükség a legnagyobbnak mutatkozott. Iskolák jelentkeztek nálunk és kértek tanerőket.

Hogy mennyire nem enyhül a helyzet, sőt a jogtalanságok és jogsérelmek hogy fokozódnak napról-napra, annak legjobb bizonyitéka, hogy a főváros ujabban is elbocsátott, vagy akaratuk ellenére nyugdijazott olyan tanerőket, akik a legjobb hivatottsággal, munkakedvvel és lelkiismeretességgel teljesitették pedagógiai feladatukat. Hogy csak nehány példát emlitsünk: Rudasné, Wertheimer Mária, 11 év óta van a főváros szolgálatában, hat éve, hogy be van választva, illetve ki van nevezve, öt éve, hogy letette az esküt és annyira kiváló szakerő különösen a gyorsirás-oktatásban, hogy az Izabella-utcai fiu kereskedelmihez osztották be teljes óraszámmal, mint egyedüli női tanerőt. És most, minden ok nélkül elbocsátották azzal az ürüggyel, hogy öt évvel ezelőtt, amikor az esküt letette, a tanács elmulasztotta megküldeni a megerősitési formulát, aminek a szükségességéről sem ő, sem más nem tudott és a számvevőség sem figyelmeztette soha, hogy eskütétele dacára még holmi ugynevezett megerősitésre is van szüksége. Dr. Strasser Benő, jónevü pedagógus, kitünő fizikus, több tankönyv kiváló szerzője, évekig működött a negyedik kerületi főreáliskolában, igazgatója a legnagyobb elismeréssel volt működése iránt, sőt annyira ment buzgóságában, hogy még a délutánjait is napról-napra az iskolának szentelte és ugyszólván diitalanul vezette a szlöjd munkát, az ipari műhelyt, ámihez a külföldön tett tanulmányutjain értékes tapasztalatokat szerzett. Most minden elért eredménye ellenére ok nélkül, sőt oktalanul a Damjanich-utcai polgári iskolába fokozták le. És vannak még ezeknél sulyosabb esetek is, amikre rövidesen visszatérünk.

Sajnos, a főváros tanügyi vezetői, Wolff von Wolfenau és Zilahy Kiss Jenő nem állottak meg humánus munkájukban. A százhatvanhat szaktanitónőt további áldozatok követték. Sorra kerültek a főváros elemi iskoláinak zsidó igazgatói, akiket igazgatói állásukból tanárokká dagradáltak. Hasonló sorsra kerültek a kereskedelmi iskolai tanárok, akiket büntetésből polgári iskolákba helyeztek át. Nem kerülte el Wolffék figyelmét a zsidó óvónők helyzete sem. A főváros háromszáz óvónője között hat zsidó hölgy volt vezető állásban és élvezett ennek következményeképen természetbeni lakást. Javarészt férjes asszonyok, családanyák. Férjeik és gyermekeik exisztenciája, kenyérkereseti lehetősége szoros összefüggésben volt lakásviszonyaikkal. A hat zsidó vezető-óvónőt minden indokolás nélkül megfosztották vezető állásától és kötelezték őket arra, hogy a belterületen levő lakásukat 24 óra alatt valamelyik távoli, külteleki barakklakással cseréljék föl. Az ilyen módon kenyértelenné tett és ledegredált zsidó tanerők száma immár meghaladja az ötszázat. A főváros kurzusvezetősége, ugy látszik, el van szánva arra, hogy következetesen lerombolja mindazt, amit nagy elődei félszázad keserves munkájával felépitettek. Olyan pusztitás folyik itten, amelynek következményei egyelőre még beláthatatlanok. Ilyen körülmények között szükségesnek tartjuk, hogy a fővárostól jogtalanul elbocsátott és szerencsétlenné tett zsidó tanárok ügyében megkezdett akciónkat, amelyhez most már számos laptársunk és az egész liberális társadalom csatlakozott, a legenélyesebben folytassuk. Felkérjük összes olvasóinkat és barátainkat, hogy e munkánkban minden lehető módon jöjjenek segitségünkre. Aki állást, elhelyezést tud akár nevelői, akár irodai munkában, közölje velünk haladéktalanul. Mai számunkban közöljük azoknak a tanitónőknek névsorát, akiket eddig még elhelyezni nem tudtunk, valamnt azokat a cimeket, akik tanitónőknek állást ajánlottak fel.

I. *Állást ajánlanak:*

1. *Ullmann* Zsigmond nagykereskedő Sárváron. Nevelőnőt keres három gyermeke mellé német tudással.

2. *Braun* Dezsőné, Tomor, Abauj m., három elemi iskolai gyermeke mellé vallásos tanitónőt keres.

3. *Klein* Samuné, Mezősas, Berettyóujfalu mellett negyedik elemibe járó fia mellé erős zsidóérzésü férfi tanitót keres.

4. *Fischer* József, Tét, vasuti állomás Gyömöre, (Győr m.) vallásos, nőtlen férfitanitót keres.

5. *Weisz* Ferencz, földbirtokos, Kokad, u. p. Nagyléta.

6. *Marton* Adolf, Balatonlelle, német, francia és zongoratudásu intelligens tanitónőt keres havi 1400 kor. fizetéssel és teljes ellátással.

7. *Lőw* Jeromos, Miskolc, Verbőczy-u. 9. három és féléves fia mellé vallásos felügyelőnőt keres.

8. *Bauer* Manó bőrgyáros, Berettyóujfalu, nyolcéves fiucska mellé vallásos tanitónőt keres.

9. Özv. *Haás* Jakabné Kecskemét, Rákócziváros 31., némettudásu tanitónőt keres.

10. *Szemző* Ferenczné Balassagyarmat, német-francia tudásu tanitónőt keres.

11. *Schwarz* Árpád Szakálhögyész, német tudásu intelligens tanitónőt keres havi 2000 kor. fizetéssel és teljes ellátással.

12. Özv. *Zafir* Ignáczné Kiskunfélegyháza, hat gyermek mellé német-angol és zongoratudással intelligens tanitónőt keres.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

13. Dr. *Jacobi* Béla ügyvéd, királyi tanácsos, a Lipótvárosi Casino alelnöke, Bpest, Kálmáh-u. 24.

14. *Kaufmann* József urad. intéző, Szászberek, u. p. Felsőszászberek.

15. *Miskolci Orth. Izr. Polg. Leányiskola.* a) női kézimunka, rajz; b) modern filologia; c) mathematika szakképzettségü tanárnőket keres.

16 *Hervai* Bernát, Magyar-Hollandi Biztositó r.-t. Budapest, Üllői-ut 4 II.

17. *Glásner* Ede Budapest, Lipót-krt 6, negyedik elemista magántanuló mellé németül tudó és tornatanitónői képesitéssel biró tanitónőt keres.

18. *Strasser* Mártonné, Bp., Podmaniczky-u. 6 II. 9 elemiiskolás leányka mellé lakás nélkül nevelőnőt keres.

19. Dr. *Ráb* Manó Budapest, II., Mész-u. 10. 11éves magántanuló fiucskája mellé intelligens nevelőnőt keres, lakás nélkül.

20. *Muray-féle magániskola*, Budapest, V., Falk Miksa-u. 7. Elemi isk. tanitónőt keres.

21. *Friedmann* Naftali fakereskedő, Abony, vallásos tanitónőt keres hat éves kislányhoz.

22. *Berkes* Jakab, Budapest, Nagy-János-u. 3 II. 15, francia-német tudással.

23 *Magyar-Francia Bank*, Budapest, Vigadó-tér, tisztviselőnőt keres. Jelentkezés Klein Henrik vezértitkárnál.

24. *Hungária Kötszerárugyár* Budapest, Arany János-utca tisztviselőt keres.

25. *Beitser* Ferencz mérnök, Budapest, V., Csáky-u. 36, délután 3-tól nyolcig idősebb, németül tudó nevelőnőt keres.

26. *Wertheimer* Jakabné, Makó.

27. *Csengeri* Rezső gyógyszerész, Csenger. 1000 kor. teljes ellátás IV. és V. gimnáziumi magántanulók mellé.

28. *Gutfreund* Soma Valkó, Pestm. III. polg. isk. leány mellé.

29. *Kmetz* Oszkár gyógyszerész, Gyöngyös, perfekt német és zongoratudásu nevelőnőt keres kisfiu mellé.

30. *Szécsi* Lajos, Szabadság-tér 2 fldsz. 2. Galla iroda, két elemi iskolai tanuló mellé perfekt németet.

31. *Deutsch* Sándorné Budapest, V., Korall-u. 6 fldsz. 2 németül tudó óvónőt keres.

32. *Freund* Arthur Balassagyarmat, Király-u. 4.

33. *Péter* Lipót szénbánya tulajd. Putnok, Miskolc mellett, német-zongoratudásu tanitónőt két elemi isk. leány mellé.

34. *Kammer* Vilmos Nagytétény, telefon J. 84—10.

35. *Spiegel* fateleptulajd., Budapest, VII., Ilka-u 39, német-francia, zongora, esetleg héber tudásu tanitónőt keres egy negyedik polgárista és egy elemista leány mellé.

36. *Pesti Izr. Nöegyl. Leányárvaháza*, bennlakó nevelőnőt keres, Budapest, Jókai-u. 5.

37. *Deutsch* Géza, VII., Wesselényi-u. 18 délutánra német- és francia tudásu tanitónőt polg. isk. leányok mellé.

38. *Fischer* Sándorné Gyöngyös, havi 2000 kor. és teljes ellátással német-francia és zongoratudással biró intelligens tanitónőt keres.

39. *Kemény* József Celldömölk, 2000 kor. fizetéssel, teljes ellátással polg. isk. leányok mellé tanitónőt keres.

40. *Jordán* Miksa földbirtokos, Járdánháza, u. p. Arnó (Borsodm.), 12 éves és 14 éves leányai mellé intelligens nevelőnőt keres.

41. *Wertheimer* Jakabné, Makó, polg. és elemi isk. gyermekei mellé szigoruan vallásos nevelőnőt keres.

42. *Zucker* Arminné, Kaposvár.

43. Dr. *Székely* Mihály, Budapest, Andrássy-ut 50 d. u. 3—5-ig idősebb német tanitónőt keres.

44. *Hetényi* Lipót, Kiskőrös, elemi isk. fiu mellé német-, zongora- és slöjdben jártas tanitónőt keres.

45. *Bolgár* Ignác vaskereskedő, Tokajon 14 éves leánya mellé német, francia és zongoratudással biró tanitónőt keres.

Állást vállalnak következő tanitónők:

1. *Nagy* Andorné, Váci-ut 87.
2. *Takar* Lászlóné, Retek-u. 71. (II. ker.).
3. *Wiener* Stefi, Bajza-u. 25., perfekt német könyvelőnő.
4. *László* Gizella, Podmaniczky-u. 39. III. 1.
5. Özv. *Zádor* Imréné, Hajós-u. 9 III.
6. *Rothauser* Franciska, Bakáts-tér 4.
7. *Koch* Zseni, István-ut 19.
8. *Somló* Katalin, Lipót-krt 3, II. 18.
9. *Salgó* Eleméné, Dalnok-u. 5. I. 12.
10. *Freund* Róza, Szent János-tér 1/a, II. 4.
11. *Bornstein* Dezsőné, VIII., Futó-u. 38, I. 9.
12. *Barna* Judit, Bérkocsis-u. 19, III. 16.
13. *Fürt* Gizella, Felsőerdősor 36.
14. *Balázs* Ignáczné, Dembinszky-u. 16.
15. *Fischer* Kata, Práter-u. 36.
16. *Vértes* Béláné, V., Garam-u. 23, fldsz. 4.
17. *Schönteil* Margit, okl. középisk. tanár, Teréz-krt. 15, IV. 20.
18. *Sárossy* Julia, Ferencz-krt 41.
19. *Koch* Boriska, Ferencz-krt. 41.
20. *Váradi* Sándorné, zongora és énektanári kép. Aréna-ut 140.
21. *Rédei* Henrikné, Alpár-u. 7.
22. *Eiland* Károly, Sziv-u. 63, III. 12.
23. *Wolfner* Teréz, Aréna-ut 150.
24. *Fischer* Berta, Vörösmarty-u. 69—71, III. 17, perfekt német-francia.
25. *Novák* Aranka, Szentkirály-u. 12.
26. *Bokor* Sándor, József-krt 71 II. 48.
27. *Fekete* Lenke, perfekt német-francia, gyors és gépiró, Fhcg. Sándor-tér 3. IV. 3. Tel. J. 1—96.
28. *Molnár* Borbála óvónő, Szt-Király-u. 6.
29. *Vajda* Piroska, polg. isk. tan. magy., német, francia gépiró. Bp., Baross-u. 17. I. 1.

Mint értesülünk, ez ügyben a Nemzeti Demokrata Párt is döntő lépésre készül. *Ugron* Gábor és dr. *Bródy* Ernő nemzetgyülési képv. vezetésével nagyobbszabásu akciót inditottak meg, hogy e sulyos jogsérelmet orvosolják. A *Pesti Izr. Hitközség* jogsegitő irodája is teljes

Tüzifát. Import, száraz, aprított tüzifát fuvartételekben házhoz szállítva pincébe rakva maximális áron szállít **ROSSMANN LÁZÁR** gőzfavágótelepe V. kerület, Korall utca 15. sz.

ARANYAT brilliánst, gyöngyöket, ezüstöt, régiséget legmagasabb áron veszek. SCHWARTZ J. ÉKSZERÜZLETE BUDAPEST, IV., MÚZEUM-KÖRUT 21. SZÁM.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

mértékben sietett az ártatlanul üldözöttek segitségére és ügyésze *dr. Dombováry* Géza utján felebbezést adatott be minden egyes esetben a főváros tanácsához. Sajnos, a felebbezésnek legfeljebb annyi eredménye lehet, hogy az elbocsátott zsidó tanitók legalább az őket jogosan megillető illetményeiket megkapják, de egyelőre nem remélhetjük azt, hogy a jogtalanul elvett állásokat ismét visszanyerhetik. Addig is, összetartásra szólitjuk fel a zsidó társadalmat, mert nem engedhetjük meg, hogy a kultura szerény és csendes munkásai zsidóságuk miatt éhezni legyenek kénytelenek.

A karlsbadi cionista világkongresszus.

— A Mult és Jövő kiküldött tudósitójától. —

Karlsbad, 1921. szeptember 10.

A kongresszus ünnepi megnyitásáról utolsó levelemben már beszámoltam. Felejthetetlenül szép és impozáns kép volt s mélységes benyomása még napok mulva sem oszlott el. A Schützenhaus óriási koncerttermc zsufolásig megtelt a világ minden részéből idesereglett delegátusokkal. Mélységes csendben mondotta el Weltzmann héber megnyitóját. A diplomaták páholyára néztem s ugy éreztem, hogy az ujjáéledett zsidóság szól ősi nyelvén a nagyvilág népeihez. A beözönlő napfény megvillan a nagy nemzetek uniformisain. S visszatüző sugara mintha a megértés, a béke, az uj jövő hajnalderengése volna. Sokolov beszél most, a zsidó diplomata, aki a francia és angol kormányokkal tárgyalt a háboru alatt, aki a békekonferencia fóruma előtt a zsidóságot képviselte. Megemlékezik az utolsó kongresszus óta elhunyt nagy zsidó halottakról. Méltatja a zsidó irodalom nagy veszteségeit. Perez, Sólem Aléchem és Mendele Móhér Szöfórim nevének emlitésekor a közönség felemelkedik. S könny csillog a szemekben, amikor a szentföldi harcok hősi halottait, Brennert, a költőt és Trumpeldor kapitányt, a rettenthetetlen katonát elparentálja. A diplomaták előrehajolnak. A héber szó tán ismeretlen előttük, de a szónok lendülete őket is elragadja. Hirtelen megismerem köztük Sir George Clarkot, Anglia prágai nagykövetét. Két éve láttam utoljára. Akkor Budapesten volt. Kezében tartotta a magyar politikai élet kibontakozását. A Ritz halljában vacsorázott s ahogy a cigányzene halkan elömlött a virágok és kristályok fölött, kissé előredőlt székéből és ránézett merőn a zokogó fára. Ahogyan most néz. Talán a néplélek vibrálását kereste akkor is, most is. A tiltokzatos csodát kutatta, amely századok örömeből és siró bánatából szövődik össze. Amely meg nem fogható és meg nem magyarázható. Amit érezni kell. Azt keresi, figyeli. Csodálatos ember. Nagy nemzet képviselője. Finom diszkrécióval lépked át a vonagló Európa felett. Ma itt áll meg, holnap ott. Belenyulhat népek életébe. Emlékszem rá, micsoda várakozás, mennyi remény és kétség tapadt minden szavához, amikor Budapesten az entente nevében az alkotmányos élet sineire zökkentette a forradalmak lokomotivját. S most itt van. Emlékszik-e még Budapestre s a kicsiny forrongó magyar világra? Vázsonyira, akiben a magyar zsidóság képviselőjét hallgatta meg? S mit gondol erről az impozáns tömegről, amely az ujjászületett zsidóság élniakarást lengeti lelkében, mint diadalmas lobogót? Már áll és beszél. A látcsövek felé fordulnak. Szavai rövidek és világosak. A nagy Anglia egy pillanatig sem gondol arra, hogy a zsidóságnak adott szavát megszegje.. A Balfour-deklaráció minden betüje rendületlen. A diplomata szép, férfias alakja hirtelen megnövekedik. Mintha már nem is lennének falai a teremnek. A fekete ruhák, a virágos női szinek tengerén tul az egész zsidónép hullámzana. Az angol nagykövet hozzájuk szól. A nagy történelmi pillanat elérkezett. A zsidóságnak ősi földje ölébe hullt. Csak munka és áldozat kell a felépitéshez, semmi más. S ebből minden zsidónak részt kell kérnie. Halálos csendben végzi szavait. Mintha sulyos pörölycsapások dübörögtek volna. Anglia beszélt.

Masaryk nevének emlitésekor a kongresszus viharos tapsban tör ki. Az elnök üzenete meleg és kedves. Büszke arra, hogy annyi szabad nép után az ő népe láthatja vendégül a zsidóság képviselőit. Sikert, áldást és szerencsét kiván a zsidó géniusz feltámadásához. A kormány nevében Cerny miniszterelnök küldött meleghangu táviratot. A teremben dr. Karl Fiedler, a karlsbadi kerület zsupánja képviseli a cseh-szlovák kormányt. Dr. Benes külügyminiszter Sokolovhoz, mint elnökhöz meleghangu, baráti sürgönyt küldött, hiszen a háboru vége felé Benes és Sokolov Párisban sokszor tárgyaltak együtt s köztük igaz, őszinte barátság szövődött.

Ki tudná számon tartani az üdvözletek óceánját? A világ népei elküldötték a zsidóságnak testvéri kézszoritásukat.

Mikor délben a feltárt kapuk az utcára öntik az óriási tömeget, egyszerre megtelik a nagy fasor héber beszéddel. A Biblia megszentelt nyelve olyan itt a modern paloták és parkok keretében, mint ragyogó foglalatba lehelt ősi diadalmas gyémánt.

Szeptember 3-án, szombaton délelőtt 10 órakor ünnepi istentisztelet volt a zsinagógában, amely szorongásig megtelt. Dr. Ziegler karlsbadi főrabbi mondott nagy beszédet s utána a templomban először énekelték a Hatikvát. Ugyanekkor az orthodox templomban is ünnepi istentisztelet volt, amelyen dr. Nissenbaum varsói főrabbi fejtette ki a zsidó otthon nagy perspektiváját.

Vasárnap, 4-én folyt le a kongresszus egyik legimpozánsabb eseménye, a zsidó tornaverseny. Demonstráció volt ez, demonstrálása a zsidó izmoknak, az acélos zsidó erőnek, az uj zsidó nemzedéknek, amely már napfényben született és a gettó sápadt penészvirágait dacos heroizmussal letörölte az arcáról. Az ünnepély a városon kivül fekvő Jägerhaus sporttelepén folyt le beláthatatlan tömeg jelenlétében. A berlini, wieni és budapesti atléták remek munkát végeztek. Aki ott volt, annak könny gyült a szemébe. Micsoda utat kellett a zsidóságnak megtennie, amig görbehátu, félénk fiaiból ezekhez a barnapiros ifju óriásokig eljutott! Több ezer fiu és leány vonult fel a pályára. Kék-fehér dressz valamennyin és mellükön a Dávid-pajzs, az ősi zsidó szimbólum. Ez az ifju hadsereg a zsidó jövendőnek igazi záloga.

A megujhodott zsidóságnak e demonstrativ bemutatkozása mélységes hatást tett mindenkire. Az ünnepély után zenés felvonulás volt a város utcáin keresztül. A szőnyegdiszes ablakok megnyiltak mindenütt és valóságos virágeső hullott a kék-fehér lobogóra, a bécsi Hatikvah-zenekarra és a nyomában dübörgő

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

zsidó ifjuság széles soraira. A menet élén Jabotinsky haladt, a palesztinai honfoglaló harcok legendás hőse. Az utcák két oldalán ujjongó tömeg, a házak ormán kék-fehér lobogóerdő, az ablakokban emberfejek szorongó sokasága és berregő mozigépek. A nagy világlapok, a hirszolgálati irodák tudósitói lázasan jegyeznek. Olyan volt ez a roppant kép a maga jövőtnyitó, szédületes perspektivájával, mint valami csodálatos álom, mint valami felködlő látomás.

Az ünnepségek szakadatlan sora alig ér véget. A zsidó hangversenyek és felolvasások egymást követik. A zsidó irodalomnak valóságos Helikonja gyült itt egybe. Megérkezett Bialik is, a legnagyobb élő héber költő, akit határtalan lelkesedéssel ünnepeltek, midőn a kongresszuson először megjelent. Szerdán este bankett volt tiszteletére. Arcára már visszatért a szin, az élet, amit a bolsevizmus egyidőre letörölt onnan. Sokan üdvözölték s ő szerényen, kedvesen válaszolt. A munka embere, továbbra is csak dolgozni akar. A Szentföldre megy, a héber kultura ősi rögére s nagy héber könyvkiadóvállalatot létesit.

A kongresszus már vége felé jár, a nagy viták lezajlottak. E helyen nem akarok ezekről beszámolni, hiszen erre odahaza bő alkalmam lesz. Minden valószinüség szerint holnap vasárnap zárják le a tanácskozást. Itt, a hotel halljában, ahol késő este e sorokat irom, már egészen Nile-hangulat borong. A nagy európai lapok tudósitói, az angol, francia és palesztinai kollégák holnap utaznak. Sürü szivarfüst uszik a levegőben. Nagy csoport veszi körül Strauss Adolfot, a budapesti közgazdasági egyetem tudós tanárát, a Mult és Jövő régi munkatársát. Ő tudósitja a Neue Freie Presst s a kongresszusról irt nagy cikke, amelyben az arab kérdést az orientálista ragyogó tudásával boncolgatja, itt a legrokonszenvesebb feltünést keltette.

A zongoránál a Hatikvát intonálják. A zaj, a beszélgetés pillanatok alatt elül és a közönség áhitatosan énekli a zsidó remény himnuszát. Vajjon meddig lesz még ábránd e dal s az örök reménység mikor válik valóra?

ÖNÁLLÓ TÖPRENGÉS.

Zilahy Kiss Jenőt is kiadják Oroszországnak?

Hitközségi és Egyesületi Élet.

A jászberényi izr. hitközség nagy ünnepélyességgel iktatta be szeptember hó 8-án dr. Kun Lajos főrabbit uj tisztségébe. A zsufolásig megtöltött templomban a szomszédos hitközségek és fiókhitközségek küldöttségein kivül a város keresztény társadalma is szép számmal képviseltette magát. Az ünnepélyt a „Hiszek egy Istenben“ erőteljes előadása nyitotta meg, azután Halmos Lipót főkántor művésziesen előadott mah-tovuja következett. Majd dr. Hevesi Simon pesti főrabbi tartotta magasan szárnyaló, mély gondolatokat tartalmazó beiktatóbeszédét, melyben meggyőzően mutatott rá arra a kincsre, mit a hit, a vallás az egyén életében képvisel és melynek méltó hirdetésére és tanitására buzditotta az uj lelkipásztort. Dr. Kun Lajos főrabbi lépett ezután a nyitott thóraszekrény elé, és a beiktatóbeszédtől könnyekig meghatva mondotta el gyönyörü, klasszikus héber imáját, kérve az Ur áldását papi működésére. Székfoglalójában papi működésének hármas feladatául a hit felkeltését, a tudás terjesztését és a béke megszilárditását jelölte meg. A tartalmas és lendületes beszéd a jelenlevőkre mély hatást gyakorolt és lelkükből nagy lelkesedést váltott ki. Miutan a kórus orgonakisérettel a 24. zsoltárt adta elő, a főrabbi ujból a nyitott frigyszekrény elé lépett és a hazáért, a városért és a lelki harmoniáért mondott hatásos imát.

A templomi ünnepély után a küldöttségek üdvözletét fogadta, melynek során dr. Keresztesi Sándor fejezte ki a helybeli reformátusok testvéri együttérzését. Dr. Adler Vilmos hatvani és Breuer Soma nagykátai főrabbik pedig a tőlük megszokott ékesszólással köszöntötték az uj kartársat. Este 8 órakor kedélyes társasvacsora fejezte be az emlékezetes napot, melytől a jásberényiek egy uj, eredményes kornak kezdetét remélik.

Főkántorhelyettes-választás. A budapesti autonóm ortodox zsidó hitközség európai hirű főkántora, Hartmann mellé, aki a zsidó egyházi zenének egyik legnagyobb művésze, méltó társat és helyettest választott Holczer Lipót volt abaujszántói főkántor személyében. Az uj főkántorhelyettes ezzel művészetéhez méltó, impozáns környezetbe került és a Kazinczy-utcai ortodox templom istentiszteletének nemes stilusához, amelyet Hartmann teremtett meg, uj fényt és diszt fog kölcsönözni.

Siur. Dr. Weisz Miksa fővárosi rabbi, az ismert tudós nemrég megkezdte a Rombach-utcai templomban szombat-délutáni sorozatos előadását, amelyet igen élénk figyelemmel kisérnek a hivek. Dr. Weisz Miksa a szokásos sablóntól eltérőleg Siur előadását a Talmud egyes kimagasló alakjai köré csoportositja és igy világitja meg egyben az egész témakört, valamint kort és a hozzá kapcsolódó halachikus kérdéseket. Legutóbb rabbi Jochanan ben Zakkajról tartott nagy érdeklődéssel hallgatott előadást. A Siur minden szombaton délután 5 órakor kezdődik.

A tapolcai hitközség régi tradiciójához hiven igazi zsidó lelkességgel fogadta Eisenberger Gézát, egyhangulag megválasztott uj rabbiját. Augusztus 30-án teljesen megtelt a zsinagóga a hivek sokaságával és a hatóságok képviselőivel. Az almemor előtt a képviselőtestület tagjaitól körülvéve dr. Berger Sándor hitközségi elnök üdvözölte, felejthetetlenül szép és felemelő beszéddel. Rámutatott a rabbi nemes, de nehéz hivatásának nélkülözhetetlenségére és arra a szeretetre, melylyel őt az egész hitközség várja. Mincha ima után Eisenberger rabbi tartotta meg mesteri székfoglaló beszédét. Beszédét a lelkeket meghóditó költői szárnyalásu imával vezette be, melyet a XXV. zsoltár fönséges mondataiból épitett fel. A hagyományos törvények és ősi eszmék tanitója akar lenni, mert ebben

Ujévi לשנה טובה levelezőlapok.

A közelgő ujévi ünnepekre

az eddigi művészietlen levelezőlapok helyett

A MULT ÉS JÖVŐ

gyönyörü kivitelü művészi ujévi képeslapjait

használja fel üdvözlésekre. — Egy 50 lapból álló sorozat ára **30** korona, a Mult és Jövő előfizetőinek **15** korona. Megrendelhető postautalványon a kiadóhivatalban.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

látja a zsidóság fenntartó erejét. A beiktatás után az uj papot az intézmények és küldöttségek vezetői üdvözölték. A nőegylet nevében Frisch Lászlóné, az iskolaszék és tantestület megbizásából dr. Szücs Arnold, a krajcáregylet elnöke dr. Lőke Mór, a sümegi hitközség nevében dr. Péner Miklós rabbi, a nagykanizsai hitközség és barátai nevében dr. Winkler Ernő főrabbi tartottak üdvözlő beszédet. Számos hitközség táviratban küldötte üdvözletét.

A Ferenc József orsz. rabbiképző Ecz Chájim egyesülete szeptember hó 22-én, csütörtökön délután fél 5 órakor tartja az ezévi közgyülését az intézet disztermében, melyre a t. tagokat ezuton hivja meg az elnöség.

KRÓNIKA ÉS SZEMLE

VIRÁG GYULA a mai napon a Mult és Jövő megnagyobbitott és átszervezett kiadóhivatalának igazgatoi állását elfoglalta. A kiváló, népszerü szakember, aki e téren már sok évtizedes, eredményes multra tekinthet vissza, garanciája annak, hogy kiadóhivatalunk a jövöben fokozottabb mértékben állhat előfizetőink rendelkezésére és lapunk nagyarányu fejlődésével egyre nagyobbodó munkát a magyar zsidóság érdekében pontosan lebonyolitja.

Az Ember Tragédiája héberül. Jeruzsálemi tudósitónk arról értesit bennünket, hogy Feuerstein Avigdor Kova Albert, aki a Mult és Jövőnek éveken át volt belső munkatársa, héberre forditotta. Az Ember Tragédiáját, Madách örökbecsü alkotását. A monumentalis mű méltó kiállitásban legközelebb Jeruzsálemben megjelenik. Feuerstein Avigdor héber és magyar költeményei a háboru előtt itt is nagy feltünést keltettek és a Mult és Jövőben megjelent tanulmányai az irodalmi fórumok figyelmét is feléje forditották. A háboruban orosz hadifogságba jutott, majd Bialik környezetébe került és a héber költészet centrumában költői tehetsége fényesen kibontakozott. Legutóbb Bialikkal és a héber költőkkel együtt ő is elhagyta a szovjet területét és Palesztinába költözött. Héber versei és tárcái a napokban jelennek meg egy odesszai cég kiadásában.

A Városi Szinház elbocsátott zsidó személyzetéről irt cikkünkre a szinház titkárától a következő levelet kaptuk:

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Figyelmeztettek rá, hogy a Mult és Jövő azt irja rólam: utcára tettem a Városi Szinház zsidó jegyszedőnőit. Nem szoktam rektifikálni, tűröm a legszörnyübb rágalmakat, de azt még sem engedem, hogy azt hireszteljék rólam: kenyerüktől fosztok meg szegény embereket.

Én itt a szinháznál csak művészi kérdésekkel foglalkozom. Semmi közöm sincs a jegyszedőnőkhöz, akik tudtommal különben sem a szinház, hanem a főváros alkalmazottai.

Tisztelettel kérek helyreigazitást.

Budapest, 1921. szeptember 12.

Kemenes Lajos.

E levélre vonatkozólag a következőket óhajtjuk megjegyezni: Kemenes Lajos, aki a kurzus jóvoltából jelentéktelen segédszinészből a gondolatszegénységben kimult Gondolat szerkesztői székén keresztül a Városi Szinház titkari állásába lendült, „szörnyű rágalmakról" nem igen panaszkodhat. Ami a szegény emberek elvett kenyerét illeti, a kurzus, amelynek Kemenes Lajos saját jól felfogott érdekében oly odaadó hive, e tekintetben igazán szép multra és sikerekre tekinthet vissza. Szerintünk mindegy az, hogy a Városi Szinház zsidó személyzetét Kemenes Lajos vagy más iniciativájára bocsátották-e el. Tapasztalatunk szerint a szinház közönségének 70%-a zsidó. Csak nemrégen irtuk meg, hogy a vidéki magyar színészetet a szinházakba is beférkőzött antiszemita agitáció a teljes csőd szélére kergette, mert amilyen mértékben seperték le a zsidókat a szinpadról s a folyosókról, olyan mértékben vonult ki a zsidó közönség is a nézőtérről. Vigyázzanak a fővárosi szinházak, mert ha az ártatlan szegény zsidó emberek ellen itt is lábra kap a felekezeti hajsza, nagyon könnyen megtörténhetik, hogy a zsufolt nézőterek egy-kettőre kiürülnek.

Nem cserél! Nem szakit!

Gallérjait, frakkingeit, fehérnemüit a

„Király"

gözmosódában tisztittassa.

A legkényesebb igényeket is kielégiti.

VII., Király-utca 15. IV., Magyar-utca 6.
VII., Dohány-u. 20. VIII., Baross-utca 92.

Nyakkendőház Cégtulajdonos: **LÁSZLÓ ANDOR**

Budapest, IV., Kigyó-utca 5. és V., Deák Ferenc-utca 14.

Saját gyártmányu nyakkendők, uri divat áruk.

Brilliánst aranyat, ezüstöt platinát és ékszert legmagasabb napi árban veszek
SINGER J., EGYETEM-UTCA 11. Telefon: 124-21.

SELYEM,

szövet, bársony,
csipke, szallag,
ujdonságok rendkivul jutányos árak melletti elárusitását kicsinyben (detail) is megkezdtük.

MOLNÁR ÉS GROSZ
IV., KAMMERMAYER KÁROLY-UTCA 2. SZ.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Levelek az én meghalt édesanyámhoz. Ez a cime Gellért Lajos, a kivaló zsidó szinművész most megjelenő első konyvének, amelyben a szinész mellett az iróművész is pompas szinekkel bontakozik elő. Emőd Tamas meleg barati beköszöntőt irt e könyv elé, amelyből néhany sort mutatóba közlünk:

Ahogy néhány pesti utcaköz távolságából, néhány elválasztó és viszontagságos pesti év óta élek itt, a Gellért Lajos szomszedsagaban, nézem szemmel és kisérem lélekkel őt, el-elárad bennem sokszor a fanatikus szeretet. Hanyszor szeretnék hozzá elsietni, hogy megszorongassam a kezét, hányszor ül látatlanba mellettem, mint egy figyelő néma meghivott, amint papirjaimba néz, sarkal, ösztönöz, hitet beszél belém, figyelmeztet, kontrollál. Drága tiszta művész, költő gondolkozó, sziv, ember és emberiség, hit és viziós lobogás, indokolatlanul, mindig tékozló jóság: ő az, az én Gellértem, aki mint az örök, lelkes gyermekség, egy kérő pillantásra, odaadja összes aranykrajcárjait a szükös kintvárakozóknak. Adja szépségből, jóságból. Sose fogy ki a terülj-táskája. Jaj, nem is tudom, mi az a gyönyörü, amit a könyvéhez különös disznek oda szeretnék tenni. Talán valami gyémánt-csattot, ami ódon királyi bibliákon lehetett. Vagy befoglalni pergamentbe, olyanba, amit kámzsás mesterek szineztek, szivekkel és virágokkal. Vagy egy megtalálhatatlan szép szót irni a könyv elé. Nem tudom, nincs semmim, Gellért Lajostól kéne kölcsön kérni, az ő kincseiből, hogy méltó — igazán tanusithatnám, mennyire szeretem és becsülöm azt a könyvet, amit ő irt.

E poetikus méltatáshoz nincs mit hozzátennünk, Gellért Lajos a Mult és Jövő közönségének is meleg szeretetében él. Könyvéből csak 400 amatőr példány készül könyvbarátok számára. Könyvárusi forgalomba nem kerül, csak aláirásra szerezhető meg. Ára 1000, 500 és 300 korona. Előjegyzéseket szerkesztőségünk szivesen továbbit.

Halálozás. Nyiregyházán folyó hó 2-án, 72 éves korában elhunyt Bergstein Adolf, a város egyik köztiszteletben álló polgára. Elhalálozása nagy veszteséget jelent az ottani Chevra Kadisa számára, melynek több mint harminc éven át hűséges elöljárója volt. Temetése vasárnap délután nagy részvét mellett ment végbe. A gyászháznál dr. Bernstein Béla főrabbi mélyen megindító gyászbeszédet mondott, melyben az elhunyt közéleti és jótékony tevékenységét méltatta, reámutatván főleg arra a nemes működésre, melyet a nyomorgó alkalmazottak és tisztviselők érdekében kifejtett. Künn a temetőben a nyitott sirnál Schwartz Ede szentegyleti elnök szivhez szólóan bucsuztatta.

Halálozás. Kohn Salamon, a rákospalotai aut. orth. izr. hitközség alapitó és agilis elöljárósági tagja, áldásos és tevékeny életének 68. évében elhunyt. Temetése nagyszámu közönség részvétele mellett e hó 11-én ment végbe. Duschinszky Mihály főrabbi szivreható beszédben méltatta kiváló erényeit és érdemeit. Megkapóan ecsetelte az elhunyt nemes jellemét, becsületességét, szivjóságát és fájdalommal emlékezett meg a hitközséget ért nagy veszteségről. A Szentegyletnek megalapitója és hosszu éveken át ügybuzgó és lelkes elnöke volt. Elhunytát előkelő, nagyszámu családja gyászolja.

Pécsi Blanka, a nagytehetségü kiváló művésznő, aki a *Mult és Jövő* közönségének is sok elmélyedő, nemes pillanatot szerzett, a *Magyar Szinházhoz* szerződött.

Adomány. Az elbocsátott tanitónők érdekében megindított erélyes mozgalmunk keretében egy magát meg-

IVRIA

BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

SAJÁT SZÉKHÁZA:

BUDAPEST,

VI., TERÉZ-KÖRUT 9. (VOLT BATTHYÁNYI PALOTA)

INTERURBAN TELEFON: 143—29 és 20—41 RÉSZVÉNYTŐKE 10 MILLIÓ KORONA

SZOMBATON ÉS ZSIDÓ ÜNNEPEKEN ZÁRVA.
A BIZTOSITÁS MINDEN ÁGÁVAL FOGLALKOZIK.
OLCSÓ DIJTÉTELEK.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

nevezni nem óhajtó ur 3000 koronát juttatott fenti célra szerkesztőségünkbe.

Házasság. Morgenstern Szeréna és Haan Oszkár folyó hó 11-én tartották esküvőjüket a Kazinczy-utcai orth. izr. templomban. (Minden külön értesités helyett.)

Hajfestés kizárólag francia összetételü ártalmatlan vegyi szerekkel lelkiismeretesen végeztetik Pesslnél, Budapest, IV., Váci-utca 19.

KÖZGAZDASÁG.

A **Vasutfelszerelési Részvénytársaság** a következő jelentést teszi közzé: A Vasutfelszerelési Részvénytársaság augusztus 29-én tartotta alakuló közgyülését. A vállalat, amely 20 millió korona alaptőke mellet a Biedermann és Társa budapesti vasutfelszerelési ség üzletkörének átvételével alakult meg, a hozzá közelálló Otto Wolf németországi koncernben egyesült művek és pénzcsoportoknak a magyar iparral és érdekeltségekkel való együttmüködése utján óhajtja alapszabályszerü feladatát és keleti export-programmját megvalósitani.

PALYAZAT.

A szentgotthárdi izr. elemi iskolánál a tanitói állás azonnal betöltendő. Lakáshiány miatt csak nőtlen tanitók pályázatát kérjük. Kántortanitó előnyben részesül. Esetleg a hitoktatást vállaló nők is pályázhatnak.

Izr. iskolaszék.

Apró hirdetések.

Ezen rovatban minden szó egyszeri közlési dija 4 korona.

Intelligens német kisasszony kitünő helyre felvétetik. Családias bánásmód. Cim: Dr. Patai József, Podmaniczky-utca 6., III. 11.

Elvállalnék előkelő családból való egy vagy két fiut a következő tanévre teljes ellátásra. Szigoruan rituális konyha. Gimnazium tőszomszédságában lakom. A tanulókat tanulmányaikban jelesen erett fiam segiti ki. Levelek Remény kiadóhivatalában IV., Magyar-utca 3. adandók le.

Angolul három hónap alatt könyv nélkül, bennszülött kiejtéssel, szórakoztató módszerrel tanit amerikai mester, Podmaniczkyu. 57 II. 12.

Zeneakadémiai növendék zongora oktatást vállal. Cim a kiadóba.

10 éves első gimnázista fiu mellé németben és héberben jártas nevelő, vagy nevelőnőt keresek. Teljes ellátás, fizetés megyezés szerint. Cim: Klein Samu, Mesősas.

Egy jónevü fővárosi ügyvéd feleségül keres Budapesten vagy vidéken, 30 év körüli, jobb zsidó családból való csinos és művelt lányt vagy asszonyt. Részletek megtudhatók Grünwald, Király-utca 57. szám alatt.

Keresek falura füszerkereskedésembe egy rendes, szorgalmas, csakis vallásos fiatal segédet azonnali belépésre. Cim: Weinberger Lipót, Földes.

Vallásos nevelőnőt keresek négy leánykámhoz. Steiner Salamon Győr, Munkácsy-ut.

Fiatal házaspárhoz jobb zsidóleány, ki jól főz, jó bizonyitványokkal azonnal felvétetik. Cim: Ehrenfeld Mór Magyar-u. 3. II. em.

Keresek 30 éven felüli, jó megjelenésü nevelőnőt illetve tanárnőt, ki III. gimnazista leányomat magánuton tanitaná. Angol vagy francia nyelv perfekt tudása megkivántatik. Ajánlatokat Oblath Rudolfné Veszprém cimre kérek.

Sikeres előkészités bármely vizsgára, érettségire. Budapest, VIII., Mátyás-tér 17. I. em. 4.

Kereskedelmi érettségivel és némi gyakorlattal biró fiatalember irodai foglalkozást esetleg órakönyvelést vállal. «Szombatot tartó» jeligére.

Gimnáziumi tanár

két gyermek tanitására előkelő családhoz teljes ellátással és magas dijazással kerestetik. Bemutatkozás a Verő-intézetben.

PARÓKÁK

speciálisan és **olcsón** kaphatók. Elvállalok mindennemü hajmunkát, ugy mint hajfestést. **Feltünő olcsón** állandó dús választék hajfonatokban, frisetákban, netzekben és e szakmákban vágó cikkekben. **BLAU MALVIN** Király-u. 3.

Brilliánsokat gyöngyöket, ékszereket mindenkinél drágábban vesz **SZÉKELY EMIL** ékszerüzlete, BUDAPEST, KIRÁLY-U. 51, Teréztemplommal szemben. Cimre tessék figyelni! Telefon: József 105—35.

PAPLANOK

csekély hibával darabonként **750** koronáért árusittatnak.

Szalai Jenő BUDAPEST, VII., Kertész-utca 35. sz.

UJ IRÓGÉPEKET

eredeti **gyári áron** szállit

ECKSTEIN GYULA

IV., Párisi -utca 1. I. — Telefon: 126—06

Perzsaszőnyegek

alkalmi vételek

Sternbergnél, Dob-utca 24.

Aranyat 115-175 koronáig

hamisfogat, brilliánst és ezüstöt a legmagasabb árban vesz:

Lemmel Leó

ékszerüzlet, Budapest, Dob-utca 47.

Budapest legrégibb, legjobb orth. כשר vendéglője!

Naponta változatos speciális étlap. Jó italok. Utravalók. Előfizetések. **Blau Samuel, Bpest, VI., Laudon-u. 1**

TAPÉTÁK, kétablakos szoba 1300, 1500 K-tól feljebb, gobelin, selyem, brokát nagy választékban és legolcsóbban. **NEUSTADT FERENC,** V., Erzsébet-tér 13

HAAS LIPÓT

linoleum, viaszos vászon

női- és férfi gummikabátok, celluloid-gallér és kézelő

békebeli minőségben

nagy választékban nagyban és kicsinyben

VII., Rákóczi-ut 24, Telefon: József 120—44. VII., Erzsébet-körut 28. Tel. J. 116—78 VII., Baross-tér 16. Tel. J. 43—92. V., Lipót-körut 24. Tel. 120-80. IX., Ferenc-körut 36. Telefon: József 49—20.

Budapest legnagyobb és legmegbizhatóbb orthodox כשר

Szalámi és kolbászáru gyára

Skrek Lipót, VII., Dob-u. 27.

Telefon József 124—17.

Viszontelárusitók legolcsóbb bevásárlási forrása. — Vidéki rendelések postán való pontos elintézése.

Felelős-szerkesztő és kiadó: dr. Patai József. — Helyettes-szerkesztő: Raab Andor. Rövó nyomda, Budapest

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

XI. ÉVFOLYAM, 1921 38. SZ. SZEPTEMBER 23

Mult és Jövő

ZSIDÓ POLITIKAI, IRODALMI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, VI. KER., PODMANICZKY-UTCA 39.

SZERKESZTI: DR. PATAI JÓZSEF

ELŐFIZETÉSI DIJ: EGÉSZ ÉVRE 250 K EGYES SZÁM ÁRA 6 K MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

AZ ELMARADT LŐW-PER.

BARACS MARCELL NAGY VÉDŐIRATA.

— A Mult és Jövő kiküldött tudósitojától. —

Szeged, 1921. szept. 15,

„Hiába jöttem ide“ — állapitottam meg magamban kissé rezignáltan, — amikor a városba érkezve, tudomásomra jutott, hogy a Lőw-ügy tárgyalása hirtelen közbejött miniszteri utasitásra elmarad. Hogy mik az indokok, azt őszintén megvallom, nem érdekelt. Hogy Hollósi és Nypels megjelenése nincs biztositva, cseppet sem fontos. Amit ők tudnak, illetve amit Nypels tud és amit Hollósi Holländer Sándor koholt, azt mind többszörösen elmondották, leirták, lejegyzőkönyvezték, közölték, nyilvánosságra hozták.

A Mult és Jövő a magyar zsidóságnak pártok felett álló független orgánuma.

Baracs Marcell védőirata.

Nagy rajongással beszélnek Baracs Marcell védőiratáról, amelynek alapján tudvalevőleg a hazaárulás és felségsértés vádját már hónapokkal ezelőtt elejtették és Lőw Immánuelt teljesen szabadlábra helyezték, megszüntetve a házi őrizetet is. Baracs Marcell védőiratát, amelyből a vád, egészen jelentéktelenné zsugorodott össze, kézről-kézre adták Szegeden és ugy ismeri mindenki, mintha valami népszerü regény volna. Pedig egy nagyjelentőségü jogi műről van szó, amely egyszersmind nagyon érdekes kortörténeti dokumentum. Rendkivül sajnálják a szegediek, hogy nem lesz alkalmuk hétfőn Baracs Marcell pompás védőbeszédét meghallgatni személyesen is. Lemásolom magamnak Baracs védőiratának néhány legérdekesebb részletét Ime:

Tekintetes Vádtanács!

A *dr. Löw Immánuel* szegedi főrabbi ellen felségsértésnek és izgatásnak büntettei és kormányzósértésnek vétsége miatt folyó bünügyben védettemnek

kifogásait

a kir. ügyészségnek 5238/1921. kir. ügy. sz. vádirata ellen az alábbiakban terjesztem elő:

I.

Ez az ügy örök mustrája lesz annak, hogyan kell az előkészitő eljárásban összhangosan megvalósitani: *a gyorsaságot s az alaposságot.*

1920. április 23-án reggel megjelenik Budapesten a „Nemzeti Ujság“-nak cikke a „Magyargyalázó szegedi főrabbi“-ról. Lehet-e gyorsabb és alaposabb elintézést elképzelni (felelős igazságügyi hatóságok részéről) mint ami történt: *a szegedi főrabbit még aznap délután a szegedi kir. ügyész letartóztatta.*

Ki fog fennakadni azon a csekélységen, hogy e letartóztatást az 1919. évi 4039. M. E. rendelet 4.. §-a alapján, tehát *a tanácsköztársaság érdekében elkövetett büncselekmény cimén eszközölték, holott ilyen adat sem előbb, sem utóbb fel nem merült.*

Lehet-e gyorsabban és alaposabban intézni ügyet, mint ahogyan ez továbbra is történt? Még 1920. április 23-án telefonon intézkedik a szegedi kir. ügyész az igazságügyminiszterium közvetitésével, hogy a budapesti kir. ügyész azonnal inditványt tegyen a budapesti kir. büntető törvényszék vizsgálóbirájánál a főrabbi büncselekménye egyedüli két tanujának, Hollósi és Nypels hirlapirónak kihallgatása iránt. A budapesti kir. ügyész inditványát a két tanunak kihallgatása és a Bp. 220. §. 2. pontja alapján leendő megesketése iránt április 24-én megteszi s a vizsgálóbiró a kihallgatást eskü kivétele mellett még április 24-én megkezdi és április 25-én be is fejezi.

Ki fog fennakadni azon a csekélységen, hogy e két tanunak kihallgatásánál és megesketésénél kir. ügyész és vizsgálóbiró magukat a Bp. 125. §-ában stringenter előirt garanciális rendelkezéseken egyszerüen tultették.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Minthogy a főrabbi a terhére rótt büncselekményeket a két hirlapiró előtt tett kijelentéseivel követte el, világos, hogy eskü alatt történt kihallgatásukkal a vádnak teljes anyaga és minden bizonyitéka már 1920. április 25-én ki volt meritve.

Ez a lázas gyorsaság és alaposságra törekvés az előkészitő eljárásnak későbbi során is érvényesült.

Lázas gyorsasággal és alapossággal utasitották el a védelemnek minden inditványát, amellyel a tanuvallomások megbizhatóságának mérlegelése és a terhelt intencióinak megállapithatása szempontjából lényeges tényeket akart bizonyitani. Bizonyitani akarta egyfelől *Hollósi tanunak erkölcsi teljes megbizhatatlanságát,* másfelől azt, hogy a főrabbi egy hosszu szent életen át nemcsak hirdette, de példátadóan gyakorolta is a legnemesebb önfeláldozó hazafiságot. És bizonyitani akarta azzal a váddal szemben, hogy a főrabbi *hazugul* költötte Müller István megöletésének és a Britanniabeli attrocitásoknak meséjét, azt: hogy Müller Istvánt *csakugyan* halálra kinozták s hogy az egyéb attrocitások csakugyan megtörténtek.

Tizenegy hónapig tartó előkészitésnek lázas tevékenysége tulontul kimerült abban, hogy a két hirlapirót ujból kihallgatták és kihallgattak még egy sereg tanut arra, vajjon Nypels 1920. április 23-ika körül Budapesten hogyan nyilatkozott mások előtt a főrabbival folytatott beszélgetésnek tartalma felől.

Ki fog fennakadni azon a megfontoláson, hogy ezalatt a tizenegy hónap alatt a védelem által inditványozott összes bizonyitásfelvételek is kényelmesen foganatositathatók lettek volna, sőt azokat talán *kellett* is volna foganatositani már csak az elv alapján, hogy (kivált amikor ez a vizsgálat tartamának kitolásával nem jár) inkább tiz felesleges bizonyitást kell felvenni, mint egyetlen szükségeset elmulasztani?

És ki fog fennakadni azon a csekélységen, hogy *egy eladdig mindenki, de még most is százezrek által tisztelt főpap, tizenegy hónapi lelki kinok és nélkülözések közt eltöltött vizsgálati fogságnak árán sem tudta elérni azt, hogy az ellene emelt, szörnyüségesen hangzó váddal szemben az ő védelmének bizonyitékait felsorakoztathassa.*

És ugyan ki fog fennakadni azon, hogy az előkészitő eljárásnak ez az amerikai gyorsasága (mondjuk röviden: *amerikázása)* keserves dilemma elé állitja a védelmet, a vádtanácsot, esetleg az itélőtanácsot is: válasszon a között, hogy a kellő előkészités megejtése végett hosszu hetekkel kitolja a rég huzódó ügynek befejezését s ezzel egy agg és beteg embernek vizsgálati fogságát, vagy a kellő előkészitésnek mellőzésével s a védelemnek csonkán maradásával döntsön el érdemben egy ügyet, amely *ezzel* az előkészitéssel már ezelőtt tiz hónappal is megérett volna az elintézésre.

Ennek az irányzatosan csonka előkészitésnek méltó betetőzése az ügyészi vádirat. Amily gyorsan készült, épp oly tárgyilagos hüséggel ismerteti a vizsgálatnak tényadatait és ugyanoly szabatos és minden mesterkedés nélkül való a jognak alkalmazásában. Valóban: *ezen megállapitásnak egyik ága olyan igaz, mint a másik.*

A kir. ügyésznek vádirata valónak fogadja el azt, hogy a főrabbi mindazokat a kijelentéseket megtette, amelyeket Hollósi Sándor a „Nemzeti Ujság"-beli, már hivatkozott április 23-iki közleményben, majd a vizsgálóbiró előtt két izben tett vallomásaiban neki tulajdonitott.

Egy egyszerü egybevetés a vádirat rendelkező része és Hollósi cikkének és Hollósi vallomásainak szövege között meggyőz arról, hogy ott, ahol a chkknek s a vallomásnak szóhangja egymást tartalmilag, vagy terjedelmileg nem fedik: *a vádirat a főrabbinak kijelentését hol a cikknek, hol a vallomásnak szövegében idézi és fogadja el megtörténtnek, aszerint, amint a cikknek, vagy a vallomásnak variansa látszik terhelőbbnek.*

Ezek csak szemléltető és nem kimeritő példái annak, hogy a vádirat nemcsak negativ irányban függetleniti magát a tényeknek valóságától olyképen, hogy a *vádnak nem kedvező adatokat elhallgatja,* hanem pozitiv irányban is olyképen, hogy a tényeket *egyoldaluan és önkényesen módositja.* Aminthogy utóbb részletesen fogom kimutatni *minő valótlan* tényelemeknek belevonásával igyekszik a vádirat egyfelől a felségsértés tényálladékához tartozó közvetlen célzatnak, másfelől az izgatás tényálladékához tartozó gyülekezetnek és nyilvánosságnak fennforgását megkonstruálni.

Hasonlóképen függetleniti magát a vádirat azoktól a peradatoktól is, amelyek ugy a főrabbinak, mint különösen Hollósinak egyéni értékelésére, tehát a főrabbi intencióinak és Hollósi szavahihetőségének megitélésére befolyással birnak.

Ha a vizsgálóbiró el is zárkózott a Hollósi megbizhatatlanságára irányuló bizonyitásnak felvételétől, azért mégis a peradatokhoz tartoznak azok a bizonyitékok, melyeket a védelem hiteles alakban bemutatott, s amelyek alapján legalább is erősen valószinünek látszik, hogy Hollósi vagyoni, közönséges büncselekményeket követett el. És mindenképen a peradatokhoz tartozik mindaz, amit Nypels eskü alatt vallott Hollósiról: hogy a kommunistákat épp ugy szolgálta, mint most a mai kormányt (mert Hollósi nem külföldi hirlapiró, hanem a magyar kormány alkalmazottja), hogy kommunista propagandautra vállalkozott volt és erre a propagandára 2000 holland forintot kapott és hogy ez a Hollósi, aki oly szörnyen fel tudott háborodni a Müller-esetnek s a Britanniabeli attrocitásoknak felemlitésén, maga terjesztette volt a legrémesebb fehérterror-hireket. És mindenképen a peradatokhoz tartozik: hogy ez a Hollósi Sándor, aki katholikus voltával elkendőzi azt, hogy zsidó volt, külföldi hirlapiró voltával elkendőzi azt, hogy a magyar kormánynak alkalmazottja, és a Lőw-eset felett mutatott vad felháborodással akarná elkendőzni azt, *hogy kommunistazsoldos volt és szorgalmas fehérterrorhirdető:* ez a *Hollósi Sándor nem is Hollósi Sándor, hanem Hollós (régebben Holländer) Sándor György.*

A vádirat mindezen peradatokkal szemben ugy kezeli őt, mintha még mindig az a Hollósi Sándor lenne, aki 1920. április 23-án mint a krisztianizmusnak és magyarságnak bajnoka merészkedett fellépni. Pedig „ez" a Hollósi már rég nincs, mert nem is volt soha. *Ma már csak egy foltos multu Hollós Sándor Györgyöt ismerünk.*

A vádiratnak ezen vázlatos jellemzése alapján merem állitani, hogy *a vádirat sem ténybeli megállapodásaiban, sem jogalkalmazó következtetéseiben nem áll helyt.*

Az alábbiakban részletesen kivánom kimutatni:

hogy az összes körülmények lelkiismeretes egybevetése után nem lehet megnyugtató meggyőződéssel megállapitani azt, hogy a főrabbi a Nemzeti Ujság 1920. április 23-iki számában neki tulajdonitott kijelentéseket

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

egyáltalában és kivált a lapközlemény szerint való értelemmel és célzattal megtette (Bp. 264. §. 1. pont.)

II.

Tételről-tételre vizsgálnunk: tette-e a főrabbi azokat a kijelentéseket és azzal az értelemmel tette-e, ahogyan őt Hollósi ugyis mint a „Nemzeti Ujság" 1920. április 23-iki közleményének szerzője, ugyis mint e közlemény tartalmának, tehát voltaképen saját magának tanuja terheli.

E kijelentések tartalmuk és lényegük szerint 4 csoportra oszlanak:

Az első csoportba tartoznak a magyar zsidóságot egyes tagjaiban és összességében ért sérelmek.

A második csoport a multban követett politikának s egyes politikai egyéniségeknek birálatát tartalmazza.

A harmadik csoport az országnak a beszélgetés idején (1920. április) volt helyzetével és jövőjének lehetőségeivel foglalkozik.

A negyedik csoport a kormányzó ur ő főméltóságának magas személyére vonatkozik.

ELSŐ CSOPORT.

a) A bresztlitovszki zsidó esete.

A Jugoszláviából kiutasitott bresztlitovszki zsidó a főrabbihoz fordult tanácsért, hova menjen.

Hollós szerint a főrabbi: ne menjen Pestre, mert Pesten agyonverik. És: „Budapesten mindenkit lengyel zsidónak tartanak és rögtön elteszik láb alól".

Nypels első vallomása szerint a főrabbi: nem tanácsolja, hogy Pestre menjen, mert Budapesten a galiciai zsidók eltünnek.

Nypels második vallomása szerint: Előbb Hollós és Nypels tanácsolták a Bresztlitovszkba készülő zsidónak, hogy oda ne menjen. Azután mindhárman tanácsolták a zsidónak, hogy Pestre se menjen, mert ott is megtörténik, hogy egyes galiciai izraeliták eltünnek.

Akárki adta a tanácsot, helyes volt a galiciait Pesttől elriasztani: a pestiek érdekében is, de a galiciainak érdekében is. Köztudomásu hirlapközleményekből, nemzetgyülési felszólalásokból és elvétve a rendőri és törvényszéki rovatokból, hogy *1919 őszétől kezdve sok zsidónak esett sulyos bántódása csak azért, mert zsidó volt, persze kizárólag felelőtlen elemek részéről.* A budapesti m. kir. államrendőrség főkapitányának a Belügyminiszter Urhoz 12.894—19920. fk. eln. sz. a. intézett felterjesztése maga 14 esetet emlit fel név szerint, amelyben bizonyos elemek által letartóztatott egyének részben elpusztultak, részben nyomuk veszett.

b) Müller István esete.

Bemutattam volt másolatban a *budapesti kir. ügyészségnek 16.269 1920. á. ü. számu iratait.* Ha a biróságnak csak a legkisebb kételye volna a másolatok hüségében, a kételyt akár irásos megkereséssel, akár telefonon érdeklődéssel nyomban eloszlathatja.

A bemutatott iratok közt van a budapesti kir. ügyésznek az igazságügyminiszterhez 1920. február 27-én intézett jelentése. Ez a tényállást nagy óvatossággal, tehát annál nagyobb hitelességgel állapitja meg.

E megállapitás szerint Müller István szegedi mérnököt 1920. február 18-án az 1. vadászzászlóaljnak nyomozói két társával együtt *nemzet- és hadseregellenes agitáció és kommunista összeköttetés cimén letartóztatták, 1920. február 21-én „éjjel" a budapesti kir. ügyészség fogházába kisérték, „amikor is Müller István már beteg volt"*, ugy, hogy a fogháznak orvosa által végzett vizsgálat után azonnal az országos gyüjtőfogház rabkórházába szállittatott. Müller Istvánt a rabkórházban február 24-én kihallgatták, melynek során előadta, hogy *„őt a Prónay-különitményhez tartozó 3 tiszt bántalmazta, akik között azonban csak egyet, és pedig egy Bibó nevüt ismer"*. Február 25-én a gyüjtőfogház biztosa jelentette, hogy Müller István meghalt. Erre *„minthogy Müller István halála és szenvedett sérülései között okozati összefüggés látszott fennforogni, s az a gyanu merült fel, hogy nevezettet a katonai letartóztatás alatt katonai személyek bántalmazták", a kir. ügyészség a kerületi parancsnok ügyészét telefonon a további intézkedések megtételére azonnal felhivta és a vonatkozó iratokat ugyancsak 25-én a katonai ügyészséghez átküldte.*

A bemutatott iratok közt van a jegyzőkönyv is, melyet Veress államügyész miniszteri biztos a gyüjtőfogház kórházában 1920. február 24-én vett fel Müller Istvánnak kihallgatásáról: A jegyzőkönyv szükszavu, de sokat mond. A kihallgatandó személy: *„Müller István életveszélyes sérült"* volt s a kihallgatást a kórházi segédorvosnak közbejötte mellett végezték. „Müller vallja: 1920. február hó 17-én este három katonatiszt a Prónay-különitményből, kik közül csak egynek nevét tudom, ezt Bibónak hivják, letartóztattak és a Britannia-szállóban sulyosan bántalmaztak. Bántalmazóim megbüntetését kérem". A jegyzőkönyv felolvastatott. helybenhagyatott azzal, hogy *„. . . . a jegyzőkönyvet terhelt aláirni nem tudta, mert szemére nem lát s illetve, mert sulyos beteg"*.

A budapesti kir. ügyészség által a kerületi katonai parancsnok ügyészéhez 1920. február 25-én intézett átirat, az ugyancsak bemutatott másolat szerint szól: *„a */. alatti iratokat hiteles másolatban a fennforogni látszó halált okozó sulyos testi sértés büntettének elbirálása végett* a Bp. 92. §-a értelmében hatáskör cimén átteszem stb."

Ugyancsak az ügyészi iratokból kiderül, hogy a Müller István és társai letartóztatására felhozott indok alaptalan volt, az eljárás röviddel rá Müllernek társai ellen is beszüntettetett.

A jelen bünügynek irataihoz már korábban csatoltam volt Müller Istvánnak halálozási anyakönyvi kivonatát, amely szerint *„a halálozás oka ismeretlen"*.

Ennek a halála bántalmazott Müller Istvánnak holttestét hozzátartozói Szegedre vitték és itt Löw főrabbi temette el.

Ennek a Müller Istvánnak dolgát mondta el a főrabbi a nála zsidó-attrocitások iránt érdeklődő két hirlapirónak, mint authentikus esetet.

Ami már most a főrabbi s a hirlapirók közt a Müller-esetről folyt beszélgetést illeti, a főrabbinak és Hollósnak előadása közt csupán egyetlen *lényegtelen* pontban forog fenn kontroverzia. A főrabbi szerint ő annyit mondott volna: Szegeden *beszélték*, hogy Müller Istvánt Budapesten megölték. Hollós szerint pedig a főrabbi állitotta volna: mi (köztünk tehát a főrabbi maga is) Szegeden autopsziából a hulla megtekintése alapján *megállapitottuk*, hogy Müllert megölték.

Elvégre: jóhiszemü félreértés nincs kizárva. A főrabbi állitásának valószinüsége mellett szól a körülmény, hogy az eset authentikus részleteinek megismertetése végett délutánra a megölt Müller Istvánnak fivérét elhivatta. Bajos elgondolni, hogy a főrabbi tudatos valótlanságot mondjon s egyben maga gondoskod-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

jék valakiről, aki őt meghazudtolja. Erre vall az is, hogy amint délután a fivér megérkezett, a főrabbi őt a két hirlapiróval magára hagyta és csak beszélgetésük végeztével jelent meg ismét.

Az a beállitás azonban, amelyet Hollós a kontroverziának ad, arra enged következtetést, hogy részéről nem jóhiszemü félreértés, hanem tudatosan gonosz elferditès forog fenn. Hollós ugyanis azt mondja, hogy: amint a fivértől megtudta, hogy a hullát hozó koporsót Szegeden ki nem nyitották, rögtön megállapitotta, hogy a rabbi hazudott, őt tehát a Müller-ügy tovább nem érdekelte.

Ez nem egy rendes embernek a gondolkodása. A rendes ember felháborodik azon, hogy valakit halálba kinoztak és mindegy neki, Szegeden vagy Pesten állapitják ezt meg.

Igy az *agent provocateur gondolkodik*, aki csak azzal törődik, elejt-e a kiszemelt áldozat egy gyanutlan szót, amelybe, ha másként nem lehet, hát erőszakkal csavar bele oly értelmet, mely reá erkölcsi árnyat vethetne. Az állitólag attrocitások iránt érdeklődő Hollós meg volt elégedve azzal, hogy a főrabbit, hazugságon vélte kapni; hogy tényleg megölték-e Müllert, ez már tovább nem érdekelte.

Heller Ödön.

(Gyászbeszéd a meggyilkolt festőművész fölött.)
1921. VII/18-án mondotta LOW IMMANUEL.

... לאור יקום רוצח Késő alkonyulás idején fölkerekedik a gyilkos... A háborus vérontás elvadulása fegyvert ragad יקטל és életet olt ki a gyilkos golyó בעון שפיכות דמים a háborus vérfürdőért elhagyja a שכינה נעלית Gondviselés a földet és telepessé válik rajta a gyilkos erőszak.

Gyilkos erőszak golyója teritette le e testvérünket is, akinek ravatalánál együtt gyászol a testvéri szeretettel az alkotó művészet szelleme...

Korán került közénk a kis sápadt, félszeg fővárosi „Ödi“, mikor iskolámba hozta a testvéri szeretetnek anyai gondoskodása. Majd visszatért a fővárosba továbbképződni. Ifjuvá serdült. Gyakorlati pályára terelték, de bátor elszántsággal letette a számvető tollat és elindult a bizonytalan művészpályára, kezében a vázoló szénnek a pálcikájával. Biztos vonással vázoló veleszületett tehetségét gyarapitotta az ecsetnek szinvető kezelésével. Ismételten zarándokolt a francia műizlés központjába és az alkotó művészet délnémet otthonába, hogy műértését gyarapitsa, festői érzését mélyitse, a színárnyalás és szinvegyités titkait ellesse.

A divatos szélsőségek alaktalan alakitásaitól távolmaradt s a Tisza-Maros szögének egyhanguságában és városunk egy-egy elfeledett festői zugában megtalálta ecsetjének szinvegyes és fényhatáros tárgyait, személyeit, keretbe kivánkozó csoportosulásait. הצור תמים פעלו E szavakkal kezdődik temetői imádságunk.

אין צור כאלקינו — אין צייר כאלקינו

Alkotoművész csak maga a teremtő. צייר גדול אלקיכם Nagy alkotó művész a ti Istenetek, mondá a pogány bölcs Rabban Gamiélnek: a zűrből, kaoszbol, sötétségből, vizből alkotá a világrendet. רוח ותהומות A szellem és a mélység megalkotta a tényben fürdő valóságot, e festőművész alkotó ecsetének méltó feladását.

A művészet tökélye maga a teremtés, a legfestőibb maga a teremtés valósága, elmosódó, összefolyó alkonyban, szinehagyo fényhomalyos szurkuletben, ragyogó deliveros fényozön egyaránt. A teremtes hangulatait leste, kereste elköltözött testvérünk, akit virágos életereje teljében művészi alkotó munkájának delelőjén teritett le a gyilkos golyó...

A családi élet enyhe melegségét csak testvérének otthonában lelte föl. E testvérén csüggött rajongó szeretettel, ebben az otthonban keresett enyhulést állandó vendégként, ha letette fáradatlan ecsetjét, ha nemrég vallalt tanyai ősmunkájaból estenden haza szallott.

Ez enyhe otthonban sajognak érte szerető szivek, akik e rémes estéken hiába várták haza..., hiába várják már, mert a fényözön hivatott festője hazatér föld enyhébe, sír méhébe, öröklét fényébe.

Sír sötétének méhéből születünk ujra az öröklét fényözönére! Amen.

Elköltözött testvérünk, Heller Ödön, vedd tőlünk a földnek végbucsuját.

Vedd végső bucsuját megrendült lélekkel gyászoló testvéreidnek s véreidnek, barátaidnak, pályatársaidnak, az egész bánatos gyülekezetnek.

Vedd az én végső bucsumat is, aki képiró alkotásodnál soká figyeltem a festőpolc előtt lelkes, fáradatlan, verejtékes alkotó munkádat.

Az Ur áldjon meg, őrizzen meg haló poraidban, az Ur világittassa feléd arcát és legyen irgalmas irántad az itéletben.

Az Ur emelje feléd az arcát s adjon néked békét, az örökkévalóság háboritlan békéjét. Amen.

Saját készitésü מצבה SIRKÖVEK
PFEIFER ÉS HESZKY
Budapest, X., Kozma u. 7. sz., uj temetőnél.
Nagy választék! Telefon József 59-61.

Modern és ritualis **PAROKAK**
speciálisan és olcsón kaphatók. Ki hullott hajból is elvállalok paróká és mindennemü hajmunkát. Specialis Hemme hajfestés minden szinben
GRÜNFELD MIKSA
a volt **Visó és Grünfeld** ceg beltagja. Budapest, IV., Hajó utca 3. szam (Belváros)

A LOVAS ZENEKONZERVATÓRIUMBAN a beiratá ok megkezdodtek. Novendékfelvétel mérsékelt számban **naponta** délelőtt 8—12 óráig és délután 2—6-ig
Telefon 501 **BUDAPEST, VI., NAGYMEZŐ-UTCA 8.**

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Megkaptam a forgalmi-adó-ivemet.

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

Örömmel értesitem, hogy a mai napon kézbesitették nekem a Hegedüs szimfónikus ajándékát: a forgalmi adó-ivet, illetve ennek bejelentőlapját. Nagy mohósággal olvastam el a „Tudnivalókat“, amelyekről az iv szeretettel és áldozatkészséggel kijelenti, hogy *„ezt a félivet az általános forgalmi adóra vonatkozó legfontosabb tudnivalók állandó tanulmányozhatása céljából a bejelentő fél leválghatja és a maga részére megőrizheti.“* Levágtam a félivet, szent ereklye gyanánt megőrzöm és azóta állandóan tanulmányozom. Éjjel-nappal egyebet se teszek, csak tanulmányozom, tanulmányozom, akár csak gyerekkoromban a Talmudot. De ennek a tanulmánynak a tengerében sem ismertem ki magamat. Sokat nem tudok belőle megérteni sehogysem. De különösen négy kérdés izgat nagyon. Négy kérdés, akár csak a husvéti Haggadában:

1. Ma nistano? Miben külömbözik az *őstermelő* a többi őslénytől, hogy ő fel van mentve a forgalmi adó alól? Talán csak nem abban, hogy az őstermelő ősei legtöbbnyire nem Ábrahám, Izsák és Jákob ivadékaitól származnak?

(Apropos! Mire való az adóiven **a vallás**rovat?! . . .)

2. Sebchol halélosz . . . Az összes őstermelők, akik krumplit, paradicsomot és mindenféle zöldséget termelnek és eladiák drága milliókért mint Windischgrätz a burgonvát, nem fizetnek egy fillér forgalmi adót sem és én, aki szintén őstermelő vagvok, mert verseket termelek az agvamból éjieleken át, kénytelen vagvok sovány honorárjumom után lenyelni a forgalmi adó keserü füvét . . .

3. Miben külömbözik az a szövetkezet, amelyben csupán őstermelők a tagok, attól a szövetkezettől, amelynek ősizraeliták a tagjai? Miért van az előbbi felmentve a forgalmi adó alól, ugy hogy a falusi fogyasztási szövetkezet boltja nem fog forgalmi adót fizetni, ellenben a falusi zsidó boltos igen? (A zsidó boltos azért a 1½ százalékos különbözet dacára is olcsóbb lesz! Szerk.)

4. Ma nistano? . . . Az én apám őstermelő szomszédja, a kisgazda őstermel annyit egy év alatt, hogy egész életén át sem tudná egyedül elfogyasztani; *ezért kénytelen* szegény eladni buzát 300.000 koronáért, rozsot 250.000 koronáért, árpát 120.000 koronáért, kukoricát 80.000 koronáért, szőllőt 25.000 koronáért, 20 disznót 100.000 koronáért, 120 libát 120.000 koronáért, 1000 tojást 10.000 koronáért stb. stb. Kénytelen eladni, mert hát egyedül nem eheti meg. Forgalmi adót ellenben mindebből egy fillért sem fizet, mert ő őstermelő. Ellenben az én apám, aki ugyan a faluban ősfüszeres, köteles abból a nehány pengőből, amit hajnaltól éjfélig verejtékes munkával beszed, pontosan forgalmi adót leróni, sőt, ha boltjából bevisz egy heringet, vagy egy darab sajtot vacsorára, *„köteles a forgalmi adó alapjához számitani a saját vállalatából a háztartásban való fel-, vagy elhasználás céljából elvett áruk értékét!“* Pedig, ha az üzletünkből megeszünk valamit, az árut legfölebb a gyomrunkba forgalmaztuk és inkább őstermelők vagyunk ekkor, mert testünk táplálkozására kellő kaloriákat termelünk magunkban . . .

Bocsánatot kérek, igen tisztelt Szerkesztő ur, hogy a negyedik kérdés olyan hosszura nyult, de ez a legfurcsább. Tisztelő hive

Egy ifju zsidó poéta.

Kezdik már Pécsett is . . .

Az ébredők számos hiábavaló kisérletezés után végre itt is megalakultak. „Nagygyülést“ is tartottak igen gyér érdeklődés mellett. Azóta a pécsi zsidók is megismerkedtek az ébredés nemes eszméjével. Este 8 óra után nem tanácsos zsidónak az utcán járni. A verekedők pécsi süvölvények, többnyire volt vörös katonák, akik a bolsevizmus bukása után szöktek át a demarkációs vonalon s most az ébredésnek leglelkesebb hivei. A megvertek közt van Fuhrmann Lajos tartalékos hadnagy is, a szegedi ellenforradalmi tiszti zászlóalj első segédtisztje.

A pécsi Nemzeti Szinházban zsidó nem kaphat sem az első három földszinti sorba, sem a páholyokba jegyet.

A pécsi zsidók azonban a többi helyre sem reflektálnak, hanem bojkottálták a szinházat, amely most üres nézőtér előtt játszik.

Az atrocitásokkal szemben az önérzetes zsidó ifjuság is összefogott és számos esetben jól helyben hagyta az éjszaka ébredő hőseit.

A város régi liberális vezetősége távol áll ez antiszemita mozgalmaktól és azok ellen számos alkalommal élesen tiltakozott. A zsidógyülölet Budapestről importált cikk és a pécsi lakosság lelkétől teljesen idegen.

Kályhát ne vegyen, mig szabadalmazott fatüzelésü, légfütéses, folytonégő **„ZEPHIR“** kályháimat meg nem tekintette

HÉBER SÁNDOR kályhagyáros,
Budapest, Vilmos császár-ut 30. Telefon: 47 47.

ARANYAT, BRILLIANST, GYÖNGYÖT, EZÜSTÖT legmagasabb árban vesz: **Friedländer Armin,** arany és ékszer gyára.
Budapest, Dohány-utca 1a (Templommal szemben)

ADLER VILMOS szücsmester
Budapest, Király-utca 94.
Szörme kabátok átalakitását utolsó divat szerint készitek. Szőrmeárukban dus valaszték raktáron

Tüzifát. Import, száraz, aprított tüzifát fuvartételekben házhoz szállitva pincébe rakva maximális áron szállit **PÉTER ÁRPÁD** gőzfavágótelepe IX. kerület. Gróf Haller u. 14 Telefon: J 51-08.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Dr. MÁLNAI MIHÁLY:

Zsidó hajzsa egy zsidó igazgató ellen.

— Ha is kommunista vádat kovácsoltak egy igazgató ellen, hogy állását másnak adhassák. —

A hazai zsidóság legszebb intézményei közé tartozott a pesti izraelita hitközség két fiuárvaháza az Andrássy-uton és a Városligeti fasorban. Az Andrássy-uti polgári iskolával, a Városligeti fasori elemi iskolával kapcsolatos, mindkét intézet, mint az máskép nem is lehetséges, külön-külön igazgató vezetése alatt állott. Nem tudom mi az oka, hogy e két intézmény közül a régibb és szebb az Andrássy-uti árvaház és polgári iskolája feláldoztatott. A pénzhiány nem lehetett elegendő ok, hisz azóta sokkal drágább intézmények megalkotására megvolt a szükséges pénz, pl. az izr. fiu- és leánygimnáziumra. Kétségtelen, e két intézmény becsületére válik a hazai zsidóságnak, mert lehetővé teszi, hogy ezentul is résztvegyen a hazai kulturmunkában, de azért egy másik érdemdus, fontos és humánus intézményt feláldozni, nagyon hibás politika volt. A meglevő polgári iskolákat nemhogy kevesbiteni, de szaporitani kellett volna, sőt más gyakorlati kenyérkeresetre képesitő iskolákkal kibőviteni, mert csak igy lehet az ifjuságot a szellemi proletáriátus veszélyével fenyegető lateiner-pályákról a megélhetést jobban biztositó szabad foglalkozás felé terelni. De ennek a hibás politikának, mellyel egy sereg árvát szélnek bocsátottak és egy jó és hasznos iskolát megszüntettek, még más áldatlan következményei is lettek. Az Andrássy-uti fiuárvaház érdemekben megőszült igazgatója alól kihuzták a gyékényt, nem tudtak neki működési kört biztositani. Belátván, hogy ily érdemdus, még nagyon munkabiró férfiut nem lehet egyszerüen nyugdijazni, ugy vélték a kérdést megoldani, hogy felszólitották a Városligeti fasori árvaház igazgatóját, hogy mondjon le állásáról és elégedjék meg az elemi iskola igazgatóságával. Miután utóbbi ezt a maga jószántából tenni nem akarta, bünvádi feljelentést tettek ellene, őt a kommunizmus vádjával illetve. Az intézet előljárósága, miről magam személyesen egész hitelesen meggyőződtem, maga sem hitt e vád igazságában, mégis nem átallotta pellengérre állitani a maga igazgatóját, tudva, hogy ha e vád valónak bizonyulna, megbecstelenitené és nemcsak állásától, hanem nyugdijától is megfosztaná és több mint 30 évi tisztességes munka jutalmául tönkre tenné egész családját. Megfér ez eljárás a hires zsidó szivvel? közöttünk sokféle lehet a felekezeti árnyalat, de egy összeköt valamennyiünket: a rendithetetlen hit Isten igazságosságában és irgalmában. És hogy követeljük, mi, hogy a székesfőváros igazságosan bánjék zsidó vallásu tanitóival, ha mi magunk velük szemben lábbal tiporjuk az igazságot és méltányosságot.

A hosszu és kinos, több mint másfél évig tartó fegyelmi eljárásnak, mint előre lehetett látni, a vádlott teljes felmentése lett a vége, a hitközség szégyenére a hamis vád tényállása hivatalosan meg lett állapitva és a minisztérium elrendelte, hogy az ártatlanul megvádolt és meghurcolt igazgató állásába visszahelyeztessék.

A hitközségnek nem marad más hátra, mint megszégyenülve magát alárendelni és a minisztérium rendeletét, mely ez esetben a joggal és méltányossággal megegyez, fentartás nélkül végrehajtani.

A vezetőség pedig magába szállva, bizonyára fog más igazságos és méltányos módot találni az Andrássy-uti árvaház igazgatója kétségtelen jogos igényeinek kielégitésére.

Tollamat nem vezeti ellenszenv, vagy a kritizálás viszketege, a vezetőférfiakat személyesen alig ismerem, velük sohasem érintkezem. Nem vezet más, mint a hitközség jól felfogott érdeke. A zsidóságnak önfeláldozó, buzgó, lelkes tisztviselőkre van szüksége, mert ők és nem a hatalmas és gazdag előljárók végzik az igazi vallásfentartó munkát. Hogyan végezhetik e munkát jól, ha nem bizhatnak feltétlenül jövőjükben, ha önkénynek, szeszélynek, sőt igazságtalanságnak lehetnek kitéve.

Ezekben a sulyos időkben, midőn létünk forog kockán, hagyjuk a személyes torzsalkodásokat, kicsinyes veszekedéseket és tartsunk össze, a zsidó intézményeket pedig kezeljük igaz zsidó szellemben, az isteni igazság és irgalom szellemében.

*

Dr. Málnai Mihály igazgatónak az ügy érdekében tett fenti felszólalásának mi is az ügy érdekében adtunk helyet, mert lehetetlennek tartjuk, hogy zsidók zsidók ellen inditsanak hajszát és világi hatóságoknál jelentsenek fel és hurcoljanak meg embert ártatlanul és a dolog következményeit aztán áldozatukra akarják háritani. Az ilyen szellem ellen küzdeni kell, nehogy elharapózzék a zsidóságban, amely a „mószerolást" mindig a legmegvetendőbb cselekedetnek bélyegezte meg. Alkamunk volt különben a székesfőváros fegyelmi tárgyalásaiban résztvett előkelő keresztény urakkal beszélgetni és a legnagyobb csodálkozásuknak adtak kifejezést, hogyan tehettek zsidók saját hitsorsosuk ellen ilyet. Az egyik megjegyezte, amit Málnai doktor is szóvá tesz cikkében, **ha a zsidók igy bánnak az ő iskolaigazgatójukkal, mit botránkoznak meg akkor, ha a városnál, vagy az államnál jogfosztások történnek.**

Az ügyben hozott itélet fényes elégtételt szolgáltatott Herzka igazgatónak, sőt kiemeli szóról-szóra a következőket:

„A Herzka János igazgató ellen folytatott fegyelmi vizsgálat ügyében a vizsgálat során a vádak nemcsak hogy bizonyitást nem nyertek, hanem ellenkezőleg. Megállapitható volt, hogy a proletárdiktatura alatt a vezetése alatt állott intézetben működését a régi hazafias szellemben, és amennyire lehetett, vallásos irányban tovább folytatta."

Ezek után a székesfővárosi közigazgatási bizottság nevében 2109—1921. számu leiratával Folkusházy alpolgármester értesitette a hitközséget, hogy a vallás

DIVATKELMEUJDONSÁGOK
SZÖVETEK, SELYMEK, BÁRSONYOK ÉS VELOURSIFFONOK DUS VÁLASZTÉKBAN
BINÉT ÉS BARNA
DIVATKELMEKÜLÖNLEGESSÉGEK ÁRUHÁZA, V., DEÁK FERENC-U. 18 (ADRIA PALOTA)

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

és közoktatásügyi miniszter folyó évi 109,150 szám alatt kelt rendelete alapján felhivja, hogy **Herzka János igazgatónak a fiuárvaház, az elemi iskola és a vele kapcsolatos internátus vezetését azonnal adja át..**

A hitközség azonban dacára annak, hogy — amint ezt a kinyomott évi hitközségi jelentés tanusitja — **Herzka 21 éve ki van nevezve a fiuárvaház és az elemi-iskola igazgatójává,** oly értelmü felterjesztést tett a miniszteri rendeletre, hogy az elemi iskola igazgatását átadja Herzka igazgatónak, ellenben a **fiuárvaház vezetésével mást biztak meg. Ez a más pedig Csajági Béla igazgató, ugyanaz, aki — amint az itélet megállapitja — Kabos titkárral együtt szerkesztette meg a feljelentést Herzka igazgató ellen és ők voltak a vádnak egyedüli terhelő tanui, akiknek a vádjait az összes többi tanuk sorban halomra döntötték.**

A hitközségnek erre az ujabb feliratára szeptember 1-én érkezett meg a kir. tanfelügyelőségtől a válasz, hogy a bejelentést **tudomásul nem veszik,** mert a vallás és közoktatásügyi miniszter Herzka igazgatót állásába **teljes rehabilitációval helyezte vissza és az alaptalan fegyelmi vizsgálatból kifolyólag őt semmiféle anyagi vagy erkölcsi hátrány nem érheti. Miért is Herzka igazgatót az árvaház és a vele kapcsolatos elemiiskolai igazgatói tisztségbe azonnal helyezzék vissza,** és a majdnem két év óta huzódó felfüggesztés idejére visszatartott illetményeit haladéktalanul szolgáltassák ki Herzka igazgatónak, akit ez a hajsza ugyis már a legsulyosabb helyzetbe döntött.

A keresztény miniszter és a keresztény tanfelügyelőség és az összes keresztény hatóságok az ügy igazságtalanságáról és az igazgató iránt érzett humanizmustól áthatva, teljes rehabilitációt követelnek **az ártatlanul meghurcolt Hertzka igazgató részére, a hitközség pedig érthetetlenül tovább akarja folytatni a hajszát** az ellen az igazgatója ellen, aki 32 év óta szolgálja becsülettel és pedagógiai tudással a zsidónevelés ügyét.

A hitközség, amint halljuk, **ujabb felterjesztéssel** él és kijelenti, hogy Herzka igazgatónak, ha az árvaház vezetésébe vissza nem helyezi, nem fosztja meg javadalmazásától, mert hiszen fizetését a maga egészében megadja neki. Ez azonban ugyanolyan felrevezetés, mint amikor zilahi Kiss Jenő kijelenti, hogy az **elbocsájtott zsidó igazgatókat nem kárositotta meg, mert hiszen a fizetésüket tovább is megkapják.** Herzka igazgató esetében is az az igazság, hogy nem az igazgatói fizetés a fontos, hanem **éppen az árvaház** vezetése, amely templommal, rekviemekkel és ezekből fakadó jövedelmekkel van egybekötve, amitől a mai sulyos időben őt megfosztani nem lehet. Herzka igazgató ellen a feljelentés ugy történt, mint az elemi iskola és a fiuárvaház igazgatója ellen. Ennek alapján függesztette fel a miniszter a kettős intézménytől, tehát most a miniszter — meggyőződve, hogy Herzkát hamisan vádolták meg, a **teljes és régi** jogaiba akarja visszahelyezni az igazgatót, — **és a zsidó hitközség akadékoskodik, amikor a miniszter jogot akar gyakorolni egy becsületes zsidó számára?!**

NEMÉNYI BELLA

ISTEN KEZE

cimü regénye a Mult és Jövő kiadásában sajtó alatt.

A Nemzeti Ujság hazudik.

Nem először és nem utoljára hazudik a Nemzeti Ujság. Megteszi ezt mindig, amikor zsidókról van szó. De hát a Nemzeti Ujságnak ez a kenyere. Ha nem szidná a zsidókat, nem is volna semmi irni valója. És ha nincs irni valója, becsukhatja a boltot. A zsidókról csak egy helyen ir szépeket a Nemzeti Ujság: *a hirdetési rovatban, ahol jó pénzért szivesen ajánlja a Schwarz, a Grün, a Weisz és a Blau áruit, ugyanazokét a* sziriaiakét, akiket bent a szövegben csalóknak, siberekenek és gazembereknek mond el. Ezeket a Schwarzokat, Grünöket, Weiszokat és Blaukat megostromolják a Nemzeti Ujság hirdetési ügynökei és az izraeliták azt hiszik, hogy még ma is az „önkéntes adományok“ korszaka van és „jó lesz a kurzuslappal nem kikezdeni.“ Mi sem kezdtünk ki vele és mégis azt irja a Mult és Jövőről, hogy egyike azon nagyon kevés lapoknak, amelyeket a proletárdiktatura annak idején nem tiltott be.“ Ennek a mondatnak minden egyes szava szemen szedett hazugság. A Mult és Jövő épp ugy nem jelenhetett meg a proletárdiktatura alatt mint a többi lapok. *1919. március végén jelent meg utolsó száma,* ugyanakkor, amikor az *„Élet“* és a többi katholikus folyóiratok is megjelentek még. Sőt a Mult és Jövő nemcsak a szovjet négy hónapja alatt volt kénytelen szünetelni, hanem még utána is, mert a Hornyánszky-nyomda kijelentette, hogy zsidótól többé munkát nem vállal, a Mult és Jövő számára gyártott illusztrációs papirost nem akarta kiadni, hanem drágábban értékesitette az annak idején antiszemita irányzattal megindult „Társaság“ cimü folyóiraton. Ezeket a tényeket már egy izben megirtuk és most ismételten leszögezzük a Nemzeti Ujság hazugságaival szemben.

Ujévi לשנה טובה levelezőlapok.

A közelgő ujévi ünnepekre

az eddigi művészietlen levelezőlapok helyett

A MULT ÉS JÖVŐ

gyönyörü kivitelü művészi ujévi képeslapjait használja fel üdvözlésekre. — Egy 50 lapból álló sorozat ára **30** korona, a Mult és Jövő előfizetőinek **15** korona. Megrendelhető postautalványon a kiadóhivatalban.

Brilliánst, **ékszert, aranyat, ezüstöt,** még mindig a legmagasabb árban vesz **Schiller,** IV., Kecskeméti-utca 11.

Telefon József 104 38

Perzsa és más fajta **szőnyegek**

javitó-, mosó- és megóvó-intézete. Szőnyegek vétele és eladása. Mérsékelt árak. Telefon: József 125—25.

Rosenfeld Ottó, VII., Sip-utca 7.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

TOLL HEGYRŐL

AZ UJ NEMZEDÉK MEGBANTA BÜNEIT??

Az Uj Nemzedék, amely a kurzusnak legodaadóbb támogatója volt eddig, szombati számának vezércikkében váratlanul kiforditotta a köpenyegét és a „destruktiv zsidó" lapokat megszégyenitő nyiltsággal leplezte le a kurzus korrupcióját és büneit. Ez őszinte beismerés után kijelenti, hogy felmondja a barátságot a kurzusnak és ellenzékbe megy. Arról már hallottunk, hogy a zsebmetsző tolvajt kiált, de arra még nem igen volt eset, hogy amikor az égő ház már beszakadással fenyegetett, a gyujtogató kiáltson leghangosabban tüzet. Az egész ügyben a Népszava álláspontját tartjuk a legbecsületesebbnek, amelyet a következő rövid itéletében fejezett ki: „Szóval uj vendég az ellenzéki kávéházban. És mi? Fizetünk és gyorsan távozunk!"

ÉHEZÜNK!

— kiáltja az ébredők plakátja, amelyen olvashatod, jámbor izraelita, hogy a dolgozó keresztény milliók nyomorognak, mig a pénz odagyül „a faj" kezébe. A faj kezébe! Igen. Lásd például a kiviteli engedélyek panamáját. A nagyatádi veje és titkára, a képviselő urak és fátyolos barátnőik, akik most a rendőrségen üdülnek. Megannyi tiszta „faj".

A KÖZSÉGI KERESZTÉNY PÁRT

is monopóliumba vette a drágaság ellen a küzdelmet. Csak vegye és törje le az élelmiszeruzsorát, lehetőleg már a termelőnél, mi is nagyon fogunk örülni neki. Jól tették a demokraták, hogy ők is megszavazták e közérdekü ügyet és nem akartak a hadifogoly-akcióra gondolni, amit a kereszténypárt nem szavazott meg, mert a demokraták ajánlották. A 12 pontot is aláirjuk, csak az ütött szöget a fejünkbe, hogy Wolff urék pusztán *„a keresztény dolgozók"* érdekében akarnak akciózni. A zsidó dolgozónak tán nincs épp annyi joga az emberi életre, mint keresztény osztályosának? Vagy csak nem hiszik odaát, hogy a háromnegyedmillió magyar zsidó mind, kivétel nélkül láncolásból és valutaspekulációból él?

MIÉRT KERESZTELKEDNEK KI AZ ORVOSOK?

Egy egész sor orvosról irják olvasóink, hogy amint értesülnek, csak nemrég keresztelkedtek ki családjukkal együtt. Azt kellene hinni ezek után, hogy orvost a mai kurzusban csak keresztény vesz igénybe. Azonban tapasztalatból tudjuk, hogy ez nem egészen felel meg a valóságnak s talán, ha statisztikát csinálnánk, épp az ellenkezője sülne ki. És mégis számos orvos keresztelkedik ki. A tiszti orvosoknál még azt mondhatják, hogy ettől várták a haladásuk könnyitését, de le kell szögezni, hogy sulyosan csalódtak, mert amint tudvalevő, a kikeresztelkedett orvosokat épp ugy bocsátották el a közszolgálatból, mint a zsidókat. Ők is kérdezhetik tehát, hogy miért nyelték le a békát. De hogy magánpraxist folytató orvosok is keresztvizzel dezinficiálják magukat, ez már mindenesetre feltünőbb jelenség, sőt némikép érthetetlen is. A középkorban, mikor még a zsidók mindenféle jogokból ki voltak zárva, mikor gettóba szoritották a zsidókat, a zsidó orvosok akkor is, különösen kivételes privilegiumot élveztek, háziorvosai voltak a mágnásvilágnak, udvari orvosai királyoknak, császároknak, egyházfejedelmeknek, sőt a pápának is. És egyiknek sem jutott eszébe, hogy kikeresztelkedéssel segitse elő a karrierjét. Annál érthetetlenebb ez ma, és legesleginkább érthetetlen zsidó házakban bevezetett orvosoknál. Mert az önérzetre ébresztett zsidóságnak erkölcsi kötelessége, hogy a renegátokat magától kellő távolságban tartsa. A renegát-orvos keresse a pácienseit — ha már a keresztények nem fogadják be —, kikeresztelkedett zsidó társai között, de a zsidók vigyázzanak, hogy az, aki gyógyitani jár házukba, ne vigyen bele a családba egy gyógyithatatlan fertőző betegséget, a renegátságot.

MINEK A SZENTELT VIZ?

Kaptuk a következő levelet: „Tekintetes Szerkesztőség! Tisztelettel értesitem, hogy Szücs Jenő igazgató ur, kit olyan lelkesen védenek, nem is olyan régen kikeresztelkedett családjával együtt. Tisztelettel László S.-né". Nincs módunkban az adat után járni. Ha ez megfelel a valóságnak, annál szomorubb. Szomoru, ha az elbocsátott igazgató ugy akarja visszanyerni az állását, hogy kikeresztelkedik. A vigasztaló csak az, hogy amint ebben az esetben is látszik, a kikeresztelkedés egyáltalában nem használ és a kikeresztelkedett igazgatót épp ugy bocsátják el állásából, mint a meg nem kereszteltet. Legfeljebb azt a bizonyos galiciai anekdótát juttatja eszünkbe, amelynek a csattanója, hogy minek kellett hiába megfürödni? Minek kellett akkor a szenteltviz?

LETÖRÉS ÉS BETÖRÉS.

Az ébredő magyarok kitettek egy nagy plakátot, hogy „Éhezünk és le fogjuk törni a nagy drágaságot." Ezt a letörést pedig vasárnap délután akarták megvalósitani, még pedig ugylátszik olyképen, hogy egynéhány zsidó koponyáját verték be. Ugylátszik, az ébredők azt hiszik, hogy a zsidó fejek beverésével letörik a drágaságot, mi azonban nem igen hisszük, hogy ennek következtében a falusi kisgazda ezentul már öt fillérjével fogja adni a tojást és nem öt koronájával.

Parókák

speciálisan és **olcsón** kaphatók. Elvállalok mindennemű hajmunkát, ugy mint hajfestést. **Feltünő olcsón** állandó dús választék hajfonatokban, frisetákban, netzekben és e szakmákban vágó cikkekben **Blau Malvin, Király-u. 3**

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Rabbiválasztás verekedéssel.

Nem Alsóvisón, sem valami lenézett galiciai faluban, hanem Budapest székesfőváros kellős közepén, annak is hires-neves Lipótvárosában történt, hogy a mult héten kiirták a rabbiválasztási közgyülést. Hogy a dolog nem fog simán lefolyni, azt előre lehetett sejteni, mert a harc már évek óta folyik. Ez is egyike ama nagy pereknek, amelyeknek talán sohasem lesz vége. A lipótvárosi imaegyesület templomában két párt küzd egymás ellen. A rabbipárt, amely dr. Weisz Sámuelt akarja megválasztani és a rabbiellenes párt, amely ebbe semmiképen sem akar beletörődni. A kér párt között az ellentét annyira kiélesedett, hogy majdnem mint kiengesztelhetetlen ellenfelek kerültek egymással szembe. A rabbipárt hivei ajánlólevelet irattak dr. Minnich Aurél egyetemi tanár által dr. Gál Jenőhöz, aki viszont a rabbi-ellenes pártnak egyik kimagasló harcosa, hogy kövessen el mindent a rabbi megválasztása érdekében. A közgyülésen dr. Gál Jenő megrótta ezt a buzgóságot, amely keresztény előkelőségeket akar sulyukkal latba vetni a rabbi érdekében. De különösen kitört a zaj és a felháborodás, amikor köztudomásu lett, hogy a rabbiellenes párt vezetőemberei, Weisz nagykereskedő, Keller tőzsdebizományos és még néhány előljárósági tag ellen feljelentést adtak be a rendőrségre, hogy kommunista üzelmeket folytatnak. Az előljárósági tagok megjelentek a rendőrségen, ahol a rendőrtanácsos először alaposan szemügyre vette a gyanusitottakat és miután semmiféle kommunizmust multjukban, sem jelenükben még nagyitóüvegen át sem tudott felfedezni, kissé barátságosabb hangon igy szólt a beidézett előljárósági tagokhoz:

— „Mondják csak kedves uraim, tulajdonképen mi az önök kifogása a rabbi ellen?“ —

Az előljárósági tagok most már tudták, hogy honnan fuj a szél.

Természetesen az „eljárást“ megszüntették ellenük. Annál sulyosabb megitélés alá került az eljárás a közgyülésen, ahol aztán az egész választás botrányba fulladt, a heves szóváltást tettlegesség követte ugy, hogy a rendőrség kénytelen volt a közgyülést feloszlatni. Ez történt 1921. szeptemberében, a kurzus második esztendejében.

A nyugoti pályaudvar és az antiszemitizmus. Egy legutóbbi hirünkkel kapcsolatban a nyugoti pályaudvarnak néhány árusitója és azok vezetői megjelentek a *Mult és Jövő* szerkesztőségében és kijelentették, hogy a nyugoti pályaudvaron semmiféle antiszemitizmus nincsen, semmiféle árusitót ott vallása miatt nem fosztottak meg exisztenciájától, a főnökség semmiféle ilyen szempontoknak tanujelét nem adta és Lakner Béla adatai téves információn alapulnak.

Ünnepre és szombatra barchesait

Glasner Miksa

cégnél

Király-utca 56. sz.

rendelje meg.

Miniatűr.

OLYAN MINT A TENGER.

Egy jókedvü rabbiról mesélik, hogy megkérdezték tőle, mi az értelme annak a régi talmudi közmondásnak, hogy „az ember házassága olyan, mint hajdan a Vöröstengeren való átkelés“?

Mire a rabbi a következőképpen felelt:

— Egy régi midras szerint, mikor a zsidók látták, hogy az egyiptomiak üldözik őket, egyesek beleugrottak a tengerbe. Az első Nachson ben Amminodov volt, akit ezért a tettért a legenda nagyon megdicsér. Ez az értelme, — mondotta a rabbi — a talmudi közmondásnak is, a házasság olyan mint a tenger, azaz: bele kell ugrani mint azt Nachson ben Amminodov tette.

Még fel sem jajdul.

Egy régi adoma szól arról a bizonyos emberről, aki sanyargatta és kinozta a feleségét. Egy izben, amikor igen sulyos inzultusokkal támadt neki és az asszony jámbor türelemmel tűrte a megalázást, a gyöngéd férj dühösen fakadt ki az asszony ellen.

— Hallatlan! Még csak nem is sir!

Ezt az adomát juttatja eszünkbe egyik olvasónk azzal a megállapitással kapcsolatban, hogy a székesfőváros egymásután bocsátja el a zsidó tanitókat, tanárokat és a Pesti Izr. Hitközség még csak fel sem jajdul. Nem tiltakozik, nem emeli fel a szavát a sulyos jogsérelem ellen! Ha nem is orvosolná ezzel, de legalább is megbélyegezné.

Hasonló a menyországhoz.

Néhai Brill rabbiról mesélik: Egyszer meglátogatta egy kiváló emberünket, aki igen gazdag is volt, de nem dohányzott. Brill rabbi, aki szenvedélyes dohányos volt, ezt nem tudta és sokáig várta, várta, hogy majd a házigazda végre megkinálja egy szivarral. — Végre, mikor elfogyott a türelme, kivett a saját zsebéből egy szivart és rágyujtott a következő szavakkal:

— Önnél egészen olyan, mint a Gan Édenben. Az ember azt élvezheti, amit magával hozott.

Zsidó szavalókönyv. Lassanként meginduló zsidó ifjusági irodalmunkban jelentős esemény ez a Zsidó Szavalókönyv, mely az idén a Remény zsidó ifjusági folóirat kiadásában megjelent. Zsidó iskolák, zsidó tanitók, tanárok régóta érezték már a hiányát egy jó zsidó anthológiának, melyből válogassanak, midőn zsidó költeményeket akarnak szavaltatni tanitványaikkal, akár a tanitási órákon, akár az iskolai ünnepélyeken. A Remény Zsidó Szavalókönyve nagyon hasznos szolgálatokat tehet ezen a téren. A középkori héber költőktől a legmodernebbekig szólaltatja meg Molnár Ernő dr., a kötet jeles összeállitója a zsidó poézist, — Juda Halévi, Gabirol, az ujak közül Frug, Gordon, Bialik, Lewin (mindezek a költők Patai József avatott forditásában), M. Rosenfeld, Mauthner, Landau, a magyar-zsidó költők közül Patai,, Neményi, Peterdi, Somlyó, Kiss Arnold, Pap Izsák, Kiss József, Heves Kornél, Makai, Singer Leó, Vér Andor, Csillag Lipót és mások szerepelnek a kötetben legszebb verseikkel. A csinos kötet ára 35 K. A Zsidó Szavalókönyv lapunk utján is megrendelhető.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

NAGY LAJOS:

Találkozásaim az antiszemitizmussal.

9.

«Az elzsidósodott Budapest».

Nézzük csak meg, hogyan ragyog az a bizonyos kurzusképes elme, hallgassuk csak meg, hogyan forognak azok az „Első Turáni Kerékgyár"-ból szállitott kerekek; nézzük a ragyogványt és halljuk a nyikorgást!

Efféle élvezetre szottyant kedvem, megvettem tehát a „Magyar Kultura" legujabb számát. Sajnos, husz koronámba került. Átnéztem az egészet s tüzetesen elolvastam benne egy cikket. Azt választottam ki, amelyik erre a szépen hangzó cimre hallgat: „Az elzsidósodott Budapest". A szerző nevét nem irom ide, nem fontos, elég ennyi: Az elzsidósodott Budapest, kigondolta és leirta, mondjuk, Nemzethy Keresztély.

Álljunk meg egy percre a cimnél. Tehát: Az elzsidósodott Budapest. Milyen témaszegény ember is az a G. B. Shaw! Éppen most olvastam egy kis könyvét, három értekezés van benne: 1. Szociálizmus milliomosok számára, 2. Az anarchizmus lehetetlensége, 3. A szocializmus illuziói. Az igaz, hogy Shaw kitünően irta meg ezeket az értekezéseket, de mégis fájdalmasan érezzük a témák kisszerüségét. Mennyivel szebb és hasznosabb lenne, ha Shaw ilyen témákról elmélkedne: Hol lakik több zsidó, a Kőfaragó-utcában-e, vagy a Liliom-utcában? Bizony! „Az elzsidósodott Budapest!" Ilyent irjon az a Shaw. Akkor aztán majd világhirü iróvá lesz. Ha nem tud ilyent kitalálni, mért nem kér témát a „Magyar Kulturá"-tól?

No de kezdjük meg az élvezetet, szürcsölgessünk a cikkből! Aszongya, hogy aszongya:

„A történetiró, a filozófus, a tudós, vizsgálván Magyarország történetének utolsó ötven esztendejét, főleg a Tisza Kálmán-féle liberális és az azt követő radikális időket, mely a két forradalomba és a román megszállásba hajtotta az országot, lehetetlen, hogy rá ne eszméljen a vezetőszerepre, amelyet az ország fővárosa ezekben az országveszejtő mozgalmakban játszott... Budapest volt az a kovász, mely az országot a forradalmakba és mai kétségbeesett helyzetébe rothasztotta, és ha valaki, a bűnös Budapest felelős elsősorban hazánk mai szörnyü állapotáért."

Tehát: A történetiró, a filozófus, a tudós. Nemzethy Keresztély azt hiszi, hogy ő történetiró, filozófus, tudós. Mintha tudós lehetne az, aki a „Magyar Kulturába" ir. Mintha történetiró volna az, aki azt hiszi, hogy a mohi csatát azért vesztették el a magyarok, mert sok zsidó segédszolgálatos volt a katonai irodákban, viszont Batu kán trénönkéntesei mind igazi fajtatárok voltak. Mintha bizony filozófus lenne az, aki azt hiszi, hogy ha zsidók nem lennének, akkor nyáron kellemes hideg lenne s a beléndek télen is virágozna.

No, nem baj, hagyjuk rá! Tehát: a történetiró, a filozófus, a tudós. Vizsgálván. Lehetetlen, hogy rá ne eszméljen. Hogy mire ne eszméljen? Arra a vezetőszerepre, amelyet az ország fővárosa az országveszejtő mozgalmakban játszott. Erre neki rá kell eszmélni. Mert ha nem eszmélne rá, azt hinné, hogy országátalakitó mozgalmak Dunavecsén, vagy Sokorópátkán történnek. Lehetetlen rá nem eszmélnünk arra, hogy a cikk első fölfedezvénye mily meglepő.

Azután: Budapest volt az a kovász. Milyen Budapest? A bűnös Budapest! Helyben vagyunk. Valakinek, vagy valaminek bűnösnek kell lenni. Valakinek, vagy valaminek felelősnek kell lenni. Mert azoknak az eszméknek a jegyében, amelyeket a „Magyar Kultura" képvisel, lehetetlen bármely témáról tiz soron keresztül elmélkedni, hogy ki ne látszanak a csattogó fogak, amelyek harapni akarnak. Legyen bár a szóban forgó téma: az édesvizi halak tenyésztése, — b ű n ö s n e k kell lenni és f e l e l ő s n e k is kell lenni, mert a kardnak le kell valakire sujtania, azt a rézfán fütyülő erre, arra!

És miért bűnös végső fokban az a Budapest? Hát igen, a z é r t. No persze. Mert sok benne a zsidó. „Ez a baktérium elsősorban a zsidóság" — mondja később a történetiró, a filozófus, a tudós. Mondja. Vizsgálván. Ráeszmél. Azután még azt is mondja: „Az itt következő lapokon részletesen ismertetni fogjuk az európai nagyvárosok zsidóságának számarányát, viszonyitva az e g y é b f a j u lakossághoz." És ismerteti is. Megmondja, hogy mely városnak mekkora a lakossága s azok közt mennyi a zsidó. Igy fest Budapest is. Tehát a zsidó az egyik faj, a keresztény az e g y é b faj. Magyarról, svábról, tótról nem szól. Csak zsidóról és egyéb fajról, azaz: kereszténvről.

Később ezt mondja a jeles szerző: „Mennél inkább Nyugatra megyünk, vagyis mennél közelebb azokhoz az államokhoz, amelyekben kultura van a városokban és természetszerüleg a falvakban is, annál nehezebb a zsidóság térfoglalása." Ehhez csak annyit: Ajánlom antiszemitizmusnak, antiszemita harci eszköznek: a kulturát a városokban és „természetszerüleg" a falvakban is.

Egy oldalon az európai nagy városok statisztikáját adja a szerző. Turinban a lakosok száma 335.656, ebből zsidó 2.751; Flórencben 205.589, ebből zsidó 8.513; percentben: Turinban 0.8% zsidó lakik, Flórencben 1.2%. Ezek Olaszország legzsidóbb városai. Vajjon a szerző és „elvtársai" ezekből a számokból meg tudják fejteni az olasz szocilaizmust és kommunizmust? Hogyne! Meg. Ők képesek rá. Egész bizonyos, hogy szerintük Olaszországban is zsidók csinálják a kommunizmust.

Érdekes, — mondja valamire a szerző. És mi az érdekes? Az, hogy valakinek nyolc uij van a ballábában? Nem. Azaz az is érdekes, de sokkal érdekesebb az, ami érdekes: „a budai részt szembeállitani a pestivel". Nahát ez idegfeszitően érdekes. „A m i g Budán a zsidóság számaránya alig 9.1%, a d d i g Budán m á r a lakosság 26.3%-a izraelita." Hihetetlenül érdekes. Hátha még tovább megyünk s az egyes utcák baloldalát összevetjük a jobboldallal. Vagy megvizsgáljuk, hogy a páratlan számu házakban és a páros számuakban lakó

Tüzifát. Import, száraz, aprított tüzifát fuvartételekben házhoz szállítva pincébe rakva maximális áron szállít **ROSSMANN LAZAR** fűrészvágótelepe V. kerület, Kossuth utca 15. sz.

ARANYAT brilliánst, gyöngyöket, ezüstöt, régiséget legmagasabb áron veszek.
SCHWARTZ J. ÉKSZERÜZLETE
BUDAPEST, IV, MÚZEUM-KÖRUT 21. SZÁM.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

zsidók száma percentuáliter hogy viszonylik egymáshoz. Nem tudok ennél érdekesebbet elképzelni.

A cikk utolsó fejezete:

„Egy statisztikai dolgozatban a Lipótváros halálozási arányszám szerint van feldolgozva. A statisztikus ebből a célból három részre osztotta fel a Lipótváros területét: egy belső, egy középső és egy külső övezetre. A megejtett számitások szerint a belső területen 9.3, a középső övön 12.6, a külső területen pedig 22.4 ezrelék a Lipótváros halálozási arányszáma. Vagyis, ahol a legtöbb a zsidó, a belső Lipótvárosban, ott a legkisebb a halálozási százalék, ahol pedig a legkevesebb, a külső Lipótváros perifériáin, ott a legnagyobb a halálozások arányszáma. Sapienti sat!“

Persze, minden értelmes ember tudja, hogy ha a Lipótváros külső periferiáit összevetjük a mágnásnegyeddel, akkor is a külső periferiák halálozási arányszáma nagyobb; ha a belső Lipótvárost összevetjük a szegényebb Dob-utcával, akkor meg a Dob-utca halálozási arányszáma lesz a nagyobb.

Sapienti sat! — mondom én, hogy micsoda hamisitás ez, micsoda kut- és levegőmérgezés. Sapienti sat!

De mond igazat is a szerző, a történetiró, a filozófus, a tudós. Térjünk csak vissza a bevezetésre: „Nos, Budapest volt az a kovász, amely az országot a forradalmakba és mai kétségbeesett helyzetébe rothasztotta, és ha valaki, a bűnös Budapest felelős elsősorban hazánk mai szörnyű állapotáért.“ Hát ezt a „szörnyűt“ én is megszavazom. Ennél szörnyűbbet, mint ami ma van, lidércnyomásos álomban sem élhet át az ember.

A felfüggesztett iskolaigazgatók,

akiknek ügyével a Mult és Jövő foglalkozott először, még mindig nem kerültek vissza az állásaikba, amelyeket kizárólag csak zsidó vallásuk miatt kellett elhagyniok. A zsidó társadalom feladata lesz tehát, hogy ezen a bajon segitsen. Néhány igazgató felkeresett bennünket és előadták, hogy ügyükben eddig még semmiféle olyan lépés nem történt, amely a hajlatlan sérelem jóvátételéhez vezetne. Mi magunk sem bizunk a jóvátételben, mert valószinünek tartjuk, hogy ezt az ügyet már a felebbviteli fórumokkal történt előzetes megbeszélés után intézték el ugy, hogy azon változtatni többé ne lehessen, különben nem tették volna ki magukat Wolff Károlyék egy esetleges ujabb blamázsnak. Ezek az igazgatók, akik nagy komolysággal és képzettséggel intézeteket vezettek, kitünő eredménnyel, étségtelenül be fognak válni más vállatoknál is, a fizetést és jövedelmet pedig, amelyet az iskola nekünk biztositott, bármelyik vállalat könnyü szerrel adhatja meg egy-egy igazgatónak.

A Mult és Jövő készséggel vállalja az ilyen állásoknak a közvetitését és amennyiben egyes vállalatok hozzánk fordulnak ilyen ügyben, szivesen fogjuk ajánlataikat megfelelő helyre továbbitani a zsidó ügy érdekében.

Betegtolókocsik rokkantak és lábadozók részére, szab. szobaürszékek, bidet-ek stb., dus választék az összes betegápoláshoz szükséges cikkekben és gummiárukban. Gyárt legtökéletesebb kivitelben mülábakat, mükezeket, sérvkötőket, gummiharisnyákat, haskötőket stb

KELETI J. orvosi műszergyáros, Budapest, IV Koronaherceg-utca 17 sz

A külföldön tanuló zsidó diákjainkért.

A budapesti műegyetemről a numerus clausus alapján kizárt és Brünnbe menekült diákjainktól megható levelet kaptunk, amelyben rettentő nyomorukat ecsetelik és sürgős segitséget kérnek. A könnyes sorokból itt közlünk nehány részletet:

Az idén minden eddigi évnél siralmasabb állapotok vannak itt. A technikán 500%-kal emelték fel a dijakat, ugy hogy pl. mindjárt a beiratásnál 850 koronát kellett fizetni egy külföldinek. A lakáskiadási kényszert megszüntették s most csak uzsoraáron kapható lakás, s a diákok százai fognak télen lakás nélkül maradni. Rettentő nyomorunkban otthoni véreinkhez fordulunk s kérjük, adjanak segitséget nekünk módjuk szerint, hogy folytatni birjuk tanulmányainkat ez idén is. Nem kivánunk adományt, csak kölcsönt; belőlünk egy-két év mulva mérnökök, kész emberek lesznek s külföldön keresve, hamar vissza fogjuk tudni fizetni azt. — Hálánk s köszönetünk megacélosodott munkánkban jutna kifejezésre, amellyel dicsőséget hoznánk zsidó testvéreinkre is.

Az aláirók nagyrészét még Budapestről ismerjük, a zsidó ifjusági életnek drága, fiatal harcosai voltak már a középiskolában. A zsidóság olthatatlan tudásszomjusága lobog bennünk, az hajtja őket külföldre, a bizonytalanságba, a legszörnyübb nyomoruságba, amely ifjui életerejüket felőrli. Kérésüket a legmelegebb ajánlással bocsátjuk utra a magyar zsidósághoz, amely tudja azt, hogy az ő mindennel dacoló tudáskeresésükben a mi ősi szellemünk lángol s ennek kialudnia nem szabad soha. Talán fel lehetne ujitani azt a szép, régi zsidó szokást, hogy tehetősebb testvéreink egy-egy törekvő, tehetséges zsidó diáknak tanulási lehetőségét biztositanák. Nem adományt, csak kölcsönt kérnek. S az ő minden nyomorral szembeszálló akaratuk a zsidóság jövőjének záloga. Ha a tudásvágy kihalna, a szellemi fölény kiveszne belőlük, ugy széthullana a magyar zsidóság közössége is. Bizton reméljük, hogy a magyar zsidóság nem hagyja elveszni idegenbe indult hős fiait. A Mult és Jövő szeretettel áll ez ifjuóriások mellé és heroikus küzdelmükben minden módon támogatni fogja őket.

ASMODAJ

Dr. Singer Leó drámája

megjelenik a napokban a MULT ÉS JÖVŐ kiadásában.

A MULT ÉS JÖVŐ

Kulturestélyei

: fényes műsorral: :

I. 1921 november 13-án,
II. 1922. január 15-én.
III. 1922 február 26-án

mindenkor vasárnap este ½6 órakor a **M. Kir. Zeneművészeti Főiskola nagytermében** (VI, Liszt Ferenc tér 12.

Országos Rabbiképző- Zsidó Egyetem Könyvtára

Ostrom az Sip-utcában.

— A zsidó hitközség udvarán. — A jótékonysági ügyosztály. — Beszélgetés a szegényekkel. —

Gorkij Maxim komor szineivel lehetne itt csak megközeliteni az igazságot. Előttünk a zsidó hitközség udvara, egy balra nyiló ajtó vezet a jótékonysági ügyosztály helyiségeibe. Ez az ajtó a fix pont, amelyhez száz meg száz égő tekintet tapad. Megrogygyant, szomoru, vigasztalan tömegek sürögnek és izgulnak itt. Mikor az ajtó megnyilik, tompa morajlás zúg át a levegőn, mintha a nyomorúság orgonája zendülne meg. Agyonkínzott szivek sóhajtása verődik össze valami furcsa hátborzongató dallammá. Hol az a költő, aki ennek a zenének a strófáit meg tudja irni? Ez az a kifejezhetetlen valami, amit a legnagyobbak is csak megközeliteni tudnak művészetükkel. Az ajtó valahányszor nyilik, annyiszor csap föl ez a morajlás s én ott állok a tömegben. Körülöttem anyák kis gyermekükkel a karjukon, ősz nagyanyák, szakállas öregek, aszott, lerongyolt férfiak. Az egyik sir, a másik jajveszékel, a harmadik egykedvüen maga elé bámul, a negyedik szónokol, az ötödik méltatlankodik, a hatodik bölcs tanácsadóként szerepel köztük. De minden arc egyforma szomoruságot áraszt magából. Az élet hajótöröttjei ők, akiket itt összeterelt a vihar és most várnak, egyetlen és utolsó reménnyel a szivükben odatapad tekintetük az ajtóra, amely mögött a jóság, a kegyesség és az irgalom székel. Mert ott bent meghallgatják őket és cselekednek értük. Ott, az ajtón belül a zsidó sziv köszönt feléjük, a zsidó sziv, amely minden szenvedést, minden fájdalmat megért és isten parancsa szerint cselekszik e földön.

Nehezen, de mégis útat nyitok magamnak, hogy az ajtóig eljussak. Látni akarom a kegyosztást, érezni akarom a jóságot és még valamit: e bomlott embertelenségben érezni akarom az Embert, érezni akarom fizikai gyönyörrel, hogy Ábrahám, Izsák és Jákob családja évezredek után is egy család maradt s a gazdagabb testvér megteszi a maga kötelességét szegényebb testvérével szemben. Amint az ajtón belépek, ott látom ülni az ügyvezető elnököt, dr. Grauer Vilmost, a helyettes előljárót, Horner Samut, továbbá Adler Viktor, Beckmann Jakab, Fehér Gyula és Roth Jakab előljárókat. Blücher József főtanácsos nem ül. Ő a lelke, a mozgatója az intézménynek, folyton jár, kel, intézkedik, mert a szegényei őt ostromolják, őt dicsérik, őt szidják és őt sirják körül, ha lestoppolják utjában. A dolgok nehezebbik része az övé, s népszerüsége itt valóban olyan, mint a hajdani porosz hadvezér Blüchernek a katonái között. Amikor dr. Grauer Vilmost ott látom az asztalfőn ülni, az ő jóságosan mosolygó arcával, önkéntelenül is eszembe jut az a kép, amelyet Heine Henrik megrajzolt apjáról az emlékirataiban. A jótékonyság gyakorlásához a jó sziv és a sok pénzen kivül még egyébb is kell, ami talán a legfontosabb és ez: a finom érzék. Adni ugy, hogy ne érezzük a megalázást, sorsunk fájdalmasságát s dr. Grauer Vilmosban az adakozásnak ez a nemes módja hatványozott mértékben megvan. Heine azt irja apjáról, hogy minden szegényéhez volt néhány jó szava, mielőtt a pénzt átnyujtotta neki s Grauer dr. hasonlóképpen cselekszik s majdnem bocsánatot kér a kérelmezőtől, amiért neki magának kell a pénztárhoz fölfáradni a segélyösszegért. Diszkréten és finoman gyakorolják a jót s ez a hivatal mennyi fáradtsággal, munkával és izgalommal van egybeforrva. Ki méltányolhatja eléggé ezt a nagy és nemes önfeláldozást? Azok az urak, akik nap-nap után nehéz munkában töltik az időt a szegények érdekében, föláldozva nyugalmukat és kényelmüket, valóban minden hálára és elismerésre méltók. Aki pedig maga nem győződött meg róla, el sem tudja képzelni, hogy milyen jelentősége van éppen ma a zsidó hitközség jótékonysági intézményének. Özvegyek, árvák, menekültek, üldözöttek ezrei fordulnak itt meg bajaikkal. Ezen az ügyosztályon állandó permanenciában vannak, itt soha nincs pihenés.

Az egyik hivatalnoknál érdeklődtem, hogy az utolsó néhány év alatt mikor emelkedett a legnagyobbra a segélyzettek száma. A válasz a következő volt:

— A statisztika szerint az utolsó esztendő mutatja a legnagyobb számokat. Sem a háboru alatt, sem pedig a forradalmak idején nem volt annyi segélyezett, mint most. Állandó permanenciában vagyunk s minden nap működik az ügyosztály. És a szegények száma egyre emelkedik.

Többet nem mondhatott, mert a másik pillanatban már jöttek a nyugtákkal s könyvelnie kellett. Még egy darabig néztem a hivatal működését s közben figyeltem és kihallgattam az emberek beszélgetését s itt bontakozott ki előttem teljes egészében az a hallatlan jótékonysági munka, amit a zsidó hitközség a mai szomoru időkben kifejt. Honnan az a rengeteg pénz, ami itt a szenvedések enyhitésére szükséges. Csudákat művel itt a zsidóság mélységes emberszeretete. Adni, adni, amig van, amig lehet. Ez itt a jelszó. Menteni, segiteni és oltalmazni mindenkit, aki arra rászorult, mert ez a zsidó morál; a kötelesség és az Irás szentsége!

Bent már eleget láttam, s ujra elmerültem a szegények morajló áradatába. Egy özvegy embert szólitottam meg, aki már közel állt a mennvei aitóhoz.

— Hány éves bácsi? — kérdeztem tőle, csakhogy éppen valamivel kezdjem a szót:

— Nyolcvanegy éves vagyok, bizony, nyolcvanegy... — ismételgette és bólintgatott a fejével.

— Segélyt akar? — faggattam tovább.

— Azt kérem. Öreg ember vagyok. Dolgozni már én nem tudok, se házalni, se kereskedni. Amig a fiam élt — Isten nyugasztalja — nem voltam erre rászorulva, de elesett a háboruban és engem itthagyott szegénységben, koldussorsban.

— Állandóan segélyezik?

— Minden hónapban kapok valamit. De már nem sokáig, érzem, nem sokáig lesz rá szükség, mert nagyon gyöngülök.

Most egy asszonyt szólitok meg, karján kis gyerek, a szoknyájába is két nagyobb kapaszkodik.

— Özvegy asszony talán?

— Nem kérem. Az uram tüdőbeteg. Otthon feksziik és nagy nyomorba jutottunk. Azért jöttem ide, hogy segitsenek rajtunk, mert éhezünk.

Sápadt, vértelen asszony és leromlott kis emberpalánták. Megvigasztaltam néhány együgyü szóval s megint mást szólitottam meg. Egy fiatalemberhez fordultam.

— Ön is be akar jutni?

— Igen. Blücher urat keresem. Nem tudom, bent van-e?

— Állás nélkül van? — kérdeztem tőle.

— Igen. És most nincs lakásom, már tegnap óta

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

nem is ettem. Ha itt sem segitenek rajtam, akkor nem tudom, hogy mit csinálok.

Csupa panaszkodás, szörnyü és vigasztalan szavak: nyomor, betegség, éhség, öregség, mohó kapkodás a kenyér után, amely ha csak egy napra is megmenti az életet. Tudatnak is rettenetes, látványnak is lesujtó. Gondszántotta, hervadt emberroncsok, minden joguk megvan az élethez és még sem tudnak élni, tengődnek és véletlenre bizva a sorsuk. Most itt állnak és várják, mig az ajtó nyilik. Minden ez az ajtó: az út a jósághoz, a kenyérhez, az élethez. Ez a remény aranykapuja, amelyet mindennap ostrom alá fog a nincstelenek serege. És az ajtó nem tud ellentállni. Megnyilik, mert mögötte mosolyog a zsidó jóság, a zsidó emberiesség.

Peterdi Andor.

Hitközségi és Egyesületi Elet.

Főünnepi istentiszteletek. Az idei főünnepek alkalmából a dohány-utcai templomban Ros-Hasonó első két napján és Jom-Kippur napján a köz- és magántisztviselők részére külön istentisztelet rendeztetik. Ezen istentisztelet Ros-Hasonó két napján déli haromnegyed 12 órakor kezdődik és Jom-Kippur napján délutan negyed 2 órakor. Ezen istentiszteletek alkalmából a templomba való belépés jegy nélkül történik.

Ünnepi istentisztelet. A magyar zsidó ifjak egyesülete a nagy ünnepek alkalmával imaházat rendez be a Magyar izr. kézmű- és földműves egyesület által rendelkezésre bocsájtott helyiségben VII., Damjanich-u. 48. szám alatt. Helyjegyeket minden csütörtökön este 7 óra körül a háznagy ad ki az egyesületben VII., Rottenbiller-utca 40. sz. alatt.

Installáció. Folyó hó 27-én iktatja be a szarvasi izr. hitközség a még juniusban lelkesedéssel megválasztott Friedmann Hillél rabbit a már 3 éve üres főrabbi-székbe.

A pava-utcai templomkörzet felkéri a körzet területén lakó hittestvéreit, hogy gyermekeiket sürgősen irassák be a Pava-utca 39. szam alatt létesitett ingyenes hittani, bármicva és Talmud-Tóra tanfolyamokra.

Kulturünnep Kaposváron. A kaposvári zsidó hitközség kulturális osztálya szeptember 18-án fényes kulturünnepélyt rendezett a templomban, amely ez alkalomra zsufolásig megtelt. Az ünnepélyt a *Hiszek egy Istenben* éneklésével *Juhász* Imre zenetanár vezetése alatt az énekkar nyitotta meg, majd dr. *Bók Zalán* Lajos mélyenjáró gondolatokban gazdag elnöki megnyitója következett. Az előadás gerincét a *Mult és Jövő* két illusztris munkatársának, dr. *Sebestyén* Károlynak és dr. Hajdu Miklósnak felolvasásai alkották Mély és igaz művészi sikert aratott dr. *Pogány* Ferenc, a M. Kir. *Operaház* tagja és *Sebestyén* Rózsi hegedüművésznő, kiknek ragyogó művészi képességeit a *Mult és Jövő* tavalyi kulturestélyein ismerte meg a nagyközönség. A szép ünnepet a Himnusz zárta be. A zongorakiséretet dr. *Waldmann* Lajosné látta el igen finom és brilliáns technikával.

Zsoldos tanintézet
a legjobban készit elő magánvizsgákra
VII., Dohány-u. 84. Tel. Józs. 124—47.

A pesti izr. hitközség iskoláiban az 1921—22. tanévre beirt tanulók száma: Elemi fiuiskola Wesselényi-utca 44. I. osztályban 104, II. osztályban 104, III. osztályban 117, IV. osztályban 117, összesen 442. — **Polgári fiuiskola Wesselényi-utca 44.** I. osztályban 167, II. osztályban 169, III. osztályban 52, IV. osztályban 57, összesen 445. — **Elemi leányiskola Rombach-utca 7.** I. osztályban 89, II. osztályban 98, III. osztályban 90, IV. osztályban 101, összesen 378. — **Polgári leányiskola Sip-utca 12.** I. osztályban 143, II. osztályban 127, III. osztályban 60, IV. 97, összesen 427. — **Elemi fiuiskola Szerdahelyi-utca.** I. osztályban 48, II. osztályban 37, III. osztályban 38, IV. osztályban 36, összesen 148. — **Elemi leányiskola Szerdahelyi-utca.** I. osztályban 26, II. osztályban 36, III. osztályban 23, IV. osztályban 23, összesen 108. — **Polgári fiuiskola Szilágyi utca.** I. osztályban 35, II. osztályban 22, összesen 57. — **Polgári leányiskola Szilágyi-utca.** I. osztályban 27, II. osztályban 22, összesen 49. Ezen két elemi és polgári iskolában a beiratások még folyamatban vannak. — **Alapitványi főgimnázium Wesselényi-utca 44.** I. osztályban 103, II. osztályban 104, III. osztályban 50, összesen 257. — **Leánygimnázium Munkácsy-utca 5—7.** I. osztályban 78, II. osztályban 80, III. osztályban 70, V. osztályban 39, VI. osztályban 35, összesen 302.

A pesti izr. hitközség rendkivüli közgyülése. A pesti izr. hitközség képviselőtestülete 1921. szeptember hó 25-én, vasárnap délelőtt 11 órakor (VII., Sip-u. 12. II. em. 20.) rendkivüli közgyülést tart.

Dr. Pfeiffer Izsák pécsi főrabbi a héten felkereste szerkesztőségünket és felhivta figyelmünket arra, hogy a pécsi izr. hitközség vallásoktatót keres, aki ott teljes óraszámmal kezdhetné meg azonnali működését. A javadalmazásra vonatkozólag a hitközség találni fog olyan megállapodást, amely az illető vallástanárnak exisztenciáját és jövőjét minden tekintetben biztositja.

Elite-márka

Fiume
Cognac Medicinal

„Fiume“ szójegyre különösen ügyelni!

ADRIATIKA RT.
Iroda: Budapest, I., Fehérvári-ut 9.
Telefon: József 88—09.

Országos Rabbiképző Zsidó Egyetem Könyvtára

Krónika és szemle.

Linetzky Bernát péntek este mutatkozott be a dohany-utcai templomot zsufolásig megtöltö hivek ájtatos seregének. Az uj főkantor csengő tenorja az első szarnyalassal urrá lett a lelkeken, kik meghatottan figyelték kifinomodott énektechnikáját és intelligens előadasat. Finom lehalkitasai, hatalmasan zengő fortissimoi a legkiválóbb énekesek nemes kvalitasaival versenyeznek és ha egyes magas hangok tulzott kitartásairól leszokik, szépen ivelt portamentoival, stilusának nemességével a legkivalóbb énekművészek között foglalhat helyet. Hangja kiegyenlitett erőteljes hőstenor, melynek a magassag adja meg legtisztabb csengését. A hallgatóság tiszta gyönyoruseggel hallgatta különösen a Kecé és Adaun autom szep melodiait, melynek kiséretében Wehner Géza tensőseges művészete remekelt. **Bán Oszkár.**

A nyomorgó zsidó egyetemi hallgatókert. Kaptuk a következő felhivást, amelyet meleg ajánlással bocsátunk a közönseg elé: Főunnepeink alkalmából mi zsidó főiskolai hallgatók hozzátok fordulunk zsidó férfiak, zsidó asszonyok! Tudjátok-e, hogy a zsidó főiskolai hallgatóság igen nagy része sulyosan nyomorog! Tudjátok-e, hogy közülük igen sokan kétségbeeső szorongással gondolnak a közeledő télre, amidőn dermesztő hidegben, a kenyérkereseti gondoktól elcsigázva, éjjel fütetlen szobában kénytelenek a könyvek mellett virrasztani. A ti könyörületes zsidó szivetekhez szólunk, hogy forduljatok adományaitokkal a legnemesebb célhoz, az egyetemi tanuló ifjuság támogatásához. Juttassátok el pénzbeli adományaitokat, vagy egyéb támogatástokat az „Ezrath" zsidó főiskolai hallgatók segélyző köréhez (Rombach-u. 9. II. em.), mely az lemult időben is több, mint egy millió korona értékü összeggel segitette az egyetemi ifjuságot, pénzbeli adományokkal, étkezéssel, ruhával, lakással látva el őket, oda juttatva el mindig a segélyt, ahol a szükség és nélkülözés a legnagyobb volt. Könyörüljetek zsidó emberek!

Egy gyászjelentés került a kezünkbe. Dr. Fabinyi Imrét, az oly fiatalon elhunyt kiváló ügyvédet parentálja el fájdalomtól megtörve családja — felesége Nágel Margit és apró gyermekei, Bandi és Livi. Mély részvéttel olvastuk a gyászjelentést, amely hosszu és kinos szenvedésről szól egy negyvenéves korában eloltott életről és mégis szinte vigasztaló momentumul hatott, amikor tovább olvassuk, hogy a halottat délután fél 4 órakor kisérik utolsó utjára a rákoskereszturi zsidó temetőbe. A zsidó temetőbe. Először olvastuk ezt egy pesti gyászjelentésen. Megszoktuk, hogy különösen a Lipótvárosban csak annyit irnak, hogy a rákoskereszturi temetőbe. De akik már nem akarják letagadni, kiirják szerényen, hogy a rákoskereszturi izr. temetőbe. Ezen a gyászjelentésen, amelyen teljes nyiltsággal fakad fel a mély fájdalom, semmi sem palástolja a zsidó önérzet őszinteségét, amely az Ur akaratában megnyugodva törődik bele abba az emberi sorsba, hogy a zsidó halottat átadja a földnek, zsidó testvérei közé, ahol a sirokból a régi zsidó hűség és szeretet szelleme árad.

Halálozás. Dr. Bódiss Jusztin pannonhalmi bencés-tanár, az Orsz. Középiskolai Tanáregyesület alelnöke 61 éves korában Komáromban meghalt. Izigvérig liberális volt. A classika-filológia egyik legkiválóbb művelője, az Akadémiának levelező tagja. Gondolkodására szép fényt vet, hogy szegényei között mindig volt több zsidó is, akit támogatott. A nyomor sem tett felekezeti osztályozást, ugy vélte, hogy a jótékonyságban nincs helye. Nemes gondolkodása nem tetszett környezetének, sokat áskálódtak ellene, ezért helyezték el legutóbb is Pannonhalmáról Komáromba. Emlékét a magyar zsidóság is szeretettel őrzi meg.

(Dr. Lasz Samu.)

Külföldre menő zsidó diákjaink okmányait dijmentesen forditja le németre dr. Riegler Bernát törvényszéki hites tolmács, VIII., József-körut 26. Diákjaink figyelmét felhivjuk e nemes, igazi zsidó szivből fakadó ajánlatra.

Adomány. Halpern Kálmán hódmezővásárhelyi lakos, tojáskereskedő, adakozott Rosenberg Rezsin erdélyi menekült hadiárvának 300 koronát betegsége gyógykezeltetésére.

Nem cseréi! Nem szakit!

Gallérjait, frakkingeit, fehérnemüit a

„Király"

gözmosódában tisztittassa.

A legkényesebb igényeket is kielégiti.

VII, Király-utca 15. IV., Magyar-utca 6.
VII., Dohany-u. 20. VIII, Baross-utca 92.

Nyakkendőház Cégtulajdonos: **LÁSZLÓ ANDOR**

Budapest, IV., Kigyó utca 5. és V., Deák Ferenc-utca 14.

Saját gyártmányu nyakkendők, uri divat áruk.

Brilliánst aranyat, ezüstöt platinát és ékszert legmagasabb napi árban veszek
SINGER J., EGYETEM-UTCA 11. Telefon: 124-21.

SELYEM,

szövet, bársony,
csipke, szallag,
ujdonságok rendkivul jutányos
árak melletti elárusitását kicsinyben (detail) is megkezdtük.

MOLNÁR ÉS GROSZ
IV., KAMMERMAYER KÁROLY-UTCA 2. SZ.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Nevelőt keres két (6éves és 5éves) gyermeke mellé Weisz Mór földbirtokos, Szabolcsbák. Teljes ellátás. Fizetés megállapodás szerint. Jelentkezni lehet Zucker Henrik gyárosnál Budapest, Akácfa-utca 32.

A hajfestés bizalom dolga! Mind ilyen kiváló szaktudással és ártalmatlan szerekkel végzi ezt Pessl, Budapest, IV., Váci-utca 19.

Figyelmeztetés.

A pesti izr. hitközség előjárósága figyelmezteti a hiveket, hogy a hitehagyott egyének a nevükön álló templomszékek felett rendelkezni nem jogosultak s azoknak bérbeadását a hitközség maga eszközli. Figyelmezteti az előljáróság a hiveket, hogy hitehagyott egyénektől imaszékeket ne vásároljanak és ne is béreljenek, hanem e célból forduljanak közvetlenül a hitközség központi hivatalához.

ÉRTESITÉS!

Értesitjük hitközségünk t. tagjait, hogy a mai naptól kezdve kizárólag kóser baromfi (lud, kacsa, csirke, pulyka stb.) egyelőre a következő mészárszékekben kapható: V. ker.: Weisz Gyula mészáros V., Visegrádi-u. 14., Schwarcz Samu mészáros V., Hold-u. 9., VI. ker.: Weisz Henrik mészáros VI., Lehel-téri piac (Ferdinánd-hid), hitközségi mészárszék VI., Gróf Zichy Jenő-u. 24., VII. ker.: Kein Jenő mészáros VII., Almássy-tér 3., Stokinger János mészáros VII., Klauzál-tér 12., Hitközségi mészárszék VII., Dohány-u. 291., Hitközségi mészárszék VII., Weselényi-u. 1—3 (3). VIII. ker.: Ungár Adolf mészáros VIII., Népszinház-u. 38. IX. ker.: Reiszmann Dezső mészáros IX., Ráday-u. 49., Hitközségi mészárszék IX., Tompa-u. 9.

Ezen mészárszékek, valamint az ott árusitott baromfiáruk a Főtisztelendő Rabbiság felügyelete és az itt árusitott baromfifélék a legszigorubb kasrisz-ellenőrzés alatt állanak.

Budapest, 1921. szeptember 16-án.

A kasrusz-főtanácsos.
Vaad ha-kasrusz.

A pesti izr. hitközség kórházában négy felügyelőnőszobalányi állás betöltendő. Fizetés: Készpénz megegyezés szerint és ellátás. Pályázók személyesen jelentkezzenek a kórházi irodában (VI., Szabolcs-utca 33. szám.)

Felelős szerkesztő és kiadó: **dr. Patai József.**
Helyettes szerkesztő: **Raab Andor.**
Kiadóhivatali igazgató: **Virág Gyula.**

A Mult és Jövő
Irodalmi és müvészi
ALMANACHJA
teljes Naptárral az 5862. évre
az ünnepek alatt jelenik meg szenzációs tartalommal és remekművü illusztrációkkal.
Megrendelhető a kiadóhivatalban.

IVRIA
BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÄRSASÁG
SAJÁT SZÉKHÁZA:
BUDAPEST,
VI, TERÉZ-KÖRUT 9. (VOLT BATTHYÁNYI PALOTA)

INTERURBAN TELEFON: 143—29 és 20—41 RÉSZVÉNYTŐKE 10 MILLIÓ KORONA

SZOMBATON ÉS ZSIDÓ ÜNNEPEKEN ZARVA.
A BIZTOSITÁST MINDEN ÁGÁVAL FOGLALKOZIK.
OLCSÓ DIJTÉTELEK.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

APRÓ HIRDETÉSEK.

E rovatban minden szó egyszeri közlési dija 4 korona.

A pesti izr. hitközségi kórház konyháján alkalmazást nyerhet oly zsidóhitü, ügyes szakácsnő, ki orthodox ritusu konyhán már müködött. Fizetése: teljes ellátás és készpénz, megállapodás szerint. Pályázók személyesen jelentkezzenek a kórházi irodában. (VI., Szabolcs-utca 33.)

Házitanitónak ajánlkozik egyetemi hallgató. Tanit elemit, gimnáziumot, reált, kereskedelmit, németet, franciát, hébert, zongorázni. Vidékra megy, ahol rituális ellátást és megfelelő fizetést kap. Megkeresések „Ezrah", VII., Rombach-utca 9. intézendők.

Kiváló hegedüművész feltétlen tehetséges növendékeket vállal. Cim a kiadóban.

Fővárostól elbocsájtott zsidó tanár vidéken vagy Pesten nevelői állást vállal. Lantos Jenő, VIII., Alföldi-utca 3/a. I. em.

Egy jónevü fővárosi ügyvéd feleségül keres Budapesten vagy vidéken, 30 év körüli, jobb zsidó családból való csinos és müvelt lányt vagy asszonyt. Részletek megtudhatók Grünwald, Király-utca 57. szám alatt.

Fiatal házaspárhoz jobb zsidóleány, ki jól főz, jó bizonyitványokkal azonnal felvétetik. Cim: Ehrenfeld Mór, Magyar-utca 3. II. em.

Jobb zsidó családhoz házvezetőnőnek vagy minde[illegible] ajánlkozik intelligens izr. nő. Vidékre is megy. Sz[illegible]mas jelige.

Ékszert
Brilliánst
Hamisfogakat
Platinát

legmagasabb napi áron vesz

GROSS ANTAL

BUDAPEST, VIII. József-körut 23. félemelet 1

Baromfi szükségleteit az ünnepekre valamint mindenkorra legjobban **FÄNAKL JONÁS** orth. koser baromfi üzletében (Kazinczy-utca 52) szerezheti be.

PAPLANOK

csekély hibával darabonként **750** koronáért árusittatnak.

SZALAI IENŐ BUDAPEST, VII., Kertész-utca 35. sz.

Arányi Adolf rézmüárugyár, **UJPEST, Lőrinc utca 7.** Telefon: 7500

Raktárról azonnal szállit pálinkafőző és szeszgyári berendezéseket, főzőüstöt, rézedényeket, mindennemü csővezetékeket és rituális fürdőberendezést.

BRILLIÁNSOKAT,

ékszereket gyöngyöket, mindenkinél drágábban vesz

Székely Emil, ékszerüzlete, **Budapest**

VI., Király-utca 51, Teréz templommal szemben.

Telefon József 105—35. Cimre tessék figyelni!

UJ IRÓGÉPEKET

EREDETI **GYÁRI ÁRON** SZÁLLIT

ECKSTEIN GYULA

IV., Parisi-utca 1. I — Telefon: 126—06.

RÉVÉSZ JENŐ Budapest, IV., Régi Pósta-u. 11

Perzsa- és keleti szőnyeg különlegességek raktára. Eredeti olajfestmények.

Lager von persischen und oriental Teppich-Spezialitäten. Original Ölgemälde

Vöröshagymát

elsőrendü makóit, legolcsóbban szállit

SEGALL N., BUDAPEST, XI, Csarnok-tér 6

TAPÉTÁK kétablakos szoba 1300, 1500 K-tól feljebb, gobelin, selyem, brokát nagy választékban és legolcsóbban.

NEUSTADT FERENC, V. Erzsébet-tér 13

Perzsaszőnyegek

alkalmi vételek STERNBERGNÉL Dob-utca 24.

Budapest legrégibb, legjobb orth. כשר vendéglője!

Naponta változatos speciális étlap Jó italok. Utravalók

Előfizetések **BLAU SÁMUEL** Budapest VI., Laudon-u

Aranyat 115—175 koronáig

hamisfogat, brilliánst és ezüstöt a legmagasabb árban vesz

LEMMEL LEÓ ÉKSZERÜZLET Budapest, Dob-utca 47

Legjobb כשר kolbászaruk és hus-különlegességek mindenkor frissen kaphatók **NAGY ÉS EICHNER** gyári raktárában **Budapest, VI., Vilmos császár ut 9.**

Kitünő konyha! **Telefon: 25—82.**

Száraz, apritott tüzifa

10 métermázsától felfelé a legjutányosabban kapható **OROSZLÁN JÓZSEF** gőzfavágónál, Budapest, V. Zápolya-utca 34 Telefon 126—00.

Baruch és Társa

perzsa szőnyegek vétele és aladása

Budapest, VII., Dob-utca 14.

Vas- és Rézbutor legalkalmasabb bevásárlási forrása

Telefon József 22—18.

EICHLER IZIDORNÁL

Raktár · VII. ker., Sip-utca 9

Mühely: VIII. Tisza Kálmán-tér 22

Rövó nyomda, Budapest, VI., Teréz-körut 40 -42.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Ros-hasono ünnepi kettős szám. Ára 6 kor.
XI. ÉVFOLYAM, 1921 39—40. SZ. SZEPTEMBER 30

Mult és Jövő

ZSIDÓ POLITIKAI, IRODALMI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, VI. KER., PODMANICZKY-UTCA 39.
SZERKESZTI: DR. PATAI JÓZSEF
ELŐFIZETÉSI DIJ: EGÉSZ ÉVRE 250 K EGYES SZÁM ÁRA 6 K MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Dr. KECSKEMÉTI LIPÓT:

BÉKÉT! VILÁGOSSÁGOT!

A háboru idejének péntek-estéi — kevés kivételével — mind megkapták templomomban a maguk háborus imádságát. Bennük nem csupán csak a magam lelke, hanem valami a váradi zsidóság hangulatából is: hogy nem egy megérezés künnről került a templomba, és nem egy meglátás a templomból künnre. A sok-sok közül hadd adok át egyet a Mult és Jövőben a Multból a Jövőnek.

* * *

בראשית, a kezdet, a lét kezdete... körülöttünk meg egy-egy jajszó a levegőben: megyünk elébe a végnek.

Szól a tóra: בראשית ברא, minden zsidó emberben, akár az Uristenben, a semmiből való teremtés ereje. Eget is, földet is teremthet magának; hanem a zsidó élet teljességéhez mind a kettő kell: hogy a földön járjon a zsidó ember és hogy az eget is érezze; בראשית ברא és ha vissza-visszasodródik a kezdethez, hát ujra meg ujra nekigyürkőzik a világteremtés munkájának.

Visszagondolunk a kezdetre: a zsidó lélek hite uj megértéseket sejtett a nagyvilágban את השמים ואת הארץ csókolódzóban láttuk az eget és a földet; most תהו ובהו jaj, az a káosz: darabokba töredezik az ég, a föld kisiklik alólunk.

És szól a tóra: Káoszba omolhat a kultura; amerre a zsidó lélek kitekint, az élet tóhúvábóhú; lehet, hogy a történetben össze-vissza nem is a jó és a rossz hatalmai, hanem a rossz mindenféle hatalmai, és sir a zsidó fájdalom, siratja a sorsát, sorsában az emberi kegyetlenségeket és a maga tehetetlenségét:

ורוח אלהים מרחפת על פני המים

az igazak aggodalmának könnyei fölött megjelen, ott lebeg Isten szelleme; szelid fuvalom, a remény lélegzése, tovalegyezi mindig a hivő igazságosság könnyeit.

Visszagondolunk a kezdetre: szemből a szembe meleg testvériség nézett וחשך על פני תהום de micsoda sötétség is szakadt oda, közénk meg a kezdet közé? Senkit nem látunk, akit akkor láttunk: nem hogy nincsenek többé, akik meghaltak, hanem hogy az élők nem az, ami voltak.

És szól a tóra: sötétlő örvény szélén támolyoghat a sziven öklelt zsidóság, rövides nappalra könnyek hosszu-hosszu éjszakája jöhet az életében — a fény hitéről ő nem tesz le. Érzi Istent, hogy ő a világosság Istene, aki szólt: legyen világosság, és lett világosság; a fény hitéről ő nem tesz le, ויאמר אלהים יהי אור ő, aki megérti, hogy az első hang a mindenségben a világosság szó volt; האור כי טוב, és hogy amit Isten legelsőül mondott jónak, az a világosság. Hitében mindig ujra felsuttog Isten szava: legyen világosság; és folytatja a zsidó remény: ויהי אור kezdettől fogvást mindig ugy volt, hogy lett világosság; most is ugy lesz, mindig ugy lesz: és lesz világosság.

Hogy sokszor végeérhetetlen a sötétség? ויהי ערב ויהי בקר hát a világtörténetben hosszu az Isten napja, van estéje, lesz reggele is.

* * *

Akkor régen, a teremtéskor, a vizek szine fölött Isten szelleme lebegett: tünődött, leszálljon-e, tovaemelkedjék-e? Ugyan megérezték-e a vizek Istent? nézte-e Isten, mit érez a vizek lelke? Még lebegett valameddig; aztán áthajolt a száraz fölé ורוח אלהים מרחפת על פני המים És megint ott lebegett Isten szelleme a vizek fölött; négy esztendeje ott lebeg a vizek fölött, az emberek könnye fölött. És mintha se föl, se lejjebbre nem tudna Isten: ugy igézetükben tartják Istent a könnyek, a könnyek.

Ők ketten érzik is egymást, Isten meg az emberi könny. Ha Istent nem érezné, kiégette volna,

A Mult és Jövő legközelebbi száma a jövő heti nagy ünnepek miatt október 13-án jelenik meg.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

kiszikkasztotta volna már rég az emberi lelkeket a könny; olyan tűz, a fájdalomé meg a haragé, az emberi könnyben. És ha a konnyet, a szeretet fájdalmaet, nem nezné Isten, mar reg eltordul a földtol: hogy konny többé ne áztassa a földet, csak vér meg vér.

Jaj, nem a felé tartunk-e? A könnyekből emberi szenvedés sugárzik föl Isten felé: hogy belé könnyezhet Isten szeme is. Meddig állja Isten? És valahol a mindenségben össze is kerülhet, összevegyülnet a kéttéle könny, az emberé, az Istené.

Ahol lehullt, a béke magva talán attól a kétféle könnytől kezdett életbe pezsgülni a földben. De mi lesz, ha az ember nem tud többé sirni, ha hitét vesztve, csak könnytelen dühben vagdalkozik tovább? Es mi lesz, ha Isten nem tudja többé siratni az embert?

Még hiszünk; még érezzük, hogy ott lebeg Isten szelleme a vizek fölött, az emberek könnye fölött. De meddig még? és mi lesz még?

* * *

Kietlen összevisszaság volt akkor régen, a teremtéskor, a föld és sötétség volt a mélység szine fölött. Se forma, se rend: ami volt is, más volt, mint ami volt; és forgott, kavargott az egyetlen örvény, fölötte meg a mozdulatlan sötétség.

והאדץ היתה תהו ובהו Jaj, micsoda tóhú-vabohú azta történetben; meg az a népeket, államokat elnyelő melyseg; és az a sötétség, ami maga az idő éleze, ez a szüntelen és irtózatos változatosságu élet, és ami mégis mozdulatlan sötétség. Tóhú-vabóhú, formátlanabb és zavarosabb mint volt az a legkezdeté: hogy benne nem az, ami az idő előtt volt, hanem minden, ami az időben létesült; semmi ős-anyag, és nem is csak anyag, hanem fogalmak is, az egész kultura. És olyan a sötétség, olyan félelmetes, hogy félünk a nap fényétől, amelynél meglátjuk majd a valóságot, a mélységes örvényt, melyet most még eltakar előlünk az a sötétség.

A föld végesvégig egyetlen, végtelen káosz: össze-vissza egymásba zavarodva emberek és népek, erők, eszmék, álmok, látások, szinek, igazságok. Ami egy volt, százfelé vált, és a rész kitámad az egész ellen; idegen erők átérnek a messze idegenbe, hogy a maguk akaratára szoritsák az életeket, amelyek más törvényekre járnak, mint az övék. Hitek, csalódások kavargása, és elmerült öntudatok: ami igazságnak utána kapunk, elgyötrődünk rajta, igazság-e. Bűnökön és őrületeken megzavarodva, nem értjük meg az embert: ember-e még az ember?

Örvénylő mélységek meg az a sötétség...

Csak érezzük a mélységet, de nem látjuk; érezzük, hogy van, és ugy érezzük, hogy mindenütt ott lehet, ahol nincs is: hogy vándorol, és ha nem is vakoskodunk felé, ő jöhet elébünk; nem látjuk, és nem tudjuk, a semmi tátong-e ott, tenger hullámzik-e? Egy-egy hang éri a lelkünket; belerázkódunk: hullámokból, sirt-e föl, a semmi mögöttről-e? Vérszaga van a mélységnek: vér tengere az, belőle a panaszos hangok, ráérezünk, és ráborzadunk a mieink vérére. De jaj, ha mégis a semmi tátong felénk a mélységből, a nemzeti letörés; az a semminél is rosszabb, hogy a magyar vér hiába omlott.

Sötét életből, gondból, gyászból, a jövő felé erőlködik a látásunk; és áthatolva, átvergődve a még sűrűbb sötétségen, az erősek háborus akaratán, megint csak sötétséget lát, sötétséget, amin megtörik.

* * *

Akkor régen, a teremtéskor, azt mondta Isten: legyen világosság; és lett világosság. Isten akarata a világosság; a sötétség, ami a történetben, az az emberek lelkéből való; és a sötétségeket mindig is el tudta oszlatni valami isteni fény.

ויהי אור Világosságot, Isten! Nem azt, amely megmutatja a valóságot, hanem azt, ami maga a valóság. Nem a meglátásért imádkozunk, hanem a látni valóért: hogy ne kelljen behunynunk szemünket az élet elől, hanem hogy megbékülve és szeretettel rányithassuk szemünket az életre.

Világosságot! Engedj már, küldj már világosságot oda, ahol a szomorúságnak is fáj már a sok szomoruság; oda, a családok körébe. Hadd lássa az élet, amit oly rég visszavár; anyák lelkének a fölsugárzását, apák homlokának a földerültét, hitves szeméből hitves szemébe hadd nézhessen boldogság; az ifjuban, a férfiuban az életvállaló akarat hadd tekintsen végig a szabad világon; és a gyermek hadd lehessen megint gyermek, akinek zavartalan örömére visszamosolyog az élet.

Világosságot! Az vigye, világosság vigye érzésükben, gondolkozásukban az embereket, ahogy egymás közt, ahogy a munkában, ahogy kenyerükért élnek; meg azon tul is, ahogy a többért küzdenek és ahogy az erősek még erősebbek akarnak lenni. Szeretetlenség, hazudozás, gyülölködés ne sürüsödjék rá a közéletre; ami már is felgyülemlőben, oszoljon el hamar, előbb, mint belejajdul a nagy szenvedő, a már nagyon eleget szenvedett, a zsidó.

Világosságot, Isten! Sötét gondolatjaikról mondjanak le a népek, ők, akik annyi halálok után is még mindig a másikok halálát akarják; és sötét gondolatjaiktól szabadulhassanak már a népek, akik mentenék, ami erő még maradt, és féltik az életüket; nem a haláltól, féltik a halottas élettől.

Világosságot: nem diadal-tüzét, aminek mintha ember-vér égne a lángjában és a fölperzselt kultura csap föl benne égig; hanem szél nem bántotta, szelid esték pásztortüzét, amely csöndes-egyformán lobog, és fáradtságból pihenőre dőlt fejekre hinti a fényét.

Világosságot: a béke fényét! Hajh, nem azt, nem olyant, aminő a koporsó fejénél kigyujtott halottas mécses; hanem azt, olyant, aminő az igaz és boldog zsidó házakban a szombatot köszöntő ünnepi fény. Békét: nem a lemondását, nem a tehetetlenségét; békét: amit békében köszönthetünk, és amiért áldhat, Istent áldhat a magyar lélek.

Jaj, ez a végeérhetetlen sötétség; ויהי ערב ויהי בקר de hosszu lehet a világtörténetben az Isten napja: van estéje, lesz reggele is. Ámen.

Zsoldos taninlézet
a legjobban készit elő magánvizsgákra
VII., Dohány-u. 84. Tel. Józs. 124—47.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

PATAI JÓZSEF: A TE KEZEDBEN . . . /UJ ÉVRE./

A te kezedben vagyunk, mi Urunk, világok Atyja, Itélet, Irgalom, —
Ha harsonák hangja búg s diadal leng büszke bástyán, tornyos kőfalon,
S ha fekete gyász suhog s mint milljó bús barázda sokasodik a sírhalom.

A te kezedben vagyunk, Urunk, oh népek sokát a tenyereden hordod,
Becézed békében, bőségben ringatod s lészen az idő drága és boldog,
Vagy elveted haraggal s jaj, mardosnak, öldösnek, mint megkergült koboldok . . .

A te kezedben vagyunk, oh Urunk, ha gyönge csírák bújnak ki a földbül,
Ha rétünkön kis virág mosolyog és dús erdőnkben sudaras fa zöldül,
S ha hervadt avaron száguldó szélben zokogva síró sóhaj hördül.

A te kezedben vagyunk, Urunk, ha haragod sújt s mi felnézünk feléd
És öklöt emelünk s káromolunk, mint csaholó eb, mint lázadó cseléd,
Vagy alázkodunk és összekuporodunk némán, mint beteg bús veréb.

A te kezedben vagyunk, ha fölöttünk fülemüle csattog, vagy varjú károg,
Ha fennen lebeg a lelkünk és napjaink könnyedek, miként futárok,
S ha fáradt inakkal vánszorgunk, s messze-messze hív az örök sötét árok . . .

A te kezedben vagyunk, mi Urunk, ha vérünkben máglyák tüze lángol,
Ha szemünk ködbe vonja hiú tömjénfüstje, párás illat. forró mámor.
S ha kihült fejünk fölött szomorún két árva fehér gyertyaszál világol . . .

A te kezedben vagyunk, Urunk, ha felfuvalkodik az ember balga dölyffel,
Ha kicsiny és szűk a föld rengetegje és gőgünk a fellegekig nő fel,
S ha kimérik ember fiának örök helyét keskeny, rövid rőffel . . .

A te kezedben vagyunk, Urunk, ha az élet szinarany, vagy sárként olcsó,
Ha nyüzsgölődve a világ körül forgunk, miként örökké mozgó orsó,
S ha elzár örökre, örökre, örökre egy gyalulatlan, csendes deszkakoporsó . . .

A Mult és Jövő művészi havi folyóiratának októberi számából.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Epizódok a Lőw-perből.

— Kiküldött szegedi tudósitónk jelentéséből. —

Multheti számunkból rajtunk kivül álló okokból kimaradt.

A kávéházi terraszon ültünk együtt, körénk csoportosultak lelkes szegedi fiatalemberek és csakhamar megindul a beszélgetés. Felelevenitik a per régi epizódjait és egyik-másik elmeséli az idegeneknek, akik még nem hallottak erről vagy arról.

Brückler István kényelmetlen esete.

Ez a Brückler István a vádtanács elnöke volt négy hónapon át. A legszigorubb ridegséggel zárkózott el minden felvilágositás elől. Szinte ugy tett, mintha kéjelegne ennek a pernek a rettenetessgében, amely nem is Lőw Immánuel ellen, hanem az egész zsidóság ellen emeli a legszörnyübb vádat, a hazaárulás vádját.

Mialatt Brückler Istvánt jellemzi az egyik, a másik hallgató már közbevágja az anekdótát, amelyet egy szegedi ügyvéd mondott Brücklerrel kapcsolatban. Az ügyvéd egy társaságban örömmel ujságolta:

— Ma láttam Brückler Istvánt először emberien cselekedni.

— Mit tett? — kérdezték kiváncsiskodva.

— Láttam őt egy kávéházban reggelizni.

Brückler István, aki ugy járt mint a keresztény eszmének rendithetetlen képviselője, annyira feltünt tulbuzgó viseletével, hogy kutatni kezdték a multját és csakhamar sikerült megállapitani, hogy Brückler István, a vádtanács elnöke Kecskeméten született, *mikor nyolc napos lett, felvették őt annak rendje és módja szerint Abrahám kebelébe* és csak 24 éves korában, mint törvényszéki jegyző lépett *a mesümedek* diszes körébe.

Brückler István születési kivonatát a circumcisió dátumával s pontos megjelölésével sok példányban sokszorositották és elárasztották vele Szeged városát ugy, hogy az egész város mulatott a „keresztes vitéz" leleplezésén. Brückler István nemsokára azután el is került a vádtanács éléről. Hogy hol működik, az már ma igazán nem fontos.

Lőw Immánuel és a börtönőr.

Egyik hallgató előadja azt a megható jelenetet, amikor Lőw Immánuelt a börtönből hazaengedték és háziőrizetbe helyezték, a börtönőr, — mint Szeged város lakói általában — nagyon szerette a főrabbit s ugy vigyázott reá, nehogy olyan valaki kerülhessen a közelébe, aki kellemetlenséget akar szerezni.

— Jőjjön vissza Főtisztelendő ur a böntönbe, ott nálunk biztosabb helyen van, ott nem görbül meg a hajaszála sem a Főtisztelendő urnak.

Lőw Immánuelt nagyon meghatotta a börtönőr hüsége, de természetesen nem követte a tanácsot, mert hát a börtön, melyben 82 napot töltött, sem volt éppen paradicsom.

Egy izben, a börtönőr, aki szivesen segitett a házi munkákban és a kerti munkában is, bocsánatkérés között kéredzkedett el egy pillanatra a kertbe. Lőw Immánuel nyájasan szólt:

— Hiszen maga vigyáz énrám, nem én magára.

Lőw Immánuel és Jób könyve.

Egy harmadik előadja Lőw Immánuel és Jób könyvének érdekes találkozását. Harsányi kir. főügyészhelyettes 1920. ápr. 23-án öt perccel a péntek esti istentisztelet előtt tartóztatta le Lőw Immánuelt és mindjárt kiadta a rendeletet:

— Tiz perc mulva bezárom a fogdát, ha valamit be akarnak vinni, akkor tessék gyorsan behozni.

Csakhamar összeszedtek egynéhány könyvet, amik a Lőw Immánuel asztalán maradtak és amelyekkel éppen elfogatása előtt foglalkozott. Amint megnézték, éppen a szenvedő *Jób könyve* volt egy kommentárral, amelyet Torcsiner hires külföldi tudós irt és Lőw Immánuelnek dedikált.

Én közbeeszólok és elmondom azt az érdekességet, hogy egy külföldön élő kiváló magyar zsidó művészt, Bokros-Birmann Dezsőt szintén Lőw Immánuel esete inspirált a *Jób könyve* illusztrálására. Kilenc gyönyörü litográfiát alkotott Jób szenvedéseiről, természetesen a modern grafika szellemében, az ő egyéni művészetének megfelelően. A Jób könyvéről készült litográfiákat Bokros-Biermann Dezső *„a szenvedésekben felmagasztosult Lőw Immánuelnek"* dedikálta.

Lőw Immánuel és a csók.

Lőw Immánuel a börtönben persze nemcsak Jóbbal foglalkozott, hanem érdekes, egészen ellentétes témával is, és első kézirata, amely a börtönből kikerült, *„Der Kuss in der hebreischen Literatur cimü értekezlete* .A csók a héber irodalomban), amely nemrég jelent meg egy nagy külföldi folyóiratban. Ugyancsak a börtönben forditotta le a csókról szóló verseket a különböző régi héber költőkből. Ebben a cenzura sem láthatott semmiféle célzást, tehát bátran kiengedhette.

A könyvek bevitele már nehezebb volt. Vittek be Jókait is és Mikszátot is a börtönbe, de a királyi főügyészhelyettes nem engedte be a Jókai és Mikszáth-könyveket cenzura nélkül, a cenzurázás pedig sajnos nagyon soká tartott.

Lőw Immánuel otthon.

Egyik hallgató elmondja, hogy milyen pontosan előirták még a házi teendőit is, amikor már otthon házi őrizetben volt. Igy pl. a háza kertjében is csak délelőtt és délután egy-egy órát sétálhatott, ugyanannyit, mint a rabok a börtönben. Én is akartam ott meglátogatni, beszéli el egy hallgató, de nem kaptam reá engedélyt. Hiszen még Balthazár püspök sem kapott látogatási engedélyt. Még szép, hogy a főügyész beengedett a nagy ünnepekre egy minjánt, hogy a főrabbi legalább otthon tarthasson istentiszteletet.

A Mult és Jövő

Irodalmi és müvészi

ALMANACHJA

teljes Naptárral az 5862. évre

az ünnepek alatt jelenik meg szenzációs tartalommal és remekművü illusztrációkkal.

Megrendelhető a kiadóhivatalban.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Fáj az igazság!

— Pécs és a Nemzeti Ujság! —

A Nemzeti Ujság cimü reggeli antiszemita hiradó szeptember 21-iki számában élesen megtámadja a Mult és Jövő-t azokkal a cikkeinkkel kapcsolatban, amelyek a pécsi zsidóság hazafias viselkedését állitották éppen a Nemzeti Ujság tendenciózus rágalmaival szemben helyes megvilágitásban az ország közvéleménye elé. Az otromba és izléstelen támadás különösen két cikk ellen irányul. Az egyiknek „Pécsi mozaik“ a cime, szerzője Raab Andor, a másiknak cime „A pécsi zsidóság hazafias viselkedése a megszállás alatt“, ennek szerzője Székely Nándor. A támadás visszautasitására átadjuk a szót érdekelt két munkatársunknak.

I.

A Nemzeti Ujság izléstelen köpködésére szinte méltóságomon alulinak tartom a válaszolást. Röstelném azt, ha ilyen apró perpatvarokkal kellene a fórumra kiállanom. Az utolsó két esztendő zavaros zenebonájában gyakran előfordult, hogy a különböző lapokba névtelenül irt cikkeimre a kurzus sajtójában visszhang támadt. Éppen a Nemzeti Ujság volt az, amely irásaimmal sokat foglalkozott és bármily hihetetlenül hangzik is, nem egyszer kénytelen volt igazamat elismerni és érveim előtt meghajolni. A kurzus sajtójáról meg van a magam véleménye és sem dicséretével, sem gáncsolásával nem sokat törődöm. S ha most mégis leteszem ezt a tartózkodást, ugy ennek csak egy oka van: hogy a Nemzeti Ujság az én cikkemért is Székely Nándor kollégámon veri el a port, mert ő szignálta cikkét, én nem s igy a kurzus pécsi levelezője azt hitte, hogy az én cikkemet is ő irta. Sietek hát levetni inkognitómat, ami mögött a Nemzeti Ujság ne sejtsen semmiféle ravaszságot, mert hiszen odaát is tudják, hogy ez a hirlapirónak elemi joga és bevallom, hogy én irtam a Pécsi mozaikot, amely miatt pécsi kurzuskollégám annyira haragszik.

Nem tudom, ki irhatta ezt a förmedvényt, pedig Pécsett mindenkit ismerek, de akárki irta, igazán nem haragszom érte. Inkább sajnálom szegény ismeretlen kollégámat, hogy ilyen tehetetlen haraggal kénytelen toporzékolni. Ha valaki még kételkedhetett volna cikkem adatainak igazságában, ugy ez a támadás bizonyára meggyőzte. Mert jó pécsi antiszemita kollégám egy soromat sem tudja megcáfolni, meg sem is kisérli s igy a tehetetlen harag dühös köpködésén nem tud tulvergődni. Hiába citálja a Nemzeti Ujság hasábjain azt, amit Rudnyánszky Endréről és dr. Doktor Sándorról, a destrukció két őskeresztény pécsi megindítójáról irtam, azzal még igazán nem teszi meg nem történtekké a tényeket. És hiába fűz a megállapitásaimhoz rejtelmes célzásokat arról, hogy kik állottak e két gentry mögött, mert bárhogyan erőltetem meg a memóriámat, nem tudok másra emlékezni, mint legföljebb Linder Bélára, a balkezü hadügyminiszterre, aki viszont a pécsi kurzuslap szerkesztőjének, Linder Ernőnek édes testvérbátyja. A destrukciót tehát sehogy sem lehet a pécsi zsidókra ráfogni. Ami pedig a köztiszteletben álló Lenkei Lajost, a Pécsi Napló szerkesztőjét illeti, hát Pécsett minden skribler megnyalná a tiz ujját, ha a semmiből olyan napilapot tudna teremteni, mint éppen ő, akibe most a pécsi kurzusbajnok sáros csizmáját belétörli.

Persze, arról nem mer pécsi kollégám beszélni, amit a pécsi zsidók hazafiságáról és háborus áldozatairól irtam. Avarffy-Huzli Elek fővárosi antiszemita honatyának, aki mint nőorvos vett részt a háboruban, már egyszer körmére koppintottunk, amikor azt állitotta ugyancsak a Nemzeti Ujság sok rágalmat eltürő hasábjain, hogy a pécsi zsidó temetőben csak két hősi halott nyugszik. Mindenki lemehet most a pécsi zsidó temetőbe és személyesen meggyőződhet a nőorvos ur kitünő informáltságáról, pécsi kellégám azonban, ugy látszik, maga is jól tudja, hogy a pécsi ezredek hősi halottai között mennyi a zsidó, mert cikkem idevágó állitásaihoz hozzá sem mer nyulni, nehogy itt is megégesse az ujját. És le nem tagadhatja azt, amit dr. Perls Árminról, a feledhetetlen emlékü pécsi főrabbiról irtam, pedig ez a tény egymagában is a pécsi zsidók hazafiságának olyan apologiája, amit semmiféle kurzushazafisággal elhomályositani nem lehet.

Ismétlem: Pécsett az antiszemitizmust meghonositani nem fogják, bármilyen bőséges adagokban is szállitják most Budapestről. Jól tudom, hogy az ébredők fiókja ott is megalakult volt vörös katonákból és egyéb éretlen süvölvényekből. Láttam Pécsett a házfalakon lázitó plakátjaikat is kiragasztva. Jól tudom, hogy néhány éjjeli verekedést is sikerült már megrendezniök. Ha a Nemzeti Ujság ebben látja sikereinek tetőpontját, ám legyen boldog az eredménnyel. Am azt is tudom, hogy a bennszülött pécsi lakosság idegenkedve és megdöbbenve szemléli ezt a garázdálkodást és a Nemzeti Ujságot akkor sem vette, amikor más lapot Pécsre bevinni nem volt szabad. Inkább lemondott az ujságolvasásról, de utálatos lázitásokra nem volt kiváncsi.

Nagyon meg szoktam gondolni, amit irok. Cikkeim minden adatáról alaposan meggyőződöm, mielőtt nyomdafesték alá engedném. De én husz évig éltem Pécsett és láttam, mit jelent Pécs város életében a zsidóság. És négy évig harcoltam a pécsi honvédgyalogezreddel Európa minden harcterén. Láttam, hány zsidó fiu sietett a zászlók alá és láttam meghalni őket keresztény testvéreikkel együtt a világ minden táiékán. Radautztól a Val-Suganáig álltam a pécsi zsidó hősök sirjain. Az ő emléküket meggyalázni nem engedem. És jöhet száz pécsi kurzustudósitó és irhatnak a kurzuslapok százannyi rágalmat, mint eddig, az igazságot eltakarni nem fogják. Tudom, hogy ez a baj: az igazság fáj... Az igazság az, amit ez az uj sajtó nem tud elviselni.

Raab Andor.

DIVATKELMEUJDONSÁGOK
SZÖVETEK, SELYMEK, BÁRSONYOK ÉS VELOURSIFFONOK DUS VÁLASZTÉKBAN
BINÉT ÉS BARNA
DIVATKELMEKÜLÖNLEGESSÉGEK ÁRUHÁZA, V., DEÁK FERENC-U. 18 (ADRIA PALOTA)

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

II.

Engedje meg a Nemzeti Ujság névtelen tollforgató hőse, hogy magam is hozzászóljak ama izléstelen kis stilusgyakorlathoz, amellyel a pécsi névtelen kedveskedett a N. U. olvasóinak.

Az egész kedves kis irásművön meglátszik a tehetetlen rugkapálódzás, amellyel azonban minden erőlködés ellenére sem tudja bebizonyitani azt, — hogy neki van igaza. Sőt még azt sem, hogy destruktiv elem vagyok. Viszont azt sikerült leszögeznie, hogy „egy Székely Nándor nevü zsidó“ vagyok. Szóval: szerinte én nem vagyok magyar. Az igaz magyar a butturescu meg a lehner, a wolff, meg a tillmann. Én csak „egy Székely Nándor nevü zsidó“ vagyok.

Azt azonban nem tagadhatja le, hogy Majláth püspök letette a román esküt. Belátom, ez kellemetlen. De méltóztassék elhinni, én nem tehetek róla, hogy a püspök ur őeminenciája most a román szenátus tagja. Én nem mondtam, hogy Majláth püspök ur hazaáruló, én azt sem tudom, hogy milyen körülmények között tette le a hűségesküt, én azzal sem törődtem, hogy lelkifájdalommal, vagy lelki fájdalom nélkül esküdött-e hűséget Ferdinándnak, én csak azt állapitom meg, hogy **esküdött.** Hűséget esküdött. Román alattvalói hűséget esküdött. És ugyanitt állapitom meg ismét, hogy dr. Flesch Armin mohácsi főrabbi nem esküdött hűséget sem Petárnak, sem Ferdinándnak, csak imát mondott, ahogy **az összes baranyai lelkészeknek imádkoznia kellett** a szerb Péter-Pál napon Péter királyért. Én azt sem mondtam, hogy dr. Pfeiffer Izsák pécsi főrabbi jobb magyar, mint Majláth gróf ur. Én csak azt irtam, hogy a pécsi főrabbi kérte, hogy a szerbek vonuljanak ki Baranyából, ellenben Majláth püspök ur megesküdött, hogy **hű román lesz.** Tessék elhinni, ez nekem is fáj, de ezen már nem lehet változtatni.

Arról tényleg nem irtam, hogy a szerbek, vagy vörösök a zsidókat bántalmazták volna. A szerbek, meg a vörösök csak 4—500 ezer koronás adókat vetettek ki a zsidókra és a zsidók fizettek. **És titokban segitették a megszállott területek magyar biráit, amikor a szerbek beszüntették a birák fizetését.** Csak azért, hogy hagyják ott az állásukat és szerb birákat tegyenek helyükbe. Erről hallgat a tisztelt Névtelen. Általában, a Névtelen szeret dolgokat csak félig megirni. Csak annyit, amennyi neki kedves. Idézi például a Szombatból ezt: „... célunk elvhű zsidót nevelni, olyat, aki minden körülmények között zsidó...“, de már elhallgatja a mondat befejező részét, amelyik igy hangzik: „... olyant, aki egyformán szereti a zsidó népét és a **magyar hazáját...**“ Ezt a szerb megszállás alatt irtam. Ezt is megtalálhatia a „Programmunk“-ban. **És azt is szerb megszállás alatt irtam, hogy a pécsi zsidó temetőben 34 hősi halott álmodozik a hazai rögben a numerus claususról, meg a mozirevizióról. Pedig Avarffy-Huzli Elek azt hazudta Pesten, hogy csak kettő. És azt is megirtam, hogy elvehetnek tőlünk mindent, trafikot, italmérést, mozit, iskolát, de a magyarságunkat nem vehetik el. Ezt akkor irtam, amikor Majláth püspök ur román hűségesküt tett.**

Negyedévig irtam Pécsett ujságot szerb megszállás, félkommunista uralom alatt, de egy negyed szót nem irtam le, amely hazaellenes lett volna, vagy izgatott volna a magyarság ellen. Pedig ha szerbbarát, vagy kommunista érzelmü lettem volna, nekem is módomban lett volna a hatalmon levőktől előnyöket élvezni. És legjobban **Komócsy István kanonok ur tudná megmondani, hogy milyen érzelmü voltam.** Amikor nála jártam intervjuért, állandóan 10—15 főnyi társaság volt ott, akikkel a „szervezkedés“-ről értekezett..

Ha én erről egy szót irok, akkor Komócsy kanonok ur másnap Albániában van. De én, a zsidó szerkesztő — sziriai ravaszsággal — azt irtam a katholikus főpapról, hogy „teljes visszavonultságban és magányban él és látogatót egyáltalában nem fogad“. Ezt miért nem emliti a tárgyilagos Névtelen? A felszabadulás után Komócsy kanonok ur legalább négyszer szorongatta meg a kezemet, nyilt utcán, a Városháza előtt. Mi ketten tudjuk, hogy miért. És most a Névtelen is tudhatja.

Ilyen destruktiv munkát végeztem Pécsett. Bizonysága az, hogy Soós tábornok engedélyével jöttem vissza Pestre és nem — emigráltam. Nem lettem sem szerb ujságiró, sem szerb tanfelügyelő, még csak „megtévelyedett politikai bünös“ sem. Mint „Székely Nándor nevü zsidó lapszerkesztő“-nek volt bátorságom megvárni a felszabadulást. Nem kértem szerb kenyeret, hanem visszajöttem Pestre, ahol — mint zsidó tanárnak — elvették a sovány kenyeremet, és ahol nem fogok állást kapni mint ujságiró sem. Nem baj! Azért még sem teszem le a román hűségesküt.

Székely Nándor.

58 közül 11 zsidó volt . . .

A kiskunhalasi főgimnázium szeptember 11-én lelkes ünnepély keretében leplezte le azoknak a hősi halottaknak emléktábláját, kik az iskola növendékei voltak. A kiskunhalasi társadalom 58 hősének neve van feljegyezve e táblára. 58 név. Nos, miután a zsidók a kurzus bölcseinek, elsősorban Prohászka püspöknek csalhatatlan információi szerint nem vettek részt a háboruban, nagyon érdekes lenne megtudni, hány zsidó szerepel az 58 hősi halott között. Megtudhatjuk. *Az 58 hősi halott közül 11 volt zsidó.* Miután kedves kurzus kollégáink az adatok helyességében kételkedni szoktak, ide iktatjuk neveiket is, hogy igazunkról bárki meggyőződhessék. Az 58 hősi halott közül a következők zsidók: *Kerekes* László, *Schweizer* Ödön, *dr. Kun* Dezső, *Kohn* Mózes, *Kardos* Illés, *Klauber* József, *Ádám* László, *Kánitzer* László, *Práger* Pál, *Székely* József és *Söffer* Miklós.

58 közül tehát 11. Nem utolsó eredmény, ha ezt százalékba átszámitjuk. *Nem több és nem kevesebb ez 19 százaléknál. Tizenkilenc százalék. A kiskunhalasi hősi halottak 19%-a zsidó.* Ezzel szemben az egyetemen a numerus clausus 5%. Az ország lakosságának csak 5%-a zsidó. Mit szól ehhez Prohászka püspök ur? A pápa csalhatatlan lehet, de Prohászka püspök ur aligha . . .

Saját készitésü מצבה SIRKÖVEK
PFEIFER ÉS HESZKY
Budapest, X., Kozma u. 7. sz., uj temetőnél.
Nagy választék! Telefon József 59 61.

Modern és ritualis PAROKAK
speciálisan és olcsón kaphatók. Ki hullott hajból is elvállalok paróká- és mindennemü hajmunkát. Specialis Hemme hajfestés minden szinben
GRÜNFELD MIKSA
a volt Visó és Grünfeld ceg belvagia Budapest, IV. Hajó utca 3 szam (Belváros)

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

A pécsi izr. hitközség feljelentette Patacsi Dénest.

– Az ügyészség nem vállalta a vádat. –

Ismeretes, hogy a kormány által a felszabadulás után Pécs város területére kinevezett kormánybiztos, Patacsi Dénes, aki a háboru alatt a pécsi 19. honvédgyalogezrednél zupás őrmester volt, kormánybiztosi megbizatását arra használta fel, hogy a legszélsőségesebb antiszemita izgatást fejtse ki és azt a példás harmóniát, amely a pécsi zsidóság hazafias viselkedése következtében a város legkülönbözőbb felekezeti és társadalmi rétegei között uralkodott, a lehető leggyorsabban megbontsa. A pécsi zsidóság azonban nem nézte tétlenül a kiérdemesült őrmester kétes szereplését, hanem a pécsi kir. ügyészségnél izgatás büntette miatt feljelentést adott be ellene. E feljelentésnek egyelőre csak morális hatása van, mert az ügyészség a vádat nem merte vállalni. Ezen érdekes ügynek aktái a következők:

I.

Jegyzőkönyv, felvéve a pécsi izraelita hitközség hivatalában, 1921. augusztus hó 30-án. Megjelent jánosi Engel Richard mérnök, pécsi lakos és a következő bejelentést kérte jegyzőkönyvbe foglaltatni: Én, alulirott, 1920. évi augusztus 29-én jelen voltam Komló községben, az aznapon tartott népgyülésen, amelyen Patacsi Dénes, akkori honvédelmi államtitkár és nemzetgyülési képviselő beszédet tartott s a következő állitást tette:

„A szerbeket a pécsi zsidók hozták be Pécsre és virágokkal fogadták őket bevonulásuk alkalmával."

Ezen állitást én a helyszinen hazugságnak nyilvánitottam, de Pécsről való távollétem folytán nem volt meg a módom mindeddig, hogy ezen rágalmat illetékes fórum tudomására hozzam.

Én a pécsi izr. hitközség feladatának tekintem, hogy ezen ügyben a szükségesnek mutatkozó lépéseket megtegyo.

Kmf. jánosi Engel Richard s. k.

A hitközség ezen jegyzőkönyvet beterjesztette a pécsi ügvészségnek és egyuttal feljelentést tett Patacsi Dénes ellen izgatás büntette miatt. A feljelentésre a kir. ügyészségtől a következő leirat érkezett:

II.

5404. kü. 1921. sz. A pécsi kir. ügyészségtől.

A pécsi izr. hitközség előljárósága feljelentésére Patacsi Dénes ellen izgatás büntette miatt folyamatba tett ügyben a Bp. 34. §-a alapján a vád képviseletét megtagadom, mert gyanusitottnak a feljelentésben irt azon állitólagos kijelentése, hogy „a szerbeket a pécsi zsidók hozták be Pécsre és virágokkal fogadták őket bevonulásuk alkalmával", az izgatásnak a BTK. 172. §. 2. bekezdésében felsorolt tényálladékát annál kevésbbé meriti ki, mivel az a gyülölet felkeltésére egymagában alkalmatlan.

Pécs, 1921. szeptember 10.

Klausz s. k., kir. ügyész.

Pecsét. A kiadmány hiteléül:
Olvashatatlan aláírás, kiadó.

RECSEG A KURZUS!

Akik látó és figyelő szemmel néztek bele az események kaotikus torlódásába, azok már hetek óta olyan jelenségeket észlelhettek, amelyek egy bensőleg kiégett, tehetetlenségeinek tudatára ébredt és önnön bünei miatt összeroskadt politikai irányzat végső vonaglásaira mutatnak. Ma már nyilvánvaló lett, hogy az a rezsim, amelyet a legszentebb eszmények hamis cégére alatt a bolsevizmus bukása után megalapoztak s azóta folytattak, sulyos válságba került és a szörnyü megrázkódtatásokon átment nemzeti lét ma is roppant horderejü, égető problémáinak megoldására annyira képtelen, hogy ezt a meddő sikertelenséget és kudarcot többé saját lapjai és hivei sem tudják eltitkolni.

A bomlás az egész vonalon megindult és minden jel arra mutat, hogy az üres jelszavak tobzódása után a keserü kijózanodás kezd bekövetkezni. A nemzet mérleget és számvetést csinált. A kétévi sáfárkodás eredményét számonkéri és mind hangosabban kérdezi, hol vannak a nagy morális és materiális eredmények, amelyeket az uj politikai irány első hirdetői oly bőkezüen igérgettek?

Mert ez a mérleg a kurzus két évi gazdálkodásával irtózatos és megdöbbentő. Megmaradt nemzeti javainkat könnyelmüen kockára dobta és hazárdul eljátszotta. Bárhová tekintünk is a nemzeti élet területén, csak pusztulást és romlást találunk. Két év alatt leromboltak mindent, amit egy félszázad hősi munkájával nagy elődök felépitettek, de alkotni nem tudtak semmit a romok fölé. A nagy jelszavakkal a legdurvább visszaéléseket takarták el. Engesztelhetetlen gyülöletet hirdettek osztályok és felekezetek ellen. Zord kiméletlenséggel a nemzet értékes elemeit elzárták az alkotó munka lehetősége elől. A vallás szentségét lerántották a politika mocsarába és nevével fedezték a közerkölcsök mélységes és példátlan lezüllését. A közszabadságok elkobzása irtózatos bünök megtörténését tette lehetővé. A felülről szitott gyülölet izzó levegőjében megölték a magyar irodalmat, tudományt és kulturát, amely két esztendő óta teljes pangásba sülvedt. A fékevesztett antiszemitizmus jelszavával leütötték a kereskedelmet és az országot megfosztották jövedelmének legjelentékenvebb forrásától. Vak, ostoba könnyelmüséggel Bécsnek engedték át a középeurópai gazdasági élet vezető szerepét, Kelet és Nyugat összekötő láncszemét. Példátlan és lehetetlen gazdasági politikájukkal romokba döntötték itt mindazt, ami még gazdasági érték volt, pénzünk értékét az általuk átvett érték egytizedrészére sülyesztették, a termelést megbénitották s ezzel az országot olyan nyomorba, a drágaság olyan ösvénvébe taszitották, amely már elnyelni látszik mindenkit, aki munkájából él. A belpolitikában orgiákat ült a dilettantizmus. Kormány kormányt követett sürü időközökben s amig a nemzet régi, értékes elemei és vezetői undorral félrevonultak e lármás tülekedéstől, a demagógiának máról-holnapra felszinre vetődött kalandorai ragadták kezükre az ország sorsának intézését. A

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

nagy történelmi összeomlás után összeülő nemzetgyülés, amely hivatva lett volna az uj Magyarország alkotmányának pilléreit lerakni, a személyi viták, pártvillongások, kisded politikai játékok és néhány reakciós törvény megalkotásán nem tudott tuljutni s kétéves mandátumának lejárásakor tulajdonképpeni történelmi feladatát még meg nem kezdette. A politikai erkölcsök lezüllésére a mozirendelet teljes csődje és a földmüvelési minisztérium panamabotránya ijesztő fényt vetnek. Külpolitikai téren helyzetünk még vigasztalanabb. A belállapotok anarchiája, a termelő munkának lármás jelszavakkal való pótlása, a meglévő értékek lelketlen elpusztulása, a politikai élet tengelyévé tett felekezeti és társadalmi gyülölködés, a feudális reakciónak nyilt megjelenése olyan ellenszenves levegőt teremtett körülöttünk, amelyre nagyon is enyhe a teljes elszigeteltségnek, a baráttalanságnak elnevezése.

Ez annak a kétéves politikának eredménye, amelyet teljesen hamisan és hazugul kereszténynek és nemzetinek neveztek el. Ez a kurzus nem keresztény, és még kevésbé nemzeti. Európa minden polgári állama keresztény és a keresztény erkölcs alapján kormányozzák. A keresztény erkölcs azonban az egész kulturvilágon a tisztesség és a munka erkölcsét jelenti, nem pedig ennek ellenkezőjét. A nemzeti jelző pedig valósággal guny, amikor a kurzus ezzel a felekezeti gyülölködést a nemzeti értékek leromlását akarja fedezni.

Odaát, a tulsó táborban is kezd derengeni a megismerés, hogy ez a politikai irányzat nem a keresztény és nemzeti eszmének, hanem a fenséges ideálokkal visszaélő tisztességtelen kalandorok kurzusa volt. A mai politikai rendszer minden eresztékében recseg és ropog. Két évi uralma után belső bünei és korrupciója megrágták szerkezetét. Az elébe tornyosuló nagy történelmi feladatokkal nem tudott megküzdeni és az országot irtózatos válságba kergette.

A mai politikai rendszer összeomlott végzetes hibáinak és büneinek sulya alatt. Nem szakadhatunk el Európától és az európai szellemi áramlatoktól. Nekünk harmóniában és egyetértésben kell beilleszkednünk az európai népek koncertjébe. A magyar történelemnek mindig ez volt vezérlő elve és ez biztositotta fennmaradásunkat ezer esztendőn át. Őrültség volt az utolsó két esztendőben e nagy történelmi tanulságunkkal szembefordulni, mert ez a kalandorjáték keservesen megbosszulta magát. Az a hit, amit ma a politika fórumáról prédikálnak, hogy a liberalizmus alkonya innen fog kiindulni a nyugati kulturállamokba és a felekezeti gyülölködésre épitett kormányzati rendszer innen fog hóditó utra indulni, épp olyan dőre és végzetesen könnyelmü, mint a bolseviki agitátorok azon áltatása, hogy az uj társadalmi rend Magyarországról fogja meghóditani a világot.

Legyen már vége a rossz álomnak! A szakadék fenekére zuhantunk, ideje, hogy felébredjünk! Ezt a rendszert tovább fenntartani, toldozni, foldozni nem lehet. Uj rendnek kell jönnie, a tisztességes emberek kurzusának, amely akkor igazán keresztény és nemzeti lesz. Csak egy kivezető ut áll előttünk. Jöjjenek a nagy aggastyánok, a magyar nemzet régi, kipróbált vezérei, álljanak az utolsó órában a dillettansok és a kalandorok helyett ők a kormányrud mellé és kisértsék meg a lezuhant szekeret ujból a napfényre vezetni. Alakuljon a régi nagy politikusokból hivatalnokkormány, amelynek első teendője legyen a nemzetgyülést feloszlatni és az uj választásokat pártatlanul lefolytatni. A nemzet torkig van már a jelszavakkal, a gyülölködéssel és annyi szenvedés után munkát, nyugalmat és emberi megélhetést akar.

A nemzet uj kurzust kiván, a tisztességes emberek kurzusát.

JÓLÉT HEGYRŐL

PHARAO—HEGEDÜS LÓRÁNTJA.

Ha kihámozzuk a szentirásnak József történetéről szóló elbeszéléséből a legendás részeket, melyek Pháráóval való első találkozásáról (Mózes I. 41. fejezet) el vannak mondva, tisztán látjuk József expozéjéből: mi volt az ő pénzügyi terve, melynek alapján Egyiptom államának anyagi fellendülését sürgősen (32. v.) képzelte kivihetőnek. Mindenekelőtt teljhatalommal felruházott okos embert állitson az állam élére, ki a bőség éveinek feleslegét összegyüjtse és elraktározza az ország különböző raktáraiba. Husz százalékot proponált beszállitandónak. (34—36 v.)

A bekövetkezett inséges években a nép a kincstári raktárakhoz tódult, ugy, hogy József rengeteg pénzt (ezüstöt) szállitott Pháraó házába. (47. fej. 17. v.)

Elfogyván a nép pénze, a marhaállományra került a sor. (16—17. v.).

Az éhinség azonban még tovább tartott, ugy, hogy a nép panaszkodott: „nincs már egyebünk, csak „testünk és földünk". (18—19. v.).

Ugy vásároltatta Pháraó össze alattvalóitól földjeiket és a vetőmagért, melyet kaptak, a leendő termésből husz százalékot kötött ki az állam részére. Csak a papok birtoka maradt megadózatlan. (26. v.).

Igy mentette meg József az egyiptomi népet az éhhaláltól.

Ha Hegedüs pénzügyminiszter terveit is pontosan betartották volna, — talán még sem állna koronánk = 0.85.

Dr. Friedlieber Ignác.

A CENZURARÓL

szólott Rakovszky István, aki régi klerikális politikus s igy még a mai kurzus sem mondhatja destruktivnak. Csunya dolgokat leplezett le. Hát még akkor miket mesélhetett volna, ha történetesen hozzánk fordul adatokért?

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

„A legdurvább lázitás. . .“

— Székely Ferenc feltünő beszéde a hitközség rendkivüli közgyülésén. —

T. Közgyülés! A hitközség elöljárósága kötelességéhez hiven egybehivta a képviseleti közgyülést, hogy információkat adjon ügyeink állásáról és hogy jóváhagyásukat kérje némely nagyfontosságu épitkezésekre és befektetésekre nézve, melyek a körülmények folytán halaszthatatlanokká váltak. De midőn itt együtt látom a Hitközség legnagyobb számu és legfőbb kormányzó szervét, nem mulaszthatom el, hogy emlitést ne tegyek bizonyos jelenségeről, melyek sulyosan befolyásolják a Hitközség tagjainak, valamint általában a felekezetünkhöz tartozó magyar honpolgároknak jogi helyzetét, kereseti lehetőségeit, becsületét, sőt élet- és vagyonbiztonságát. Az 1867. évi XVII. t.-c. megadta a magyar zsidóknak a teljes jogegyenlőséget, az 1895. évi XLII. t.-c. recipiálta a zsidó hitfelekezetet, az az egyenlő joguvá tette bármely más hitfelekezetekkel. A magyar nemzet nem várta be, hogy a trianoni kényszer-béke szoritsa őt arra, hogy a zsidóságnak megadja az emberi és polgári jogok teljességét. (Ugy van!) Nagy és bölcs államférfiak, akik a multban intézték a nemzet sorsát, — és itt Deák Ferenc, báró Eötvös József, Tisza Kálmán, Wekerle Sándor, Szilágyi Dezső halhatatlan emlékét idézem — ezt már régen megtették. Az emancipációt és recepciót kimondó törvények ma is örök dicsőségei Nagy-Magyarország politikai érettségének és magas kulturájának. És mégis azt látjuk napjainkban, hogy ezekkel az élő és érvényes törvényekkel szemben uj törvények hozatnak és kormányrendeletek jelennek meg, melyek ezekkel az alapvető törvényekel ellentétben állanak; hatósági intézkedések történnek — csak a mozi- és trafikrendeleteket citálom — melyek a zsidó honpolgárok jogait egyszerüen semmibe veszik. A magyar büntető törvény ma is tiltja a felekezetek elleni lázitást, de emellett azt látjuk, hogy a hatóságok szemeláttára és füle hallattára büntetlenül folyik felekezetünk ellen a legdurvább lázitás falragaszokon, sajtóban, gyülekezetekben, sőt a nemzetgyülésen és a főváros törvényhatóságában is.

Terjessze a MULT ÉS JÖVŐT!

A zsidóságnak tesz vele szolgálatot!

Nem azért sorolom fel ezeket a már oly sokszor hangoztatott sérelemeket, hogy Önökben a harag, a szenvedély érzelmeit keltsem fel. Ellenkezőleg, ujból meg ujból arra akarom inteni a t. Közgyülést, hogy mindezekkel a szomoru és szégyenteljes jelenségekkel szemben őrizze meg higadtságát és önérzetes méltóságát. Gondoljuk meg, hogy durva erőszakosságok, törvényellenes cselekedetek, aljas büntettek nem azokra nézve megszégyenitők, akik ellen elkövettetnek, hanem azokra nézve, akik elkövetik és arra a kormányzatra nézve, mely azokat eltürni kénytelen. Csak a legutóbbi napokban láttuk, hogy egy igen jeles államférfiu, aki hazafias hévvel, nemes önzetlenséggel, nagy tudással vállalkozott pénzügyeink rendbehozatalára, kénytelen volt eredmény nélkül megválni állásától azzal a végső intelemmel, hogy mindenki óvakodjék egyéni akcióktól és felekezeti gyülölségtől, mert ezzel helyrehozhatatlan kárt okoz a hazának. De ennél még sokkal többet is mondhatott volna e tárgyról. Meg kellett volna mondania, hogy az ő vállalkozása és bárki más hasonló próbálkozása kilátástalan és lehetetlen mindaddig, mig a jogrend, a jogegyenlőség, a törvények tisztelete az egész vonalon, a haza minden polgárára nézve teljesen és tökéletesen helyre nem áll. (Igaz! Ugy van!) Lehetetlen épiteni ott, ahol a talaj még nem egészen szilárd, ha azt még mindig forradalmi gőzök mozgatják. Hogy ezek a forradalmi gőzök vörösek-e vagy fehérek, ez vajmi keveset változtat a dolgon. Ha majd meg lesz az oly sokat emlegetett és mindnyájunk által buzgón áhitott konszolidáció — és reméljük, hogy talán meg lesz — akkor megindulhat az eredményes munka és akkor a magyar zsidóság ott lesz mindenütt, a mezőgazdaság, az ipar, a kereskedelem, a szellemi munka terén, szóval mindenütt, ahol hiven és becsületesen fognak dolgozni Magyarország ujraépitésén. (Lelkes éljenzés és taps.)

Elite-márka

Fiume
Cognac Medicinal

„Fiume“ szójegyre különösen ügyelni!

ADRIATIKA RT.
Iroda: Budapest, I., Fehérvári-ut 9.
Telefon: József 88—09.

Kidobja pénzét ha ékszert elad s nem fordul *Fischer Testvérekhez*, Baross-utca 75. — **Brilliánst legmagasabban, aranyat 140—200 K-ig, platinát, ezüstöt vesz.**

Betegtolókocsik rokkantak és lábadozók részére, szab. szobaürszékek, bidet-ek stb., dus választék az összes betegápoláshoz szükséges cikkekben és gummiárukban. Gyárt legtökéletesebb kivitelben mülábakat, mükezeket, sérvkötőket, gummiharisnyákat, haskötőket stb
KELETI J. orvosi műszergyáros, Budapest, IV. Koronaherceg-utca 17. sz.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

A pesti izr. hitközség rendkivüli közgyülése.

— Dr. Kecskeméti Lipótot egyhangulag pesti főrabbivá választották. — Uj templomok és iskolák. — A hitközség éles állásfoglalása az antiszemitizmus tulkapásai ellen. — Nagy idők, nagy feladatok. —

Az ország legnagyobb hitközsége szeptember 25-ére rendkivüli közgyulést hivott egybe. A terem zsufolásig megtelt, a képviselők arcán meglátszott, hogy nagyjelentőségü ügyekről lesz szó. A zsibongó teremben nagy az izgalom. Pontban 11 órakor bevonul az előljáróság és Székely Ferenc udv. tan. bátor és önérzetes beszéddel megnyitja a közgyülést. A nagyjelentőségü enunciációt, amely hivatva volt a magyar zsidóságnak a politikai antiszemitizmussal szemben elfoglalt önérzetes álláspontját az egész ország előtt kidomboritani, lapunk más helyén közöljük.

Főtitkári beszámoló.

A nagy tapssal fogadott elnöki megnyitó után dr. Gábor Gyula főtitkár beszámolt az utolsó közgyülés óta történtekről. A nyár folyamán az előljáróság nyolc ülést tartott és elkőkészitette a mai rendkivüli közgyülés két főtárgyát: 1. állásfoglalást az országban mutatkozó sajnalatos eseményekkel szemben és 2. a főtisztelendői kar kiegészitésére vonatkozó választás megejtését.

Az antiszemita demagógia a magyar zsidóság hősi halottait is el akarja vitatni, **sőt dicső halottaink emlékét olyanok gyalázzák meg naponta, akik soha az ellenséggel szemben nem álltak.** Ezzel szemben a hitközség elhatározta, hogy a magyar zsidóság hősi halottainak kataszterét összeállitja és a rákoskereszturi temetőnkben nyugvó kétezer hősi halottunk emlékét impozáns gyászünnepéllyel tiszteli meg. A kataszter összeállitása serényen halad és **eredménye minden aljas rágalmat el fog némitani.** A zsidó hősi halottak gyászünnepélyét azonban alkalmasabb időre kellett halasztanunk. (Közbekiáltások: **Miért?**)

Templomok, iskolák, jótékonyság.

A hitélet örvendetes elmélyülése következtében a templomok szaporitása égető probléma lett. Ez elől kicsinyes anyagi okok miatt kitérni nem lehet. A körzetben számos uj templom épült fel, a Józsefvárosban pedig egy nagy terem 10 éves kibérlése által nemcsak imaházat, de kulturális előadások céljaira is alkalmas helyiséget nyertünk. Az előljáróság két fontos elvi jelentőségü döntést hozott: 1. a hitehagyottak templomi üléseik fölött többé nem rendelkezhetnek s azok automatice visszaszállnak a hitközségre, (helyeslés). 2. a templomi funkcionáriusok részére történt felajánlások megszünnek s ezeket egy közös alap pótolja, amelyből minden funkcionárius megfelelő arányban részesedik. Quartin Savel és Tkatsch Izrael főkántorok amerikai hangversenykörutjukról szabadságuk lejárta után sem tértek vissza, miért is a hitközség őket állásukból elmozditotta és helyükbe Linetzky Bernátot főkántorhelyettessé kinevezte. A főtisztelendői kar fizetését a kétszeresére emelték, amihez a Chevra évi 150.000 koronával járul hozzá. (Felkiáltások: Éljen a Chevra!) Az iskola-ügy példás. Felekezeti gimnáziumunkat a kultuszkormány követendő példakép állitotta oda. A kurzus zsidóellenes iskolapolitikája azonban e téren példátlan feladatok elé állitja a hitközséget. **Szükségessé vált egy zsidó kereskedelmi iskola felállitása.** A jótékonysági ügyosztályt decentralizáltuk. Az uj szabályzat kidolgozására dr. Csergő Hugót kértük fel s itt különösen ki kell emelni Büchler József dr. áldásos működését. A Joint Distribution Committee beszüntette működését és ma már csak a külföldi menekülteket támogatja. E célból a menekülteket segitő bizottságot szerveztünk, amelynek elnöke a hitközség elnöke, alelnöke óbudai Freudiger Abrahám, tagjai a két Iroda elnökei és a chevrák kiküldöttei. A költségeket az összes fővárosi hitközségek és chevrák arányosan viselik. Gazdasági téren lényeges ujitás **a központi macót-gyár felállitása.** A hitközség 110.000 koronával hozzájárul a jeruzsálemi Talmud Konkordancia kiadásához.

HIGH COMMISSIONER'S OFFICE.
JERUSALEM
30th July, 1920.

Dear Rabbi Horovicz,

I am most grateful to you for the compliment you have paid me, in inviting me to be the Honorary President of the Committee for the publication of a Concordance of the Talmud. I esteem it a great privilege to be associated with the compilation of a book that is certain to be of much value to Talmudical students, and I have very much pleasure in accepting your invitation.

I wish to thank you further for presenting me with a copy of the Mishnaic-Concordance, which you were so kind as to dedicate to me.

Yours very truly,

Herbert Samuel

Sir Herbert Sámuel palesztinai kormányzó levele a Talmud-konkordancia ügyében.

Szemben a fővárossal.

A főváros tanácsa hitközségünk szubvencióját az eddigi évi 145.000 koronáról 25.000 koronára szállitotta le. Az előljáróság elhatározta, hogy a jogegyenlőség sulyos megsértésével leszállitott szubvenciót nem veszi igénybe. Hasonló határozatot hozott a budai testvérhitközség is. A főváros továbbá egyoldalu határozattal visszavonta a Dohány-utcai templom mellett lévő telket is, amelyet örökre átengedett a hitközségnek. Ez ellen nemcsak közigazgatási uton fogunk eljárni, hanem birói uton is érvényesitjük szerződéses jogainkat. Kérem a jelentés elfogadását. (Lelkes taps.)

A pénzügyi helyzet.

Eppler Sándor a pénzügyi jelentést terjeszti elő. A bevételek emelkedésével együtt emelkedtek a kiadások is. Az előirányzattal szemben eddig 2.5 millió a tulkiadás, ebből azonban 900.000 korona fedezet van a bevételi többletekből. A mai napig 27.5 millió a kiadás, 25 millió a bevétel. A személyzeti kiadásoknál nem léptük át a költségvetést, de a drágaság fokozódása a fizetések emelését elkerülhetetlenné teszi. Ros-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

hasana alkalmával 400.000 korona drágasági segélyt folyósitanak. Az év hátralevő részére még 5.2 millió előirányzását kéri. (Éljenzés. Felkiáltások: Éljen Ehrlich!)

Dr. Glücksthal Samu nagy beszéde a főváros ellen.

Ezután dr. Glücksthal Samu emelkedett szólásra és feszült figyelem mellett a következő nagyjelentőségü beszédet mondotta:

Mélyen tisztelt közgyülés! Mielőtt tárgyamra térnék, javaslom, hogy a közgyülés az elnökségnek és a választmánynak a nehéz időkben tanusitott önérzetes zsidó politikájáért köszönetet szavazzon. Nem kivánok a zsidóság egyetemes helyzetével foglalkozni. Azt vélem, hogy azokkal a külső eseményekkel szemben, amelyeknek tanui és nagyrészben áldozatai vagyunk, a laissez passer politikája a legjobb. Tragikus események szülték a zsidókérdést. Budavár elvesztésekor éppen ugy volt zsidókérdés, mint Budavár visszavételekor. Az idők tisztulásával azonban a zsidóság mindig vissza tudott térni megérdemelt poziciójára.

E felszólalásomban csak a zsidókérdésnek egy mozzanatával akarok foglalkozni. Budapest székesfőváros tanácsa 1500 zsidó tanitót és igazgatót elmozditott állásától, illetve alacsonyabb tevékenységre szoritott. (Egy hang: Gazemberség!) Ez beleütközik azon irott törvényeinkbe, melyekre az elnök ur is rámutatott. Beleütközik a köztisztviselők szolgálati pragmatikájába. Beleütközik a törvényeinkben lefektetett jogegyenlőség elvébe és beleütközik a zsidó vallás recipiált voltába. **Beleütközik a legprimitivebb erkölcsi felfogásba** (Viharos taps.) **és beleütközik az emberszeretetnek legkezdetlegesebb fogalmába.** (Felkiáltások: Gazság!) De bármilyen fájdalmas is ez, nem a törvénysértésben látom annak legszomorubb vonatkozását. **A legszomorubb, hogy ez a kulturába ütközik.** A kultura az emberiségnek folytonos erkölcsi fejlődése és továbbhaladása a tudomány terén. Ennek a kulturának felkent papja a tanitó, aki kiegésziti a természet munkáját és az emberpalántából embert nevel. Ezt a tanitót választja ki a főváros tanácsa, hogy vele harcoljon. Harcoljon a tanács velünk, harcoljon élőkkel és harcoljon halottakkal, de a tanitót ne bántsa, mert az a kultura védője! (Lelkes taps.) Amikor Róma elbukott és barbár hordák ledöntötték kulturáját, az emberiség lesülyedt a görög-római kultura fenségéből a középkorba. Ha a kulturára nem ügyelünk, visszasülyedünk mi is a középkor sötét évszázadaiba.

A tanitókkal szemben követett eljárás méltó pendantja az, ami a közgazdasági életben történik. Bármi is történik, mindennek mi vagyunk az okai. Még a drágaságért is minket okolt a többség hirhedt vezére. Eszembe juttatja ezzel névrokonát az aesopusi mesében, aki a bárányt tette felelőssé az általa elkövetett bünökért. **Herr von Wolff is bennünket tesz lelelőssé azokért a katasztrófális következményekért, amelyeket saját szerencsétlen politikája, kulturátlan cselekedetei idéztek elő.**

Elmondtam mindezeket, hogy legalább innen szálljon egy hang a nagyvilágba, a törvényhozás termébe, a főváros közgyülésébe, (Közbekiáltások: Azoknak ugyan beszélhet!) hadd tudják meg, hogy aki a tanitót bántja, az a kulturát bántja, aki pedig bennünket támad, az az ország gazdasági érdekeit támadja meg. **Nem indulhat itt meg a termelő munka addig, amig az egyetértés napja ujra ki nem süt, a nap, amely egyformán süt mindnyájunkra és egyformán melegit valamennyiünket.** Értsék ezt meg odakünn is! Mi, zsidók, pedig, bármi történjen is odakünn, maradjunk meg rendeltetésünk utján és közelgő ünnepeinken szőjjük imáinkba a magyarok szent himnuszát: „Isten, áldd meg a magyart!“ (Hosszantartó viharos taps és éljenzés. Szónokot számosan üdvözlik.)

A tanügyi jelentés.

A rendkivüli nagy hatásu beszéd után dr. Feleki Béla előljáró a tanügyi osztály jelentését terjesztette elő. A vallásosság mélyitése mellett elsőrangu fontosságu a jövő szempontjából az ifjuság nevelése és oktatása. A fővárostól elbocsátott tanitónők közül harmincat a hitközségi iskolákban elhelyeztünk. Tanfolyamot állitottunk fel ezenkivül tanitónők és más diplomás hölgyek számára, ahol hitoktatókká képezik ki őket. (Egy hang: Előbb ők maguk tanulják meg a hittant!) Felekezeti gimnáziumainkban heti 5 órában tanitják a vallástant. Ez példátlan egész Európában. A jogot ehhez még gróf Apponyi Alberttől kapták meg elődeink. **Programmba vettük minden kerületben zsidó elemi iskola felállitását.** A józsefvárosi körzetben ottani testvéreink buzgósága folytán máris megnyilt az eleminek mind a négy, a polgárinak első és második osztálya, ugy a fiuk, mint a leányok számára. (Éljenzés. Felkiáltások: Éljen Fischer!) A gimnázium alapitványa ma alig valami. Az adományok, bármilyen tekintélyesek, csak cseppek a tengerben. Ma egy rom van az Abonyi-utcában. Annak idején sokan vitatták, hogy egy felekezeti gimnázium felesleges, hiszen nyitva vannak gyermekeink előtt az állami iskolák. Az idő megcáfolta ezeknek optimizmusát. **Ma elsőrendü kötelességünk, hogy a felekezeti oktatást az egész vonalon kiépitsük. Erre szorit bennünket nemcsak a hatósági antiszemitizmus nyomása; de az a tény is, hogy igazi zsidó nemzedék csak ezekből az iskolákból kerülhet ki.** Nem határozatot kérek a közgyüléstől, csak kérelmet intézek hozzá. A hitközség erkölcsi kötelessége, hogy az Abonyi-utcai romot felépitse. Ne legyen ott egy szégyenfolt, amely a magyar zsidóság tehetetlenségét hirdeti. (Lelkes taps.)

A jótékonyság decentralizációja.

Dr. Weiller Ernő inditványára a közgyülés köszönetet szavaz dr. Feleki Bélának és dr. Glücksthal Samunak. Szónok kérdést intéz az előljárósághoz, miben áll a jótékonyság bejelentett decentralizációja?

Dr. Grauer Vilmos jótékonysági előljáró nyomban felel a kérdésre. A szegényügyet el kell választani a felekezeti jótékonyságtól. A szegényügy rendezése állami feladat. A hitközség nagy áldozatkészséggel támogatja az ügyosztályt, de naponta ezren és ezren keresik fel segélykérésekkel. A megnövekedett munka szétfeszitette az eddigi kereteket. Azelőtt szinről-szinre ismertük a hozzánk fordulókat. Ma a tömegnyomor olyan méreteket öltött, hogy a hozzánk jövő embereket még látásból sem ismerjük. Ezért vált szükségessé a decentralizáció. A körzetekben a bizottságok jobban ismerik a kerületbeli szegények életviszonyait. Ezzel individualizálni lehet a jótékonyságot, amit eddig aktaszerüen intéztek el. (Helyeslés.)

Dr. Fischer Lajos a VIII. kerület nevében köszönetét fejezi ki a hitközségnek a kerület érdekében kifejtett tevékenységeért. Majd dr. Patai Józsefhez fordulva, köszönetet mond neki a józsefvárosi iskolák lelkes támogatásáért.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Dr. Schwarz inditványozza. hogy Glücksthal beszédét nyomassák ki és küldjék szét a lapokhoz és hatóságokhoz.

Ezután a közgyülés a jelentéseket elfogadja, a póthitelt megszavazza és

áttér az uj főrabbi megválasztására.

Dr. Léderer Sándor szertartásügyi előljáró: Papválasztó közgyülést tartunk és mielőtt munkánkhoz hozzáfognánk, forduljunk Istenhez, hogy áldásával kisérjen bennünket és olyan lelkipásztort hozhassunk hitközségünkbe, akinek működése áldás lesz reánk is. Olyan rabbit akarunk választani, aki méltó legyen a hitközség dicső multjához és jeleléhez. Olyan rabbijaink vannak most is, akiknek neve messze tulszárnyal e hon határain és akik iránt mindannyian a legnagyobb tisztelettel és szeretettel vagyunk. De hitközségünk kereteinek állandó bővülése a főtisztelendői karnak kiegészitését teszi szükségessé. Minden intézményünk és alkotásunk, templomaink és iskoláink szent vallásunkat, a hagyományhü, igaz vallásosságot szolgálják, megdönthetetlen bizonyságául annak, hogy a **Pesti Izr. Hitközség, a világnak e legnagyobb szervezett zsidó hitközsége a Sulchan Aruch alapján áll.** Már ezelőtt 9 évvel, az unifikáció kérdésében itt összegyült zsidó hitközségek kongresszusán hangoztatta ezt valamennyi hitközség frenetikus tapsai között a kongresszus akkori elnöke, Székely Ferenc (Viharos éljenzés.) hitközségünk érdemekben gazdag elnöke. Az ő meleg zsidó szive már akkor megérezte, hogy a fenyegető veszélyekkel, a mindig lappangó ellenségekkel csak akkor küzdhetünk meg, ha a zsidóság egységet alkot. Székely Ferenc nagy érdeme ez, őt illeti hálánk és elismerésünk. A Sulchan Aruch alapján állunk. Istenünk imádásában, hazánk szeretetében egyek vagyunk mi zsidók valamennyien. Mi választ hát el egymástól bennünket? **Meg vagyok arról győződve, hogy ennek a tisztelt közgyülésnek szivéből beszélek, amidőn e helyről fordulok az összes magyar zsidó hitközségekhez azzal a felhivással, hogy tömörüljünk valamennyien egyetlen nagy szövetségbe.**

Innen kérjük őket, fogjunk kezet, hogy együtt fordulhassunk Istenünkhöz, segitséget kérve e válságos napokban. Együtt dolgozzunk, együtt épitsünk, együtt szálljunk szembe a jogfosztókkal és jogtiprókkal és mialatt ők e hazát rombolják, mi magyar zsidók egységesen dolgozzunk porba sujtott hazánk felépitésén! (Viharos taps.)

Ehhez a nagy munkához keresünk munkatársakat és ehhez egészitjük ki rabbikarunkat. A választmánynyal egyetértőleg azt ajánlom Önöknek, **válasszuk meg dr. Kecskeméti Lipót nagyváradi főrabbit,** (Viharos taps és éljenzés.) a nagy zsidót és nagy magyart! Válasszuk meg őt, aki mióta a szemináriumból kilépett, 35 éven át öröme és büszkesége volt hitközségének, vezetve őket a zsidóság és a hazaszeretet utjain. Válasszuk meg ezt a nagynevü rabbit és aranyszáju papot, aki két nagy eszményt ismer: Istent és hazát. Innen kérjük nagyváradi testvéreinket, engedjék őt hozzánk, ha sajgó, ha vérző szivvel is. E nagy hitközségben az ő magasröptü szárnya még messzebb szállhat, nagy akaratereje és tehetsége jobban érvényesülhet. Az ő működése áldást fog hozni hitközségünkre és ez az áldás nagyváradi testvéreinket is érni fogja.

Tisztelt Közgyülés! Amilyen hő vággyal látom szent vallásunk emelkedését, olyan meleg szivvel ajánlom Önöknek, válasszuk meg dr. Kecskeméti Lipót pesti főrabbivá. (Nagy taps és éljenzés.)

Ezután

Sándor Pál nemzetgyülési képviselő

emelkedett szólásra:

Tisztelt közgyülés! Én voltam bátor inditványozni a választmánynak dr. Kecskeméti Lipót megválasztását. Én kértem meg az Elnök ur őméltóságát, segitsen engem abban, hogy dr. Kecskeméti Lipót ide kerüljön hozzánk. Elhiszik nekem, hogy ebben csak tiszta meggyőződés vezetett. Éppen ezért végtelenül fáj, hogy **akadtak egyes hangok a megválasztás ellen és éppen azokból a körökből, ahonnan legkevésbbé vártam.** Nemcsak a megválasztás fontos, hanem az a mód is, ahogyan e megválasztás történik, mert ezzel jutalmazni akarjuk azért, amit mint zsidó tett magyarságáért. Őt nem lehet harc árán megválasztani. Amidőn megválasztását inditványoztam, azt hittem, nem kell azt indokolnom, azt hittem, hogy amit ő tett, az minden zsidó lelkében ott él. De ugy látom, vannak, akik még sem tudják, ezért néhány mondatban elmondom, hogy mit tett.

Amikor a románok elfoglalták Nagyváradot, akkor ünnepelte ő papi működésének harminc éves jubileumát. Az ünnepélyen jelen volt a templomban az egész román polgári és katonai hatalom. És ő ezeknek szine előtt azt vallotta, hogy ő zsidó és magyar. Kijelentette, hogy a nagyváradi zsidók szivvel, lélekkel magyarok és azok is maradnak. Ezért Kecskemétit katonai kisérettel vitték végig Nagyvárad utcáin és csak igen kevés kellett ahhoz, hogy mártir ne legyen. Tudtára adták, hogy ezek után Nagyváradon maradása nem lehet. Ezt az incidenst voltam bátor, mint a magyar zsidóság hazafiságának ragyogó példáját a nemzetgyülésen is előadni és mondhatom, hogy éppen Kecskeméti esete volt az, mely a nemzetgyülés lelkét meginditotta és enyhébb hurokra hangolta.

Eddig azt hangoztattam, hogy nekünk, ha vallásunkat és magyarságunkat védeni akarjuk, bátraknak kell lennünk és széles mellel kell a veszélyekkel szemben kiállanunk. Ezt tették a magyar protestánsok is, akik sokkal szorultabb helyzetben voltak, mint a zsidók. **Ők is kiállottak és nem törődtek ezrek elvesztésével, amig igazukat ki nem verekedték.** Amikor tehát azt látom, hogy egy zsidó pap ellenséges területen meg tudja védeni a magyarságot is és ezzel minket is, példát adva arra, hogy miként kell egyszerre zsidónak és magyarnak lenni, aki tehát egy sorban áll Lőw Immánuellel és Lőw Lipóttal: akkor nekünk nemcsak kötelességünk őt megválasztani, de ezt olyan formában is kell megtennünk, ami a kereszténységnél a szenteknek megfelel.

Én nem ismerek sovinisztábbat a zsidónál. Bizom az örök Jehovában, aki a zsidóságot megvédi. Bizom az erkölcsi erőben, amely a zsidóságban él, hogy megszerezzük a fizikai erőt is, a bátorságot, amely szükséges. **Mi vagyunk azok, akik az egész háboru terhét viseljük. Amit politikusok és katonák vétkeztek, azt leplezni akarják azzal a rágalommal, hogy a zsidók csinálták.** Minket nem fertőzött meg bűn a háboru alatt. Mi megtartottuk erkölcseinket, zsidó szivünket és segiteni akarunk ma is, jobban mint más felekezetek, az ország felépitésében. És mégis mi vagyunk azok, akiket folyton ütnek olyan bűnök miatt, amiket nem követtünk el. És amint a vörösök meglakoltak bűneikért, ugy fognak meglakolni azok is, akik ma követtek el bűnöket. Ss Isten, se törvény nem engedi meg, hogy ilyen bűnöket elleplezzenek. Remélem, hogy ősz fejemmel

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

még én is megérem azt, hogy az elkövetett bűnöket törvényeink szerint megtorolják.

Tiszteljük meg azokat, akik értünk harcoltak. Nem lehetnek itt kicsinyes szempontok előttünk. Büszkén kell őt megválasztanunk, mert ez nekünk jelent megtiszteltetést. Ezért kérem mindazokat, akik tán nincsenek egy nézeten velem, járuljanak hozzá, hogy dr. Kecskeméti Lipótot egyhangulag megválasszuk. (Lelkes taps és éljenzés.)

A hagyományhűek.

Rosenberg Lipót a konzervativ csoport nevében szólal fel. Már első szavait nagy zaj fogadja. Szónok kéri a közgyülést, hogy csendben hallgassák meg. Szavaiban nem fognak disszonanciát találni. Miután előbb megnyugtató kijelentést hallott, hogy a hitközség a Sulchan Aruch alapján áll, hozzájárul dr. Kecskeméti Lipót megválasztásához. Hangsulyozza azonban, hogy minden rabbinak az előbb vázolt vallási alapon kell állania. Szónok állandó zajban folytatja beszédét. Kifejti a konzervativ zsidóság aggodalmait. Állandó zaj és közbeszólások. Ebben a községben csak egyet akarunk, épiteni és egységesiteni. Azt akarjuk, hogy a hitközség a szó legnemesebb értelmében zsidó legyen. Azt akarjuk, hogy az iskolákból ne kerüljenek ki renegátok. (Zajos közbeszólások és ellentmondások.) Beszéde végén azonban, miután rezüméje Kecskeméti mellett szólott, a közgyülés lelkesen megtapsolta.

Dr. Mezei Mór szive egész melegével ajánlja, hogy a választmány javaslatát fogadják el és Kecskeméti Lipótot egyhangulag válasszák meg, nemcsak azért, mert jó hazafi, hanem azért is, mert jó zsidó. Hangsulyozza, hogy minden hitközség a Sulchan Aruch alapján áll.

Ezután a főtitkár felolvassa a dr. Kecskeméti Lipót megválasztására vonatkozó határozati javaslatot, amelyet a közgyülés egyhangulag elfogad. Ezzel

dr. Kecskeméti Lipótot egyhangulag pesti főrabbivá választották.

A választás után Sándor Pál az elnökhöz siet és melegen kezet szorit vele. A közgyülés feláll és Sándor Pált lelkesen ünnepli. A nagyfontosságu közgyülés ezzel véget ért.

Brilliánst aranyat, ezüstöt platinát és ékszert legmagasabb napi árban **veszek**
SINGER J., EGYETEM-UTCA 11. Telefon: 124-21.

Kályhát ne vegyen, mig szabadalmazott fatüzelésü, légfütéses, folytonégő **„ZEPHIR“** kályhámat meg nem tekintette
HÉBER SÁNDOR kályhagyáros,
Budapest, Vilmos csá.-zár-ut 30. Telefon: 47 47.

ARANYAT, BRILLIANSI, GYÖNGYÖT, EZÜSTÖT legmagasabb árban vesz: **Friedländer Armin,** arany és ékszer gyára.
Budapest, Dohány-utca 1a (Templommal szemben)

ADLER VILMOS szücsmester
Budapest, Király-utca 94.
Szőrme kabátok átalakitását utolsó divat szerint készitek. Szőrmeárukban dus választék raktáron

Dante és Manuello.

A Dante-évforduló, melyet az egész világ most ünnepel, aktuálissá tette Dante és Manuello barátságának kérdését, mely oly sokáig izgatta az irodalomtörténet-irókat. Világosságot ebbe a kérdésbe a római *Mercuri* professzornak 1853-ban megjelent műve hozott. Mercuri közöl kiadatlan kéziratokból *egy eredeti olasz verset Manuellótól, amelyben a nagy héber poéta gyönyörü olasz ritmusokban siratja barátja, Dante halálát.* Ugyanabban az esztendőben halt meg Manuello hitvese is és *Bozone d'Agibione*, Dantenak politikai bajtársa, aki szintén évekig a számüzetésben élt, egy szonettben vigasztalja Manuellot kettős gyásza alkalmával. Egy harmadik szonettben pedig az ébredő *Cino da Pistoja zokon veszi Bozone d'Agibionetól*, hogy barátkozott a zsidó Manuellóval, aki mindvégig makacsul kitartott a zsidó hit mellett és ezért most a pokolba szállott, ahol *kárhozni fog Dante mellett.* Bozone d'Agibione erre válaszol Cino versére egy ujabb szonettel, hogy szerinte *Dante is, Manuello is üdvözülni fog*, vagy legalább is a purgatóriumba jut, ahol a lelkek megtisztulnak. Manuello, a héber poéta már ennél liberálisabb volt és az ő hires *„Pokol és Menyország“-jában helyet ad a Gan-Édenben a nem zsidók nagyjainak is.*

Ezt a nagyon érdekes irodalomtörténeti levélváltást Dante és Manuello viszonyára vonatkozólag megtaláljuk a Mult és Jövő művészi havifolyóiratának októberi számában. A szonetteket Telekes Béla forditotta le igen művésziesen.

A havifolyóirat októberi számának rendkivül gazdag irodalmi és művészi tartalmáról is meg kell emlékeznünk. Dr. *Krausz* Sámuel, a Bécsbe került világhirü tudós, *Jeruzsálemről mint zsidó kulturcentrumról* irt érdekes cikkét, dr. *Hajdu* Miklós „Egy elfeledett imádság“ cimen ir igen meleg megemlékezését, *Grünwald* Lipót *„az öreg kállói“ rabbit halálának századik évfordulója alkalmából* méltatja. Két érdekes kiadatlan okmány, *a csodarabbi kriptájának és sirkövének, valamint templomának fényképei egészitik ki cikkét.* — Dr. *Singer* Leó az *Asmodáj-legenda* gyönyörü részleteit közli drámájának megjelenése alkalmából.

A Mult és Jövő havifolyóiratának művészi része három értékes csoportra osztható. Az egyik berlini *Jakob Steinhardt* zsidó tárgyu rajzai és fametszetei, amelyeket *Patai Edith* hozott magával berlini utjáról és ugyanő méltatja Steinhardt művészetét, *aki ma Németországban a legnépszerübb mester.* — Dr. *Eisler* M. József, *Bokros Biermann Dezsőnek Jób-litographiáit* ismerteti három rendkivül érdekes reprodukció kiséretében, dr. *Weisz* Miksa régi illusztrált imakönyveket mutat be pompás reprodukciókkal. Meg kell emlékeznünk a *prágai Hugo Steinernek mesteri gólem-képeiről*, valamint a *számos palesztinai felvételről, a jeruzsálemi egyetem képéről, a Sinai-hegyről, továbbá a gyönyörü müemlékletről „József Egyiptomban“, amelyet Párisból küldtek be a Mult és Jövőnek mint az ottani művészvilág egyik legnagyobb szenzációját.*

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Az ujévi irodalmi részből ki kell még emelnünk *Patai József* nagy versét, *„A te kezedben“*, amelyet hetilapunk mai számában is bemutatunk, *Peterdi* Andor, *Somlyó* Zoltán, *Kisteleki* Ede, *Várnai* Zseni, *Holder* József, *Neményi* Endre (Jeruzsálem) verseit, a héber költőkből vett pompás szemelvényeket. Dr. *Bolgár* Mózes a *„szadagórai csodarabbiról“ irt gyönyörü tárcát*, azonkivül találunk tárcákat *Szász* Menyhérttől, *Perectől*, *Aranyossy* Páltól stb., stb.

A Mult és Jövő művészi havifolyóiratának *kiállitása is már teljesen visszatért a békebeli minőségre. A Mult és Jövő számára egy nagy külföldi gyárban készült finom chamoir-papiron, finom illusztrációs festékkel nyomva* jelent meg az októberi szám, amely méltó a Mult és Jövőnek a zsidó kultura terjesztése terén követett és az egész világon elismert nagyszerü tradicióhoz.

A művészi folyóirat adminisztrációját is *Virág* Gyula igazgató vezeti, akinek kipróbált munkaereje és a zsidó ügy iránt való lelkesedése garancia, hogy az előfizetők ezentul pontosan fogják kézhez venni a havi folyóiratot is.

Bünvádi feljelentés Budavári László ellen.

Ismeretes, hogy szeptember 17-én az ébredők a Vigadóban gyülést tartottak a drágaság ellen. E gyülésen felszólalt többek közt Budavári-Butturescu László, a hirhedt antiszemita izgató és a drágaságért természetesen a zsidókat okolta. A legdurvább lázitásoktól hemzsegő beszéd hatása alatt ébredő süvölvények csapatosan járták be a várost és a késő esti órákig sok helyen zajos verekedéseket rendeztek. Miután kétségtelen, hogy e sulyos és tömeges erőszakoskodásokra Budavári bujtotta fel beszédében az éretlen ifjakat, a pesti izr. hitközség dr. Dombováry Géza ügyésze utján a BTK. 172. §-ába ütköző izgatás büntette miatt bünvádi feljelentést tett a királyi ügyészségnél a jeles exordonáncbaka ellen. A feljelentés a beszédnek mintegy husz részletét inkriminálja, amelyek teljes mértékben kimeritik az izgatásnak a büntető törvénykönyvben körülirt tényálladékát. Miután az izgatás hatása alatt sulyos és tömeges magánosok elleni erőszakot követtek el, a feljelentés idézi a BTK.-nak ez esetre vonatkozó sulyosbitó paragrafusát is.

JÓ, HOGY MOHAMEDÁN.

A nemzetgyülés szombati ülésén egy kecskeméti volt főhadnagy négy lövést tett a képviselőkre. Kihallgatásánál kiderült, hogy Kövér Ibrahimnak hivják és reformátusból lett mohamedán. Mi lett volna, ha ez a kecskeméti mohamedán „fajmagyar“ véletlenül izraelita? Az esetből egyébként két dolog világos: 1. nem minden republikánus és forradalmár zsidó; 2. nemcsak a zsidók elégedetlenek a kurzussal.

ARANYAT brilliánst, gyöngyöket, ezüstöt, régiséget legmagasabb áron veszek.
SCHWARTZ J. ÉKSZERÜZLETE
BUDAPEST, IV., MUZEUM-KÖRUT 21. SZÁM.

Egy amerikai vendég

látogatta meg a héten szerkesztőségünket, Ulmer Salamon Clewelandból, a Cleweland Association for de Relief of Hungarian Jews, vagyis a Clewelandi Magyar Zsidók Segitőszövetségének elnöke, aki — miként olvasóink még emlékeznek — épp *a télen vagy százötvenezer koronát küldött be a Mult és Jövő szerkesztőségéhez különböző magyar zsidó intézmények támogatására.*

Ulmer Salamon magyar származásu. Már évtizedek óta lakik Amerikában, ahol szép poziciót tölt be és amint többször megirtuk, sürün gondol magyarországi testvéreire. Ládaszámra küldte a ruhát, élelmiszert és pénzbeli segélyben is igen sokakat részesitett.

— Mi amerikai zsidók szivesen segitünk magyar-zsidó testvéreinken, — mondotta Ulmer, — de oly mérhetetlen nagy itt a szükség, hogy az amerikai zsidóság nem veheti magára egyedül a nagy teher viselését. Hiszen nekünk kint is óriási szociális feladataink vannak és európai ember fogalmat sem alkothat magának, hogyan halmoznak el bennünket levelekkel, kérelmekkel az egész világból. Itt Magyarországon kell olyan változásnak beállani, hogy a zsidóság helyzete megjavuljon.

— *Megirtam Apponyinak* annak idején, hogy a magyarországi zsidóság helyzetének sulyosbodása az egész ország helyzetének a fokmérője és *ha Magyarországon a zsidóságot elnyomják, az ország érdekei ellen cselekszenek.*

— Megirtam Apponyinak, hogy mennyire *elidegeniti ez a zsidóellenes politika az amerikai közvéleményt és minden segitő törekvést megbénit odakint nálunk, ha zsidóellenes áramlatok hire jut ki Magyarországból Amerikába.*

— Az amerikai zsidóság különben élénk figyelemmel kiséri azt a heroikus munkát, amit a Mult és Jövő a magyar zsidóság érdekében kifejt.

Ulmer Salamon elmondotta még, hogy Európába a karlsbadi cionista kongresszusra jött mint delegátus.

— Hányan voltak még Amerikából? — kérdeztük.

— Negyvenketten — felelt Ulmer. — Lettek volna azonban sokkal többen, de részben technikai akadályok, részben pedig azok a differenciák, amelyek az utóbbi időkben az európai cionistáktól bennünket elválasztottak, okozták, hogy igen sokan elmaradtak a kongresszusról.

— És nem történt Karlsbadban valami közeledés az ellentétek kiegyenlitésére?

— Igen is történtek. Ha külsőleg nem is lehetett konstatálni, de az a negyvenkét delegátus is eléggé dokumentálta azt, hogy *az amerikai zsidóság minden erkölcsi és anyagi tőkéjével akarja a palesztinai munkát támogatni.* Karlsbadban szorosabb kapcsolat jött létre a németországi zsidóság vezérférfiai és az amerikaiak között. A német zsidóknak *„Binjan Haerec“* földépitő mozgalma összeköttetésbe jutott az amerikai Palestine Development League-gel és egészen bizonyos, hogy a közeljövőben igen nagy erőkifejtés fog történni az amerikai és az európai zsidóság közreműködésével a Szentföld ujjáépitésére.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

— Ami meg a politikát illeti, — folytatta — meg vagyunk róla győződve, hogy a legközelebbi kongresszus alkalmával, amely két év mulva lesz, az amerikai és német zsidóságnak fog a vezetőszerep jutni az egész mozgalomban. Ma már olyan nagyarányu műről van szó, hogy ezt nem lehet csupa idealistákkal, mint Weizmann, Sokolow, Lewin, stb. egyedül vezettetni, hanem *bele kell vonni minél több gyakorlati embert a vezetésbe,* mert hiszen mintegy gyakorlati célok megvalósitásáról van itten szó.

Ulmer Salamon magyarországi rokonait látogatja meg és innen *kiutazik több hétre Palesztinába, ahol egy nagyobbszabásu vállalat létesitésén működik közre, onnan* Olaszországba és Spanyolországba utazik és csak január hó folyamán tér vissza Amerikába.

KISS ARNOLD:

Régi kis utcákon.

Merengve járok, régi, kis utcákon,
Hol gyermekkorom nótái remegnek,
S a csöndes éjben, nesztelen magányban,
Bús alomrózsak szirmai peregnek.

Döngő ütemben, lomha, súlyos léptem
Végigkopog a nema sikátorban,
Hajh! valamikor messze tünt időkben
Itt jatszottam kacagtam én a porban.

És amint járok hunytpillájú szivvel:
— Mily varazslat kerített hálójába! —
Előttem fut és vissza-visszanéz rám
Egy pajzán gyermek az utca soraba.

Kacag, dalol, száz pajkos tréfát tervel,
És minden szava oly ismerős nékem,
S ki jár előttem, pajkos, bohó gyermek:
Az én vagyok, — de soha el nem érem.

Majd ifjú lesz, kí égő vágyódással,
Egy ablak alatt vár egy titkos jelre.
Szerelmes ifjú! merengő leányka!
Oh álljatok meg! álljatok egy percre!

SELYEM,
szövet, bársony,
csipke, szallag,
ujdonságok rendkivul jutányos árak melletti elárusitását kicsinyben (detail) is megkezdtük.
MOLNÁR ÉS GROSZ
IV., KAMMERMAYER KÁROLY-UTCA 2. SZ.

Tüzifát. Import, száraz, aprított tüzifát fuvartételekben házhoz szállítva pincébe rakva maximális áron szállít PETER ÁRPAD közfavágótelepe IX., kerület, Gróf Haller u. 14 Telefon: J 51 08.

NAGY LAJOS:

Találkozásaim az antiszemitizmussal.

11.

A plakát.

A plakát a politikai agitációnak szokásos eszköze. Stilusa egyszeru, tomor, vilagos — és rossz, tele hibákkal és magyartalanságokkal. A hangja pozosan patétikus, az őszinteség hangjat még csak nem is probálja meg utanozni. Erveiése egyszeru, azaz nincs is érvelése, a plakatokon csak kijelentések olvashatók. De ezek a kijelentések aztán olyan határozottak, ellentmondást még csak fel sem tetelezők, hogy csalhatatlansaguk nem is lehet kétséges. A plakatot mindig többen bocsátják ki s igy a plakát szovege alatt mindenkor valamely tömegalakulat, egyesulet, vagy párt, vagy társaság neve olvasható. A plakát szovegezése és a benne foglaltak egész szervirozása mindig oly módon történik, hogy a kibocsátó alakulat egészen homogénnek tunjék fel, mintha mindazok, akik az aláirt név mogött, hogy ugy mondjam, rejtőznek, gondolatban, érzésben, szándékban, a módszerekről való nézeteikben, de még talán a korukban és azon izlésükben is, hogy szeretik, vagy nem szeretik a sárgarépát, teljesen egyek lennének. A plakát hatása tagadhatatlan, hiszen tapasztalhattuk, hogy minden hatalomra jutott politikai gondolatot a végeteken is tul visz el, amely a plakátot olvassa s amelyről feltételezhető, hogy még a plakát is irányitó tényező az ő cselekedeteiben. Mondom, a plakát hatása tagadhatatlan és kivételnek kell tartanunk az egyetlen esetet, amikor a plakát nyilván hiába rikoltott a házak falairól s a kávéházak ablakáról: mikor egy bizonyos hadsereg egy kis katonáskodásra s egy kis háborusdira invitálta meg a jámbor embereket, — mert nem hinnénk, hogy akadt egy ember is, aki a plakátok felszólító tőmondatának engedelmeskedve, indult el a kaszárnyákba.

A politikai plakát évek óta gyakori virág a mi utcáinkon. Körülbelül két esztendő óta ezek a plakátok irásban és képben mind egyet mondanak. Azt mondják, hogy hát: a zsidók! Megállapitják, hogy a zsidók igy, meg a zsidók ugy, aztán kiadják a jelszót, hogy: igy a zsidókat és ugy a zsidókat. Az immár óriási csokorban egyike a legujabb virágszálnak az

Éhezünk! . . .

cimü és kezdetü plakát. Ezt a plakátot is természetesen a nemzetközi plakát-táv-világverseny győztese, az Ébredő Magyarok Egyesülete ragasztotta szemünk elé, okulásunkra.

Éhezünk! — mondja érdemben a plakát. Én pedig azt mondom, hogy éhezik az, aki éhezik, de nem mindenki éhezik. Vannak, akik nem éheznek, hanem bőségesen és kitünően táplálkoznak, ötfogásos ebédeket esznek, mindenből csakis a legfinomabbat, ebéd után pompásan megfeketéznek és médiára, vagy igazi egyiptomi cigarettára gyujtanak. Vannak, akik valamivel szerényebbek, de még mindig igen kitünően élnek. Vannak, akik gyengén táplálkoznak és vannak, akik éheznek. Ezt különben a plakát is igy gondolja, eddig nincs is nézeteltérés köztem és a plakát között. Olvassuk tehát tovább a plakátot és nézzük meg, hogy kik azok, akik a plakáton keresztül kiáltják a szörnyü szót, hogy: éhezünk. Kik éheznek? Azt kell az első szóról hinnünk,

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

hogy a jajszavas plakátot azoknak a szánandó embereknek a közössége bocsátotta ki, akik éheznek. Mert hiszen többes számban, többen beszélnek, sőt kiáltanak hozzánk és azt kiáltják, hogy: éhezünk.

„Mi hét esztendő nyomoruságától összetört magyarok még mindig csak éhezünk.“ Helyes. Mi, akik éhezünk e hazában, — magamat is közéjük számitom, — magyarok vagyunk. Legalább is olyan magyarok, mint akik, hogy ugy mondjam, nem éheznek. Tehát: mi, éhező magyarok.

„Hát nem mi dolgozunk a pesti gyártól kezdve a magyar termőföldön at a bányák mélységéig minden munkahelyen?“ Helyes, mi dolgozunk, azaz mi éhezők, inetve: mi dolgozók éhezünk. Mert ugyebár elsősorban az nem tud megélni, aki csak a munkaerejével rendelkezik, akinek vagyona nincs, aki nem vállalkozó, aki nem köt üzletet, aki a munkabéréből akar megélni, nevezzék azt fizetésnek, vagy akár honoráriumnak. Azaz mégsem egészen helyes. Mert talán mégis nekünk éhezőknek más közös ismérvünk is van, mint az, hogy magyarok vagyunk, minket más alapon lehetne és kellene egységbe foglalni, mint a magyarságunk alapján; mert nem minden magyar éhezik. A plakát magyarokról beszél, holott nem a magyarok éheznek, hanem más kategória az, amely éhezik. Ezen a ponton már gyanum támad, már kezdem kétleni, hogy végig egyetérthessünk, én és a plakát.

„A teritett asztalhoz még sem mi ülhetünk!“ Bizony nem. Mi éhezők nem ülhetünk a teritett asztalhoz. Nem mi magyarok, hanem mi éhezők. Mert vannak magyarok, akik ugyancsak teritett asztal mellett ülnek. Kezd nekem ez a plakát zavaros lenni.

„Munkánk gyümölcsének lefölözője: a láncoló árdrágitó autókon robog el szenvedéseink és szégyenünk vagonlakásai mellett!“

Hohó! Itt valami tévedés van, itt baj van. Két kategória van ugyanis, éhezők és nem éhezők. A plakát rólunk beszél éhezőkről. A mi nevünkben szól. A másik kategóriának, a nem éhezőknek, azonban csak egy csekély részét emliti, a láncoló árdrágitókat. Ebbe én nem mehetek bele. Én kilépek ebből a plakátból, az én nevemben ez már nem szólhat, én már nem kiáltok e szón keresztül, hogy: éhezünk. Mert én igazságos ember vagyok és az ilyen sikkasztást, hogy csak a láncolókról beszéljenek, a másféle összes nem éhezőket pedig elhallgassák, ezt nem irom alá. Ez nem igy van, ez hamis, ahhoz nekem, bár éhezem, már semmi közöm nincsen. Nézzük tovább, mit mondanak még ők, akik azt állitják, hogy éheznek. Őszintén megvallva, most már kételkedem abban is, hogy éheznek. Tudom én nagyon jól, hogy vannak sokan, akik éheznek, de hogy ők is éheznek, akik a plakátot kibocsátották, ez még nem biztos. Attól még semmi esetre sem biztos, mert ők mondják. Hiszen azt már látom, hogy bizonyos dolgokban legalább is tévednek.

„A hazafiságot és a vele járó nyomort vigyorogva nézi barok és kávéházak jóléttől görnyedő asztala mellől, amig nekünk az észbontó drágaság hullámai ... kiölik szivünk minden jó érzését.“ Na, ezt nem ajánlanám. Ha a jó érzés kivész belőlünk, azzal még nem szününk meg éhezni.

„Ő uralkodik tovább, gyülöli a magyart ...“ Ki a csodáról van itt szó? Ki gyülöli a magyart? A csehekről beszél ez a plakát vagy a románokról? Még azokat sem vonnám egy kalap alá ilyen föltétlen bizonyossággal.

„Hát nem mozdul meg egy komolyan segiteni akaró kéz?“

A Mult és Jövő a magyar zsidóságnak pártok felett álló független orgánuma.

„Mozduljon meg hát a keresztény magyarság!“ Mondom, hogy erről van szó. Egy kis mozgásról. Testi mozgásról, egy kis sportról. Ettől jó étvágyunk is lesz és, mondom, rögvest lesz ennivaló, rogyásig, mindnyájunk számára. Igy hiszik ezt az ébredő magyarok. Akik a plakátot irták. Legalább ők igy mondják. Ők, akik azt mondják magukról, hogy éheznek. Akik az éhezők nevében, a mi nevünkben, beszélnek.

Szőrmekabátok, rókaboák és muffok szolid árban kaphatók Evetovics szücs, Erzsébet-tér 8., I. em.

Keresek intelligens izraelita urileányt délutánr két fiúhoz. Bálvány-utca 19. Penzió délután 2—½4-ig.

Nem cserél! Nem szakit!

Gallérjait, frakkingeit, fehérnemüit a

„Király“

gözmosódaban tisztittassa.

A legkényesebb igényeket is kielégiti.

VII., Király-utca 15. IV., Magyar-utca 6.
VII., Dohany-u. 20. VIII., Baross-utca 92.

Nyakkendőház Cégtulajdonos: LÁSZLÓ ANDOR

Budapest, IV., Kigyó utca 5. és V., Deák Ferenc-utca 14.

Saját gyártmányu nyakkendők, uri divat áruk.

Van aki még nem tudja

mig a készlet tart kapható:
K 1600 —-ért
Férfi **öltöny**
Férfi **rövid télikabát**,
Férfi **átmeneti kabát**

KOCH TESTVÉREK ruhaugyárraktára Károly-körut **26**

BRONZ CSILLÁROK,

álló lámpák, selyem ernyők minden stilusban.

„ELEKTRA“ Dob-utca 42. sz.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

SZOFFER JÓZSEF:

Együtt Bialikkal. . . .

A karlsbadi Kurhaus nagy koncerttermében végigcsattogott a zsidó géniusz szárnycsapása a hallgatók ezrei fölött. Az egész világ zsidósága helyezkedett el tarka szinpompával a zsöllyesorokban s a francia, német és angol nyelv töredéke közül diadalmasan bontakozott elő az uj életre kelt ősi nyelv, a bibliai ősapáknak nyelve, az emberi kultura évezredes hordozója: a héber.

Az emelvényen, a kék-fehér drapériák enyhe reflexében fiatal hölgy támaszkodik a zongorára. Maria Mertschekovszka, az orosz művészetnek egyik legfényesebb csillaga. Zsidó leány, az arcán ott reszket még a keleti származás dus árnyéka. Halkan, de tisztán, csengőn és érthetően mondja a héber dal cimét:

El Hacippor...

A madárhoz! A termen gyenge moraj fut végig, az arcokra kiül a feszült várakozás s a művésznő szinte áttüzesedik a ráirányuló látócsövek villogó fényében. A madárhoz! Bialik örökszép költeménye, a modern héber poézis legtisztább virága! A zsidó reménynek, a zsidó fájdalomnak és mélabus bánatnak csodálatos alkotása! Litovszky, a zeneszerző ráhajol a zongorára, az első akkordok megcsendülnek és Mertschekovszka kisasszony, az orosz puszták virágszála, lágyan énekli a felejthetetlen sorokat:

Dalolj, dalolj, hű, drága kis madárkám,
A meleg tájakról regélj csodákat,
Óh mondd: a csodás napsütötte földön
Oly sok mint itt, a szenvedés, a bánat?
Ragyog-e harmat gyöngyként Hermon bércén,
Vagy hull reája könnyes permeteg?
S a Jordán vize folyik-e tiszta kéken?
Vidulnak-e a komor, bús hegyek?

(Patai forditása.)

Tomboló tapsorkán köszönti a pódiumon a szerzőt. Bialik szép, férfias alakja megjelenik a sugárzó fényözönben s a közönség tuláradó szeretettel, leirhatatlan lelkesedéssel ünnepli a legnagyobb élő héber poétát, akinek nevét szárnyára vette a világhir és elvitte a világ minden zugába. Komoly és meghatott e pillanatban, amikor népének képviselői a hódolat koszoruját lábához rakják. A pillanat fensége ráfelhőzik a lelkekre.

* * *

A kongresszusi terem zsufolásig telve, a páholyokban és a karzatokon ember ember hátán szorong. Sokolov beszél, a legkiválóbb zsidó diplomata, aki ügyünket annyi méltósággal képviselte Lloyd George, Clémenceau, Wilson, az egész békekonferencia és a nagyhatalmak kormányai előtt. Herzl után legnagyobb politikai alakja a zsidóságnak. Héber szavain is átizzik óriási intelligenciája, világot átfogó, roppant műveltsége, amely ma a zsidóság élére emelte. Gyönyörüen tud héberül, stilusa elragadó. Ahogy itt hallgatom, eszembe jut az a remek héber gyászbeszéde, amelyet Herzl koporsója fölött tartott Bécsben s amely költői szépségében és gyászának komor fenségében a bibliai próféták és Juda Halévi legszebb elégiáival felvette a versenyt.

— Él még a zsidóság, — dübörög a szava, — él még a kulturánk és él még a mi ősi nyelvünk! Ime, nézzétek, az eleven bizonyságot! Itt ül mellettem a zsidóság élő csalogánya, a legnagyobb héber poéta, akinek nevét tiszteletel ejtik ki az egész kulturvilágon, akihez fogható nem dalolt Juda Halévi óta a cióni omladékokon. Innen, e helyről, az egész világ zsidóságának összegyült képviselői előtt kérlek fel ünnepélyesen, hogy erődet, tehetségedet és életedet továbbra is a zsidóságnak szenteljed és népünk fájdalmát, balsorsát soha el ne hagyjad!

A kitörő lelkesedésnek elemi viharában emelkedett fel Bialik. Szólani nem tudott, a meghatottság urrá lett felette. Szemeiben könnyek csillogtak s amikor a mámoros tömegre nézett, érezhette, hogy nem dalolt hiába. A jövendő fénye átsütött az óriási termen és ugy éreztem, hogy e percben foszlik szét örökre Gordon sötét viziója:

S hajh, Ciónnak tar mezején
Tán az utolsó költő vagyok én,
S ti vagytok tán az utolsó olvasók!

* * *

A szálloda nagy halljában együtt ültem másnap Bialikkal. Szép, erős férfiu, európai megjelenésü, megnyerő, kedves modoru. A szovjet rabságában töltött három esztendő nyomait az utolsó hetek öröme letörölte már arcáról.

— Ön Budapestről jött? — kérdezte érdeklődve. — Budapest... hajh, hajh... Mit csinál az önök legnagyobb poétája?

Nem tudtam, kire gondol.

— Patai! — mondja Bialik — az én kedves, drága Patai barátom!

— Ismeri a Mester Patai doktort?

— Oh, de mennyire! Személyesen is. A háboru alatt átutaztam egyszer Budapesten, Patai ott várt hajnalkor a pályaudvaron. Az ő vendége voltam egész nap. Egvütt barangoltunk a városban és beszélgettünk a zsidóság jövőjéről, a héber poézisről... Nagyon kedves város volt Budapest. Akkor...

— Ismeri a Mester Patai verseit is...

— Hogyne? Mint költőt nagyon sokra tartom. Eredeti versei elsőranguak. S a forditásaival is nagyszerü munkát végzett. Az enyémiből is sokat forditott. Ugy tudom, a Mászmidnak az ő magyar átültetése sikerült a legtökéletesebben. Persze, saját magát, saját ifjuságát, jesiva-éveit, vergődéseit is belevitte a forditásba. Hiszen ebben az ő élete folyása is hasonló volt az enyémhez.

— Ismeri, Mester, Patai héber antológiáját?

— Nagy hire van annak, kedves barátom. Érdekesnek tartom, hogy éppen magyarul jelent meg a héber poézis leggazdagabb és legtökéletesebb gyüjteménye. S ez Patai érdeme. Az irodalomtörténeti kutatásai is nagyon értékesek. Különösen a középkori ismeretlen héber költők kéziratai, amiket ő fedezett fel Oxfordban. Itt hallom, hogy a magyar kormány ösztöndijával volt kint e tanulmányuton. No persze, akkor...

— Hallom, hogy most jubilált Patai és a lapja is. Higvje el, együtt örültem vele. Husz éve ir. Istenem, de eljár az idő. Berlinben láttam most a verseinek jubileumi angol kiadását.

— A Mult és Jövőt többször láttam és nagyon becsülöm. Sainálom, hogy a jubileumi számba nem irhattam. El voltam zárva az egész világtól. Oroszországban velem volt az egvik régi munkatársa is, Feuerstein Avigdor. Szegény hadifogolyként került kö-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

zénk. Nagyon kiváló héber költő. Ő is velünk jött most, hogy a szovjetnek bucsut mondtunk.

Megkértem, meséljen valamit magáról s az utóbbi évekről, amikor alig hallottunk felőle.

— Oroszországban a szovjet nem türi a héber kulturát. Korlátolt, nemzeti, reakciós valaminek nézi. Nem birtuk ki tovább. Gorkij Maxim járt közbe az érdekünkben Leninnél, csak igy kaphattunk utlevelet. Gorkijhoz őszinte, régi, igaz barátság füz. Látja, ő igazi művész és igazi kulturember, ő megértett bennünket. Ő se akar tovább maradni. Nem embernek való az ottani élet.

Sok mindenről beszéltünk még, különösen a magyar zsidóság külső és belső helyzetéről. Odajött hozzánk Weitzmann és Sokolovs ők is beleszóltak a diskurzusba. Héberül beszéltünk, bár én askenáz kiejtést tanultam a jesivában, az urak ellenben szép szefárd kiejtéssel társalogtak. Mégis megértettük egymást és én büszkén teszem el a mi beszélgetésünket életem legdrágább emlékei közé.

Rabbiválasztás verekedéssel.

Kaptuk a következő levelet:

Igen tisztelt Szerkesztő ur! Kedves barátom!

Engedje meg, hogy az igazsság érdekében a Mult és Jövőnek a „Rabbiválasztás verekedéssel" cimü cikkéhez a következő észrevételeimet tegyem meg. — Teljes tárgyilagossággal óhajtok hozzászólni, pártokon felül szemlélve az ügyet.

Dr. Weisz Sámuel közel 15 éve működik kerületünkben, elévülhetetlen érdemeket szerzett, hogy kerületünkben templom épült, hogy egy Talmud-Tóra-iskola működik, kezdve az első elemi osztálytól a VIII. középiskoláig négy tanerő plántálja az ifju lelkekbe a zsidó tudományt és az intenziv héber tanitást. — Ez a köztiszteletnek örvendő pap azt a kérelmet intézte imaházunk elnökségéhez, hogy véglegesitsük őt rabbi állásában és ajánljuk a pesti izr. hitközség V. kerületi körzeti rabbijává. — A 2000 éves „Szinász Hinnom" itt is ismétlődött és az ezen letárgyalására összehivott rendkivüli közgyülésen egy törpe kisebbség oly zajos jeleneteket provokált, hogy a közgyülést nem lehetett végig megtartani, hanem az elnök feloszlatta. — Ez a kisebbség a nemtelen eszközöktől sem riadt vissza, igy a rabbi közismert vallási érzületét megtámadta és még a családi szentélyét sem kimélte.

Nem csalódom, hogyha a b. cikkében emlitett két idézést a rendőrséghez szintén ennek a kis tábor machinációjának tartom, mely szerint a rendőrtanácsos megkérdezte volna a beidézetteket, hogy „tulajdonképpen mi a kifogásuk a rabbi ellen", valamint, hogy a rendőrség és nem az elnök oszlatta volna fel a közgyülést, légből kapott koholmány.

Az igazság érdekében kérem jelen soraimnak b. lapjában helyt adni.

Nagyrabecsülésem kifejezése mellett maradok

1921. szeptember hó 23.

KRAMER REZSŐ,
a Lipótvárosi imaházegyesület
ügyvezető elnöke.

Paplanok minden minőségben legjobb kivitelben kaphatók **Blannál, Király-utca 19. sz.**

A nyolcvan éves Vadász Ede.

A nagy emlékező sem kerülheti el sorsát. Ezuttal róla emlékezünk.

Róla, a kedves, agilis, fáradhatatlan öreg urról; a mindig frisset, ujat, érdekeset ujságoló publicistáról; a roppant tudásu jogászról, statisztikusról és ami rendkivüli egyéniségét legfőképpen jellemzi: — a hires, csodás, szinte félelmetes emlékezőről: Vadász Edéről, klubok, redakciók, társaságok közkedvelt „*Vadász-bátyjá*"-ról, akit néhai jó Agai Adolf is csak „Vadász-bátyám"-nak titulált, ámbár kor szerint ő volt idősebb kerek két esztendővel. Az egyetlen cim, amit elfogadott és talán az egyetlen kitüntetés, amire máig is büszke, hogy az aranytollu *Porzó*, öregebb létére is bátyámuramozta.

Valamelyik lap kipattantotta róla, hogy nyolcvan esztendős lett és ennek nyomán az egész sajtó Vadász Edét dicsérte a mult napokban. De az öreg ur azt mondja, hogy az emberek nem emlékeznek pontosan: ő csak *roshasonoh* másodnapján lesz nyolcvan esztendős.

A mult század hatvanas éveinek vége felé, amikor rendkivüli képességeivel feltünt a főváros társadalmi életében, ugy tetszett, hogy a politikai áradat sodrába kerül. Friss, fiatal erő; biztos, jó fellépés; pompás szónoki képesség; kitünő toll; nagy nyelvismeret; jogban, statisztikában kész szaktudós; de szakmája minden, mert nem kerülhet szóba olyasmi, amit ő ne ismerne és ne tudna precizebben mindenki másnál: hiszen olyan rendkivüli és csodás az emlékező tehetsége, hogy amit egyszer lát, hall, vagy olvas, az — akárcsak gránitba vágnák — örökre emlékezetében marad. Ezenkivül elsőizigleni unokaöccse a nagyhatalmu Wahrman Móricnak és még nincs harminc esztendős.

Hát kire várna a közpálya, ha nem reá!

Ir, agitál, korteskedik. A liberális Deák-párt, Pesten nagyrészben neki köszöni diadalát.

Nyakig van a politikában, amikor *Gorove* kiemeli belőle és magához veszi az akkori földmivelés; ipar- és kereskedelemügyi miniszteriumba. Minthogy roppant jól birja a munkát, hát természetesen a nehezét rakják reá. De közben a belügyben még nehezebb akad. Kodifikálni kell a kihágási törvényt. Gondolkodás nélkül átteszik oda, amig a fontos munkát elvégzi. De a miniszteriumban nincs maradása. A fővároshoz kerül tanácsjegyzőnek. Itt nyolc esztendő alatt végig szolgál minden ügyosztályt és amikor őt valamelyik uj ügyosztályba helyezik, csalhatatlan jel, hogy ott sürgős és fontos dolog készül. Uj kodifikacionális munka van? A jogügyiben találjuk. Organizálás folyik? Keresd a szervezésügyiben. Az uj népoktatásügyi törvényt kell végrehajtani? Természetes, hogy a tanügyi osztályba kerül. A kormány uj adókkal kedveskedik? Ott ül az adóügyi osztályban. Igy megy az, végig a pénzügyi, gazdasági és egészségügyi osztályokon is.

Tulajdonképpen ő volt az első zsidó vallásu tisztviselő a fővárosnál, aki a közgyülés választási hatáskörébe tartozott. És bizony, mivel a fővárosi

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

hoz zsidónak *bejutni* már akkor sokkal nehezebb volt, mint most *kikerülni* onnan: gondosan elő kellett készíteni a választását. A zsidó városatyák semmiképpen sem akartak kudarcot vallani evvel az első erőpróbájukkal és roppant ravasz haditervet eszeltek ki.

— Minden zsidó városatya — szólt a titkos utasitás — nyerjen meg egy keresztény kollegát. Csak egyet. Ha ez az egy biztos, többre ne is fecsérelje az ékesszólását. Nincs szükség reá. Ezzel a kulccsal biztos a többség! . . .

A roppant egyszerü és bölcs utasitást a hitsorsosok hiven követték. Mindenki nyugodt volt, mint aki jól teljesitette kötelességét.

De nagy lett ám a megdöbbenés a szavazás előtt, amikor észrevették, hogy csak egyetlen keresztény kollegájuk: *Török*, Király-utcai patikus állott közéjük. Egy keresztény? Hisz minden zsidó megnyert egyet! Mi történt itt? Hol csuszhatott ilyen végzetes hiba ebbe a biztos mathematikai tételbe?

Hát egyszerüen ott, hogy Török patikus uramat ment el kapacitálni — mindenki.

De ezért baj mégse történt, mert minden épkézláb zsidó bejött szavazni. Kivéve az egyetlen Wolfner Gyulát, aki azt mondotta, hogy ha egy zsidó ember ezerhatszáz forintért elmegy hivatalnokoskodni a városhoz, az csak szamár lehet, akármilyen jó hir előzi is meg. Már pedig ő szamarat tanácsjegyzőnek nem választ: tekintet nélkül a vallásfelekezetére.

Vadásznak aztán, amikor megválasztották, első dolga volt, hogy *hivatali szobájának bejárata mezüzet szegezett*, ami egész nyolc esztendei tanácsjegyzősködése alatt ott diszelgett Budapest székesfőváros székházának egyik ajtófélfáján.

És hogy ez nem mese, arra nemcsak Vadász Ede emlékező tehetsége garancia, hanem a szava is. Már pedig ezt — valami kis váltókölcsönről volt szó — egy fél századdal ezelőtt ekképp jellemezte Wahrman Móric:

— Vadász olyan becsületes ember, hogy a kölcsönvett könyvet is visszaadja és inkább rossz szivart szív — de csak a magáét.

Azt hiszem, hogy ha most akad olyan, aki kölcsönkönyvet visszaad, annak még ma is szabad váltókölcsönt adni. A saját szivar? Ezt Vadász Ede is abbahagyta. Mert egyszer megjárta vele. Valami bankketten *Festetich György külügyminiszter* mellé ültették. Asztalbontás után kivette a tárcáját, és rágyujtott. Épp nagyokat füstöl a miniszter orra alá, amikor ez előzékenyen odanyujtja neki szivartárcáját:

— Tessék rágyujtani — kinálja Festetich.

— Köszönöm, az enyém már ég.

— *Épen* azért — feleli orrát elforditva igen erős hangsullyal a miniszter.

*

Amikor végül otthagyta a fővárost is, minden politikájával és közügyével egyetemben és elment egyik előkelő hitelintézetbe komolyan dolgozni: azért a könyvei, meg a tolla megmaradtak szórakozásául.

Sürün találkozunk vele, hol mint egyszerü *Vadász*-szal, hol Hubertus *Nimród* kollegájának kissé titokzatos vértezetében: amint el-el portyázgat a napilapok tárcarovatába, mindig valami ritka nemes vadat ejtvén el a nagyközönség gyönyörködtetésére.

Rendes és szorgalmas munkatársa a *Magyar Zsidó Szemle* tudományos folyóiratnak is. Itt jelent meg kiváló tanulmánya országos hirü családjáról: a Szoferekről és Wahrmanokról. Legutóbb a *Mult és Jövő* hasábjain egy cikksorozatban az évtizedek előtt kikeresztelkedett — és most az *„őskeresztényt“* játszó — familiákat ejtette kétségbe: — bámulatos emlékező tehetségével. Különös specialitása a zsidó Volklore. Ezer kedves apró zsidó szokást irt és magyarázott már meg. Héber nyelvtudása igen nagy segitségére van ebben az értékes munkájában. Mindenekfelett azonban páratlan és bámulatos emlékező tehetsége a leghüségesebb munkatársa teljes életében. Vajjon a Habsburgok valóban nem felejtettek-e semmit — amint azt egy közmondás el akarja velünk hitetni — afelett még tán lehet vitatkozni, de hogy Vadász Ede semmit el nem felejtett, az bizonyos. Száz esetét is ismerem a virtóz-próbáknak, amiket memoriája produkált. Azt mondom itt talán el, amelyiknek némi zsidó vonatkozása is van.

Az Abbazia kávéházban ő is *törzstagja volt néhai jó Eötvös Károly hires Vajda-asztalának*. Egyszer valahogy a nemesitett zsidók kerültek szóba. Természetes, hogy Vadász Ede rögtön pontosan tudta, hogy felekezetünk kiváló dicsőségére, épp a 117-ik zsidó nemesnél tartunk.

— Meg van talán a névsora Vadász bátyám? — kapja el a szót egy jelenlevő ujságiró.

— Meg volt, de odaadtam egy kollegájának — mondja.

Az ujságiró szeretné az érdekes csemegét és kapacitálja az öreg urat, hogy adja oda neki is.

— Két kakasnak egy szem kukoricát, két ujságirónak egy témát: csak rossz ember vet oda — igyekszik Vadász szabadulni.

A vitát végül, egy fiskális fogással, maga a Vajda dönti el.

— A listát kiadni, Vadász öcsém — hagyja rá — valóban nem becsület. De fejből nekünk itt csak elmondhatod, kik a nobilitált zsidók. Szóba jött, hát elmondtad. Punktum. Kinek miköze hozzá. Nem igaz, Perl öcsém?

— Te meg — fordult ravaszul az ujságiróhoz — vedd elő a plajbászodat és jegyezd: vajjon nem hibáz-e majd. A sorszámot is tedd mindjárt a név elibe, hadd lássuk kihozza-e a 117-es számot. Aztán a predikátum se hiányozzék ám, Vadász öcsém!

És az igy beugrasztott Vadász Ede elkezdte emlékezetből felsorolni a nemesitett zsidó családokat, nemesi előnevükkel együtt. Egész sereg állta kiváncsian körül az asztalt és figyelte a nem mindennapi produkciót. Amig az ötvenedik névhez nem ért, olvan gyorsan diktált, hogy alig győzték jegyezni. Itt azonban már kissé lassult a tempó, mert két dologra is kellett ügyelnie: arra, akit még nem diktált, de már arra is, akit diktált. Vontatottan megy, de már nyolcvanas sorszámot irnak. Itt már hosszabban kell gondolkodnia és a nagy, feszült figyelemtől megnyulik az arc és

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

időnként kissé nyitva marad a száj. A társaság lélekzetfojtva lesi az agy kegyetlen tornáját, de az emlékezet birja: néha egy prédikátumot csip el előbb és a név pattan ki önként a nyomában, vagy megforditva: a prédikátum jön önként a név után. Az ujságiró már a 96-os sorszámot irja, Vadász Ede keresi hozzá a zsidó nemest. Most már igazán nehezen megy. De nagy időre mégis elcsip egy prédikátumot:

— Lédeczy . . . lédeczy — ismétli. — A név azonban sehogy se jut eszébe hozzá.

— Pedig a név is itt forog a nyelvemen. Várjatok csak. Egy hires bécsi leánygyilkosnak is ez volt a neve. Nos, nem tud kisegiteni senki sem?

Az egész társaság hallgat.

Az öreg ur még egyszer nekigondolkozik. Szemeit lehunyja, az arc egész merev kifejezést ölt, csak az állkapcák nyilnak, tágulnak egyre jobban, jobban.

Ebben a percben valami éles roppanás vágja át a nagy csöndet. Mint amikor egy csontot kettétörnek. Utána nyomban felugrik a székről Vadász Ede. A képe rettenetesen dult, a szemei kidülledtek, de csak valami artikulálatlan hangot bir adni, mert tágra nyilt száját nem tudja becsukni. Kiugrott a két állcsontja a kapcsából.

Nagy lett az izgalom, hamar orvos is került, aki bizony kissé nem igen tapintatos kézmozdulattal helyre ütötte. Persze szó sem lehetett a produkció folytatásáról. Karon fogták és kisérték haza. Az ajtóból azonban rettenetes levertségében is visszafordult:

— Lédeczy . . . lédeczy Schenk Károly — suttogta diadalmasan.

Napokig volt beteg az eset után és azóta nem is produkálja magát.

*

De ha már annyira kiemeltem, hogy milyen kiváló az öreg ur memóriája, hadd árulom el — a történeti hüség teljessége kedvéért — hogy egyszer Vadász Ede is elfelejtett valamit.

Gorovéhoz kellett audienciára mennie, kinevezését megköszönni. Persze frakk, cilinder, lakkcipő: amint azt a szigoru és patricius hajlamu miniszter mindenkitől megkivánta. Gorove szokott hideg modorában fogadta:

— Örvendek, hogy kinevezhettem. Sok szépet és jót hallottam önről. És sokat várok is. Azonkivül örömömre szolgál, hogy valakit ide vehettem magamhoz az ön felekezetéből.

Mindent megmondott már amit akart, a kegyes elbocsájtást jelentő fejbólintásba kezdett már épp bele, amikor tekintete végigsiklott az előtte parádésan, frakkosan feszitő Vadász Edén. Komor, jéghideg arcán egyszerre derüs mosoly rebbent át. Hirtelen feltünően nyájas lett, rátette kezét a fiatal fogalmazó vállára és kedves, szívélyes hangon ujból elkezdett beszélni.

— Igen. Nagyon örvendek. Valóban nagyon örvendek, hogy itt nevezhetem önt ki ebben a miniszteriumban. Itt igazán sokat várok magától. Mert, hogy őszinte legyek, ha más lenne a reszortom: nem igen tudom, hogy kinevezhetném-e.

Vadász csak nézett tágranyilt szemekkel. Mit jelent ez? Gorove azonban csak mosolygott és folytatta:

— Ugy van kedves barátom. Nem minden reszortban használhatnám magát. Például tegyük fel, hogy történetesen külügyminiszter vagyok, akkor egész bizonyos, hogy egyáltalán ki se nevezhetem. A diplomáciai pályára megvallom, egy csöppet sem tartom alkalmasnak. Mert minden diplomatának első és legfőbb kötelessége — fejezte be metsző gunnyal a miniszter — hogy *jól begombolkozzék* . . .

Vadász végig nézett magán és lángvörös lett. Mert bizony diplomatának sehogy se volt begombolkozva, de még közönséges halandónak is — nagyon hiányosan.

Egyszer tehát Vadász Edével is megesett, hogy elfelejtett valamit.

*

Megesik-e vele vajjon mégegyszer? Mert nagyon szeretném, ha ezt a róla irt cikkemet is elfelejtené! . . .

Dr. Reiner Imre.

Az elbocsátott tanerők érdekében

inditott akciónk a zsidó társadalom legszélesebb érdeklődése mellett mind nagyobb hullámokat ver. Tömegesen kapjuk nemeslelkü testvéreink ajánlatait e zsidóságuk miatt üldözött kulturmunkások érdekében. A mult számunkban kimutatott félszáz cimen kivül e héten a következő uj ajánlatokat kaptuk:

I. *Állást ajánlanak:*

46. Kovacini *Róth* Nándor gyáros, Bp., V., Erzsébet-tér 4. egyetemi hallgatót keres.

47. *Friedmann* Naftali Adony, 6 éves kislány mellé, vallásos tanitónőt keres.

48. Dr. *Rein* Áron, I. oszt. főtörzsorvos Bp., VI., Arany János-u. 33.

49. *Dickmann* Jenőné Bp., VI., Andrássy-ut 109, 10 és 12 éves leánykák mellé német-francia tudásu nevelőnőt keres.

50. *Csillag* Gusztáv Cegléd, két kislány mellé némettől tudó tanitónőt keres.

51. Szegő Pál nagykereskedő, Nagykanizsa, 8 éves fia és 10 éves leánya mellé német és zongoratudásu nevelőnőt keres.

52. Pártos Jenő bankigazgató Nyiregyházára 8 éves fiu és 10 éves leányka mellé német és francia tudásu nevelőnőt keres.

53. Pick Ernő Cserena-puszta, u. p. Decs, Tolnamegye, elemi isk. gyermekei mellé tanitónőt keres.

54. Gedő Adolf Budapest, IX., Pipa-u. 6. II. 14., 6 és 9 éves gyermekek mellé egész napi elfoglaltságra teljes ellátással és fizetéssel nevelőt keres.

55. Dr. Löw Lipót Báthori-u. 5. II. 9. perfekt magyar-német, gyors- és gépirónőt keres.

56. Klein Jenőné Nyiregyháza, Bessenyei-tér 1. Két leányka mellé német-francia és zongora tudásu nevelőnőt keres.

57. Gajári Leóné német, francia, zongora tanárnőt keres, IV., Korona-utca 3. IV. em. 4. 2—3 óra között kereshető fel.

58. Ekker József kereskedő, Anker-palota, keres délutánra tanitónőt egy V. elemista mellé. Tel. 39—71.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

59. Krausz Adolf, Kende-utca 14. Tanitónőt keres megszállt területre.

60. Fried mérnök, Hazai fatermelő, házvezetőnőt keres.

61. Mayer József, füszernagykereskedő Zalaegerszeg, keres tanitónőt három fia és kis leánya mellé, ki némi hébert, németet és franciát vagy angolt és zongorát is tud tanitani.

62. Mautner Dezső ügyvéd, két gis elemistához teljes ellátással. Tubich-utca 7. Telefon: —.

63. Székely és Társa cipőnagykereskedők, Bpest, Muzeum-krt 13 éves leánykához tanitónőt keres.

64. Adler Jakab, urad. intéző Mátyusháza u. p. Pápa első polgári isk. leányka mellé tanitónőt keres. Személyes bemutatkozás Spitzer Bélánénál, Budapest, Csáky-utca 34.

65. Özv. Farkas Samuné Bp., VI., Reiter Ferenc-utca 3. III. 2. német-angol tudásu tanitónőt keres egész délutánra, lakás nélkül ellátás és fizetés.

66. Kemény Pál és társa bankbizományosok, V., Géza-u. 5. két hölgyet keresnek kezdő irodai munkára 1500 K kezdő fizetéssel.

II. *Állást keresnek:*

30. *Gyarmati* Armandné, Mária-u. 21. fsz. 5.

31. *Gyarmati* Erzsébet, VII., Bethlen-u. 14.

32. Kuffler Margit elemi isk. tanitónő, VII., Wesselényi-u. 63. Pertekt német és francia tudassal.

33. Palágyi Irma elemi isk. tanitónő, II., Margit-körut 1. III. 17.

34. Vig Béláné óvónő, Budapest, IX., Mester-u. 13.

A felfüggesztett tanerőknek érdekes példája Kondor Zoltan, aki már két év óta van felfüggesztve és még mindig nincs elintézve az ügye, holott a törvény szerint minden fegyelmi eljárást három hónap alatt kell lefolytatni. Az ő felfüggesztése még abba az időbe nyulik vissza, amikor a Wesselényi-utcai polgári iskolában a kurzusbeli kollégák, köztük egy, aki éppen bizalmi volt a proletárdiktatura alatt, neki rontottak a zsidó kollégáiknak és a szó szoros értelmében kiverték őket a tanteremből, azután konferenciát tartottak és elhatározták, hogy zsidókkal együtt nem tanitanak többé, minthogy a zsidók nem magyarok, sőt a magyarság ellenségei. Mellékesen megjegyezzük, hogy ezek között az „ellenségek" között voltak többen, akik hosszas frontszolgálat után, sebesülés, rokkantság és egyéb magyarellenes cselekedet után kerültek vissza az iskolába. Mikor az igazgató elé mentek panasszal, kijelentette:

— Nem kivánunk Önökkel együtt dolgozni, jelentkezzenek más beosztásra a városnál.

Ilyen kollégiális eljárás után természetesen következtek a besugások, vádaskodások alapján a felfüggesztések — Kondor Zoltán természetrajzszakos tanár, amellett kitünő muzsikus, tanit hegedüt is, — már több művész került ki a keze alól, — tanit németet és franciát, felesége pedig, aki boroszlói német, szintén tanit németet, franciát. Cimük: Budapest, VI., Podmaniczky-utca 47. III. 2.

Tüzifát. Import, száraz, aprított tüzifát fuvartételekben házhoz szállítva pincébe rakva maximális áron szállít **ROSSMANN LAZAR** gőzfavágótelepe V. kerület, Ko-all utca 15. sz.

Krónika és Szemle

Az Omike jelentése a legutolsó három évről. Terjedelmes és részletes jelentésben számol be dr. Weiller Ernő főtitkár az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület és Kulturotthon legutóbbi három éves működéséről. Az intézmény vezetői Székely Ferenc és dr. Hevesi Simon főrabbi, akik minden buzgóságukkal igyekeztek az OMIKÉ-t és a Kulturotthont felvirágoztatni. A hadikonyhán 200 család vitte el naponta dijmentesen ebédjét, ahol a családfő bevonult. A családi étkezőn naponta száz lateiner és művészi pályákon foglalkozó étkezett ingyen, a polgári étkezőben ötven polgári család részesült ellátásban, a háborus menzán négyszáz diák étkezett délben és este, az élelmiszerkiosztóból havonta háromszáz család kapott élelmiszert. A legsulyosabb időben a Joint is támogatta az OMIKE menzát és a munkában résztvett szili Stein Manóné, dr. Hevesi Simon, dr. Frankl Gyuláné, Lindenbaum Sára, Blau Mira, Székely Salamon, Hartstein Lajos, dr. Kahn Niszon, dr. Frankl Gyula, dr. Weiler Ernő, Arányi Ignác és Dános László. Hálás köszönettel emlékezik meg a jelentés Pedlow amerikai kapitány humanitásáról, továbbá a londoni Rotschildné Wertheimer Rózsikáról, valamint tiszasülyi Polnay Jenő és dr. Deutsch Ernő támogatásáról, köszönetet mond báró Dirsztay Bélánénak és dr. Neumann Arminnénak. — Külön fejezet emlékezik meg az OMIKE kulturotthonáról, a kulturestélyekről, egyetemi tanfolyamokról, a nyilvános előadásokról, felolvasásokról, kurzusokról. Utóbbiakat dr. Frisch Ármin irányitotta. A tanonc-oktatásról, az irodalmi alapról, melyből művészeket is segélyeztek, az állásközvetitési irodáról, a képzőművészeti szabadiskoláról és az OMIKE iparműhelyéről, nyilvános könyvtáráról és gyermeknyaraltatási akciójáról. Az OMIKE-nek e sokoldalu tevékenységéről, minden egyes intézményének működéséről már több izben megemlékezett a Mult és Jövő és készséggel használjuk fel az alkalmat a nagyszabásu évi jelentés megjelenése alkalmából is, hogy az OMIKE impozáns működését szeretettel köszönthessük. Mikor Hevesi főrabbi alig tizenöt évvel ezelőtt az OMIKE-t alapitotta, sokan kishitüséggel nézték az ő kezdeményező munkáját. Az idő igazolta és ma már az OMIKE a magyar zsidóságnak a legjelentékenyebb intézményei közé emelkedett.

Grünwald főkántor távozása. A pesti zsidóság bizonyára mély sajnálattal veszi tudomásul, hogy Grünwald Sámuel, a kiváló főkántor, közvetlenül az ünnepek előtt állásáról leköszönt. A szimpatikus és tehetséges művészt erre a szokatlan lépésre az a mellőzés kényszeritette, amelyben egész működése alatt részesült. Tiz év előtt szerződtették Kassáról, ahol egészen fiatalon már a főkántori teendőket látta el. A hitközség részéről nagy igéreteket kapott, ugy, hogy művészi ambicióit idővel kielégithetőnek találta. A valóságban azonban néhány esztendei másodkántori szolgálat után egy körzeti templomba osztották be, ahol a hivők nagy szeretete sem kárpótolhatta a kicsinyes környezetért,

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

emely művészi képességeihez nem volt méltó. Időközben több változás állt be a főkántori karban, uj főkántorokat neveztek ki, Grünwaldot azonban következetesen mellőzték. A kiváló és tehetséges művész végül belátta azt, hogy hiába vár művészetéhez méltó érvényesülési lehetőségre, végleg elkeseredett és beadta lemondását. A dolog igen sajnálatos, mert a közönség egy kiváló művészt veszit el távozásával és kivánatos lenne, ha a hitközségnél kissé több melegséggel és megértéssel méltányolnák kiváló egyházi művészeink jogos kivánságait.

A főkántorok beosztása. Mint érdekelt helyről értesülünk, Linetzky Bernat, a pesti hitközség uj helyettes főkantora egyuttal a Dohany-utcai templom énekkaranak vezetését is átvette. A Rombach-utcai templomban az istentiszteletet továbbra is Ábrahámson Manó, a kivaló főkantor és Gottschall Jakab karvezető, a jeles zsidó komponista fogjak kiváló művészetükkel vezetni.

A Pesti Izr. Nőegylet VII., Jókai-utca 5. sz. alatti leányarvaházi templomaban a főünnepek alatt istentiszteletet tart. Imaszékek ugyanott előnyös árban még kaphatók.

A pesti izr. hitközség már egy éve megengedte, hogy templomában adományok fogadtassanak el a Keren Kajemeth Lejiszroelra. Nyomatékosan felhivjuk hittestvéreinket, hogy a közelgő nagy ünnepek alkalmával ne feledkezzenek meg e nemes alapról, melynek célja, hogy százezer számra hontalanul bolygó testvéreink számára földet vásároljon és őket nyugodt otthonhoz segitse Palesztinában. (A K. K. L. ideiglenes irodája Király-utca 36. sz. alatt van.)

Dr. VENEZIANER ÜNNEPLÉSE nem folyt le nagy fórum előtt, ugyszólván a nyilvánosság kizárásával történt az intim, de annál melegebb ünneplés, amely az igazi ragaszkodás és szeretet kisugárzása volt. Az ujpesti izr. hitközség szeretett volna ugyan nagyobbszabásu jubileumi ünnepséget rendezni, de dr. Venezianer semmikép sem akart belemenni abba, hogy a mai sulyos időkben a személyi kultuszt nagyobb nyilvánosság elé vigyék; de hivei igy is az intim körben a legnagyobb odaadással tettek tanuságot arról a szeretetről, amely őket huszonöt év óta náluk működő papjukhoz füzi. Az ünnepségben a Mult és Jövő is szeretettel vesz részt, hiszen dr. Venezianer Lajos a Mult és Jövőnek alapitása óta kedvelt illusztris munkatársa, aki bőséges tudományával oly sokszor oktatta és gyönyörködtette közönségünket.

A Remény zsidó ifjusági lap október 1-i ünnepi száma gazdag tartalommal és gyönyörü illusztrációkkal jelent meg. A tartalomból Patai József, Hajdu Miklós, J. Zangwill, Szalai Oszkár, Raab Andor, Katona József, Roboz Andor, Kertész József és mások szép közleményeit, mig az illusztrációk közül Oppenheim gyönyörü ünnepi képeinek sorozatát emeljük ki. A Remény neveli, oktatja, szórakoztatja gyermekeinket. A Remény előfizetési dija egész évre 260 K. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, IV., Magyar-utca 3. A Remény lapunk utján is megrendelhető.

Adomány. Rosenthal Mór ur 50 K-t küldött be hozzánk.

Felkérjük mindazon énekeseket és zenészeket, akik egy alakitandó zsidó műkedvelő ének- és zenekar egyesületben részt venni óhajtanak, hogy cimüket adják le „Ezrah“ Zsidó Főiskolai Hallgatók Segélyző Körében. (Rombach-utca 9., d. u. 2—4.)

Felhivjuk olvasóink figyelmét Berson mai hirdetésére.

A nyaralásra kiválóan van a haja megfestve, ha azt Pesslnél végezteti, Budapest, IV., Váci-utca 19. szám.

Hymen. Hartmann Klári és Herzog Imre f. évi szeptember hó 18-án házasságot kötöttek.

Nem keresztelkedett ki. A Mult és Jövő 38. számában „Minek a szentelt viz?“ cimü cikkünkre Szücs Jenő iskolaigazgató megjelent szerkesztőségünkben és annak közlését kérte, hogy nem keresztelkedett ki.

Házasság. Klopfer Dezső és Sonnenschein Elvira szeptember 29-én délután ½3-kor tartják esküvőjüket a Kazinczi-utcai orthodox templomban.

KÖZGAZDASÁG.

A „Szikra“ magyar gyujtógyárak részvénytársaság alaptőkéjét 20 millió koronára emeli fel. Öt régi részvény alapján 3 uj részvény vehető át darabonként 600 koronáért szeptember 28-ig az Angol-Magyar Banknál.

A dr. Justh-féle izzólámpa és villamossági gyár rt. dr. Kenéz Béla udvari tanácsos elnöklete alatt tartott közgyülése az alaptőkét 12 és fél millió koronáról fölemelte és fölhatalmazta az igazgatóságot, hogy az alaptőkét megfelelő későbbi időpontban további 12 és fél millió koronával felemelje.

Felelős szerkesztő és kiadó: **dr. Patai József.**
Helyettes szerkesztő: **Raab Andor.**
Kiadóhivatali igazgató: **Virág Gyula.**

Perzsaszőnyegek legjutányosabban kaphatók
Pardo és Camhi cégnél
V., Nádor-utca 9. sz.

Dr. Pajor Szanatorium
BUDAPEST, VIII., VASS-UTCA 17. SZÁM.

Perzsa és más fajta **szőnyegek**
javitó-, mosó- és megóvó-intézete. Szőnyegek vétele és eladása. Mérsékelt árak. Telefon: József 125—25.
Rosenfeld Ottó, VII., Sip-utca 7.

Női kosztümszövetek
lyoni selymek, meglepő olcsó árban
Szőllősi és Klein
selyem- és szövetáruházában,
Budapest, IV., Hajó utca 16. (Sütő-utca sarok.)

Brilliánst, ékszert, aranyat, ezüstöt, még mindig a legmagasabb árban vesz **Schiller,** IV., Kecskeméti utca 11.
Telefon József 104—38

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

ÉRTESITÉS!

Értesitjük hitközségünk t. tagjait, hogy a mai naptól kezdve kizárólag kóser baromfi (lud, kacsa, csirke, pulyka stb.) egyelőre a következő mészárszékekben kapható: V. ker.: Weisz Gyula mészáros V., Visegrádi-utca 14., Schwarcz Samu mészáros V., Hold-u. 9., VI. ker.: Weisz Henrik mészáros, VI., Lehel-téri piac (Ferdinánd-hid), hitközségi mészárszék VI., Gróf Zichy Jenő-u. 24., VII. ker.: Klein Jenő mészáros VII., Almássy-tér 3., Stokinger János mészáros VII., Klauzál-tér 12., Hitközségi mészárszék VII., Dohány-u. 29., Hitközségi mészárszék VII., Wesselényié-u. 1—3 (3). VIII. ker.: Ungár Adolf mészáros VIII. ker.: Népszinház-utca 38. IX. ker.: Reiszmann Dezső mészáros IX., Ráday-utca 49., Hitközségi mészérszék IX., Tompa-u. 9.

Ezen mészárszékek, valamint az ott árusitott baromfiáruk a Főtisztelendő Rabbiság felügyelete és az itt árusitó baromfifélék a legszigorubb kasrisz-ellenőrzés alatt állanak.

Budapest, 1921. szeptember 16-án.

A kasrusz-főtanács.
Vaad ha-kasrusz.

Parókák

speciálisan és **olcsón** kaphatók. Elvállalok mindennemű hajmunkát, ugy mint hajfestést. **Feltünő olcsón** állandó dús választék hajfonatokban, frisetákban, netzekben és e szakmákban vágó cikkekben **Blau Malvin, Király-u. 3**

Ujévi לשנה טובה levelezőlapok.

A közelgő ujévi ünnepekre

az eddigi művészietlen levelezőlapok helyett

A MULT ÉS JÖVŐ

gyönyörü kivitelü művészi ujévi képeslapjait

használja fel üdvözlésekre. — Egy 50 lapból álló sorozat ára **30** korona, a Mult és Jövő előfizetőinek **15** korona. Megrendelhető postautalványon a kiadóhivatalban.

Gárdonyi Sándor táncintézetében

VI., Andrássy-ut 81. I. em. **a beiratko ás naponta** d. e. 11—1-ig, d. u. 5—7 ig. Tanfolyamok: összes modern és magyar táncok ballet és klasszikus táncok. Rytmikus, Svéd és gyógytorna. Orchestka. Esztétikai előadások. Felnőttek és gyerekek részre. Külön orak egész napon át Telefon 137—19.

Ünnepre és szombatra barchesait

Glasner Miksa

cégnél

Király-utca 56. sz rendelje meg.

NEMÉNYI BELLA

ISTEN KEZE

cimü regénye a Mult és Jövő kiadásában sajtó alatt.

IVRIA

BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

SAJÁT SZÉKHÁZA:

BUDAPEST,

VI., TERÉZ-KÖRUT 9. (VOLT BATTHYÁNYI PALOTA)

INTERURBAN TELEFON: 143—29 és 20—41 RÉSZVÉNYTŐKE 10 MILLIÓ KORONA

SZOMBATON ÉS ZSIDÓ ÜNNEPEKEN ZARVA.
A BIZTOSITÁS MINDEN ÁGÁVAL FOGLALKOZIK.
OLCSÓ DIJTÉTELEK. — KARTELEN KIVÜL.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

APRÓ HIRDETÉSEK.

E rovatban minden szó egyszeri közlési díja 4 korona.

Egy intelligens középkoru nő házvezetőnek felvétetik. Vidéki földbitrokoshoz. Ajánlatokat Fleischmann Henrik, Domoszló, Heves megye.

Gazdaságba gyakornoki állást keresek. „Megbizható 20.“ jeigére.

Tanitványt keres lehetőleg ellátásért vagy lakásért orvostanhallgató. Levelet „Jelesen érett“ jeligére a kiadóhivatalba kér.

Keresek egy izraelita házitanitónőt, ki a héber és német tanitást két elemista részére vállalná, ezenkivül pedig két serdültebb leánykát gyakorlati zongoraoktatásban részesitene. Belépés ideje nov. 1. Ellátáson kivül fizetés megegyezés szerint. Geiszler János, Őriszentpéter.

Elbocsátott tanitónő, délelőttre correpetálást, vagy bármilyen elfoglaltságot vállal. Esetleg ebédkoszttal. — Cime: B. E., VII., Sip-utca 15. I. 10.

Egy jónevü fővárosi ügyvéd feleségül keres Budapesten vagy vidéken, 30 év körüli, jobb zsidó családból való csinos és müvelt lányt vagy asszonyt. Részletek megtudhatók Grünwald, Király-utca 57. szám alatt.

Fiatal házaspárhoz jobb zsidóleány, ki jól főz, jó bizonyitványokkal azonnal felvétetik. Cim: Ehrenfeld Mór, Magyar-utca 3. II. em.

Baromfi szükségleteit az ünnepekre valamint mindenkorra legjobban **FÄNAKL JONÁS** orth. koser baromfi üzletében (Nazinczy-utca 52) szerezheti be.

PAPLANOK

csekély hibával darabonkent **750** koronáért áru sittatnak.
SZALAI IENŐ BUDAPEST, VII., Kertész-utca 35. sz-

Arany Adolf rézmüárugyár, **UJPEST, Lörinc utca 7.** ..... Telefon: 7500
Raktárról azonnal szállit pálinkafőző és szeszgyári berendezéseket, főzőüstöt, rézedényeket, mindennemü csővezetékeket és rituális fürdőberendezést.

BRILLIÁNSOKAT,
ékszereket gyöngyöket, mindenkinél drágábban vesz
Székely Emil, ékszerüzlete **Budapest**
VI., Király-utca 51, Teréz templommal szemben.
Telefon József 105—35 Cimre tessék figyelni!

MISKOLCZON (Halpiac) a régi jó hirnevü **Blumberger**
féle orth. kóser étterem ujonan átalakitva megnyilt
Izléses élelek. Előnyösen elvallal lakodalmakat és banketteket.
Gondos kiszolgálás.

UJ IRÓGÉPEKET
EREDETI **GYÁRI ÁRON** SZÁLLIT
ECKSTEIN GYULA
IV., Parisi-utca 1. I — Telefon: 126—06

RÉVÉSZ JENŐ Budapest, IV., Régi Pósta-u. 11
Perzsa- és keleti szőnyeg különlegességek raktára. Eredeti olaifestmények.
Lager von persischen und oriental Teppich-Spezialitäten. Original Ölgemälde.

TAPÉTÁK kétablakos szoba 1300, 1500 K-tól feljebb, gobelin, selyem, brokát nagy választékban és legolcsóbban.
NEUSTADT FERENC, V., Erzsébet-tér 13

perzsaszőnyegek
alkalmi vételek **STERNBERGNÉL** Dob-utca 24.

Budapest legrégibb, legjobb orth. כשר vendéglője!
Naponta változatos speciális étlap. Jó italok. Utravalók
Előfizetések BLAU SÁMUEL Budapest, VI., Laudon u. 1

Aranyat 138—200 koronáig
hamisfogat, brilliánst és ezüstöt a legmagasabb árban vesz
LEMMEL LEÓ ÉKSZERÜZLET Budapest, Dob-utca 47.

Legjobb כשר kolbászaruk és hus-különlegességek mindenkor frissen kaphatók **NAGY ÉS EICHNER** gyári rak-
Cégtulajdonos: **Hegedüs Mor és Neje**
tárában **Budapest, VI., Vilmos császár ut 9.**
Kitünő konyha! **Telefon: 25—82.**

Száraz, apritott tüzifa
10 métermázsától felfelé a legjutányosabban kapható
OROSZLÁN JÓZSEF gőzfavágónál, Budapest,
V. Zápolya-utca 34 Telefon 126—00.

SINGER ÉS FRÄNKEL
bank és tőzsdebizományosok Budapest, VII., Rombach-utca 12. Telefon József 123—07. — Külföldi átutalások legpontosabban eszközöltetnek Wieni fiók
J. SINGER & COMP. I., Rottentrum-stasse 29 Tel. 61-3-91.

HOLZER
DIVATÁRUHÁZ
BUDAPEST, KOSSUTH LAJOS-UTCA 9. SZÁM.

Vas- és Rézbutor legalkalmasabb bevásárlási forrása
Telefon Jó sef 22—18.
EICHLER IZIDORNÁL
Raktár VII ker., Sip-utca 9
Mühely: VIII Tisza Kálmán-tér 22

Bévó nyomda, Budapest, VI., Teréz-körut 40—42.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára